NİSAN 2013 • SAYI: 02 Fiyatı 8 TL • KKTC fiyatı 10 TL

GEO

BAKIŞ AÇINI DEĞİŞTİRİRSEN DÜNYAN DEĞİŞİR

GDT ÖDÜLLÜ FOTOĞRAFLARLA
DOĞADAN ÖZEL ANLAR

Geçmişten bugüne
sağlık ve hayat umudu

MUCİZELER

Neye inanıyoruz? Neden inanıyoruz?

& Gerçek mucize hikayeleri

ISSN 1305-1682

Gelibolu 1915
Net bir komut vardı:
"Hayatınız pahasına ileri"

Göklerin duvarı
Venezuela'da bir dağ
tırmanışı: Roraima-Tepui

Los Angeles
Şehrin ışıltısıyla
hep sahnedesiniz

Sahte ilaçlar
En büyük organize
suçlardan biri

9 771308 168008
Fiyatı 8 TL • KKTC fiyatı 10 TL

444 ÖZEL 444 6935
www.denizozel.com

2012 Global Özel Bankacılık Ödülleri'nin Türkiye'de En İyi Özel Bankacılık (Best Private Bank in Turkey) kategorisinde Yüksek Övgüye Layık Görülen Özel Bankacılık (Highly Commended) ödülü DenizBank'ın.

Global Private Banking Awards 2012

SBERBANK DenizBank bir Sberbank grubu kuruluşudur.

Hayat Deniz'de özel!
DenizBank
ÖZEL BANKACILIK

GEO
BAKIŞ AÇINI DEĞİŞTİRİRSEN DÜNYAN DEĞİŞİR

YILLAR ÖNCE TANIŞMIŞTIM KENDİSİYLE. BİYOENERJİ UZMANIYDI. ANLATTIĞI HİKAYE SON DERECE İLGİNÇ HATTA İNANILMAZDI. Geçirdiği bir spor kazası sonucu yaralanmıştı. Vücudunun yüzde 80'i felçti. Doktorlar çok umutlu değildi. Ama mucize denilecek bir şekilde tekrar eski yaşamına kavuşmuştu. Bunu içindeki enerjiye borçlu olduğunu söylüyordu. O günden beri de iyileştirdiği hastalarıyla zaman zaman benzer mucizeler yaşadı. Bu ayki kapak konumuzu okurken yaşamın mucizelerini bir kez daha düşüneceksiniz. Belki sizin de başınıza geldi, kimbilir? Ama teknolojinin ve bilimin bu kadar geliştiği bir çağda, mucizelere inanmamızı sağlayan şeyler neler? Onu bir kez daha süzgecinizden geçireceksiniz. (sy 38)

Düşündürecek ama Türkiye'deki gelişmeleri öğrenince sevindirecek bir haber Sahte İlaç Salgını. Dünya genelinde pek kaçış yok. Organize suçların başında gelen ilaç sahtekarlığı özellikle internet ve posta yoluyla yayılıyor. Türkiye'de ise geliştirilen bir sistem sayesinde zarar diğer ülkelere oranla çok düşük. Hatta bu sistemi yurt dışında anlatmak için uzmanlarımız zaman zaman davet ediliyorlar. Ayrıntıları merak ediyorsanız sayfaları çevirmeniz yeterli. (sy. 164)

Alfred Hitchcock, çok iyi bir hikaye anlatıcısıydı.

Gelmiş geçmiş en başarılı yönetmenlerden Alfred Hitchcock'un biyografisini konu alan 'Hitchcock' isimli film bu ay gösterimde. Başlıca rollerde Scarlet Johansson, Anthony Hopkins ve Jessica Biel'in yer aldığı filmi, İstanbul Film Festivali'nin telaşıyla atlamamanızı ve Büyük Alfred'in yaşamını bir de usta yazar Sevin Okyay'ın kaleminden okumanızı tavsiye ederim. (sy. 134)
İyi okumalar,

YEŞİM NUR MANTAŞ,
YAYIN YÖNETMENİ (ynur@doganburda.com)

KAPAK KONUSU

Mucizeler Gerçek Mi?

İnsanların **mucizeye** inanıp inanmamaları eğitim düzeyleri ile ilgili değil. Eğitimli de olsalar pek çok kişi doğaüstü olaylara inanıyor. Peki kanıtları var mı?

Vahşi Doğadan Ödüllü Anlar

Soğukkanlı ve sabırlı **doğa fotoğrafçılarının** uzun uğraşlarla çektiği ve ödül alan kareler.

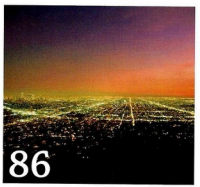

Işıltılar Şehri

Özgür ruhlu **Los Angeles**'ı keşfedin. Yılın büyük bölümünü güneşli geçiren, sporun burada yaşayanlar için tutku olduğu kentte caddeler cıvıl cıvıl.

Canınız Pahasına İleri

Birinci Dünya Savaşı'nın en kanlı muharebelerinden **Gelibolu Savaşı** sırasında yaşananlar ile ilgili bilinmeyenler...

Göklerin duvarına zorlu yolculuk

Alman dağcı ekibinin Geo eşliğinde Venezuela'da **Roraima-Tepui'nin zirvesine** yaptığı yolculuk.

İÇİNDEKİLER NİSAN

GEOskop 6
Arkeoloji, zooloji, dilbilimi, yerbilimi, okyanus-deniz araştırmaları ve psikoloji dünyasından en yeni haberler.

KAPAKTA

Mucizeler Gerçek Mi? 38
21. Yüzyılda insanlar neden hâlâ mucizelere inanıyor? Hayatın içinden gerçek mucize hikayeleri.

KONULAR

Vahşi Doğadan Ödüllü Anlar ... 62
Meraklı gözlerle bakınan çöl kertenkelesi ya da öpüşen bir çift sinek.

Canınız Pahasına İleri 74
Gelibolu'da Nisan 1915'te yaşanan kanlı savaşın perde arkası.

Los Angeles 86
'Melekler' şehrini gezmek için bu rehberi mutlaka okumalısınız.

Göklerin Duvarına Yolculuk ... 96
Bir grup Alman dağcının Tepui'nin zirvesine olağanüstü yolculuğu.

Yüzyıllık Yalnızlık 112
Bilimadamlarının Pinta'daki son dev kaplumbağa Yalnız George'un geleceği için verdikleri mücadelenin öyküsü..

Gökyüzü Bahçeleri 126
Metropol insanının doğayla kucaklaşmasını sağlayan çatı bahçeleri.

Hitchcock Gündemde 134
Yönetmen Alfred Hitchcock'un kariyerinden kesitler.

Sahte İlaç Salgını 164
Tüm dünyayı tehdit altına alan organize suç ile ilgili bilinmesi gerekenler.

HER SAYIDA

Edito 4
İçindekiler 5
Dünya Vatandaşı 36
Forum 58
Künye 194

Kapak Fotoğrafı: Getty Images

Doğanın hippi çağı (WASHINGTON)

Washington'ın dağlık Tatoosh bölgesi ilkbaharda milyonlarca eflatun laleye ev sahipliği yapıyor. Zirveler ve yüksek bölgeler henüz kar altındayken bu kısa ömürlü çiçek şöleninin tadını çıkarmak isteyen gezginler ile dağcıların yolu da buraya düşüyor. Görüntünün hippilerin rengarenk giysili çiçek kızlarından pek bir farkı yok. Peki, bu sıradağların adının, Amerika'nın kuzeybatısında yaşayan ve geçimlerini geyik avcılığı ile sürdüren Kızılderili Chinook kabilesinin konuştuğu 'Pidgin' dilinden türediğini biliyor muydunuz?

Festival güzelleri (AMSTERDAM)

15. yüzyılda avlanma bölgesi olarak kullanılan Keukenhof, bugün dünyanın en güzel çiçek bahçelerinden biri. 32 hektarlık bir alana yayılan çiçek tarlalarına ilave olarak yılda 30 farklı çiçek sergisi-festivali düzenleniyor. Bu aydan itibaren mayıs ortasına kadar her gün 8.00-19.30 saatleri arasında ziyarete açık olan parkın 2013 yılındaki ülke teması, geleneksel bahçeleriyle ünlü İngiltere. Peyzaj ve bahçe trendlerinin sunulduğu alan olarak kullanılan yedi ilham bahçesinde ise "Garden 2.0" teması farklı tasarımcılar tarafından yorumlanıyor. Nisan ayında yolunuz Hollanda'ya düşerse Amsterdam'a 30 dakika uzaklıktaki Keukenhof'u gezmek için yürümek ve kanalların içinde botla gezmek dışında yeni bir seçeneğiniz olduğunu bildirmek isteriz: Çiçek tarlalarının üzerinde çift motorlu DC-3'ler ile 450 metre yükseklikte uçmak! (Fiyatı: 125 Euro)

www.keukenhof.nl

Portakal çiçeğinin büyüsü (ADANA)

Nisan ayı Adana'nın en güzel mevsimi. Ilık bir rüzgar, hava ne sıcak ne soğuk... Tüm sokakları muhteşem bir portakal çiçeği kokusu sarmış. Arada çıkan esintiyle insanın burnuna geliveriyor ve peşinizi hiç bırakmıyor. Öyle bir huzur ve arınmışlık hissine kapılıyorsunuz ki, her an yeni bir şeye başlayabilecek kadar enerjiksiniz. Eğer bu ay Adana'ya yolunuz düşerse bütün bunlara harika bir karnaval eşlik ediyor, haberiniz olsun. Toyota Türkiye CEO'su Ali Haydar Bozkurt'un öncülüğünü yaptığı, Adana Büyükşehir Belediyesi ve Altın Koza A.Ş'nin desteklediği karnaval portakal çiçeklerinin en güzel zamanı olan 13 Nisan'da başlayacak. "Nisanda Adana" adlı proje için şimdiden uçak biletinizi ayırtın. *www.nisandaadanada.com*

İlaçlanmış cibinlikler sivrisineklerle savaşta maksimum koruma sağlıyor – ancak sorun şu ki, sivrisinekler beslenme zamanlarını insanların cibinliklerinin altından çıktığı günün erken saatlerine ayarlayabiliyorlar.

Şeytani hamle!

Afrika'da sivrisineklerle mücadeleye rağmen sıtma riski artıyor.

110 yılı aşkın bir süredir, sıtma hastalığının taşıyıcısı anofel sineğini uzaklaştıran ya da öldüren, üzerine böcek ilacı sıkılmış sivrisinek cibinlikleri kullanılıyor. Bu tedbir sayesinde Afrika'daki ölüm oranları bu süreçte ciddi oranda düştü.

Ancak Londra Tropikal Tıp ve Hijyen Okulu'ndan Jennifer Stevenson önderliğindeki bilim adamları Kenya'da endişe verici bir şey buldular. Bölgede, DNA'sı diğerlerinden farklı olan ve bu yüzden zehirlerden diğerlerinden daha az etkilenen bir anofel türü kol geziyor. Benin'den gelen bir haberse iyice tedirgin edici. Anopheles funestus türü sineğin aktif olduğu zaman aralığını değiştirdiği söyleniyor.

Bu tür, insanları artık geceler yerine günün ilk saatlerinde sokuyor. Yani tarla çalışanları cibinliklerinin korumasından uzakta, yollarda işlerine giderken.

Geçenlerde "New England Journal of Medicine"de yayınlanan bir makaleye göre sıtmaya karşı kullanılan RTS,S aşısı ile yapılan testler de tam anlamıyla bir çözüm yaratmadı. Bu aşı bebek ve küçük yaştaki çocukları sıtmadan belli bir ölçüde koruyabiliyor. Ancak uzmanlar 14 aylık araştırma süresince aşının bebeklerin yalnızca üçte birinde başarıya ulaştığını gözlemlediklerini açıkladılar.

Garanti

milesandsmiles.net
/milesandsmileskk

Alan vergisini millerinizle ödeyebilirsiniz!

Sadece Miles&Smiles kredi kartlarına özel, **ödül bilet vergilerinizi** şimdi **biriken millerinizle de** ödeyebilirsiniz.

TURKISH AIRLINES
Miles&Smiles

TÜRK HAVA YOLLARI'NIN TEK RESMİ KREDİ KARTI

Alan vergisi ve harçların millerle ödenebilmesi için Türk Hava Yolları yolcusunun kullanıma açık bir Miles&Smiles kredi kartına sahip olması gerekmektedir. 1.000 mil ile 12 TL değerinde vergi ya da harç ödemesi yapılabilir. Türk Hava Yolları ve Garanti Bankası vergi ödemesine karşılık gelecek mil değerlerini değiştirme hakkını saklı tutar.

Beyin okumak gerçek oluyor

Yeni bir teknoloji sayesinde bilimadamları artık akıldan geçenlerin okunabileceğini söylüyor. Hatta aklınızdan kimi geçiriyorsanız anlamak mümkün.

Bilimadamları ilk kez akıldan geçenleri deşifre edebiliyor.

Teknoloji dünyasının önde gelen web sitesi Business Insider'da yer alan bir habere göre, yeni görüntüleme teknolojisi araştırmacılara insanların ne hayal ettiğini; daha da iyisi, akıllarından kimi geçirdiklerini belirleme şansı tanıyor. Kafanızdan geçen bir sayı veya aklınıza gelen geçmişten bir anıyı beyninizden okumak mümkün. Cornell Üniversitesi'nden Nathan Spreng ve meslektaşları farklı karakter özelliklerine sahip 19 gönüllüye bazı senaryolar verdi ve bu durumlarda nasıl tepki vereceklerini sordu. Gönüllüler soruları cevaplarken alın korteklerinde meydana gelen beyin faaliyetleri fMRI (fonksiyonel manyetik rezonans görüntüleme) tekniği kullanılarak gözlemlendi. Ve gönüllülerin karakterlerinin, korteklerindeki beyin aktivitesiyle uyum içerisinde olduğu tespit edildi. Beynin bu kısmının diğer insanların analizini yaptığı yer olduğu biliniyor. Bu bağlamda, uzmanlar, bu teknolojiyle insanların kim hakkında düşündüğünün de belirlenebileceğini kaydettiler. Geliştirilen bu yöntemin, ileride otizm veya sosyal iletişim bozukluklarının tedavisinde kullanılabileceği düşünülüyor. ■

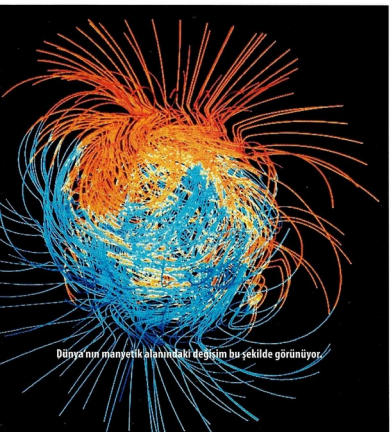

Dünya'nın manyetik alanındaki değişim bu şekilde görünüyor.

Dünya pusulayı şaşırırsa yandık!

Kuzey ve güney kutbunun bir anlık yer değişimi ışın kalkanını devre dışı bırakabilir.

Dünyanın manyetik alanı durmadan değişiyor. Ama kutup noktalarının hızlı şekilde değişebileceğini hiçbir bilimadamı tahmin etmemişti. Alman Yerbilimleri Araştırma Merkezi'ne (GFZ) göre bundan 41 bin yıl önce -sadece dokuz yüzyıl içersinde- manyetik alan iki kez tamamen yer değiştirdi.

Böyle bir senaryo günümüzde meydana gelse çok tehlikeli olabilir. Pusulaların çıldırması ya da kuşların yönlerini şaşırması açısından değil. Kutupların yer değişimi esnasında manyetik alan kuvvetinin geçici olarak bugünkü değerinin yirmide bire düşeceğini tahmin ediyorlar. (Buzul devrinde bu oran dörtte bir düşmüş.) Bu demek oluyor ki, dünya ışın kalkanını manyetik alanın değişimi sırasında büyük oranda kaybetti. Kozmik parçacıklar neredeyse hiçbir engele takılmadan atmosfere ulaştı ve yaşam yüksek ışına maruz kaldı. Bugün, Grönland'a ait buz parçalarında yüksek miktarda radyoaktif karbona rastlanması da bu yüzden. ■

HAYATI YAŞARKEN PAYLAŞ

SAMSUNG

Hybrid AF ve ultra hızlı enstantane (1/6000 saniye) özelliğine sahip yeni Samsung SMART Fotoğraf Makinesi NX300 ile tanışın. Lensi değiştirin, görüntüyü ayarlayın ve internet bağlantı özelliği sayesinde hayatı yaşarken paylaşın.

Samsung SMART Fotoğraf Makinesi NX300

SAMSUNG Çağrı Merkezi 444 77 11

/SamsungTurkiye

samsung.com.tr

SHOOT WOW!
SHARE NOW!

Samsung SMART CAMERA

Şişmanlar adası: Güney Pasifik'te Nauru'da yaşayan insanların % 94'ü fazla kilolu.

Obezlerin sayısı artıyor

Gelişmekte olan ülkelerde her sekiz yetişkinden birinin vücut yağ oranı olması gerekenden yüksek.

Aşırı beslenme, endüstri ülkelerine has bir sorun olmaktan çıktı. Fazla kilolu-ların sayısı İngiltere, İtalya ya da Güney Kore gibi Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü ülkelerinde azalmaya başlamış, hatta sıfıra yaklaşmışken, gelişmekte olan birçok ülkede bu sayı hızla artıyor.

Çin'de obezite hastalarının sayısı 2005-2011 yılları arasında beş kat artarak 100 milyonu buldu. Güney Afrika'da ise kadınların yüzde 60'ı, erkeklerin yüzde 31'i ve okul çağındaki çocukların dörtte biri fazla kilolu ya da obez. Uzmanlar obezitenin sorumlusu olarak ucuz, işlenmiş ve besleyiciliği düşük besin maddelerini gösteriyor.

Ekonomisi güçsüz olan ülkeler ise çifte problemle karşı karşıya. Bu ülkelerde obezite ve açlık adeta kol kola geziyor. Çocukların yüzde 20'sinin hali hazırda yetersiz beslendiği Güney Afrika ülkelerinde sağlık için ayrılan bütçeye de bir o kadar önem veriliyor. Çünkü bu ülkelerde obeziteye bağlı kardiyovasküler hastalıklar ve diyabet ciddi şekilde arttı. Hindistan'da ise aşırı kiloya bağlı olan tip 2 diyabet' ten mustarip hastaların sayısı 2010-2011 arasında 50,8 milyondan 62,4 milyona ulaştı.

Birleşmiş Milletler'in tahminlerine göre 2030 yılında obezitenin yol açtığı bulaşıcı olmayan hastalıklar da sıtma, AIDS ya da verem gibi enfeksiyon hastalıkları kadar can alacak. ■

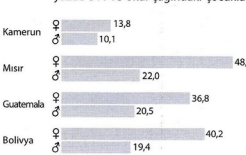

Vücut kitle endeksi 30 ya da üzeri olan fazla kililoların 15 yaş üzeri popülasyonda dağılımları.

POPÜLER BİR YANILGI

Arap usulü Spagetti

Makarnayı kim buldu? İtalyanların bulmadığı kesin, ama doğru cevap Çinliler de değil.

Makarnanın bir İtalyan buluşu olduğu görüşü artık o kadar da yaygın değil. Görece daha eğitimli kesim, spagettinin Çin'den devşirme olduğuna inanır oldu zaman içerisinde. Yemek tarihçisi John Dickie, kaleme aldığı *Delizia* isimli kitabında İtalyan mutfağıyla ilgili en bilinen efsanenin bu olduğunu söylüyor.

Peki bu bilgi neden yanlış? Çinliler binlerce yıl önce makarnayı icat etmemişler miydi? Son zamanlarda Çin topraklarında taş devrine ait kaplar içinde erişte artıkları bulunmuyor muydu? "Buraya kadar her şey doğru" diyor Dickie, ama Çinliler makarnalık buğday değil, darı kullanıyorlardı. Marco Polo da makarnayla ilgili Çin'den hiç bir bilgi getirmemişti. Moğollar tarafından Çin'e gönderilmiş bir kaşif ise o zamanlar sadece İtalya'da lagana olarak bilinen bir ekmek çeşidinden bahsediyordu. Hal böyleyken, makarnanın Çin'den gelmiş olduğu biraz şüpheli. Dickie'ye göre, aslına uygun şekilde, makarna unundan yapılmış tarif ise 9. yy.'da Sicilya'nın kuşatılması sırasında Araplar tarafından İtalya'ya getirildi. Yani Marco Polo'nun Çin'i ziyaretinden 400 yıl önce. Makarnayı gerçekten Araplar mı icat etti, yoksa sadece dünyaya sunmada İtalyanlardan önce mi hareket ettiler, bu soruya kesin bir cevap vermek ise henüz mümkün değil.

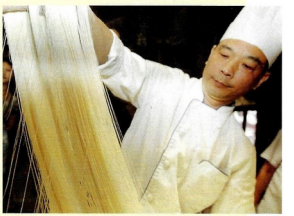

Makarnanın mucidinin kim olduğu muamma...

%100 MALT

DÜNE BUGÜNE YARINA

TARİHE MEYDAN OKUYAN BİRA

LÜTFEN BİLİNÇLİ TÜKETİNİZ!

FACEBOOK.COM/BOMONTI

Küçük hilekarlar

Bencillik çocuk yaşta öğrenilebiliyor, işte kanıtı.

Ebeveynler çocuklarının "Benim o!" ısrarlarını paylaşımcılığa dönüştürmeye çalışırken genelde şu gerçeğe güvenirler: Çocuklar duygularını yetişkinlerden daha net ve dürüstçe yaşarlar.

Peki, bu ne kadar doğru? Yale Üniversitesi'nden bir araştırma grubu paylaşımcılığın nasıl geliştiğini incelemek için bir grup çocukla çalıştı. Bu çalışmanın temelindeki soru şuydu: Minikler, birine iyi bir davranışta bulunma gereksinimi duyarlar mı? Ya da paylaşımcı davranışlar egoist stratejilerinin görünen yüzü mü?

Kristin Leimgruber önderliğindeki araştırmacılar bunu kurnaz bir deneyle gözlemlediler. Beş yaşındaki erkek ve kız çocuklarından, yaşıtlarına ellerindeki şirin çıkartmalardan hediye etmeleri istendi. Ancak hediye edecekleri miktarın kararı kendilerine bırakıldı. Deney iki farklı şekilde uygulandı: Birinde hediyeyi verecek olan çocuğun elinde kaç tane çıkartma olduğu karşısında oturan yaşıtı tarafından görülebiliyordu. Diğerinde ise çocukların arasına bir levha yerleştirildi ve hediye verecek çocuğun kaç çıkartmaya sahip olduğu yaşıtı tarafından görülmüyordu.

Sonuçt karşısındaki tarafından gözlemlenmeyen çocuklar, kendi istekleri doğrultusunda daha az sayıda çıkartmayı hediye etmeyi seçerken, gözetlendiğini bilenler paylaşımcı birer birey gibi davranıp birinci durumdan daha fazla çıkartmayı hediye olarak vermeyi tercih ettiler. Araştırmacılar bu çalışmayla, aslında çocukların çok erken yaşlardan itibaren bencil davranmak istedikleri durumlarda stratejik hareket edebildiklerini kanıtlamış oldular. Tıpkı gözetlendiğini fark ettiklerinde eli açık davranan yetişkinler gibi! ■

Bu çocuk aslında elmasını tek başına yemeyi mi tercih ederdi dersiniz?

Kenya'da 600 yıllık madeni para bulundu

Çinliler'in Avrupalı kaşiflerden çok önce Doğu Afrika ile ticaret yapmış oldukları kanıtlandı

Çalışmalar Chicago'daki The Field Museum Chapurukha ve Illinois Chicago Üniversitesi'nden Sloan Williams tarafından yürütüldü. Araştırmacılara göre, Kenya'nın Manda adasında bulunan 600 yıllık madeni para, Avrupalı kaşiflerin yelken açmalarından yıllar önce Çin ile Doğu Afrika arasında bir ticaretin var olduğunun kanıtı.

Madeni para bakır ve gümüşten yapılmış. Tam ortasında, kemerin üstüne takılıp taşınabilmesi için kare bir boşluk bulunuyor. Bilim adamları, madeni paranın üstünde Çin imparatoru Yongle'ın isminin yazdığını ve onun tarafından bastırılmış olduğunu söylüyorlar. Çalışmada Kenya, Pensilvanya ve Ohio'dan bilim adamları yer aldı. Madeni parayı incelerken insan eliyle yapılmış başka tarihi kalıntılara da rastladılar. ■

Güneş topla benim için!

Hindistan'daki çatılardan toplanan fotovoltaik, (güneş pilleri ya da dizinleri sayesinde güneşten elde edilen enerji) geçen ağustosta 87,8 megawatta ulaştı. Hintli yetkililer, rakamın büyük kulelerle birlikte 1030 megawat olduğunu aktarıyor. 1,2 milyar nüfuslu ülkenin sağlamış olduğu bu enerji, 9,9 milyonluk Yunanistan'da elde edilen miktar kadar sadece. Hindistan'da 500 milyon hanede henüz hiç elektrik tesisatı yok. Şehir dışı bölgelerde üretim yeterli olmadığından ya da hatlar felç olduğundan elektrik günde birkaç defa kesiliyor. Yani Hintlilerin daha çok enerji üretmesi lazım. ■

Avans MaxiMil
kullan, mil biriktirmeyi
bekleme.
Özgürce uç!
Maximiles sahibi olmak için;
MAXIMILES boşluk TC kimlik
numaranızı yazın, 4402'ye yollayın.
maximiles.com.tr
maximiles
DÜNYA SİZİN, ÖNÜ İYİ KULLANIN.
/MaximilesKart
/MaximilesKart

Böcek ilacı tartışması

Böcek ilaçları bitkilerin doğal savunma mekanizmasını yavaşlatıyor.

Kaliforniya'da zararlılarla mücadelede kullanılan bir tarım uçağı...

USA Cornell Üniversitesi'ndeki Anurag Agrawall önderliğindeki araştırmacılar, çuha çiçeği (Oenothera biennis) ile ilgili yaptıkları araştırmalarda beş sene boyunca ikiye bölünmüş bir alanda ürün yetiştirdiler. Alanın yarısına Franz güvesi tırtılının tohum kapsüllerine zarar vermemesi için düzenli olarak ilaç püskürtüldü.

İlaçlanmayan alanda çiçek verimliliği ve zararlılara karşı savunma mekanizması oluşumunun daha hızlı ve etkin olduğu gözlemlenirken, ilaçlanmış alanlardaki bitkilerin gelişmesi belirgin olarak gecikti ve savunma zehri (Ellagitannine) oluşumu da yavaşladı. Araştırmacılar bunu karahindiba (Taraxacum) vb. gibi diğer bitki oluşumlarında da gözlemliyorlar. Bundan yola çıkan uzmanlar şimdi bitkilere ışık ve besin (gübre) takviyesi yapılıp yapılmaması gerektiğini tartışmaya açıyor. ■

Kadın beynindeki erkek

Araştırmalara göre erkek cenin DNA'ları annenin beynine kalıcı olarak yerleşerek onu hastalıklardan koruyor

Hamilelik sürecinde anneyle cenin arasındaki hücre alışverişi öteden beri biliniyor. Araştırmaların ortaya koyduğu yeni bir bilgi ise bu cenin hücrelerinin annenin beyin 'dolaplarını' açarak yerleşmeleri ve erkek DNA'larının kadın beyninde bir ömür boyu kalabildiklerini gösteriyor. USA Seattle'daki bir kanser araştırma merkezinin ölmüş erişkinlerin beyinlerinde yaptıkları bir çalışma, bilim adamlarının çoktandır üstünde durageldiği bir varsayımı kanıtlıyor. Araştırmaya göre, erkek genlerinin annenin bağışıklık sistemi hastalıkları ve kanser oluşumunda etkisi var. Diğer yandan "mikrokimerizm" olarak adlandırılan bu olayın aynı zamanda birtakım koruyucu etkileri olduğu da tespit edilmiş.

Erişkin 33 kadın beyni üzerine yapılan bir araştırmada bu kadınların öldükleri sırada Alzheimer hastası oldukları saptanmış. Bir yerde bir sorun olduğunu düşünen araştırmacılar sonunda cevabı bulmuş. Bu kadınların beyinlerinde eril cenin DNA'larına çok ender rastladıklarını gözlemlemişler! ■

BİLFEN

www.bilfen.com - 444 44 22

AKILLI TELEFONLARLA İZİNİZİ BIRAKIYORSUNUZ

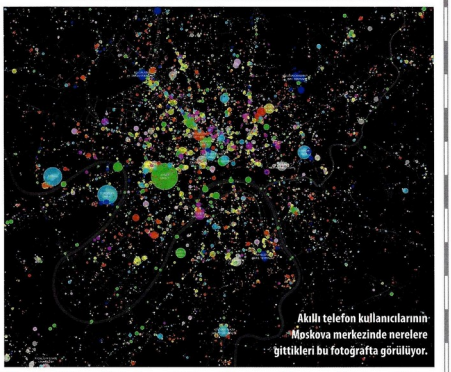

Four Square'ciler Moskova'da ise...

Anlaşılan gizlilik akıllı telefon kullanıcıları için o kadar da önemli değil. Sosyal paylaşım sitesi Four Square' de o sırada ne yapıyorlarsa -alışveriş, müze ziyaretleri, disko eğlenceleri- sakınmadan, açık açık paylaşıyorlar. New York Columbia Üniversitesi'nde şehir planlamacısı Sarah Williams bu saydam davranış şeklinden ilham alarak dünyadaki büyükşehir sakinlerinin davranış farklılıklarını araştırmış.

Williams'a göre, alan bakımından dağılım Moskova'daki alışveriş merkezlerinin başarısını yansıtıyor. En azından alışveriş meraklısı akıllı telefon sahiplerinin durumu bunu gösteriyor. Fotoğraftaki geniş mavi daireler şehir merkezinin biraz daha dışına sıralanmış Afimall City, European Mall veya Atrium Mall gibi daha büyük alışveriş merkezlerini işaret ediyor. Yıldız şekli oluşturan ana caddelerin bulunduğu ve bilhassa başkentin en önemli alışveriş caddesi görkemli Tverskaya'da da görünür şekilde yoğunluk göze çarpıyor.

Kendisinin de bir sakini olduğu New York ise Williams'ı epey şaşırtmış. Moskova'dakilerle karşılaştırıldığında buradaki alışveriş meraklısı akıllı telefon kullanıcıları bütün alana yayılmış durumda. Ayrıca araştırmacının beklediği gibi şehrin gelir düzeyi yüksek kesimlerinde daha fazla "Four Square" kullanıcısı olması gerekirken, dijital aralıkta böyle bir veri tanımlanmamış.

Tokyo şehrine gelince... Sakinlerinin devamlı seyahatte oldukları ve zamanlarını Paris'tekilerden 10 kat daha fazla yolda geçirdikleri gözlemlenmiş. Williams'ın oluşturduğu harita aslında bir çeşit yol kültürünü yansıtıyor. Mesela birçok Tokyolunun alışverişlerini Shinjuku-Station gibi trafik düğüm noktalarında hallettikleri görülüyor.

Tutankamon'un ölümü hâlâ sır

Mısır firavunu Tutankamon'un ölüm nedeni ile ilgili tartışma devam ediyor. Yeni iddia, firavunun bir epilepsi krizi sonucu öldüğü yönünde.

Daha 20 yaşına varmadan öldü... Bir cinayete mi kurban gitti, yoksa cüzzam, sıtma veya anemi yüzünden mi yaşama veda etti? Firavun Tutankamon'un muhtemel ölüm nedenleri arasında yılan sokması hatta iki tekerlekli yarış arabasıyla yaptığı bir kaza sonucu öldüğüne dair tahminler bile var.

Londra Imperial College'den Dr. Hutan Ashrafian ise Tutankamon'un bir epilepsi krizi sonucu öldüğünü iddia ediyor. Ashrafian, araştırmalarını tek bir olay üzerine yoğunlaştırmamış. Firavunun birçok akrabasının da kısa ömürlü olduklarını saptayan doktora göre, tüm aile kadınsı vücut formuna sahip. Temporal lob epilepsisinde hormon sisteminde değişiklikler meydana geliyor. Örneğin erkeklerde meme büyümeleri gözlemlenebiliyor. Tutankamon'un amcası veya kardeşi Smenkhkare, babası olduğu tahmin edilen Akhenaten, ayrıca ataları III. Amenhotep ve VI.Tuthmosis'in figürlerine bakıldığında bu bahsedilen kadınsı hatlar oldukça belirgin görülmekte.

Michigan Ann Arbor Üniversitesi'nden Profesör Howard Markel'e göre ise firavunun akrabalık ilişkileri tam saptanamadığından ve epilepsiyi işaret edecek paleontolojik gen testinin de bunu net olarak göstermemesinden ötürü Ashrafian'ın tezinin doğruluğu hakkında kesin bir şey söylemek mümkün değil. Böylece firavunun büyümüş memelerinin bir hastalık göstergesi olup olmadığı bilmecesi hâlâ sırını koruyor.

Firavunun büyümüş memeleri bir hastalık göstergesi miydi?

TÜKETİCİ DANIŞMA HATTI

4444 099

isbiryatak.com
facebook.com/isbiryatak
twitter.com/isbiryatak

İşbir yatak
yatak uzmanı

Arı çiçeğini hiç unutmuyor, peki ya çiçek?

Çiçeklerin sesi soluğu çıkmıyor olabilir, ama bilim adamlarına göre manyetik alanları onların yaban arıları ve daha birçok tür ile iletişim kurmalarını sağlıyor. Buna insanlar da dahil.

Pozitif elektrik yüklü arı, konduğu çiçeği hafızasına kazıyor.

Bilindiği gibi çiçekler renk, şekil, desen ve kokuları yardımıyla arılarla etkileşime geçebiliyorlar. Ama 'Science' dergisinde yayınlanan yeni araştırma bu etkileşim araçlarına elektrik akımını da ekliyor.

Bristol Üniversitesi'nden Profesör Daniel Robert, arıların toz ve yüklü moleküller gibi küçük partiküllerle dolu havada uçtukları için pozitif elektrik potansiyeline sahip olduklarını açıkladı. Havayla sürtünmeleri sırasında elektron kaybediyor ve pozitif yükleniyorlar. Diğer taraftan çiçekler, "elektriksel olarak toprağa bağlılar". Bir bakır telin aksine, bitkiler elektrik akımını çok yavaş iletiyor ve bu sebeple negatif yükleniyorlar.

Robert ve ekibi, araştırmayı yaparken arıların bol olduğu bir bölgeye petunyalar dikip gözlemlemeye başlamışlar. Arıların çiçeklere konduklarında aralarında bir elektriksel alan oluştuğunu ve "arıların oluşan bu akımı hissedebildiklerini" kaydetmişler. Ekibe göre bu akım arıların çiçekleri bir ödül gibi hafızalarına kaydetmelerini sağlıyor. Çiçek içinse kısa süreli bir etkileşim oluşturuyor. Robert "Bir çiçeği koklamak için eğildiğinizde de çiçeğin elektriksel potansiyelini etkiliyorsunuz. Bu etkinin de araştırılmasını umuyoruz" diyor. ■

Aslanın ev arkadaşı

Ukraynalı hayvanat bahçesi sahibi Alexander Pylyshenko, bir sene boyunca aslanlarla yaşayacak

Ukraynalı hayvanat bahçesi sahibi Alexander Pylyshenko bundan iki yıl önce aslanlarla aynı kafeste tam beş hafta geçirmişti. Bu kez hayalleri daha da büyük. Rus gazetesi Segodnya'nın haberine göre Pylyshenko, Vasylivka'da bulunan özel hayvanat bahçesine yardım toplamak amacıyla tam tamına bir sene boyunca aslanlarla aynı kafeste yaşamaya hazırlanıyor.

Eğer Pylyshenko bu süreyi tamamlayabilirse, 2011'de elde ettiği kendi 35 günlük rekorunu kıracak. Pylyshenko bu 35 gün süresince iki aslanla aynı kafeste ve şartlarda yaşamış; onlarla uyuyup, onların yediği çiğ et ile beslenmişti.

Pylyshenko, 45 bin dolar toplamayı hayal ettiği bu projesiyle aslanlar için bir bakım evi inşa ettirmeyi planlıyor. Onu bekleyen bir senelik macera süresince ise aslanlar hakkında resimler yapmayı ve kitap yazmayı planlıyor.

Pylyshenko, Ukrayna'nın Zaporozhye bölgesinde özel bir hayvanat bahçesinin sahibi.

Ekipman* Sedventure'dan, çekim benden...

Not: Havadaki Afrika lavantasının kokusunu ve yüzlerce tür kuşun sesini anlatamadığımız için özür dileriz.

Erken rezervasyon avantajları ile Kenya'da Foto Safari

15 Nisan'a kadar yapılan rezervasyonlarda % 10 indirim fırsatı

Şeker Bayramı
Nairobi (2) / Lake Nakuru (1) / Masai Mara (2)
03 – 08 Ağustos 2013
5 Gece 6 Gün
2.790 Euro'dan (₺6.556) başlayan fiyatlarla

Kurban Bayramı
Nairobi (2) / Masai Mara (2) / Lake Nakuru (1)
11 - 16 Ekim 2013
5 Gece 6 Gün
2.300 Euro'dan (₺5.405) başlayan fiyatlarla

Belirtilen fiyatlar double odada kişi başı konaklama fiyatlarıdır. Belirtilen fiyatlardaki TL karşılıkları 1 Euro:2.35 TL kuru baz alınarak hesaplanacaktır.
Fiyatlar rezervasyon günündeki Merkez Bankası efektif satış kuruna değişiklik gösterebilir.
İlanlarda merdana gelebilecek tipografik hatalardan acentamız sorumlu değildir.Turlarla ilgili detaylı bilgi için ofislerimizi arayınız. Setur kampanyalarda değişiklik yapma hakkını saklı tutar.

*Ekipman, iş ortağımız Fotopro tarafından kişiye özel gezilerimizde,
(Swarovski Optik / Sigma Türkiye distribütörü) ücretsiz olarak sunulmaktadır.
Grup gezilerinde geçerli değildir.

Sedventure
...dünya varmış!
www.sedventure.com
0212 230 03 36
Sedventure bir Setur markasıdır

SIGMA

Koç

WORLD
10 taksit imkanı ve
30 Nisan'a kadar
4 ay ekstre erteleme

İNCELEME SONUÇLARI AÇIKLANDI

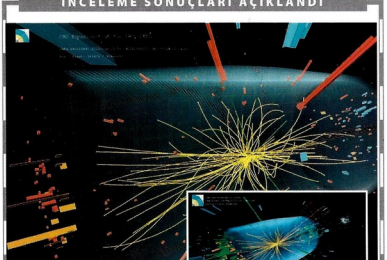

Tanrı parçacığı bulundu

Kütlenin özü olarak kabul edilen ve Tanrı parçacığı olarak da bilinen Higgs bozonunun keşfedildiği kesinlik kazandı.

Geçen ay ortasında, parçacıklara kütlelerini verdiği düşünülen "Higgs Bozonu" adlı atom altı parçacığının keşfedildiğinden emin olunduğu açıklandı.

Avrupa Nükleer Araştırma Merkezi (CERN) bilim adamları tarafından yapılan açıklamalarda, eldeki verilerin, Higgs Bozonu'nun varlığını kanıtladığına artık emin olunduğu belirtildi. 14 milyar yıl önce evrenin doğumuna yol açtığına inanılan Büyük Patlama ortamını yaratmayı amaçlayan 10 milyar dolar tutarındaki yüzyılın en büyük deneyi sırasında proton ışınları, 27 kilometrelik tüneli ışık hızıyla geçerek birbiriyle çarpıştırılıyordu. Proton ışınlarının birbiriyle büyük bir enerjiyle çarpışması sonucu kozmosun doğasını kavramaya yarayacak yeni parçacıklar görmeyi bekleyen bilim adamları, çarpışma sırasında özellikle teorik fizikteki kütle mantığının temelini oluşturan ya da kara maddenin özünü anlamaya yarayacak Higgs parçacığı diye adlandırılan parçacıkların varlığını kanıtlamaya çalışıyordu.

Fizikçi Peter Higgs'in, temel parçacıkların kütle kazanmasını açıklayan kuramından adını alan "Higgs Bozonu", 10 yıl önce Nobel ödüllü fizikçi Leon Lederman tarafından "tanrı parçacığı" olarak da adlandırılmıştı. ■

Higgs Bozonu nedir? EVRENİN başlangıcı kabul edilen Büyük Patlama'nın saniyenin milyonda biri kadar ertesinde ilk parçacıklar da etrafa saçıldı. Bu parçacıklar saf enerjiydi, bir kütleleri yoktu. Onlara kütle kazandıran mekanizmanın Higgs bozonu olduğu 1964 yılında ortaya atıldı. Temmuz ayındaki açıklamayla 48 yıllık teori deneysel olarak da kanıtlandı.

2000 yıl öncesinin 'Louboutine'leri'

Bir Mısır tapınağında gizlenmiş olan deri ayakkabılar sıradan modeller değil!

LUKSOR, MISIR – Bir grup İtalyan arkeolog, Firavun II. Amenhotep için inşa edilmiş olan tapınağın bir duvarında kutu içine saklı yedi adet ayakkabı buldu. Ayakkabılardan bir yetişkine ait olanı iki çift çocuk ayakkabısına iliştirilmiş. Diğer çift ise topallayan bir yetişkin tarafından kullanılmış gibi görünüyor. Ayakkabıların mazisinin 2000 yıl olduğu tahmin ediliyor. Kahire'deki Hollanda-Flaman Enstitüsü'nden André Veldmeijer'e göre bulunan ayakkabılar büyük ihtimalle ithal edilmişti. Zira Mısır'da kurak iklim nedeniyle daha çok sandaletler tercih ediliyordu. Ve tek olarak bulunan yetişkin ayakkabısının üzerinde yapılan inceleme ürünün Ortaçağ Avrupası'nda kullanılan bir madde ile kenarlarından kuvvetlendirildiğini, bu sayede su geçirmemesinin sağlandığını ortaya koyuyor. Veldmeijer, bu sebeple bunların pahalı ayakkabılar olduğunu düşünüyor. ■

Ayakkabıların hammaddesinin Orta çağ Avrupası'nda kullanılması, ürünün ithal edildiğini gösteriyor.

İSTEK OKULLARI

en mutlu öğrenciler İSTEK'lidir.

www.istek.k12.tr

TANITIM GÜNÜ
4 MAYIS

TÜM İSTEK KAMPÜSLERİ'NDE!
SAAT 10.30'DA!

İSTEK OKULLARI

Amazon'daki başarılı gelişme

Yağmur ormanlarında ağaç kesiminde düşüş var.

Brezilya'da 2011 ile 2012 yılları arasında toplam 4656 kilometrekare yağmur ormanı kesilerek yok edildi. Bu rakamlara göre kesimler bir önceki seneye kıyasla yüzde 27 azalmış. Her ne kadar tehlike çanları hâlâ çalıyorsa da Brezilya hükümeti bu gelişmeyi bir başarı olarak sevinçle karşıladığını ifade ediyor. Öte yandan çevre dernekleri, devam eden ağaç kesimlerini, özellikle hayvancılık yapmak amacıyla yapılan ağaç katliamını şiddetle eleştiriyor. Yapılan açıklamaya göre mecliste kabul edilen yeni bir yasa, daha önce var olan ve tarım şirketlerini, izinsiz kesim yapılan bölgelerde fidan dikimiyle yükümlendiren yasanın yaptırımlarını geçersiz kılıyor.

ARAŞTIRMACILAR, BÜYÜK SET RESİFİ İÇİN UMUTLU

Rakamlar endişe vericiydi: Araştırmacıların Ekim 2012'de yaptıkları açıklamaya göre 1985'ten bu yana, dünyanın en büyük mercan kayalıklarının bulunduğu Avustralya'da, mercan nüfusu yarı yarıya azalmıştı. Fakat görünüşe bakılırsa şiddetli fırtınalar ve çevreye verilen zarardan etkilenen asıl bölge, mercan kayalıklarının denizin yüzeyine nispeten yakın olduğu bölümüymüş. Bu gelişme üzerine Queensland Üniverstesi araştırmacıları ilk kez 70-80 metre derinlikte gerçekleştirdikleri inceleme dalışları sonucu hayret içerisinde kaldılar. Zira bölgedeki ‚mevcut tür çeşitliliği şaşırılacak düzeyde! Hatta araştırmacılar gördükleri karşısında o kadar iddialı konuşuyorlar ki. Söylenenlere göre mercan kayalıklarının alt bölümünde işler durumdaki ekolojik yapının, üstteki yıpranmış bölümü ıslah ederek yeniden ayağa kaldırabilmesi mümkün olabilir.

Demek olabiliyormuş!

Reach işe yaradı, AB 30 bin kimyasal tespit etti.

Avrupa Birliği 30 bin kimyasal maddeyi kara listesiye alarak bunların insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkisini ilan etti. Düzenleme, 2007 yılında "Reach" (Registration, Evaluation, Authorization and Restriction of Chemicals) adı altında yürürlüğe girdiğinde, çevre örgütlerinin protestolarına maruz kalmıştı. Bu örgütlere göre bu yasa bu haliyle yeterince etkili değildi. Ne var ki, Avrupa Birliği kurallarınca ülkelerin gümrüklerinden geçen her ürünün bu düzenlemenin ilkelerine uyması gerekiyor. Kullanım konusunda sınırlamayı ve kontrolleri zorunlu hale getiren bu düzenleme, artık doğrudan değilse bile dolaylı olarak dünya çapında işler durumda. Düzenlemenin diğer dünya ülkelerine doğrudan etkisi ise, Avustralya, Japonya, Kanada ve ABD gibi ülkelerde konuyla bağlantılı reform çabalarına önayak olmasıyla gündeme gelmekte. Bu ülkelerin güncel "Safe Chemichals Act" adlı benzer düzenlemeleri, "Reach" ile aşağı yukarı ortak ilkelere dayanıyor: Üretici firma, kullandığı malzemenin insan sağlığına uygun olduğunu şüpheye yer vermeyecek şekilde kanıtlamakla yükümlü. Bu reformların en belirgin amacı, yeni ve alternatif test süreçlerini desteklemek ve hayvan deneylerinin sayısını mümkün mertebe azaltmak.

Knoll Tulip Chair | Eero Saarinen, 1955

mozaik

ORTAKÖY DEREBOYU CAD. NO: 78 34347 İSTANBUL TEL. +90 212 327 05 95
APAGİZ PLAZA -1. KAT BÜYÜKDERE CAD. 34330 LEVENT TEL. +90 212 264 75 75
www.mozaikdesign.com | info@mozaikdesign.com

İster klasik, ister

Kim demiş erkekler trendlerle ilgilenmez diye? **Derimod**, ister klasik, ister spor birçok ayakkabı modeliyle, modayı erkekler için de takip edilebilir kılıyor!

trendy

spor...

Stil artık sadece kadınların tekelinde değil! Erkek stilinin anahtar parçasıysa hiç şüphesiz şık bir ayakkabı. **Derimod**, bu konuda erkeklere son derece zengin bir koleksiyon sunuyor. Spor tarza hitap eden modellerde renkler, sezonun trendlerine uygun olarak ön planda. Klasik modellerdeyse ister süet, ister deri birçok seçenek mevcut. Hepsinin ortak özelliğiyse şüphesiz ayaklara hem şıklık hem konfor kazandırmaları...

Bu bir ilandır

GEOajanda YAPIM **Nilüfer Artunç**

Sergi

11 NİSAN - 11 MAYIS

EKREM KAHRAMAN RENART'TA

Ekrem Kahraman, "Açık Adres..." başlıklı sergisiyle Nişantaşı Renart sanat galerisinde. Sergi kapsamında bir de kitap yayımlanacak. Sanatçı sergide İstanbul'un gökdelenlerinin, inşaat vinçlerinin, Anadolu'nun kıvrılıp giden sonsuz yollarının, dağlarının, ovalarının, tepelerinin fotoğraflarını çekip bitimine yakın resimlerinin üzerlerine pigment baskıyla geçiriyor. Üst üste aşırı yığılanla, unutulan hazır imgelerle yok edilenler arasındaki çatışmalı anlamı kurmayı deniyor. *Renart Sanat Galerisi; Akkavak Sok., 34/3, Nişantaşı, İst. Tel: (0212) 241 38 90.*

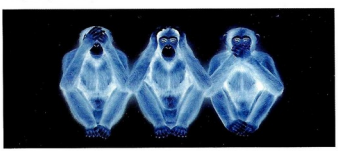

5 NİSAN - 4 MAYIS

YILDIZLARDA DANS

Hale Tenger'in Yıldızlarda Dans ismini verdiği yeni sergisi Galeri Nev İstanbul'da 5 Nisan'da açılıyor. Tenger ilk kez sergilenecek eserinde, önceki çalışmalarında da kullandığı üç maymun figürünü üç boyutlu bir animasyona dönüştürüyor. Uzayın sonsuzluğunda dans eden üç-maymun figürlerine Frank Sinatra'nın seslendirdiği, 40'lı yılların caz klasikleri arasında yer alan Swinging on a Star şarkısı eşlik ediyor.
Galeri Nev; İstiklal Caddesi, 163/18, Beyoğlu, İst. Tel: (0212) 252 15 25.

6 NİSAN'A KADAR

BALKAN SAVAŞI KARTPOSTALLARDA

Osmanlı'nı tek başına giriştiği son savaş... Acı bir yenilgi, onur kırıcı bir barış antlaşması. Bu hengâmede tutsak düşen bir Osmanlı subayının Sofya'daki tutsaklık günlerinde topladığı kartpostallarla oluşturduğu bir albüm... Bu acı savaşa Bulgar devletinin bakış açısını yansıtan kartpostallar, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık işbirliği ile düzenlenen 100. yılında Kartpostallarla Balkan Savaşı (1912-1913) sergisinde bütüncül bir belgeselin kareleri olarak değerlendiriliyor.
Caddebostan Kültür Merkezi; Haldun Taner Sok., Caddebostan, İst.Tel: (0216) 386 29 49.

25 NİSAN - 22 HAZİRAN

NANCY ATAKAN

Nancy Atakan "Ayna Ayna Söyle Bana" adlı sergisi ile 25 Nisan-22 Haziran 2013 tarihleri arasında Pi Artworks Galatasaray'da. Nancy Atakan, bu son çalışmasında çağdaş birey ve toplumların karşı cinse veya yabancı yatırımcılara çekici görünmek için benimsedikleri radikal yöntemleri inceliyor. Yerel bir bitpazarında bulduğu atık objeleri serigrafi, fotoğraf, dijital baskı ve dijital video gibi çeşitli teknikleri kullanarak dönüştürüyor.
Pi Artworks; Boğazkesen Caddesi, 76, Tophane, İst. Tel: (0212) 293 71 03.

SAFETYGO.net

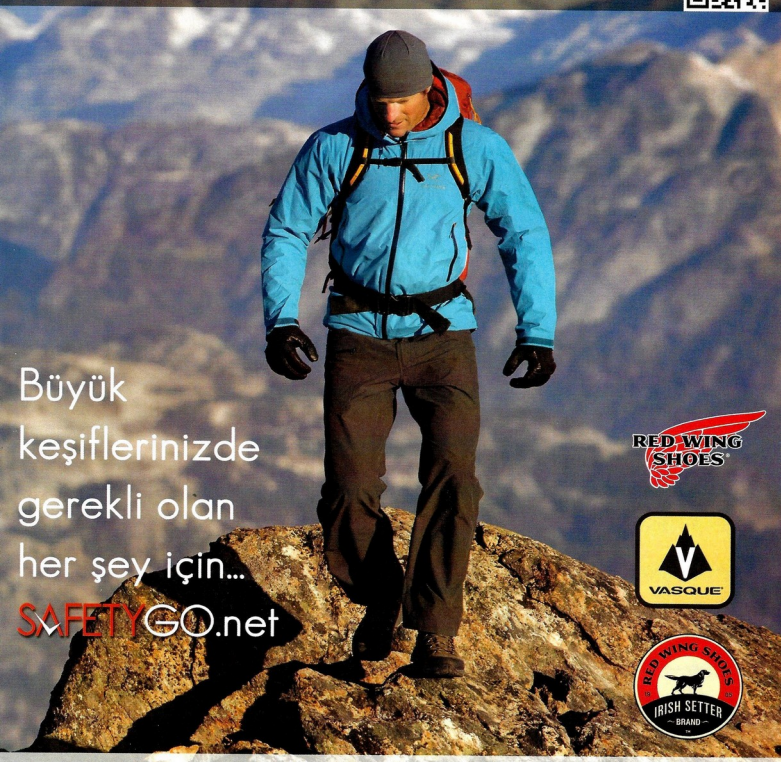

sekerciler

SEKERCİLER GROUP
Evliya Çelebi Mh. Uyum Sk. No:3
İçmeler - Tuzla / ISTANBUL
Telefon: +90 216 447 51 51
Email: info@sekercilergroup.com
www.sekercilergroup.com

IRISH SETTER & VASQUE STORE
Necatibey Cd. No:57 Beyoglu / ISTANBUL
Telefon:+90 212 252 00 60
Email: info@sekercilergroup.com
www.irishsetter-turkey.com
www.vasqueturkey.com
www.redwingturkey.com

www.safetygo.net /safetygo /safetygonet

GEOajanda

Sergi |

20 NİSAN'A KADAR

METİN ÜNSAL

Dört yıllık bir çalışmanın ürünü olan eserlerini İmgeler Atlası ve Yaşam Sözleşmeleri başlığı altında iki ayrı sergiyle sunan ressam Metin Ünsal, bu kez üçlemenin son halkası olan Varoluş Şifreleri'ne imza atıyor. Serinin ilk iki sunumunu geçtiğimiz yıl sanatseverlerle paylaşan Ünsal'ın yeni sergisi, 20 Nisan'a kadar Teşvikiye Işık Okulları Galeri Işık'ta görülebilir. *Galeri Işık; Teşvikiye Cad., 152, Nişantaşı, İst. Tel: (0212) 233 12 03.*

1 HAZİRAN-24 KASIM

VENEDİK BİENALİ'NDE TÜRKİYE'Yİ ALİ KAZMA TEMSİL EDİYOR

1 Haziran-24 Kasım tarihleri arasında düzenlenecek Venedik Bienali 55. Uluslararası Sanat Sergisi'nin İKSV tarafından yönetilen Türkiye Pavyonu'nda, Ali Kazma'nın Rezistans başlıklı yeni video serisi gösterilecek. Seri, Emre Baykal küratörlüğünde gerçekleştirilecek ve ana mekân olan Arsenale'nin Artigliere binasında yer alacak. Rezistans, günümüzde beden için geliştirilen söylem, teknik ve yönetim taktiklerini araştırarak, bedeni hem kendi kısıtlarından kurtarıp özgürleştiren hem de sınırlayıp kontrol altına alan müdahale ve stratejilere odaklanıyor. turkiyepavyonu.iksv.org

GALERİ NEV

Abidin Dino 100 yaşında

Galeri Nev, yaklaşık otuz yıldır düzenli olarak temsil ettiği, Türk sanatının ikonik figürlerinden Abidin Dino'yu, yüzüncü doğum yıldönümünde yüz desenin yer alacağı bir sergiyle anıyor. Koleksiyoner Bekir Akbaş'ın on yılı aşkın bir zaman içinde topladığı ancak hiç sergilemediği desenler, "Yüz Yıl, Yüz Desen" sergisinde ilk kez gün yüzüne çıkıyor. *Galeri Nev Ankara; Gezegen Sok., 5, Gaziosmanpaşa, Ankara. Tel: (0312) 437 93 90.*

Kitap |

MİLAS ÇOMAKDAĞ KÖYLERİ VE MİMARİSİ

Milli Reasürans Sanat Galerisi ile İsveç Uppsala Üniversitesi işbirliğinde ve İsveç Konsolosluğu'nun katkılarıyla hazırlanan Milas-Labraunda antik kenti ve Çomakdağ yöresinin özgün köy evleri, "Mylasa Labraunda Milas Çomakdağ" kitabında tanıtıldı. Projenin bilimsel danışmanı olan Prof. Dr. Afife Batur'un yönetiminde Çomakdağ köyleri incelendi, belgelendi ve Ali Konyalı tarafından fotoğraflandı. Türkiye'de Kentsel ve Kırsal Mimari serisine ait referans değerindeki eser, kitapevlerinden temin edilebilir.

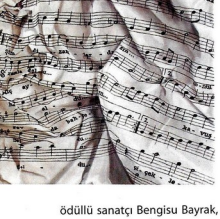

4 NİSAN - 13 MAYIS

DEYİM GALERİ

Deyim Galeri, Bengisu Bayrak'ın "Bir Zamanlar" isimli sergisi ile Türkiye'nin 1950-1970 yılları arasındaki modernleşme sürecini Godzilla takma adlı Selahattin Geçgel üzerinden yorumluyor. İstanbul Bienali, Art Beat, İstanbul ve Contemporary İstanbul, RHMD Günümüz Sanatçıları gibi ulusal ve uluslararası fuarlara katılan ödüllü sanatçı Bengisu Bayrak, sergide sinema ile sanatı birleştirip, film dünyasında klasikleşen filmleri kendine göre yorumluyor. *Deyim Galeri; Şakayık Sokak, 47/1, Nişantaşı, İst. Tel: (0212) 286 21 82.*

Festival |

32. İSTANBUL FİLM FESTİVALİ

İKSV tarafından Akbank sponsorluğunda düzenlenen 32. İstanbul Film Festivali. 30 Mart-14 Nisan arasında. Festival, sinemaseverlere 20'nin üzerinde bölümde 200'ü aşkın filmin yanı sıra usta sinemacıların katılacağı söyleşiler, atölye çalışmaları ve sinema dersleriyle dolu iki hafta sunuyor. *www.biletix.com*

YAZININ YOLCULUĞU

Bir Ev Yazısı

Kapıyı aç, içeri gir.
Tanıştığımız günden bu yana, sana dair, seni anlatan, senden yana her şeyi saklayan bana, duvarları içinde hayallerini koruyan, ilhamlarına yol gösteren, sırlarını muhafaza eden, mutluluklarına ortak olan evine, merhaba de.
Ev, herkes için farklı çağrışımlar yapar. Kimi için bir sığınaktır, kimi için uyunacak bir çatı. Paylaşabilmektir kimi için, telaş içinde yanıp-sönen, alelade bir kurguyla hazırlanmış sahnelerdir kimisine. Sırdaş der birine sorsan, çatışma der bir diğeri. Oysa ben, benimle konuştuğun, benimle ilgilendiğin, bana sahip çıktığın sürece tek bir anlama gelirim: Sen. Dışarıya çıktığın zaman nesneler seninle konuşmaz ama benim bir köşemde sadece sen istediğin zaman aydınlanan bir yer bulabilirsin. Kilometrelerce uzakta, yüz bin çiçeğin içinde yürüyebilirsin ama pencere önündeki çiçek sadece sen onun güzelliğine hayran kalırsan açar. Koltuğun, en sevdiğin kitabın sayfalarını çevirirken dalıp gittiğin dünyalara imrenerek yaş alır. Masan, dost sofralarının kahkahalarıyla büyür. Her metrekaren, adımlarını sayar.
Pencerelerin sadece sen izin verirsen alır rüzgarlarla kaynaşır.
Senin istediğin renkleri taşırım. Fırtınaysan koyu maviyim, aşıksan şarap bordosuyum, bilgeysen buz beyazım. Değiştirmek istediğin her ana hazırım. Hayatın ritminden, huzursuz saatlerden, birkaç tuğla ve sıvadan ibaret her yerden... bilsen ne kadar uzağım.
Kapıyı aç, içeri gir.
Anahtarlarını bırak, plağını koy, kapıları arala, sesini yerleştir odaya mırıldanırken şarkıyı.
Masana otur, kağıdını toparla, kalemini uyandır.
Yaz. Noktalarcasına. Ne varsa dilinin ucunda.
Bil ki tüm bunlar aramızda kalacaktır.

Ebru Kılıç Solmaz

Here's to Ideas

CROSS.

Melis Abacıoğlu, 27 yaşında,

7,114

milyar kişiden biri

Kurduğu 'Hareket Candır' oluşumu ile insanları yardımseverlik koşusu yapmaya teşvik ediyor. Kendini insanların daha çok spor yapması için uğraşmaya adayan Melis Abacıoğlu gelecekten umutlu.

İnsanların sizce neye ihtiyacı var?
Hareket etmeye!
Mutlu musunuz?
Çok mutluyum. Mutlu olduktan sonra diğer ihtiyaçlarımızın zaten gelip kapımızı çalacağına dair naif bir inancım var!
Neye şükrediyorsunuz?
Her gece yatmadan önce ailem başta olmak üzere hayatımda karşıma çıkmış, kalbime dokunmuş güzel insanlara şükrediyorum.
İçinizi ne umutla doldurur?
Hayatının sorumluluğunu almış, kurban rolü oynamak yerine kendi kararlarını kendileri veren insanları görmek.
'Yuva' sizin için ne demek?
Garip dinozor sesleri bile çıkarsam kabul edildiğim, yalnız kalabildiğim, huzur bulduğum, aşkı paylaştığım yer.
Kariyer ve para size ne ifade ediyor?
Benim için vizyonumun elle tutulur bir şekilde hayata geçmesi kariyer demek. Para da benim için bunu yaparken evrenin bana fazlasıyla gönderdiği ve eğer almayı biliyorsam benim de kapıları açıp kendisini kabul ettiğim mükafat!
Çocukluğunuzdaki en büyük mutluluğunuz neydi?
En büyük mutluluğum duş sonrasında bornozumu giyip annemle ayna karşısında şarkı söylemekti.
Elinizde güç olsaydı insanların ne yapmalarını isterdiniz?
Bahaneyi bırakıp spor yapmaya başlamalarını isterdim!
Pek çok insanın gıpta edeceği bir pozisyona sahipken kendinize farklı bir yol çizdiniz. Neden?
Sağlık sektöründe çalışıyordum ve bu işi yapmanın beni tatmin etmediğini gördüm. İnsanları daha sağlıkları bozulmadan harekete geçmeleri yönünde teşvik etmek gerektiğini anladım.
'Hareket Candır!' oluşumunu kurdunuz. Amacınız nedir?
Aktif bir yaşama adım atmak için insanları harekete geçirip, onları yardımseverlik koşusu yapmaya teşvik etmeyi amaçlıyoruz. 500'ün üzerinde üyemiz var. Herkesi farkındalık yaratmaya davet ediyoruz! Son olarak 3 Mart'ta Runtalya Maratonu'nu düzenledik.
Bir çocuğa sadece tek bir öğütte bulunabilecek olsanız ne olurdu?
Daima sevgiyle bak çünkü karşındaki insan da oradan geliyor.
Bundan sonraki hedefiniz?
Hareket Candır'ı tüm Türkiye'nin duyabileceği hale getirmeyi istiyorum. Aklımda şahne fikirler var. Bunları sahiplenmek isteyen bir firmanın kapımızı çalacağını düşünüyorum. Türkiye Omurilik Felçlileri Derneği bünyesinde kurduğumuz spor kulübündeki gençlerimizle 2016 Olimpiyatlarında madalya almayı hayal ediyorum.
www.hareketcandir.com

RÖPORTAJ **ÖMÜRNAZ KURT**

Haftanın her günü 8 TL'ye sinema sadece Trump'ta!

Sinemaya Trumpla!

3D filmler gözlük dahil 11 TL'dir.

TRUMP
ALIŞVERİŞ MERKEZİ

MECİDİYEKÖY / ŞİŞLİ - T 0 212 348 78 67

http://www.facebook.com/TrumpAlisverisMerkezi
https://twitter.com/TrumpAVM

www.trumpalisverismerkezi.com

MUCİZELER VAR MI? YOK MU?

Neye inanıyoruz? Neden inanıyoruz?

Mucizelere inanmak geçmişten bu yana insanlar için umut oldu. Kimi amansız bir hastalıktan iyileşmek için, kimi dini inançları nedeniyle, kimi de kalbindeki arzuların gerçekleşmesi yolunda mucizelerin ve mucize yaratanların peşine düştü. 21. yüzyılda ortalama eğitim düzeyi yüksek ülkelerde bile süren bu inanış, farklı kültür ve dinlerde farklı ritüellere neden oluyor.

YAZI **Mathias Mesenhöller**

Çocukların bir zamanlar Azize Meryem'in göründüğünü anlattıkları Portekiz'in Fátima köyünde, üç kadın mucizevi iyileşmeyi umuyor. Brezilya halkı, Papaz Cicero'yla ilgili mucizelerden bahseder ve heykelini dilek kağıtlarıyla süsler.

Modern zaman hacıları İrlanda'nın Croagh Patrick nam-ı diğer the Reek dağına tırmanıyor. Bu ritüel her yıl temmuz ayının son pazar günü gerçekleşiyor. Geçmişte bu hac yolculuğunu dizlerinin üzerinde yapanlar varmış.

Via degli Orti di San Giorgio caddesi, Sicilya'daki Siraküza kentinin harap bir bölgesinde yer alıyor ve limandan çok uzak değil. 11 numaralı küçücük evde Angelo ve Antonina Iannuso, Angelo'nun annesi ve kardeşleriyle birlikte yaşıyor. Çiftin odası küçük ve alçak tavanlı; yatak, dolap, masa, birkaç sandalye, bir leğenden ibaret. Duvarlarda küçük resimler ve objeler asılı. İçlerinden biri "lekesiz kalpli Azize Meryem". Renkli boyanmış alçı rölyef, bir düğün hediyesi ve sırf geleneklere olan saygıdan dolayı duvara asılmış. Antonina, pek inançlı biri değil; Angelo ise Tanrı'dan ziyade sendikalardan medet umuyor.

Çiftlik işçisi Angelo, 29 Ağustos 1953 Cumartesi günü yine şafak vakti istemeye istemeye evden ayrılır. Endişe içindedir. Antonina, bütün gece kramplar ve bulantıyla boğuşmuş, saat üçe doğru görme yetisi devre dışı kalmıştır. 20 yaşındaki kadın hamiledir ve kötü durumdadır. Fakat Angelo Iannuso'nun işe devamsızlık yapma lüksü yoktur.

Saat 8.30 civarında eşi, yeni bir kramp dalgası sırasında görme yetisini yeniden kazanır. Duvardaki Azize Meryem'e bakar; sanki içinden bir sıvı akmaktadır. Şaşkınlık içinde görümcesini çağırır. Görümcesi, Azize Meryem'e yakından bakınca rölyefin gözlerinden gözyaşı aktığını görür. Alçı rölyef ağlamaktadır!

Angelo Iannuso, akşam eve döndüğünde heyecanlı bir kalabalık Via degli Orti Caddesi'ni tıkamıştır. İnsanlar evin önüne üşüşüp içeri girmeye çalışır. Angelo Iannuso, evine girmeye çalışırken polis yolu açar. Ve o da mucizeye tanık olur. Sonraki günlerde binlerce kişi mucizeyi görür, fotoğrafını çeker, gözyaşlarını pamukla siler. Hatta Iannuso ailesi, yoğun ilgiyi atlatabilmek için rölyefi evin dışına asar.

Aziz Meryem'in gözyaşları ancak 1 Eylül'de, saat 11'de kurur. Antonina'nın rahatsızlıkları çoktan yok olmuştur. 5 Eylül'de saat 18.30'da Aziz Meryem'e edilen dualar üç yaşındaki Enza Moncada'yı çocuk felcinden kurtarır. İki gün sonra, üzerine gözyaşı sürülmüş bir parça pamuk Anna Gaudiosa Vassallos adlı hacının rahim rahatsızlığını giderir. Tüm İtalya'dan inançlı insanlar Siraküza'ya doğru hac yolculuğuna çıkmaya başlar.

Sosyolog Max Weber, 20. yüzyılın başında zamane insanı için her şeyin hesaplanabilir olduğunu tespit etti. Teknoloji ve bilim, her türlü büyünün önünü kesmişti. Weber, bunu "dünyanın büyüsünün bozulması" olarak niteledi. Kısa sürede dilden dile dolaşmaya başlayan terim, modernizmi özetliyor sanki. Luther yanlısı Alman teolog Rudolf Bultmann 1941'de hiçbir mantıklı insanın "elektrikli ışık ve radyo kullanıp modern ilaçlardan faydalanıp, aynı zamanda Yeni Ahit'teki ruh ve mucize dünyasına inanamayacağını" söy-

PEK DE İNANÇLI BİRİ SAYILMAYACAK SİCİLYALI ANGELO IANNUSO, DUVARDAKİ AZİZE MERYEM'E BAKAR VE GÖZLERİNE İNANAMAZ. DUVARDAKİ OBJEDEN BİR SIVI AKMAKTADIR.

"19. ve 20. yüzyılın; mucizeler, azizler, peygamberler, büyücüler, canavarlar ve masallar açısından 15. yüzyılı cebinden çıkarabileceğini düşünüyorum". G. B. Shaw

Portekiz... Yeryüzünde bir melek... Melekler gerçekten var mı? Almanların %50'si meleklerin varlığına inanıyor!

ledi. Nobel ödüllü dram yazarı George Bernard Shaw ise, tam tersini düşünüyordu: "19. ve 20. yüzyılın; mucizeler, azizler, peygamberler, büyücüler, canavarlar ve masalların her türlüsü açısından 15. yüzyılı cebinden çıkarabileceğini düşünüyorum".

GÖRÜŞ VE İNANIŞ FARKLARI

Roma'da Vatikan'ın bir yönetim birimi 1588'den beri bir ölünün kutsanabilmesi ya da en yüksek mertebe olan aziz ilan edilebilmesi için mucizeleri şart koşuyor. Papalar bu yöntemle 2005'e kadar 784 adet aziz yarattı; bunlardan 650'si 20. yüzyıla aitti. II. Ioannes Paulus'un yönetiminde (1978-2005) 482 kişi aziz ilan edildi. Buna 1338 adet kutsamayı da eklersek tek bir papanın döneminde 1820 mucizenin resmî olarak kabul edildiğini görüyoruz. Bu da tarihsel bir rekordur.

Herkes Tanrı ve azizler konusunda farklı düşüncelere sahip olsa da, mucizelerin varlığından birçok kişi şüphe duymuyor. 40 ülkede yapılan International Social Survey Programme adlı araştırmaya göre, insanların yüzde 55'i dinî mucizelere biraz ya da kesin olarak inanıyor; yüzde 45'i mucizelerin olamayacağını ya da olasılığın çok düşük olduğunu düşünüyor. Yöresel farklılıklar da oldukça dikkat çekici. Türkiye'deki insanların neredeyse yüzde 93'ü mucizelere inanırken Çek Cumhuriyeti'nde bu oran yüzde 23. Mucizelere inananların oranı Rusya'da yüzde 51, ABD'de yüzde 78, İtalya'da yaklaşık yüzde 70, Güney Afrika'da yüzde 74,5, Meksika'da yüzde 76. Öte yandan daha gerçekçi olan İskandinavlar arasında Danimarka'daki oran yüzde 24 civarında, Norveç'te ise yüzde 37.

Dünyadaki farklı toplumlar için şunu söylemek mümkün: Weber'in mesafeli mantık dönemi, Bultmann'ın mitolojiden arındırılmış Hıristiyanlık programı, entelektüel fikirler olarak kaldı. Alman tarihçiler Alexander Geppert ve Till Kössler, 20. yüzyılı "mucizeler çağının alâsı" olarak görüyorlar.

TÜRKLERİN YÜZDE 93'Ü, DANİMARKALILARIN İSE YÜZDE 24'Ü MUCİZELERE İNANIYOR.

Peki ama neden? Dijital radyo dinleyen, hayatını uçak mühendislerine ve anestezistlere emanet eden insanlar nasıl oluyor da doğanın yasalarına aykırı olan olgulara inanabiliyor?

MUCİZELER NASIL ÇALIŞIYOR?

Birincisi, alışkanlıkla. Neredeyse tüm medeniyetlerde doğaüstü olaylar görülmüştür. Özellikle Hıristiyanlığın özünde bir bilgelik veya kanun öğretisi değil; insana dönüşen, suyu şaraba dönüştüren, suyun üzerinde yürüyen, hastaları iyileştiren, ölülerden dirilen ve müritlerinin gözü önünde gökyüzüne doğru yükselen bir Tanrı yer alıyor. Doğaüstü bir gücün müdahalesi daha belirgin olamaz, dünyanın yokluktan var edilişi ve İsa'nın henüz gerçekleşmemiş geri dönüşünü bir kenara bırakırsak.

Antik Çağ'daki insanlara bu hikâye bir hayli abartılı geliyordu. Tanrılar dünyası Musevî ve Hıristiyanların her şeyden üstün tek Tanrılarına göre daha bol çeşitli ve insana daha yakındı. Yine de Yunanlar ve Romalılar; sıra dışı olan, canavarlar, şaşırtıcı güzellikler, gökyüzünden gelen işaretler ve kahramanlıklar için sayısız sözcük kullanıyorlardı. Doğa ve metafizik akıcı bir şekilde iç içe geçiyordu, Romalı imparatorlarının yarı tanrı konumundan tıbbi tedavilere kadar. Mucizevi olan çeşitli kademelerle günlük yaşamın bir parçasıydı, örneğin evin içine sunak yerleştiriliyordu.

Hastaları tek bir sözcükle iyileştiren, hatta ölüleri dirilttiği söylenen İsa'nın tarzında, dünyanın alışlagelmiş gidişatına yapılan ciddi müdahaleler daha çok mitolojide ya da sanatta, olsa olsa halk inanışlarında görülüyordu. İlk Hıristiyanlar misyonerlik yapmaya başladığında, eğitimli muhalifleri onları dolandırıcılık yapmakla, masal yaymakla suçladı. Buna rağmen yeni inanç Roma İmparatorluğu'ndaki halklar arasında yayıldı, bununla birlikte de papazların mucize terimi. Buna göre Tanrı,

Katoliklerin en önemli hac yerlerinden biri olan Fatima, Coimbra'nın 67 km. güneyinde, Lizbon'un ise 142 km. kuzeyinde yer alıyor.

Meydandaki Hz. Meryem'in heykelinin söyledikleri arasında "Barış içinde yaşa" ve "Bir şeyler elde etmek için acı çek" cümleleri de var. Bu nedenle insanlar kilometrelerce yolu dizlerinin üstünde yürüyerek Fatima'ya geliyorlar.

ASLINDA İNANCIN MUCİZEYE DEĞİL, MUCİZENİN İNANCA DAHA ÇOK İHTİYACI VAR.

belirli bir anda yaratılışın düzeninden vazgeçebiliyor.

Fakat bunu yapan bir tek o Tanrı. Pagan bir imparator olan Marcus Aurelius, hiçbir tanrıyı dışlamamak için tüm dünyadan rahipleri Roma'ya çağırırken, Hıristiyanlar tüm rakiplere karşı savaşıyorlardı. Artık Paganların büyülü törenleri İsa cemaati tarafından dolandırıcılık, şeytan işi, batıl inanç olarak ilan ediliyor ya da asimile ediliyordu. Kilise erkenden pagan geleneklerini Hıristiyanlığa dönüştürdü. Birçok hac yerinin kökeni Hıristiyanlık öncesine dayanır. Kendi tekel konumuna kıskanç bir şekilde odaklanan kilise, mucizevi olanın etrafına çalı dikmek, onu kontrol altına almak için ilk büyük adımını atmıştı.

İkinci adım, 17. yüzyıldaki "bilimsel devrim"le, yani doğanın sırlarını tarafsız gözlemle ve matematiksel kombinasyonlarla açıklamayı temel alan hırslı projeyle atıldı. Özellikle kurallara aykırı gibi görünen konular doğa bilimcilerinin aydınlanma hevesini kamçılıyordu. Onlara kalsaydı mucizeler tamamen yok sayılacaktı; Tanrı da yaratıcı rolüne, şaheserini izlemekle yetinen saatçi rolüne indirgenecekti.

Ancak o zamandan beri masallar dünyasında yaşıyor gibiyiz: Açıklanan her mucizenin ardından bir başkası çıkıyor. Bilim dünyası, durumu hemen açıklayamadığı için mucize daha da etkileyici oluyor. Mucize inancının bu oyundaki avantajı, tamamıyla açıklanmış bir dünyanın mümkün olamamasıdır. Böylece inanç, daima uygun bir açıklama boşluğu bulabilir ve kendini ona bağlayabilir. Bunun anlamı şudur: Mucizeyi yapan gizemli doğa değil, inançtır. "Bir açıklamanın bulunamadığı, ama bir mitin bulunduğu durumlar, mucizeyi mümkün hale getiriyor" diye açıklıyor Viyanalı felsefe profesörü Robert Pfaller. Gece yarısından sonra garip sesler duyulduğunda, hayaletten sadece hayalet hikâyelerini bilen kişiler korkacaktır. İnancın mucizeye ihtiyacı olmasından ziyade, mucizenin inanca ihtiyacı var.

AŞIKLARIN ÇAĞI VE EKONOMİK MUCİZELER

20. yüzyılın mucize efsaneleri klasik anlamda dini olmak zorunda değil. Örneğin Fransızlar, 1914'te Alman ordusunu "Marne Nehri mucizesi"yle durdurabildi. Altı yıl sonra Polonya, Kızıl Ordu'yu "Vistül Nehri mucizesi"yle yendi. İkinci Dünya Savaşı'nda milyonlarca Alman, Hitler'in "mucize silahları"na güveniyordu. Faciayı "ekonomi mucizesi" izledi. Neredeyse eşzamanlı olarak Sovyet ajitasyonu, teknolojik gelişimi "gerçek" mucize ilan etti.

Bunların hepsi elbette propaganda formülleri, metaforlardır. Ama aynı zamanda masum bir dil oyunundan da daha fazlası. Siyasi dil, mucize terimini kullandığında aynı zamanda onun aurasıyla da cilve yapar. Mucizeler ilan eden bir siyaset, bilinçli veya bilinçsiz olarak dinî reflekslerle oynar.

Tarihçi Eric Hobsbawm'un "aşırılıkların çağı" olarak adlandırdığı; devrimler, dünya savaşları, nükleer savaş tehlikesi, büyük ütopyalar ve çaresiz bir güvensizlikle nitelenen bir dönem için bu hiç de şaşırtıcı değil. 20. yüzyılın "rasyonel" olduğu tek konu, teknik araçlarla ilgili yaptığı seçimdi. Onun dışında inanca olan bağlılık hüküm sürdü: kendi milletinin seçkin olduğuna, sosyalizmin galip geleceğine, yöneten ırkın doğal üstünlüğüne olan inanç. Laikleştirilmiş dinselliğin oyun çeşitleri.

Mucizeden bahsetmek, zaferleri öngörü eserine dönüştürür; yenilgi öncesinde son kalan gücü harekete geçirir. Sıradan olayları kutsal metaforlara büründüren siyasî mucize iddiaları, güç ilişkilerini meşrulaştırmakla yükümlüdür. İzlenen prensip

2 yıl önce Yunanistan'daki Afon Manastırı'ndan getirilen ve Moskova'daki Kurtarıcı İsa Katedrali'nde sergilenen "Meryem Ana'nın Kutsal Kemeri"ni görmek için karda-kışta 1 milyon kişinin beklediğini yazdı Rus gazeteleri.

Ortodoks Hıristiyanlar mucizevi güçlere sahip olduğuna inandıkları bir ikonu günlerce Rusya steplerinde bir uçtan diğer uca taşıyorlar.

"Hayat iki şekilde yaşanır: Ya hiç mucize yokmuş gibi, ya da her şey bir mucizeymiş gibi." A. Einstein

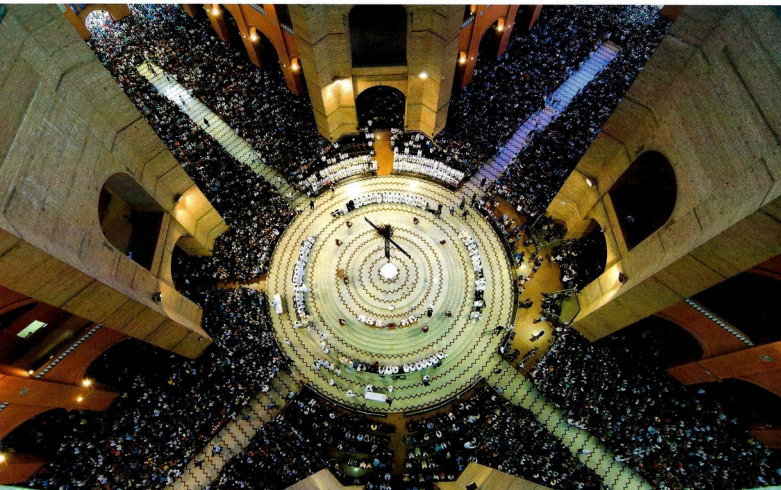

Brezilya'da bulunan ve Katoliklerin en kutsal yeri sayılan National Shrine Our Lady of Aparecida bazilikasında ülkenin ulusal azizelerinden Aparecida için toplu ibadet ediliyor. En önemli kutlama günü ise 12 Ekim. (Solda) Müzede ise, mucizeleri sembolize ettiğine inanılan pek çok ikon sergileniyor.

daima duygulara hükmediştir. Mucizeler, gerçekçi argümanları ortadan kaldırır. Sözde imkânsız olan gerçekleştiğinde, bundan şüphe duyan; nankör ve ukala gibi algılanarak susturulur.

İdeolojik kavga ne kadar şiddetliyse, ortaya çıkan mucizelerin sayısı da o kadar yüksektir. Vatikan'ın azizler politikasına bir kez daha dönersek, bu politikanın ağırlıklı olarak Doğu Asya ve Latin Amerika'ya yöneldiğini görürüz. Bu bölgelerde Katolisizm yoğun bir şekilde farklı dinlerle rekabet ediyor. Ve Geppert ile Kössler'in belirttiği gibi, sistematik bir biçimde "yerel bağlantılı halk azizleri"ni "portföyüne" ekliyor.

Dindar olanlar buna şaşırmayacaktır. Zira Tanrı, kilisenin savaş vermek zorunda olduğu yerde yanına koşar. Tıpkı 1953'te Siraküza'da olduğu gibi!

MUCİZELER ÜZERİNDEN SİYASET

Gözyaşı mucizesinden sonraki haftalarda İtalya'dan, hatta yurtdışından bir milyonu aşkın insan Sicilya'ya akın eder. Aralarında birçok hasta da vardır. Ter ve gözyaşları içinde Azize

Meryem'e yardım etmesi için yalvarırlar. Mucizevi bir şekilde iyileşen hastaların haberleri kısa sürede çoğalır.

Bu durum kilise kurumu için iki tarafı keskin bıçak. Büyük bir kitlenin karşısındaki mucizenin kontrol edilmesi oldukça zordur. Propagandasal bir şans içeren durum aynı zamanda coşkulu halkın üzerindeki kontrolü kaybetme, şarlatanlar tarafından aldatılma ve rezil edilme riskini de barındırır.

Bu nedenle Azize Meryem, Iannusoların evinde ağlarken, başpiskopos Baranzini, inceleme heyeti oluşturur. Araştırmacılar damlalıkla figürün sol gözünün iç köşesinden birkaç damla gözyaşı örneği alırlar. Rölyefin iç yüzeyi kurudur, dış yüzeyindeki vernik büyütecin altında bile herhangi bir düzensizlik göstermez. İnceleme heyeti ve uzmanlar; optik yanılsama, yüzeyde yoğuşma, alçının su bırakması, dolandırıcılık gibi ihtimalleri eler. Yapılan analize göre, alınan sıvı örneğinin kimyasal bileşimi insanın gözyaşınınkiyle aynıdır. Raporlar açıklandığında başpiskopos Baranzini, gök mavisi, kırmızı, beyaz ve pembe renklerde parlayan Azize Meryem'i 19 Eylül'de Piazza Euripide'ye (Euripide Meydanı) gönderir.

Bunun üzerine iyileşenlerin sayısı artınca başpiskopos yeniden bir inceleme heyeti oluşturur. Heyet, ani iyileşmeleri tespit edebilmek, hayali ve sahte olanları reddetmek için sağlık birimlerine ve yerel doktorlara danışır. 8 Eylül akşamı Baranzini halka bir açıklama daha yapar: Azize Meryem'in ağlamasının nedeni, oğlunun şeytani bir görüş tarafından hakarete uğratılmasıdır.

Herkes kimin kast edildiğini anlar. Haziran ayında İtalya'da yapılan seçimlerde Hıristiyan demokratlar, mutlak çoğunluğunu kaybetmiş; Siraküza'da yönetim komünistler ve sosyalistlerden oluşan bir birliğin eline geçmiştir. Ve Via degli Orti

Hindular Ganj Nehri'ni Tanrıça Ganga'nın kişileştirilmiş formu kabul eder ve bu nedenle nehre taparlar. Hindu inançlarına göre nehrin suyu kutsaldır ve insanlar için kurtuluş yoludur.

Dünya dinleri ve mucizelerle olan ilişkileri

Bütün dinlerde mucizelerden söz edilmektedir. Bunlar yerçekim gücü veya iyileşme ile ilgili hikayelerdir...

Neredeyse tüm dinlerde mucize hikayeleri vardır. Konuları; iyileştirme ve gıda mucizeleri, düşmanlara karşı yardım, yerçekimi gücünün; hatta ölümün aşılmasıdır. Mucizeler insanın evrensel korkularını ve hayallerini yansıtan Tanrısal müdahalelerdir.

Hıristiyanlık oldukça mucizesever bir dinken **Yahudilik** bu konuda en şüpheci dindir. M.S. 1. yüzyılda yaşayan Haham Eliezer'in diğer bilginlerle ettiği kavga bunu kanıtlıyor. Görüşleri reddedilen Haham Eliezer, cesur bir çareye başvurur: Haklı olduğu takdirde yakınındaki keçiboynuzu ağacı kendiliğinden çoğalacaktır. Ağaç, köklerini topraktan çekip uzaktaki bir yerde tekrar toprağa gömer. Eliezer, bu kez bir nehrin akış yönünü değiştirir. Sonunda gökyüzünden gelen bir ses Eliezer'i haklı çıkarır. Ancak diğer hahamlar "Musa'nın beşinci kitabına göre Tevrat'ın gökyüzünde bulunmadığını" belirtirler. Mucizenin hükmetme stratejisine Yahudi dini şüpheyle yaklaşır.

İslam dininde de durum benzer. Hz. Muhammed, Kur'an'a göre sadece bir insan olduğunu söyleyerek kendisine olağanüstü sıfatlar verilmesini hiç hoş karşılamamıştır. Bu gerçek Kehf suresinde son derece çarpıcı bir şekilde şöyle dile getirilir: "De ki: 'Ben de ancak sizin gibi bir insanım; ancak bana tanrınızın tek bir Tanrı olduğu vahyolunuyor. Rabbine kavuşmayı uman kimse yararlı iş işlesin ve Rabbine kullukta hiç ortak koşmasın." Ancak çoğu Müslüman, Kur'an'a başlı başına Allah'ın mucizesi gözüyle bakıyor.

Hinduizm ve Budizm'in mucizelere olan yaklaşımı rahattır. Sözde gerçeklik bu dinlerde zaten bir illüzyondan ibaret olduğundan, ortaya çıkan pürüzler bilgili insanı çok fazla etkileyemez. Ama bilgisiz insanı etkiler. Buda; havalanarak, vücudundan su ve ateş çıkararak şüpheci akrabalarını ikna etmeye çalışmıştı. Zen gibi Budist öğretiler, bu efsanelere mecaz gözüyle bakıyor ve her türlü mucizeyi reddediyor. Hinduizm dini, aslında mucizeleri maddî dünyanın baskılarından kurtulmanın ruhani yolu olarak görse de benzer eğilimler gösteriyor. Özetle; bütün dinlerde mucizeler ve anlamlarıyla ilgili tartışmalar görüyoruz. Çoğunda da bencil ve dünyevi olan benliğin aşılması, en büyük mucize kabul ediliyor.

MUCİZELERİN HEPSİNİ 'TESADÜF' OLARAK KABUL EDİP OLASILIK HESAPLARIYLA AÇIKLAMAK MÜMKÜN MÜ?

Caddesi'nin çevresindeki işçi semti, bu birliğin kalesidir. Daha sonraki resmî raporun diliyle bölge "zararlı komünist otlar tarafından kızıl rengiyle kirletildi". Bütün bunlar yetmezmiş gibi bölgeye bir de Baptist cemaati yerleşmiştir. Ayrıca sendika toplantılarında öne çıkan Angelo Iannuso'ya da solcu fikirler "bulaşmıştır". Baranzini, Aziz Meryem'in gözyaşlarını komünist karşıtı manifestoya dönüştürür.

Aralık ayında Sicilya Kilisesi alçı rölyefe yakışır bir mabet inşa edeceğini açıklar. Baranzini, Siraküza'nın Fransa'daki Lourdes veya Portekiz'deki Fátima gibi Azize Meryem kültünün önemli bir merkezi olabileceğini açıkça söyler. Kendini beğenmişlik mi? Maddi çıkarlar mı? "Bunu düşünmek dine saygısızlıktır! Kuşkucular susup sağlıklı bir erkek çocuk dünyaya getiren Antonina Iannuso'yla empati kurmalıdır!"

Vatikan da Baranzini'nin geriye adım atmaya fırsat tanımayan atılımı karşısında etkilenmiş görünür. Ekim 1954'te Papa XII. Pius, Siraküza'nın ağlayan Azize Meryem'ini resmî olarak mucize olarak kabul eder.

MUCİZE POLİTİKASINA DİRENÇ

Ancak kısa bir süre sonra Roma'nın mucize politikası kendi içindeki saflardan dirençle karşılaştı. Yüzyıllar boyunca ruhban sınıfı böyle bir hükmetme stratejisinin entelektüel açıdan değersiz olduğunu; dolandırıcılık, kendini gösterme hırsı ve açgözlülüğe yol açtığını eleştiriyordu. 1955'te yüksek rütbeli bir papaz, âdeta sinirli bir şekilde, Kutsal Bakire'nın son zamanlarda "israrcı biçimde" ortaya çıktığını; bunun da "son derece vahim" olduğunu yazar. Papaz, "bugünlerde manşetlere konu olan Aziz Meryem mucizelerinin Aziz Meryem'in ve Tanrı'nın mucizeleri olmadığına" inanıyor. Katoliklerin pek düzenlenmiş olmayan Protestan rakiplerinde "kepazeliğe" duyulan merak bambaşka meyveler verir.

Aydın teologlar 18. yüzyıldan beri İsa'nın mucizelerini bile hilebazlık olarak reddediyorlardı. İsa'nın suyun üzerinde değil, yüzen ahşabın üzerinde yürüdüğünü iddia ediyorlardı. İsa'nın yeniden dirilişini de "tarihî bir saçmalık" şeklinde nitelendiriyorlardı. Ancak bu fikirler asla cemaatin çoğunluğunu temsil etmemiştir. Özellikle de Protestanlığının İncil'e çok bağlı Amerika'daki cemaatlerinde. Burada her zamankinden daha dikkat çekici şekilde cinler çıkarılıyor, hastalar iyileştiriliyor, kabul edilen dualar coşku ile karşılanıyor. Bu nasıl oluyor?

Antropolog Tanya Luhrmann, Vineyard Hıristiyan Kardeşliği'yle ilgili yaptığı araştırmada Kaliforniya'daki Palo Alto'dan gelen Sarah adlı bir müritten psikolojik açıdan açıklayıcı biçimde bahsediyor. Sarah, birkaç yıl önce öğle yemeğinden sonra iman kardeşleriyle birlikte otoparkta arabasına doğru yürüyordu. Mutluydu, keyfi yerindeydi. Bir anda bir kuş bluzunu kirletti. Sarah, Tanrı'nın kendisine kendini beğenmişliği yüzünden "bir tokat attığını" düşünüyordu. Kilise makamlarınca frenlenmeyen mucize inancı hemen gülünç düzeye kayıyor. Ve paranoid kişilik yapısını ortaya koyuyor.

İnançlı kişi, istediğini görüyor, yani büyük bir anlam bağlantısını gösteren ipuçlarını. Onun haricindeki her şeyi görmez-

Mucizevi su: Haiti'deki Saut d'Eau Şelaleleri hem Katolikler hem de Vudu dinine inanalar için kutsal.

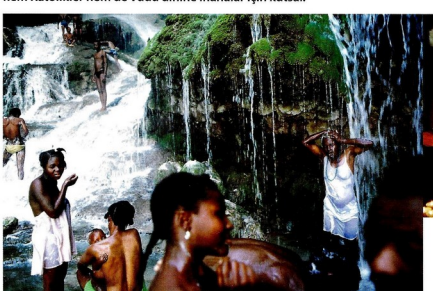

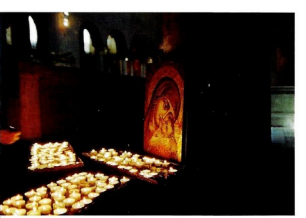

Roma'da 8. yy.'dan kalma Santa Maria de Cosmedin Kilisesi'nin içinde eskiden bir düşkünler evi varmış. Kilise, bugün de mucize arayışındakilerin dua edip mum yaktıkları önemli bir ibadet merkezi.

den geliyor. Örneğin Sarah'nın Tanrısı, onun davranışlarını düzeltecek zamanı buluyor, ama öte yandan Darfur'da işlenen soykırım karşısında etkilenmemiş gibi duruyor.

BÜYÜK SAYILAR YASASI

Mucizelerden bahseden insan, kozmik sıradanlığına karşı, fiziksel güçler, kanunlar ve olasılıklardan oluşan, başka bir şeyden de oluşmayan evrene karşı başkaldırıyor. Sarah'nın tesadüfü yorumlamasında bu tutumu açıkça görüyoruz. Aslında onun inancı münferit bir vaka değil. Anlatılan örnek sürekli aynı prensibe göre "doğaüstü" ilan edilen olaylara işaret ediyor. Bu prensip "büyük sayılar yasası"nı esas alıyor.

"Ölümü önceden hissetme"de de durum aynı. Kişi, bir tanıdığını düşünüyor ve birkaç dakika sonra ölüm haberini alıyor. Rahatsızlık verici bir tesadüf. Kaliforniyalı psikolog Michael Shermer, bu olasılığın yaklaşık 300 milyon Amerikan vatandaşında günde 77 kez ortaya çıkabileceğini hesapladı.

Mucizevi kurtarmalarda da durum benzer. Bir haftadan sonra enkaz altından sağ salim kurtarılan kişi, altıncı kattan düşüp hayatta kalan çocuk, düşen uçağın enkazından sağ olarak çıkan insanlar… Karmaşık doğa yasalarının beklenmedik bir şekilde bir araya gelmesi. Fakat bu olaylar her gün belirli bir olasılıkla gerçekleşiyor.

Gözlem yapan kişi, tanrısal müdahale ile yaşanmış matematik arasından seçim yapmak; anlamlaştıran bir mite 'evet' ya da 'hayır' demek zorunda. Mutluluk duygusu ve insanın hayatta kalma olgusunu başkasının ölümünden daha derin hissetme yatkınlığı; mitin lehindedir.

İyileştirme mucizelerinde durum biraz daha karmaşık. Geleneksel tıp bu olguları yanlış tanıların ürünü olarak reddediyordu. Ancak tıp uzmanları artık psikosomatik ve plasebo etkilerinin yanı sıra hastalıklardaki ani gerilemeleri de kabul edi-

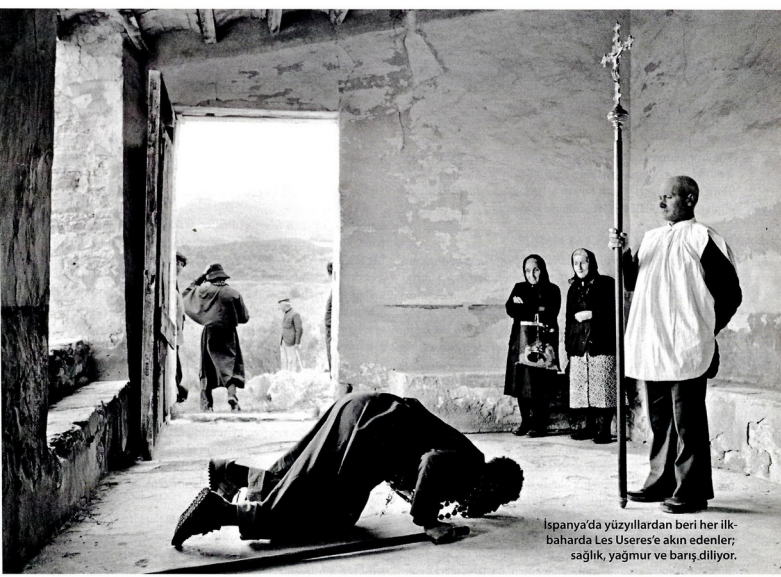

İspanya'da yüzyıllardan beri her ilkbaharda Les Useres'e akın edenler; sağlık, yağmur ve barış diliyor.

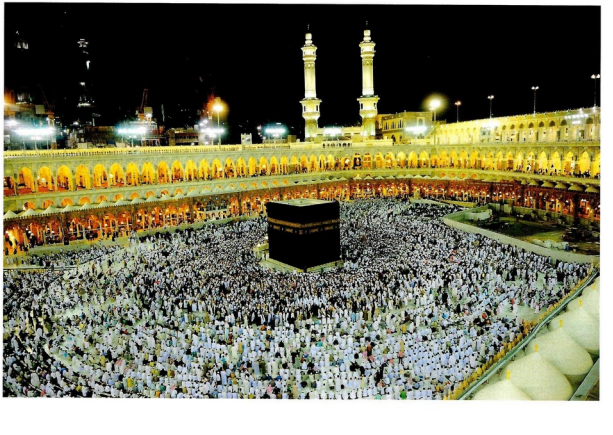

Müslümanlığın kutsal mekânlarından Mekke'ye inen hacı adayları evlere yerleşir ve Umre yaparlar. Kabe ziyareti ve tavaf yapılır, zemzem suyu içilir, Safa ile Merve arasında 7 kere gidip dönülür.

yor. 60.000 ile 100.000 arası kanser hastasından biri, tıbbın da açıklayamadığı şekilde iyileşiyor. Ancak edilen dualarla iyileşme hikâyeleri arasındaki ilişki ispatlanamıyor. Ani iyileşmeler Tanrı'nın varlığını kanıtlamıyor; aslında hastalık ve iyileşmeyi algılayışımızın hâlâ eksik olduğunu gösteriyor.

YOKSA BU BİR HASTALIK MI?

Tanrı'nın keyfî hareketini açıklamayı teologlara bırakmak gerekirken, mucizevi iyileşmeleri tamamen yok saymak da mümkün değil. Doğa bilimi, doğaüstü olaylara bir yorum yapamıyor. Dinden uzak olan araştırmacılar da aynı kanıdalar. Ancak evrim biyoloğu Richard Dawkins gibi bazı ateistler, bu görüşe karşı. Dawkins, metafiziksel her türlü spekülasyonun temelde mantıksız, temelsiz ve zararlı olduğunu; evrimin vahim bir yan ürünü olduğunu düşünüyor. Farklı kuramcılar, toplumların büyüsel yöntemler geliştirmekte ilk dönemlerde haklı olduğunu; fakat bu avantajların artık dezavantaj haline geldiğini düşünüyorlar. Beyin araştırmacıları, kişisel deneyimler sonucunda tutucu dinî yatkınlığa neden olabilen, genetik açıdan programlanmış bir "Tanrı merkezi"ni bulmaya çalışıyorlar; mucize görmeyi ise nöronal bozukluk olarak değerlendiriyorlar.

Psikologlar ise travmatik çocukluk, hayal dünyasına kaçış ve paranormal olgular arasında bir bağlantı tespit ettiler. Bu bulgu, dinsiz insanların bile parapsikolojik fenomenlere, UFO'lara ya da homeopatik globüllerin etkisine inanmalarını sağlıyormuş.

Saydığımız yaklaşımlar mucize inancını hastalık olarak göstermeye çalışırken felsefeci Pfaller, farklı bir görüşü benimsiyor. Pfaller, paranoit kişinin yerine dinî açıdan bağımsız mucize "fetişist"inden bahsediyor. Paranoit biçimde mucizeye inanan kişi, özel olmanın keyfini çıkarırken fetişist tuhaf olanla oynamaktan zevk alıyor. Yani öngörülebilir, planlanmış günlük yaşamda sıra dışı ve sansasyonel olan cazip geliyor. Renksiz normalliğin dışında daha eğlendirici bir şeylerin olabileceğini düşündüren heyecan verici illüzyon. Fetişist, anlam değil, değişiklik arıyor. Mucizelere inanan geniş kitleyse bu iki ucun arasında bir yerlerde bulunuyor.

PARANORMAL OLAYLARA İNANMAK, HASTALIKLI BİR BEYNİN GÖSTERGESİ Mİ?

Geniş kitleleri etkileyen olgular karşısında siyasi liderler kayıtsız kalamaz. Siyasetçilerin mucize hikâyeleri, kendi gücünü meşrulaştırmakla kalmaz, aynı zamanda özgürleştirici güçleri ortaya çıkarır. Mucizeler, dünyanın olduğu gibi kalmak zorunda olmadığını; bilinmeyen seçeneklerin ve özgürlük derecelerinin olduğunu vaat eder. Daha fazla adaletin, daha derin anlayışın mümkün olduğunu.

Bu yüzden aydınlanma çağının mucizelere inananlara yaptığı eleştiri yetersiz geliyor. Aydınlanmacılar, mucizeye inananların umutla yetindiğini eleştiriyorlardı. Yakından bakıldığında tam tersi görülebilir: Mucizeye inanan kişi, motivasyonu yük-

Kutsal su dünyevi çilelerden kurtarsın: Bir baba spastik çocuğunu Filipinler'de Banahao Dağı'ndaki şelaleye götürüyor.

sek bir reformcu olabiliyor. Çünkü şüpheci "gerçekçiliğin" gözünü korkutmasına izin vermiyor.

Modernite, aslında sadece mucizelerin çağı değil, sözde mucizevi olanın maskesini düşürme dönemidir de. Manipüle edilmiş seanslar, sahte UFO fotoğrafları, insan eli değmiş tarla motifleri…Listeyi uzatmak mümkün. Dolandırıcılar kazanç sağlamayı umuyor, kendilerini göstermeye çalışıyor veya dürüst bir şekilde kiliselerini desteklemek istiyorlar.

Modern adli tıp, bu kişilerin işlerini zorlaştırıyor. 1389'dan beri Napoli'de düzenli olarak sulanan kurumuş kan andacı dikkat çekiyor. 2004'te bir adli tıp biyoloğu, sulanmaya suni olarak hazırlanan "tiksotrop" ve şiddetli bir hareketle hâlini değiştiren bir maddenin yol açtığını ispatladı. 1995'te İtalya'nın Civitavecchia kentindeki bir Azize Meryem heykelinin gözlerinden çıktığı söylenen kanın da insan kanı olduğu ortaya çıktı. Kan üstelik erkek dna'sı içeriyordu. Adağın sahibi karşılaştırma testini reddetti. Bu tip bulgular karşısında kiliseler ve adak sahipleri, mucizevi birçok objeyi araştırmaya vermiyor bile. Aynısı Siraküza için de geçerli.

Pavia Üniversitesi'nde görevli kimya profesörü ve mucize avcısı Luigi Garlaschelli, reprodüksiyonlardan faydalanıyor. Garlaschelli'nin arşivinde ağlayan heykeller koleksiyonu bulunuyor. Prensip hep aynı şekilde işliyor: Heykel alçı gibi geçirgen bir malzemeden oluşuyor; içi boş ve dış yüzeyi verniklidir. Boşluğa sıvı doldurulduğunda alçı bu sıvıyı emer, ancak vernikten dolayı sıvıyı dışarıya veremez. Bu durumda gözün köşelerinde-

Tarihteki 10 ünlü mucize

M.Ö. 2. BİNYIL: Tanrı, Musa ve Mısır esaretinden kaçan Yahudilerin önünde Kızıldeniz'i ortadan ikiye böler. Ancak yeni araştırmalara göre Musa'nın varlığı ve Yahudilerin Mısır'da esir olmaları tartışılıyor.

M.Ö. 450 CİVARI: İlk kez "Dünyanın Yedi Harikası"ndan bahsedilir. Gize piramitleri, Babil'in Asma Bahçeleri… Buna daha sonra Rodos Limanı'ndaki devasa heykel de eklenir. Dünya harikalarının çoğu tahrip edildiği için günümüzde yeni listelerin oluşturulması için birçok denemeler yapıldı.

M.S. 30 CİVARI: Romalıların isyancı olarak çarmıha gerdikleri Nasıralı İsa, mezarından uyandırılır. İsa, müritlerinin karşına çıkar ve 39 gün sonra gökyüzüne doğru yükselir.

M.S. 600 CİVARI: Tüccar olan Hz. Muhammed, Mekke'ye yakın bir mağarada Allah'ın insanlıkla ilgili ilk öğütlerini alır. Kur'an'ın mucizesi gerçekleşir.

1561: Hindistan'ın Goa kentinde Portekizli fatihler Buda'nın dişini öğütüp tozunu ateşe verip külünü Mandovi Nehri'ne dökerler. Fakat aynı diş bir lotus çiçeğinin içinde bulunur.

1762: III. Petro, koalisyon savaşında Rusya'yı, yenilmek üzere olan Prusya'dan geri çeker. Prusya Kralı II. Friedrich, "Büyük Friedrich" olarak tarihe geçer; mucizevi kurtuluşu ise "Brandenburg Hanedanı'nın mucizesi" olarak kayıtlara geçer.

1858: Lourdes yakınındaki bir mağarada 14 yaşındaki Bernadette Soubirous, Aziz Meryem'i görür. Kutsal Bakire, kısa süre önce kilise tarafından resmileştirilen "lekesiz doğum" dogmasını onaylar. Kasaba, 20. yüzyılda Fransa'nın üçüncü büyük oteller kentine dönüşür.

1900 CİVARI: "Teknolojinin muciz eleri" adlı kitap her evin raflarını süsler. Batılı insanların kurtulma umudu, dinden doğa bilimlerine doğru kayar.

1983: Şeyh Wilayat, Şii olan 38 hacıyı Karaçi yakınlarında Umman Denizi'ne götürür. Şeyh, Allah'ın denizi ikiye böleceğini, böylece Irak'taki Kerbela kentine kuru ayaklarla ulaşacaklarını vaat eder. 18 kişi boğulur. Buna rağmen sağ kalanlardan bazı kişiler bir mucizenin gerçekleştiğini iddia eder. Pakistan polisi hacıları, ülkeyi vizesiz terk etme girişimleri yüzünden tutuklar.

HER SENE: Kuzey Hindistan'daki Jammu ve Keşmir eyaletinde her yıl Amarnath Mağarası'nda buzdan devasa bir dikit meydana gelir. Erir ve ertesi yıl yeniden oluşur. Birçok inanan bunu Şiva'nın varlığı olarak yorumlar. Büyük zorluklarla Himalaya Dağları'na 3882 metre yükseğe tırmananların çoğu yolda bir güvercin çifti gördüklerini iddia eder. Çiftin Şiva ve eşi Parvati'yi temsil ettiğine inanılır.

Tıptaki mucizeler: Kendi kendine tedavi mümkün mü?

Son yıllarda özellikle kanser vakalarının artmasıyla birlikte mucizevi iyileşme hikayelerinin sayısı da arttı. Tamamlayıcı tıp tedavilerinin dünyada ve aynı zamanda Türkiye'de yaygınlaşması ile doktorlar için bile hayret verici iyileşmeler gözlemleniyor.

HER YIL YAKLAŞIK 20 İLE 30 ARASINDA ani iyileşme vakası tıp dergilerinde yer alır. Hekimler, herhangi bir medikal tedavi uygulanmadan gerileyen veya böyle bir etkinin beklenmediği bir tedaviyle yok olan hastalıklara "ani remisyon" adını veriyor. Bu tip vakalar her kanser türünde tespit edildi, özellikle de böbrek ve idrar yolları tümörlerinde, siyah cilt kanserinde, nöroblastomda ve lenf bezi kanserinin belirli türlerinde. Bütün dünyanın araştırmacıları kendilerini bu olağanüstü fenomene adamış durumda. "Eğer hastalar tümörleri kendi güçleriyle yok etmeyi başardılarsa, bu yöntemi tedavilerde kullanılmak üzere araştırmamız gerekir" diyor Alman Starnberg kentinden onkolog Dr. Herbert Kappauf.

KAPPAUF, NÜRNBERG ONKOLOJİ KLİNİĞİ'NDE başhekim olarak rahmetli profesör Walter Gallmeier'le birlikte uzun yıllar boyunca kanser hastalarının vakalarını topladı. İki hekim, bazı hastalarda iki kilo ağırlığındaki tümörlerin bile gerilediğini birçok kez gözlemledi. Ancak remisyonlar ender olarak "bir gecede" gerçekleşiyor. Tümörlerin gerilemesi haftalar, aylar sürüyor. Bu nedenle gerileyen tümörler genelde keşfedilemiyor ve kaydedilemiyor, çünkü iyileşen hastalar genelde tedavi eden hekimlerle olan iletişimlerini kesiyorlar.

ALMANYA'DA YAŞAYAN EMEKLİ DEMİRYOLLARI MEMURU GÜNTHER K.'NIN DURUMU FARKLIYDI. AKCİĞER KANSERİ TEŞHİSİ KONULMUŞTU. ANCAK METASTAZLAR ANİDEN KAYBOLMAYA BAŞLADI. GÜNTHER K., DOKTORUYLA İLETİŞİMİNİ SÜRDÜRDÜ VE BAŞINDAN GEÇENLERİ TÜM AYRINTILARIYLA GEO'YA ANLATTI.

"Boyun ağrısından dolayı doktora gitmiştim. Röntgen ve tomografinin ardından, akciğerinizde tümör var, dedi. Fakat durumun ciddi olmadığını, erkenden teşhis edildiğini ekledi. Metastaz oluşmamıştı. Ameliyat edeceğiz, çok küçük bir kesik olacak, dedi. Küçük kesik 45 santimetreye kadar büyüdü, göğüsten sırta kadar. Akciğerimin yarısı gitti. Üç ay sonra Güney Almanya'nın Bad Reichenhall kentine rehabilitasyon kürüne gönderildim. Dört gün sonra kasık bölgesinde batma hissettim. Beni ameliyat ettiler. Sonrasında kasık fıtığım yok ettiklerini söylediler. Sürekli kasık fıtığı diyorlardı, ama gitmeme izin vermiyorlardı. Kendi isteğim üzerine eve döndüm, kasık fıtığımla. Trende raporlara göz attığımda, karın duvarındaki ve karaciğerdeki büyük tümörlerle ilgili tespitleri gördüm.

Kendimi bitkin, vurulmuş hissettim. Anlaşılması zordu. Üç ayda kanser tüm vücudumu sarmıştı. Ve kanser benim için bir tek anlam taşıyordu: ölüm. Hayatımın en kötü dakikalarıydı. Eşime bunu nasıl anlatacaktım? Tren yolculuğu, aylarca kafamda dönecek olan bir filmin başlangıcıydı. Geçmiş bugünle karışıyordu. 1945'teki Dresden Bombardımanı, sürekli zihnimde canlanıyordu. İkinci Dünya Savaşı'nda ergendim. O zaman ilk kez cehennemden geçmiştim. Tıpkı Bad Reichenhall'dan Nürnberg'e yaptığım tren yolculuğundaki gibi. Bu muydu benim hayatım? Neden ben? Bir suç işlemedim ki...

Kliniğe döndüm. Size kemoterapi bile uygulayamıyoruz, dedi profesör. Bana ağrı kesici damla verdiler. İyice çöktüm. Televizyonun karşısında katılaşmış gibi oturuyordum; ekran bütün gün kendi kendine çalışıyordu. Sürekli aynı film canlanıyordu zihnimde. Eşimin içi kan ağlıyor ama belli etmeden beni teselli ediyordu.

Daha sonra eşimle bu masaya oturduk ve vasiyetimi yazdık. Bir evimiz vardı, eşim güvencedeydi. Hayat sigortası da vardı. Artık her ne olacaksa olabilirdi. İmzayı attıktan sonra içimden bir şey çözüldü, bir gerginlik, bir baskı, burada göğsümde, tümörün olduğu yerde. Nihayet bir şeye karar verebiliyordum. Artık kendimi çökmüş hissetmiyordum. Çünkü rotayı belirlemiştim.

Bu sırada eşim tesadüfen diş hekimimizin kanser araştırmacısı olan kardeşinden şu öneriyi aldı: Her gün salata, taze sıkılmış portakal suyu, sebze ve her akşam bir elma. Yavaş yavaş tekrar yemek yiyebiliyordum, kendimi giyinebiliyordum. Eşim bana sürekli, bunu halledeceğiz, kendini bırakma, diyordu.

Altı ay sonraki rutin muayenede doktorum karaciğer ameliyatı geçirip geçirmediğimi sordu. Ameliyat geçirmemiştim. Çok inanılmazdı. Karaciğerimdeki bütün metastazlar kaybolmuştu. Bu bir mucizeydi. Eşim ev ben bunu başka bir şekilde adlandıramıyoruz!"

TIP UZMANLARI BU TİP "MUCİZELER"İN nedenlerini araştırıyorlar. Ani remisyonu başlatan nedir? Birinci sırada enfeksiyon teorisi yer alıyor. Virüs ve bakterilerin yol açtığı ateşli enfeksiyonların iyileşme sürecini başlatabileceği düşünülüyor. Vücudun savunma mekanizması virüslerin yanı sıra bir şekilde tümöre de saldırıyor olabilir. Bu süreçte, vücuda özgü savunma maddeleri olan sitokinlerin etkili olabileceği tahmin ediliyor. Tümörü yok ettiği düşünülen bir başka süreç, cerrahi müdahaleler olabilir. "Ameliyat travması", uyuyan bağışıklık güçlerini harekete geçirebilir. Kan nakilleri veya hormonel etkiler de söz konusu olabilir. Bazı araştırmacılar belirli diyetlere veya psikolojik mekanizmalara ihtimal veriyor. Ani remsiyonların neden ve nasıl gerçekleştiğiyle ilgili kesin bulgular bulunmuyor. Kendi kendine iyileşme vakaları sır kalmaya devam ediyor.

Durban'lı Katolik rahibeler, Aziz Meryem'in görünmesi söylenen Güney Afrika ormanında.

Dilek dileyen ve anlam arayan milyonlarca kişi, Polonya'nın Çestohova kentindeki Siyah Azize Meryem manastırına akın ediyor.

ki minicik delikler heykelin "ağlaması" için yeterlidir. Garlaschelli, bu açıklamayı 1990'lı yılların ortasında yapmıştı ve bunu yaparak piskoposluk komisyonunun raporlarına karşı çıkıyordu. Tartışma o tarihten beri sürüyor.

Siraküza'nın Azize Meryem'i bugün artık kamuoyunun ilgisini çekmiyor. Aynısı 1876/77 ve 1999'da Saarland'daki Marpingen, 1941'de Kuzey İspanya'daki Garabandal, 1945'te New York, 1945 ve 1959'da Amsterdam, 1981'de Hersek'teki Medjugorje, 1983/84'te Belçika'daki Maasmechelen ve 2000 ile 2005'te Sievernich'te ortaya çıkan Azize Meryem görünmeleri ve gözyaşı mucizeleri için geçerli, Kilise tarafından kabul edilmeyen mucizelerin çoğu çürütülmüştür. Gözyaşının yerine kanın çıkmasını ise Garlaschelli şu sözlerle yorumlamıştı: "Bence bunun nedeni artık renkli televizyona geçmiş olmamızdır".

Vatikan'ın azizler senatosu, alay konusu olmamak için ani iyileşme olgularına odaklanıyor ve vakaları farklı branşlarda çalışan 80 hekim tarafından inceletiyor. Ancak kilise kurumu, sadece aydınlanmacıların baskısı altında değil. Kilise mensuplarının büyü özlemleri de aynı derecede güçlü. Medjugorje'ye her yıl akın eden kişilerin sayısı bir milyonu buluyor. Latin Amerika'da Katolikler sürüler halinde, ısrarlı bir şekilde mucizelerle reklam yapan ve bilimsel çevrelerdeki itibarlarına aldırış etmeyen Evanjeliklere geçiş yapıyor.

Dolayısıyla Roma Kilisesi, diplomatik davranıyor. Kardinal Joseph Ratzinger, inancın mucizelere ihtiyacı olmadığını savunmuştu; Papa XVI. Benedictus da Civitavecchia'daki sahte gözyaşlarına anlayış göstermişti. Felsefeci Rober Pfaller'e göre mucize furyası kurumsallaştırılmış dinin krizde olduğunu gösteriyor. Pfaller, alışılagelmiş düzenin müminleri tatmin etmediğini, hiyerarşinin otoritesini kaybettiğini belirtiyor.

MİLYONLARCA KİŞİ, KİLİSENİN ONAYLAMADIĞI, SÖZDE MUCİZELERE AKIN EDİYOR.

Tıpkı 1953'ün kızıl Siraküza'sında olduğu gibi. Başpiskopos Baranzini, inancı canlandırmak için gözyaşı mucizesini zekice yönetiyordu. Olaydan dört yıl sonra "Gözyaşlarının Azize Meryem'i" (Madonna delle lacrime) adına yapılacak olan bir mabedin planları hazırdı. 103 metrelik, fütürist pencereli beton yapıya 17 bin kişi sığacaktı. Sonuçta Kutsal Bakire, insan eliyle yapılan bir heykel olarak ağlamıştı, film ve fotoğrafını çektirmişti, hatta daha sonra o fotoğraflardan birini yeni gözyaşı medyumu olarak seçmişti. Fakat inşaat çalışmaları gecikir. 1968'de kripta kutsanır, asıl mabedin kutsanması ancak 1994'te gerçekleşir. O günden bu yana mucizevi rölyef, gümüş çerçevesi ve ışıklandırmasıyla bronz sunağın üzerinde parlıyor. Akın edenlerin arkası hiç kesilmese de, bu Siraküza'yı Avrupa'nın en önemli hac yerleri listesinde ön sıralara geçirmeye yetmedi. Belki de Bultmann'ın izinden giden teologlar haklıydı: Eğer Tanrı gerçekten varsa, o bu keyfî saçmalıklar ve güç oyunlarından üstündür. ■

■ ■ ■ Dr. Mathias Mesenhöller (*43*) *tarihçi ve gazeteci. Teolog Friedrich Schleiermacher'in bir sözü özellikle hoşuna gitmiş: "Her şey bana mucize". Mesenhöller'e göre bu söz; gösteriş ve mantığın olumsuzluğuna ihtiyaç duymayan inançlı bir şaşkınlığı ifade ediyor. Mesenhöller'in yazısındaki fotoğrafları, Magnum fotoğraf ajansının altı fotoğrafçısı çekti. Bu fotoğrafçılardan bazıları (örneğin Çek Josef Koudelka veya Fransız Abbas) ifade edilmesi zor olan inanç konusunu yıllar boyunca tekrar tekrar ele alarak birbirinden çok farklı ve etkili biçimde işlediler.*

İşleri ters giden, kısmetini açtırmak isteyen veya sünnet olanlar soluğu Eyüp Sultan'da alıyor. Türbenin önünde dua edip çevresini üç defa dolaşıyor...

ANADOLU TOPRAKLARINDA

MUCİZE İNANIŞI

Araştırmalar Türkiye'de fizik kurallarıyla tam olarak açıklanamayacak, mucize olarak kabul edilebilecek olaylara inananların sayısının çok yüksek olduğunu gösteriyor.

DERLEYEN **Halime Sürek Kahveci**

HEMEN HEMEN HERKES her gün hayatında en az bir şeyin mucizevi bir biçimde değişmesini istiyor olmalı. Çünkü araştırmalar, Türkiye'de mucizeye inananların oranının yüzde 93 olduğunu gösteriyor. Bundan yüzlerce yıl önce yaşayan bir insanın zamanda yolculuk yapıp günümüze gelmesi mümkün olsaydı, tonlarca ağırlıktaki araçların, içine binenlerle birlikte gökyüzünde uçmasını yere inmesini "mucize" sayardı elbette. Teknolojik ve bilimsel gelişmeler, okul sıralarında öğrendiğimiz "Madde aynı anda iki yerde birden bulunamaz!" fizik kuralını neredeyse "hiçe" sayıyor. Şimdilik bedenimizle olmasa bile sesimizle, görüntümüzle aynı anda birden fazla yerde bulunabiliyoruz... Peki ama mucize nedir, kim, neyi mucize olarak görüyor ve insanlar 21. yüzyılda neden hâlâ mucizeye ihtiyaç duyuyor?

Eserlerinde İslam bilginlerinin hayatını konu eden, onları günümüzde yaşayan insanların hayatlarına ekleyerek anlatan ve 'Birdenbire' romanında da günümüzde mucize gösteren isimlerin yaşamlarını "onların izin verdiği ölçüde" anlatan yazar Sadık Yalsızuçanlar, "mucize"yi kelimenin etimolojik yapısına gönderme yaparak anlatıyor: "Mucize kavramı, aciz bırakan, fiziksel ya da doğal şartları ve yasaları aşacak şekilde gerçekleşen ilahi olaylar ve durumlar için kullanılır. Bu anlamda esasen İslam düşünce geleneğinde, hayat, varoluş, alem, Tanrı'nın eserleri ve işaretleri olarak görüldüğünden, bizatihi yaşamın kendisi mucize olarak nitelenir. Kur'an'da da, 'yaşama mucizesi, var olma mucizesi' gibi ibarelere rastlanır."

Kur'an'da, peygamberlerin kıssalarında geçen birtakım olaylar mucize olarak niteleniyor. İlk akla gelenler, Hz. Musa'nın asasını yere vurarak 12 pınardan su çıkarması, Kızıldeniz'in yarılması, Hz. İsa'nın bakire bir anneden dünyaya gelmesi, Hz. Muhammed'in miraca yükselmesi. Yalsızuçanlar, "İslam'da peygamberlere özgü bu tür olaylara mucize denirken, peygamberin ilminin ve irfanının varisi olan ariflerin gösterdiği olağanüstülüklere de keramet denilir. Esasen keramet de bir tür mucize gibi, fiziksel olayları aşar" diyor.

Özyeğin Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Faik Gür mucizelere inanma isteğini şöyle açıklıyor: "İnsan etkinliğinin beklenti çemberi diyebileceğimiz bir alanı var. Bu alanın dışındaki her şey mucize sınıfına girebiliir." Gür, çok temel bir güdüye işaret ediyor: hayatta kalma stratejisi. Boğaziçi Üniversitesi'nde yüksek lisans eğitimi yaparken folklor, kent ve köy sosyolojisi alanına ağırlık veren Gür, erken Cumhuriyet dönemi kahramanlık heykelleri, kent, mekan, hafıza ve tarih kurgusu çerçevesine oturan çalışmalarıyla biliniyor. "İster modern olsun, ister geçmişte yaşasın bütün toplumlar var olma stratejisi içindedir," diyen Gür, mucize konusuna da bu noktadan giriş yapıyor.

"MUCİZEYE İNANMAK YA DA İNANMAMAK da hayatta kalma stratejisinin bir parçası. Hayvanlar da aynı strateji içinde ancak onlarda mucize görmüyoruz. Antropoloji giriş derslerinde okuduğum bir şeyi hatırlıyorum. San Francisco hayvanat bahçesinde bir goril vardı, Koko adında. İngilizce 2 binin üzerinde kelimeyi an-

lıyor ve vücut diliyle konuşabiliyordu. Sonradan bunun sadece şartlı refleks olduğu ortaya çıktı. Şuraya varmak istiyorum; mucizeye inanan maymun gördünüz mü? Koko'nun durumunu mucize olarak okuyabilirsiniz ama Koko kendisi bunu böyle algılamıyor, algılayamaz. Demek ki mucize sadece insana özgü bir şey. O zaman, 'İnsaşlar niçin buna inanma ihtiyacı içinde?' diye sormalıyız."

Kimi mucizelerin, nedenlerinin araştırılarak ortaya konması, bilimadamları ile onlar dışındaki diğer insanlar ya da o mucizeye inananlar arasında "örtük ve açık" bir tartışmaya da yol açıyor. "Bu tartışmalar binlerce yıldır devam ediyor. En önemlilerinden biri de insanın evrimleşmesi ya da Tanrı tarafından yaratılmasına yönelik olanı," diyen Gür ekliyor, "Monoteistik dinlerin çıkardığı mucizeler dışında, genel anlamda paganizm döneminden kalma birtakım mucizeler de var. Tek tanrılı dinler üzerine çalışanların söylediğine göre bazı ritüellerin, mucizelerin ortaya çıkması aslında paganistik dönemden kalma algıların farklı bir formda sunulması."

İslamiyet'te, Hıristiyanlık'ta olduğu kadar doğrudan metinden (Kur'an'dan) çıkarılan çok fazla mucize hikayesi anlatılmadığına işaret eden Gür, "Büyük olasılıkla metnin ve/veya peygamberin simgesel gücünü azaltan bir strateji olarak görülmüş olabilir. Halkın din pratiğinde önceki dönemlerden gelmiş ya da metin anlatısından çıkan mucizelerin dönüştürülerek anlatılması, paganizm çerçevesinde yanlış bulunuyor olabilir" diye açıklamada bulunuyor.

ÇANAKKALE MUCİZESİ

Mucizeler, sadece dini anlatılarla ya da kişilerle sınırlı değil. Türkiye tarihinde çok önemli yere sahip Çanakkale Savaşı da birçok mucizevi unsuruyla hatırlanıyor. "(Çanakkale'de) o kadar zor durumdasın ki aslanın karşısında fare misali. Burada bu büyük gücü yendiğini, menkıbelerle ve mucizelerle anlatarak büyütmek mümkün," açıklamasında bulunan Gür, Çanakkale Şehitliği'ni gezerken, bir rehberin anlattığı hikayeyi paylaşıyor:

"Rehber, 'Bu savaşta Mehmetiçiğin yanında melekler de çarpıştı. Onlar askerimize yardım etti.' diyordu. Burada ne denmek isteniyor bakalım. 'Melekler olmadan bu iş kotarılamazdı' diyor öncelikle. Savaşı teolojik bir algının içine alıyor. Bu algıyı pekiştirmek için savaş sırasında olmuş başka hikayeler de anlatıyor. Yani mucize bu ama kaynağı belli diyor."

Kurtuluş Savaşı da mucize hikayesi olarak anlatılıyor. Gür, her iki savaşa yönelik hikayeleri, askeri, siyasi, kültürel ve sosyal olarak zor duruma düşen toplumların, yaşanmış bir olayı meşrulaştırma ve onu kullanarak bulunduğu zamanı etkileme çabası olarak görüyor. Aslında mesaj, bugüne ilişkin oluyor. Bu nedenle, dini referans alan ya da onu dışarıda bırakan açıklamaların, paylaştıkları nokta Çanakkale'nin ve Kurtuluş Savaşı'nın mucize olduğu. Gür, Çanakkale Savaşı'nda çok bilinen Seyit Onbaşı hikayesini örnekliyor:

"Bir mucize olduğunu kabul etmesek, 250 kiloluk bir mermiyi -ki daha ağır olduğunu söyleyenler de var - bir askerin tek başına sırtına vurup topa koymasını dinleyiciye kabullendiremezdik. 'Öyle zamanlar olur ki' diyor bu anlatılar, 'Mucizevi bir şekilde bir insanoğlu bir işi becerebilir'. Konuya dini çerçeveden bakanlar, iman gücüne vurgu yaparken, askeri açıdan bakanlar da bunu askerin azmini artırmak için stratejik bir unsur olarak kullanıyor. Bence bugünkü toplumun içinde bu kesişim noktalarını çoğaltan kimi olaylar ve beklentiler varsa, o zaman mucizelere inananların sayısı çoğalır."

MENAKIPNAMELER

Dini alanda Türkiye'den ne gibi örneklere yer verilebileceği sorusuna Yalsıuçanlar cevap veriyor. Arif olarak adlandırılan İslam bilginlerinin yaşam öykülerini anlatan menakıpnamelerden örnek vermeden önce, "Anadolu çok zengin bir havza. İslam öncesi kültürlerden de gelen kıssalar ve menakıpları içinde saklar ve İslami dönem kıssaları ile birleştirir" diyor.

İlk örnek, Hallac-ı Mansur'un (858-922) hayatıyla ilgili. İran'ın bugün Güney Horasan Eyaleti sınırlarında kalan Tur Köyü'nde doğan Hallac-ı Mansur, "katı görüşlü" Müslümanları şaşırtan radikal görüşleri nedeniyle tutuklanır ve öldürülür. "Allah'ta eriyip yok olmak" anlamında söylediği "En-el Hak" (Ben Hakk'ım) sözleri nedeniyle cezaya çarptırılan Mansur'un elleri, ayakları, boynu kesilir. Yalsıuçanlar, "Kesilen tüm parçalardan da 'Enel hak!' sesi geldiği söylenir. Hatta yakılan bedenin parçaların külü suya atıldığında kül zerreciklerinin "Enel Hak!" dediği rivayet edilir" diyor.

Anadolu, sadece büyük şehirleriyle değil küçük sayılabilecek yerleşim yerlerindeki olağanüstü anlatılar yönünden de oldukça zengin. Yalsızuçanlar, halen Kastamonu'daki külliyesi ziyaret edilen Şeyh Şaban-ı Veli'nin menakıpnamesinden de bir örnek veriyor: "İstanbul'da Fatih Medresesi'nde eğitimi tamamladıktan sonra Kastamonu'ya dönen Şeyh Şaban-ı Veli, Ilgaz Dağı'nda bir çınar ağacının gövdesinde üç gün halvet tecrübesi yaşıyor. Daha sonra Hacı Bayram-ı Veli'nin halifesi olan ve Kastamonu'ya gönderdiği İsa Dede adıyla bilinen kişi, onu karşılamak üzere talebelerini gönderiyor. Şeyh Şaban-ı Veli, çınar ağacının içinden çıkıyor, 'Hadi gidelim!' diyor. Yürüyorlar ve ağaç da onu izliyor. Bunun üzerine Şeyh Şaban-ı Veli ağaca dönerek 'Seninle birkaç gün sırlarımı paylaştım. Şimdi bu sırlarımı aşikar etme!' deyince ağaç yerinde duruyor."

Bu tür mucize hikayelerinin dini inancı zayıflattığı yönünde eleştiriler var. Teologların ve Kur'an dışında başka kaynak kabul etmeyen kimi kesimlerin bu tür olayları "saçmalık" olarak nitelediğine, dinin özündeki Tanrı birliği fikrine aykırı bulduğuna işaret eden Yalsızuçanlar, "Menkıbelerin ve kıssaların yaygınlaşması, dinin bizatihi kendisiymiş ya da tek referansıymış gibi algılanır hale gelmesi, gönül eğitiminden geçmiş ve irfan sahibi olmuş insanlar için değil de, genel halk açısından dini algıda sorunlara yol açabilir kaygısından kaynaklanıyor olabilir bu" açıklamasında bulunuyor.

NEDEN YÜZLERCE YIL ÖNCESİNE AİT?

Günümüzde bu tür olaylar yaşanmıyor mu? Yalsızuçanlar, bu soruya iki farklı yönden yaklaşıyor: "Nakşibendi kolunun önemli pirlerinden Bahattin Nakşibendi (791-1389), keramet göstermesini isteyenler olunca, ayağa kalkıyor, bir adım atıp duruyor, 'Bundan daha ala keramet mi olur!' diye. Bazı İslam bilginleri, modern teknolojideki bilimsel bilgilerin, teknoloji alanındaki gelişmelerin mucize olduğunu söylüyor. Yüzlerce ton ağırlığında devasa bir kütlenin havada uçması ve inmesi mucizedir. Bunun dışında, günümüzde de geçmiştekilere benzer kerametleri yaşayanlar olduğunu ben biliyorum. Ama kamusal görünürlükte değil tenhada yaşanıyor bu."

YAZAR SADIK YALSIZUÇANLAR *(solda) yapıtlarında İslam bilginlerinin yaşamlarını konu ediniyor. Yrd. DOÇ. FAİK GÜR ise Özyeğin Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi öğretim üyesi. Yüksek lisans eğitimini folklor, kent ve köy sosyolojisi alanında yapmış.*

'Türkiye'de bu konuda çok fazla araştırma yok'

Yrd. Doç. Faik Gür mucize konusunda yabancı çalışmaların daha çok olduğuna dikkat çekiyor.

Dünyada, mucizeler üzerine çalışmalar yapan, fikir yürüten teolog ya da bilim adamları çokça olsa da Türkiye'de pek fazla isme rastlanmıyor. Bu konudaki görüşlerini açıklarken, "Buradaki (Türkiye) çalışmalara vakıf değilim ancak şunu söylememe izin verin" diyen Özyeğin Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Faik Gür, şöyle devam ediyor:

"Yurtdışında mucize konusunda yapılan çok sayıda çalışma var. Tez ya da kitap haline getirilmiş çalışmalar bunlar. İncil'deki mucizeler Katolik kilisesi tarafından sınıflandırılmıştır unutmayalım. Bu mucizeler üzerine yüzyıllarca süren tartışmalar mevcut teologlar ve felsefeciler arasında. Ancak Türkiye'de çok da öne çıkan, hemen göze çarpan çalışmalar yok, yerel inanışlarla eklemlenmiş metin dışı birçok mucize hikayesi olmasına rağmen. Pek işlenmesi arzu edilmeyen bir konu bu. Nedenine gelince, bence bu tür konuları çalışmak, gerek üniversite çevrelerinde gerekse dışında çok olumlu karşılanmıyor. Teolojik açıdan da böyle olduğunu düşünüyorum. Teologlar da pek dokunmak istemiyorlar anladığım kadarıyla."

Türkiye'de İslamiyet söz konusu olduğunda iki tavır gelişiyor Gür'e göre; ya 'metnin' dışına çıkılması istenmiyor yani metin dışında olanın araştırılması arzu edilmiyor ya da pozitivist bir refleks göstererek konu hiç dikkate alınmıyor. "Oysa antropologların bu meseleyle ilgilenmesini bekleriz, değil mi?" diye soran Gür, halk kültürü ile ilgilenenlerin de gelenek-görenek arşivlemenin dışına çıkıp mucize hikayelerini toplaması ve analiz etmesi gerektiğini söylüyor. İpin diğer ucundan tutma görevi olanlar da din sosyologları ve edebiyatçılar. Gür, 1001 Gece Masalları'nı hatırlatıyor:

"Bu masallarda, peygamberler etrafında dönmeyen mucizevi olaylar yaşanıyor. İnsanın başına gelebilecek olasılık dışı hikayeler anlatılıyor. İnsanın başına gelebilecek olası olmayan hikayelere ilişkin 'Başımıza gelen her şey, en iyisidir' türünden bir yaklaşıma sahip Leibniz felsefesine karşı, Voltaire, 18. yüzyılın ikinci yarısında Candide romanını yazmış. Candide'in başına gelen dünyevi olayların neredeyse mucizevi bir çerçeve içinde anlatılması, biraz 1001 Gece Masalları tadında anlatılması ilginçtir. Burada açıkça ne görüyoruz, felsefecilerimiz de suskun..."

Kanserin son evresi dediler ama...

Modern çağ insanı, mucizeye bakışını dini çerçeve ile sınırlamıyor. Özellikle son yıllarda artan kişisel gelişim konulu kitaplar, eğitimler ve seminerler, bu konuya başka perspektiflerden yaklaşılmasına da yol açıyor. Müjdat Gezen Konservatuarı'nda klasik gitar eğitimi almış olan Gül Kaya, 30 yaşında. Nefes eğitmenliği ve yaşam koçluğu yapıyor. Üç yıl öncesine kadar "mucizenin saçmalık" olduğuna inanıyormuş: "Nefes terapilerinden önce hayat o kadar zor geliyor, kendime ve her şeye olan inancım o kadar sarsılmıştı ki yaşam, nefes almak bile inanılmaz saçma geliyordu. Oysa şimdi varlığımızın mucize olduğunu düşünüyorum."

36 AY YAŞARSINIZ DEDİLER... Gül Kaya'nın, gerçek mucize olarak nitelediği nefes terapileri ile tanışması, annesinin amansız bir hastalığa yakalanması ve alternatif tedavi arayışlarıyla olmuş. Öykünün geri kalanını 62 yaşındaki anne Nazmiye Kaya anlatıyor. "Ev kadınıyım. Zamanımın çoğunu torunum Sudenaz ile geçiriyorum. Doğal gıdalarla beslenirim, sebzeyi ve meyveyi mevsiminde yerim. Asitli içecekler içmem. Böyle yaşarken 2010 yılında göğüs ucumda kızarıklık meydana geldi. 5-6 ay geçmeyince, genel cerraha gittim. Yapılan biyopside meme kanserinin son evresinde olduğum ortaya çıktı. Çok üzüldüm. Bir sürü sıkıntım oldu. Sonra, 'Her şey olacağına varır,' diye düşündüm. Bu arada kızımın aldığı Louise Hay'in Düşünce Gücüyle Tedavi kitabını okudum. Bir yandan da üniversite hastanesinde tetkiklerimi yaptırıyordum. Hastalık son evrede olduğu için hormon tedavisine başlandı. Doktorlar 'Ancak 36 ay yaşarsınız' dediler.

Alternatif olarak ne yapabiliriz diye araştırdık. Kızım, nefes terapisi seanslarını buldu. Nefes koçu Nevşah Fidan'ın yönlendirmesiyle evde 15 özel nefes seansı aldım. Ardından Mucize kursu ve nefes seminerine gittim, koçluk eğitimi de aldım. Nefes seanslarından sonra kendimi kuş gibi hafiflemiş, yeniden doğmuş gibi hissettim, tüm endişelerim negatif düşüncelerim, kanser tanısının getirdiği inanılmaz yük, baskı ve çevreden gelen olumsuz düşüncelerin etkisi de ortadan kalktı. Ve tedavi sürecini daha rahat geçirdim. Seminer dönüşü kontrole gittiğimde tümörler azalmıştı, doktorlar sonuca inanamadılar. 6-7 ay gibi bir sürede ameliyat olmadan tümörler tamamen yok oldu. Yaşadıklarımın, iyileşmemin ve nefes terapisi ile tanışmamın kesinlikle bir mucize olduğunu düşünüyorum. Benim Allah'a inancım zaten kuvvetlidir, Allah'ın izniyle iyileşmemi nefes seanslarına bağlıyorum."

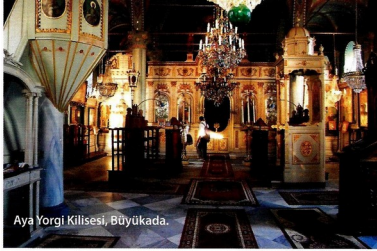
Aya Yorgi Kilisesi, Büyükada.

ŞİFA UMUDU: TÜRBE VE YATIRLAR

Bilim ve teknik ne kadar ilerlerse ilerlesin insanoğlunun doğaüstü güçlerden beklentisi hiç bitmiyor. Sağlık ve şifa ümidi başta gelmekle birlikte ev, eş, çocuk isteyenler de türbelere, yatırlara, kiliselere gidip dua ederek dertlerine derman arıyorlar. İşte en bilinen 'mucizevi umut' kapılarından bazıları...

AYA YORGİ KİLİSESİ

Büyükada'nın en yüksek noktası olan Yüce Tepe'deki Aya Yorgi Kilisesi dua edilen popüler mekanlardan. Her yıl 23 Nisan ve 23 Eylül'deki ayinler için açılan kiliseye yurt içinden olduğu kadar yurt dışından da büyük ilgi gösteriliyor. Özellikle sinir hastaları ve felçlilerin şifa bulduğuna inanılan Aya Yorgi'ye dik bir yokuştan çıkılıyor. Rivayet o ki, tepeye kadar çıplak ayakla çıkılan yokuşta tutulan dilekler kabul oluyor. Bu sırada bir makara ipliği açanların kısmetlerinin de açıldığı iddialar arasında!

MERYEM ANA KİLİSESİ

Ya da halk arasında bilinen adıyla Ayın Biri Kilisesi. Unkapanı'ndaki bu küçük kiliseye her ayın birinde insanlar adeta akın ediyor. Buraya gelen dilsizlerin konuştuğu, engellilerin yürüyerek çıktığı, bebek hasretiyle yanıp tutuşanşanların çocuk hasretini dindirdiği pek hikayelerle ün yapmış. Kiliseye her cemaatten insan geliyor. Girişte satılan küçük dilek anahtarlarından dileğiniz kadar alıyorsunuz. Dileklerinizin yerine gelmesi halinde bir sonraki ay gelip anahtarı geri veriyorsunuz.

EYÜP SULTAN İşleri ters gidenler, kısmetini açtırmak isteyenler, yeni evlenenler veya sünnet olanlar... Dileği olanlar türbenin önünde dua edip çevresini üç defa dolaşıyor. Dileklerinin gerçekleşmesi için adak adıyorlar. Türbenin ayak ucundaki suyun kalp hastalığına iyi geldiğine inanılıyor. Tahta çıkan Osmanlı padişahlarının bile kılıç kuşandıkları Eyüp Sultan'a yakın gömülmeleri buranın yüzlerce yıllık önemini vurguluyor.

Meryem Ana Kilisesi'nden alınan dilek anahtarları...

Kadınlar dilekleri için Ankara Hacı Bayram Camii'nin bitişiğindeki Hacı Bayram Veli Türbesi'ni cuma günü ziyaret ediyorlar.

ZUHURATBABA TÜRBESİ

Kimileri iş bulmak, kimileri üniversiteye girmek kimisi de üzerindeki negatif düşüncelerden, uğursuzluktan kurtulmak için uğruyor buraya. Her gün yüzlerce ziyaretçisi var türbenin...

SURP HREŞDAGABET KİLİSESİ

Balat'ta 1833 yılında inşa edilen eski bir Ortodoks kilisesi burası. Baş melekler Mikail ve Cebrail'e adanmış. Mucizeleri olduğuna, hastaların şifalandığına inanılan kilise her gün açık. Ama sadece 14 Eylül'de ayin yapılıyor. Ziyaretçiler o gece kilisede sabahlayarak şifa bulacaklarına inanıyorlar.

GÜLBABA TÜRBESİ

Ankara Hacı Bayram Veli Caddesi'nden Bentderesi'ne inerken yolu ayıran refüjün üzerinde... Burası yolcular için uğurlu sayılıyor. Yoculağa çıkanlar ya da bir yakını için yolda esenlik isteyenler Gülbaba'ya gelip dua ediyor.

KARYAĞDI TÜRBESİ

Ankara'daki türbenin kısmeti açtığı iddia ediliyor. Türbenin duvarda yazılı kitabesini okuyan kadınlar, kağıda yazdıkları kitabeyi yedi kişiye okuturlarsa dileklerinin kabul olacağına inanılıyor. Dilekleri kabul olanların daha sonra türbeye gelerek şeker dağıtması gerekiyor! Üç cuma günü türbeye gelerek şeker alanların da dileğinin kabul olacağına inanılıyor.

SÜRMELİ DEDE TÜRBESİ

Niğde'deki bu türbeye sütü az olan kadınlar rağbet ediyor.

HACI BAYRAM VELİ TÜRBESİ

Ankara'nın eski yerleşim alanı Ulus'ta Hacı Bayram Camii'nin güney duvarına bitişik türbe. Burayı ziyaret eden kadınlar cuma günleri minarenin kapısının kilidini kurcalayarak dileklerinin gerçekleşeceğine inanıyorlar. Ev isteyenler ev, araba isteyenler araba anahtarı ile yapıyorlar bu kurcalama işlemini.

St. Antuan Kilisesi de dilekler için sıkça tercih ediliyor.

Yoğun bakım mucizesi

Hastanelerin yoğun bakım üniteleri zaman zaman filmlere bile konu olacak mucizevi iyileşmelere tanık olur. Belki de bu yüzden doktorlar yoğun bakımdaki hastalarla ilgili çok net bilgiler vermekten kaçınırlar. Çünkü adı 'yoğun bakım' olan bir yerde mucizeler çok olur. Tıp dünyası derin komada olup da günler, aylar sonra kendine gelen hastaların mucizevi iyileşmelerini anlatan hikayelerle dolu. Uzmanlar bu tür bir hastanın uyanabilmesi için hastanede verilecek kaliteli bakımın önemine dikkat çekiyorlar. Ama bundan da önemli olan faktörün hastanın sevilmesi olduğunu vurguluyorlar. Derin komadaki hastaların birçok şeyi algıladığı bugüne kadar pek çok vaka ile kanıtlandı. Doktorlar, derin komada olan hastaların yanında kötü şeyler konuşulmaması gerektiğini aksine olumlu şeylerden konuşarak onların uyanması için destek verilmesini salık veriyor.

YAZI ECE ŞİRİN

BİLİNCİMİZİN DIŞINA ÇIKARAK YAPTIĞIMIZ MUCİZE YOLCULUKLARINDA 3 YARDIMCIMIZ VARDIR: HAYALGÜCÜ, SEZGİ VE İNANÇ.

"I imagine, therefore I magic"... İngilizce'de hayal kurmak anlamına gelen 'imagine' kelimesini biraz daha dikkatli incelersek, içinde 'sihir yapıyorum' fiilini de görürüz. Mucize arayışı, insanoğlunun kalbinin arzuları doğrultusunda aklının sınırlarını genişleten, onu daha yüksek bir potansiyele taşıyan bir keşif yolculuğudur. Bilinmeyene yapılan bu gizemli yolculukta üç büyük yardımcı bulunur: Hayalgücü, sezgi ve inanç.

İLAHİ OLANA DOĞRU

Mucize arayışı daha iyisine, daha güzeline, ilahi olana doğru olan yolculuğumuzun bir parçasıdır. Dünyadaki farklı medeniyetler kendi kültürel mirasları doğrultusunda kişiye din, mitoloji, efsaneler, semboller ve bilim gibi farklı araçlar kanalıyla bu yolculukta yardım eder. Yardımcı olan her şey de, insanlıkla birlikte geçmiş nesillerden yeni nesillere taşınır. Mucize arayışı, limitleyen sınırların dışına çıkabilme, olmayanı oldurtma; adeta ilahi bir güçle irtibat içinde olma arzumuzdur. Çaresizlik hissi ve 'mucizevi' bir yardım, bir nevi sihirli değnek arayışı, bizi bambaşka diyarlara taşır. Ancak kendi doğamızın, aklımızın sınırlarının dışına çıkabildiğimizde ilahi olana ve onun mucizelerine kavuşuruz. Bunun için sınırlarımızın kapısını açmamız şarttır. Gerçek sihirli değnekler kendi içimizdeki güç kapısını açar ve bizi kendi yaratıcı gücümüze kavuşturur.

ANA İLHAM KAYNAĞI DOĞA

Mucizenin tanımı 'tabiatüstü' olaylar. Bu nedenle, mucizeler deyince aklımıza gelen ilk kaynak doğa olur. Yakınlaşıp onu araştırdıkça, onu örnek aldıkça, doğa da tüm mucizelerinin sırrını bize verir. İyileştirici doğal bitkilerden uçan büyük demir kuşlara ve suların içinde yüzen demir balıklara kadar tüm mucizelerin ilham kaynağı doğa, sadece fiziksel mucizelerin değil, psikolojik mucizelerin de anasıdır. Yılanın, ağacın, kelebeğin, peteğin, gözdeki gizemler; eğer izin verirsek bilgelikleri ile bizim ruhumuzun da kapılarını açabilirler.

Mucizeler sadece varolan bilincimizin sınırları dışında bir yerde gerçekleşir. Kendi bilincimizin dışına çıkmak, hac gibi içsel bir arınma yolculuğudur. Bu yolculukta kendimizden arınırız. Tüm arayış yolculuklarında insan kendi içindeki ilahi olanı arar, onu bulduğunda ise içinde yaşadığı maddi dünyanın esiri olmaktan efendisi olmaya geçer: ruhunun arzularını gerçekleştirebilir.

Tarih boyunca Anadolu insanını mucizelere kavuşturan güç de toprağımızın adında gizlidir: Anadolu insanın mistik hazinesinin kaynağı, sevgi ve şefkat dolu 'anaerkil felsefesi'... Tarımla uğraşan Anadolu insanı "Toprak Ana' ile kucak kucağa onun mucizelerini, gizemlerini yaşamıştır ve hâlâ yaşatmaktadır.

MİSTİK ANADOLU

Hermetizm, wicca, sufizm, kabbalah, mitoloji, semboller, simya ve bunun gibi farklı gizem tradisyonlarının izlendiği bilgelik arayışımızda, birçok medeniyete ev sahipliği yapmış, kültür mozaiği Anadolu'muzun bugün belki de batıl diyebileceğimiz ama bir türlü vazgeçeme-

Liseyi Belçika'daki American High School'da, üniversiteyi University of Maryland ve Boğaziçi Üniversitesi'nde okuyan Ece Şirin, 14 yıl boyunca sırasıyla Pizza Hut, Pepsico. PFSI, SAS, The Coca-Cola Company, Doğan Burda Rizzoli ve Microsoft MEA gibi dünyanın önde gelen şirketlerinde pazarlama üzerine üst düzey yöneticilik yaptı. En büyük hayali global bir marka yaratarak Türkiye'nin yurtdışındaki imajına katkıda bulunmak olduğu için 2007'de tasarımcılığını da yaptığı dünyanın ilk tılsım mücevher markası Bee Goddess's kurdu.

diğimiz bazı ritüelleri de çok önemlidir. Çatalhöyük dünyanın ilk yerleşim merkezi olarak bilinen yer. Sadece bu cümle bile mistik mirasımızın bir kanıtıdır. Anadolu'da farklı tradisyonlarla günümüze kadar taşınmış mistisizm yoğunluğunun sebebi, coğrafyamızın yaşı ve buralarda yaşayan, gelmiş geçmiş kavimler arasındaki etkileşimdir.

Mitolojiyle biraz yakından ilgilenen herkes, insanlığın en başından beri aynı şarkıyı farklı dillerde, farklı ritmlerde söylediğini bilir. Muciceler yaratan tanrı ve tanrıçaların sadece isimleri değişir, ama hepsi kendi içimizde varolan aynı arketipsel enerjileri sembolize eder. Yüzeysel formların altında 'öz' hep 'bir'dir. Anadolu Antik Tarihi, farklı tanrılaların, dinlerin, gizli tarikatların, cemaatlerin, sülalelerin ve tapınakların tarihidir. Anadolu'dan geçen her farklı medeniyetin inançları da Anadolu toprağının içine, dolayısı ile bu topraktan beslenen bizlerin içine sinmiştir. Herhalde ancak İstanbul'da mucize arayışı içinde olanlar bir cuma günü Beykoz üzerinde uyuduğuna inanılan Yuşa Efendi'nin yatırına gider, ayın birinde de Ayın Biri Kilisesi'nin kapısında mum yakmak için sıraya girerler. Mistik mirasımızın mozaiğinde; dedeler, yediler, kırklar, yatırlar, el vermelerden tutun da, Mısır tanrısı Ra'nın gözü nazar boncuğuna, Fatma'nın eline, Şamanlardan kalmış kötü ruhlardan korunmak için kullanılan muskalara kadar uzanan geniş bir yelpaze yer alır ve her geçen gün muciceler kaynağına geçmişten bir şey daha katılır.

Dünyanın farklı medeniyetlerinde gerçekleşen tüm ayinler, seromoniler, kutsal tapınakların, farklı ruhsal veya dini ritüellerin amacı, insanı günlük bilinçlerden daha yukarıdaki biryerlere taşımak, kendi içindeki 'kutsal'a ulaşmasında bir köprü oluşturabilmektir.

Bu yazıyı kaleme aldığım gün Avrupa'nın birçok TV kanalında yeni papanın töreni vardı. Vatikan'da gerçekleşen törene

Fatma Ana'nın eli

Anadolu mistikleri arasında en sık karşılaşılan sınıf olan "Ocaklılar", günümüzde yaşayan ve Orta Asya Şaman ritüellerini İslamiyet ile karıştırarak en yoğun şekilde yaşatan mistik sınıftır. Birtakım özelliklerin kişiden kişiye "el vererek" geçtiğine inanılır. Ritüel, genelde nineden toruna veya anneden çocuğa geçerek bir sonraki nesle taşınmış olur. Ocaklı Analar, uyguladıkları ritüelleri ve sahip oldukları tüm mistik özellikleriyle Anadolu cadılarıdır. Tüm ritüellerinin sonunda "Büyük Ana" olarak adlandırılan ve güçlerinin tamamını ondan aldıklarına inandıkları, fakat aslında tabiat üstü bir varlık olduğuna da inanılan başka bir cadı (Fatma Ana) vardır. Aslında bu isim, Türklerin İslamiyet'i kabul etmeleriyle birlikte bu doğaüstü gücün form değiştirmiş yeni versiyonudur. Geçmişte ve günümüzde bu analara; Fatma Ana'dan el almış, eli şifalı, kahin cadılar gözüyle bakılır. Anadolu'nun birçok evinde bir el resmi olan küçük, dualarla süslenmiş çerçeveli kağıtlar asılıdır. Sonradan Müslümanlığı seçen Türkler bu ele "Fatma Ana'nın Eli" ismini vererek bu eli Hz. Muhammed'in kızı Hz.Fatma ile bütünleştirmişlerdir. Bu ritüele inanan bir kadın ağrıyan bir bölgeyi "Fatma Ana'mızın eli niyetine" diyerek ovarsa şifa verir.

Mü'minli Baba

Anadolu'da Atalar kültüne dayalı inançlarda çok sayıda örnek bulunmaktadır. Mumunnu (Mü'minli) Baba, Yozgat'a 15 km. mesafede Deremumlu köyünün kuzeyinde bulunan tepenin yamacında bir mezarda yatar. Daha önceleri köylüler bu mezarı ziyaret ederken çaput bağlarlar, para atarlar ve dilek tutarlardı. Sonraları bu adet kalkmış ve "Ahiret ışığım olsun" denilerek mum yakılmaya başlanmıştır. Türbesi olmayan mezara şifa bulması için hastalar getirilir, kurban kesilir ve yağmur duasına çıkılır. Deremumlu köyünde ilginç bir adet daha yaşatılmaktadır. Yağmur duası yapılacağı zaman tüm köylü duanın yapılacağı mezar hangisi ise oraya çıkar. Ağıt, tufan ve yakarış içerisinde mezar açılır, kemikler çıkarılır, dua edilir. Kemikler yağmur yağıncaya kadar dışarıda bırakılır. Kemiklerin üzerine yağmur yağdıktan sonra tekrar yeni ölen bir insanın cenazesinin kaldırılışı gibi yıkanır, kefenlenir ve mezara konulur. (Osman Bağcı, Yozgat ve çevresinde Ziyaret ve Ziyaret yerleri üzerine Tipolojik, Morfolojik ve Fenomenolojik Bir Araştırma, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi – 1998)

YAZI ECE ŞİRİN

Efsunlular

Efsun-Afsun, genel anlamda büyüyü temsil eder. Anadolu'da efsunlular veya efsunlu olarak tabir edilen kişileri yılan veya akrep gibi zehirli hayvanların sokmadığına ve bu sınıfa dahil insanlara hiçbir zararlı hayvanın dokunmadığına, aynı zamanda şifacı olduklarına inanılır; efsun birçok Anadolu mistiğinde olduğu gibi "el verme" şeklinde kişiden kişiye geçer. Bu sadece Anadolu'da değil, farklı halklarda farklı şekillerde varolan bir inançtır. Süryaniler'de, Keldaniler'de, Mısırlılar'da Efsunluların diğer insanlardan tamamen ayrı bir sınıf oluşturduğu bile görülmüştür. Efsun kavramı Anadolu'da Türklerle birlikte bambaşka bir şekil alarak daha çok faydacılık, hekimlik gibi bir şekle bürünmüştür.

Dedelik

Dedelik, Anadolu'da farklı şekillerde karşımıza çıkar. İslam dininde ölüm sonrası kutsallaştırma olmamasına rağmen Anadolu'da "ermiş türbesi", "yatır", "türbe" gibi birçok yerde halk, gerçekleşmesini istedikleri dilekler için buraları ziyaret eder, kurban keser veya çeşitli ritüelleri gerçekleştirir. Tarihin derinliklerinden günümüze kadar gelmiş en meşhur mistik dede ise Ay Dede'dir. "Ay Dede" ya da "Ay Ata", Altay'ların inancında göklerin altıncı katında oturan "Ay Tanrısı" dır.

> Mucize arayışı bizi yürüdüğümüz yoldan ayırarak, başka maceralara davet eder.

katılan ve canlı yayınla izleyen binlerce kişiye baktığımızda tradisyonların günümüzdeki önemini net olarak görürüz. Ruhban sınıfının kostümlerinden, ellerindeki asaya kadar geçmişi günümüze taşıyan sembolizmi görmek mümkündür. Kostümlerdeki kırmızı renk gülün ve elmanın ifade ettiği dünyevi arzuları ve beyaz renk zambağın saflığını, asaya sarılmış yılan ise çok daha eski medeniyetlerden miras olan sezgiyi, bilgeliği ve şifayı sembolize eder. Gerçekleşen ritüel, bu dinin inananlarını yaşadığımız çağın ötesindeki 'kutsal'a taşımak amacıyla teatral bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

MUCİZELER GERÇEK OLSA...

Geçmişin birçok mucizesi bugün gerçek oldu ve artık insanlığın yeni mucizelere ihtiyacı var.

Kanser ilacını bulmuş olsaydık kim olurduk? Dünyadaki açlık, susuzluk, yoksulluk, ve enerji krizlerine çözüm bulmuş olsaydık, nasıl bir dünyada yaşardık? Çocuklarımızı daha iyi eğitebilseydik ne olurdu? Birbirimizle inançlarımız yüzünden kavga etmeyi bırakabilseydik kim olurduk? Eğer kendimiz olmasaydık kim olurduk? Aklımızın sınırlarının ötesindeki potansiyelimiz nedir? Hasta, şişman, aşksız, parasız olmasaydık kim olurduk? İşte bu sorunun cevabına, ister bir şaman ritüelinde yerin yedi kat altındaki bir mağarada rehber ruh hayvanımızla buluşarak, ister bir Japon reiki ritüelinde derin trans halinde 'master'ımızla tanışarak, ister 40 gün oruç tutup sürekli dua ettikten sonra rüyaya yatarak, ister ağlayan Meryem Ana, veya bir dağın eteğinde, bir mağaranın içinde ziyaret ettiğimiz yatırın bize verdiği güç sayesinde kavuşalım, yolculuğumuz aynıdır. Mucize arayışı bizi yürüdüğümüz yoldan ayırarak, başka maceralara davet eder. Bu yolda da mutlaka bize yardım edecek dedeler, büyük analar, psikologlar, falcılar, astrologlar, hocalar, mitolojik tanrı veya tanrıçalar, dualar bulunur ve onların bizi ritüelleri ile farklı boyutlara taşmasıyla kendi tekamül döngümüzü gerçekleştiririz.

Kutsal topraklarda gerçekleşen Hac seromonisinden Musevilerin yeni yıla girerken hâlâ üfledikleri Shofar borazanına kadar içimizdeki kutsal ile, ilahi olanla kucaklaşma seromonilerimizden bazıları gelecek nesillere aktarılacak, bazıları ise zaman tünelinde yok olacak, veya Noel zamanında süslenen çam ağaçları, cadılar bayramındaki kabaklar gibi çok daha farklı anlamları olan Pagan ritüellerinden kalma miraslar gibi anlam değişikliğine uğrayarak günümüze aktarılacak. Mitolojiler, efsaneler ve dinler hep insanın kahramanlık yolculuğunda kendi mucizelerini yaratabilmesi için farklı metodlar sunmaya devam edecek.

İster evimizde kendi ritüelimizi yapalım, ister bir kutsal mabed alanına gidelim, psikolojik olarak yaptığımız arzumuzu gerçeğe dönüştürecek itici gücü ortaya çıkarmaya, kendimizi aşmaya çalışmaktır. Çoğumuz bu gücü başka bir yerden transfer edeceğinin inancında ve nerede olursa olsun son mucize kaynağı trenine atlama peşindeyiz. Belki de birbirimize sadece güç transferi yapıyoruz. Mucizelere inanmadığımız sürece onlara ulaşamayız. Muciziler ise hep, sezgimizin, gizli olanın, bilinmeyenin, ortak bilinç alanının içinde gizli...

POPULAR SCIENCE NİSAN SAYISINDA

IŞIKTAN HIZLI GİTMEK İMKANSIZ OLMAKTAN ÇIKIYOR MU?

- Kusursuz bir bilmece:Sicim Kuramı.
- Devasa ağır yük roketi.
- Kişisel denizaltınızla deniz dipleri sizi bekliyor.
- Bu uyduda Dünya'dan 3 kat fazla su var.
- Higgs parçacığı bulundu peki sırada ne var?
- 3B yazıcıdan çıkan gece elbisesi.

NİSAN SAYISINI KAÇIRMAYIN!

VİDEO PS SEYRET

Bu simgeyi gördüğünüz sayfalarda video izleyebilirsiniz

DB

UMURUNDA MI DÜNYA?

Tarlanın bir köşesinde kuru bir sapı afiyetle kemiren bu tavşan bir yandan da beklenmedik düşman saldırılarından zamanında kaçabilmek için gözlerini dört açıp kulak kesilmiş! Gerçekten çok sevimli öyle değil mi? Avusturyalı fotoğrafçı Leopold Kanzler makinesiyle pusuya yattığı Viyana kırlarında aslında azgın bir erkek karacayı görüntülemek amacındaymış. Ama kamerasına yakalanan bu tavşan ona mansiyon ödülü kazandırmış.

VAHŞİ DOĞADAN ÖDÜLLÜ ANLAR

Vahşi doğa fotoğrafçıları arzu ettikleri kareleri yakalayabilmek için çoğu zaman aylarca pusuya yatmayı göze alıyorlar. Ne kadar iyi planlarsa planlasınlar, her şey her zaman öngördükleri gibi gitmiyor. Ancak soğukkanlı, sabırlı ve şanslı olanlar şahane kareler yakalama fırsatını buluyorlar.
Baş aşağı su içen kuşlar, öpüşüyor gibi görünen bir çift sinek veya kutup tilkilerinin başarısızlıkla sonuçlanan av denemeleri... Alman Hayvan Fotoğrafçıları Topluluğu (GDT) tarafından düzenlenen "Yılın Avrupalı Vahşi Doğa Fotoğrafçısı" yarışmasında ödül kazananların yakaladıkları anlar gerçekten şaşırtıyor.

HORTUM ÇEŞİTLEMELERİ

Uzun bir hortuma sahip olmanın keyfini sadece filler sürmüyor. Fotoğrafçı Klaus Tamm, Fransız adası La Reunion'daki yazlığının terasında birbirlerinin hortumunu emerek öpüşen ve kur yapan bu sinek çiftini yakalamayı başarmış.

GÜNDE 6-8 SAAT OTLUYOR

İğne şeklindeki küçük hortumuyla deniz dibinden otlanan denizineği Dugong, Macar Daniel Selmeczi tarafından Kızıldeniz'de fotoğraflanmış.

GÖZLERİYLE KONUŞUYOR

Kollayın kendinizi yumuşakçalar, ava çıkmış mavi benekli bir vatoz *(Taeniura lymma)* şeytanca parlayan gözleriyle deniz yosunlarını tarıyor.

MERAKLI MELAHAT!

Çöl kertenkelesinin *(Pachydactylus rangei)* kapaksız gözlerinden sonsuz bir merak okunuyor. Bu kertenkele, çöldeki kum fırtınasının ortasında önünü görebilmek için diliyle gözlerini temizliyor. Fotoğrafı çeken Alman fotoğrafçı Uwe Hasubek.

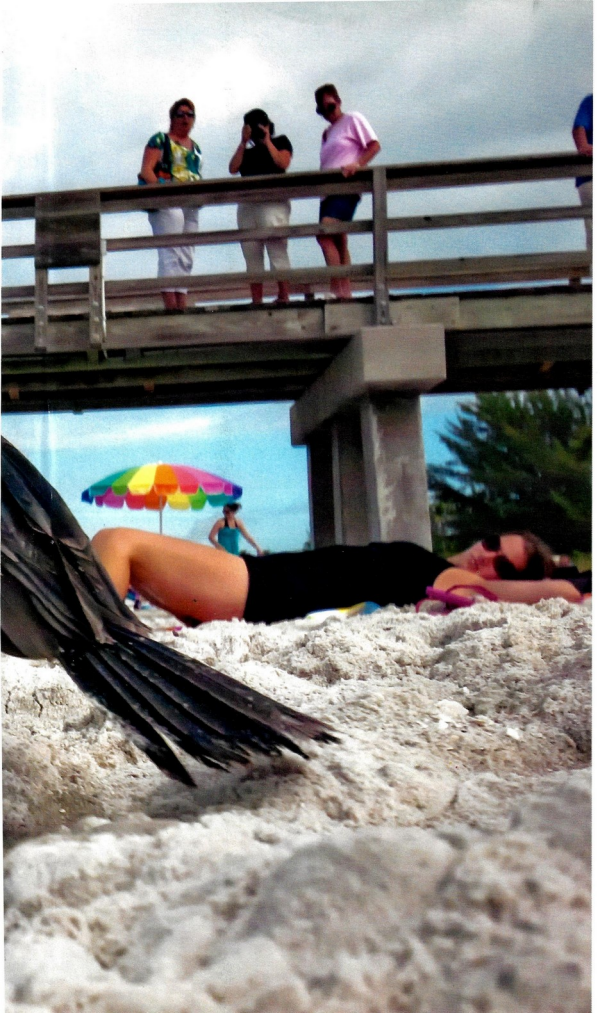

PLAJIN AĞIR ABİSİ!

Amerika'nın Naples plajındaki ağırbaşlı, kara tüylü bu çift tepeli karabatak (Phalacrocorax auritus), "Buralar benden sorulur!" dercesine göz kamaştırıcı bir akbalıkçılı (Egretta thula) göz hapsine almış. Her şey göz açıp kapayıncaya kadar olmuş. Hollandalı fotoğrafçı Bart Siebelink tam karabatağı kadrajına almışken davetsiz akbalıkçıl çıkagelmiş. Siebeling, o an deklanşöre basmış ve ürkütücü kuş güvenli sulara kaçıvermiş!

ARKADAŞIM VATOZ

1994 yılından beri Karayipler'de scuba dalışı yapan ve o günden beri nehir ve denizaltı yaşamına hayranlığı dinmeyen İsviçreli fotoğrafçı Claudio Gazzaroli, Bodrum'da yapılan Uluslararası Denizaltı Fotoğrafları Yarışması'nda da ülkesini temsil etmiş. Küba'nın güneyinde Jamaika'nın kuzeybatısında yer alan Cayman Adaları'nda fotoğrafladığı vatoz, insana alışık bir tür.

LÜTFEN RAHATSIZ ETMEYİN!

Hollandalı fotoğrafçı Jasper Doest'in Jigokudani Yean-Koen Dağları'nda çektiği "Relaxation" isimli bu fotoğraf, geçtiğimiz sene Memeli hayvanlar kategorisinde mansiyon kazananlardan biri. Fotoğraftaki arkadaşı, -20 ° soğuğa kadar uyum sağlayabilen bir Japon şebeği (Kar maymunu).

SARMAŞ DOLAŞ

Antartika'ya 15 keşif gezisi yapmış İsviçreli fotoğrafçı Daisy Gilardini'nin Kanada'da Wapusk Ulusal Parkı'nda çektiği kutup ayıları, sarmaş dolaş uyukluyorlar.

ALEV DEĞİL DALGA

Bart Siebelink'in "Hephaestus" ismini verdiği fotoğrafı da 2012'de mansiyon almış. Karadağ'da küçük bir kıyı kasabası olan Ulcinje'de, turuncu sokak ışıklarının alev görüntüsüne soktuğu dalgalara karşı durmaya çalışan bir yengeç...

TİLKİ OYUNA GELİNCE

Grönland'ın kuzeybatısında Thule Hava Üssü yakınlardaki bu kutup tilkisi, aslında sadece bir flama olan 'avının' peşinde. Bu fiyaskonun acısını sonradan çıkaracak. (Hava üssünün çöpleri arasında yeterince yemek bulacak.) Danimarkalı Morten Hilmer'in bu fotoğrafı, 2012'de İnsan ve Doğa kategorisinde mansiyon aldı.

ACININ FOTOĞRAFI

Kuzey sumrularının üreme kolonisine haddinden fazla yaklaşıp, öfkeli kuşların pike uçuşlarına hedef olan ve acıdan bin bir şekle girmiş bir yüz ifadesiyle topukları yağlayan tilki... Norveçli fotoğrafçı Ole Jørgen Liodden, bu fotoğrafıyla 2011'de mansiyon kazananlar arasındaydı.

SIKI DOSTLAR

Zerengeti Milli Parkı'ndaki iki aslan yavrusunun bu dayanılmaz sempatik pozu ile Fransız fotoğrafçı Grégoire Bouguereau 2011 yılında izleyici ödülüne layık görülmüştü.

"MISSION IMPOSSIBLE"

Bu bıyıklı baştankara *(Panurus biarmicus)* susuzluğunu giderirken sevimli bir akrobasi gösterisi yapıyor. Böylece bu pozu yakalayabilmek için bir ay boyunca iki sazın karşısında pusuya yatmış Hollandalı fotoğrafçı Edwin Kats da muradına eriyor ve 2012 yılının izleyici ödülünü alıyor.

İKİ TERS BİR DÜZ

Macaristan'daki Kiskunsági Milli Parkı'nda yer alan neredeyse donmuş gölün üstünde üç büyük akbalıkçıl *(Casmerodius albus)* balıklara pusu kurmuş. Fransız Jérôme Guillaumot bu –görünüşte– ahenkli sıralanmayı fotoğraflamadan hemen önce kuşlar en iyi yeri kapmak için epey sıkı bir kavgaya tutuşmuşlar, sonra da nihayet geometrik bid biçimde dizilip birbirlerine rahat vermişler.

GİZEMLİ VE SIRLARLA DOLU

'Bayağı yalıçapkını' Güney Tirol bölgesinde İtalyan fotoğrafçı Markus Zadra'nın objektifine yakalanmış. Zadra bu karesiyle "Kuşlar" kategorisinde 2012 yılının birincilik ödülünün sahibi oldu.

Uluslararası "Yılın Avrupalı Vahşi Doğa Fotoğrafçısı" yarışması her yıl Alman Hayvan Fotoğrafçıları Topluluğu (GDT) tarafından düzenleniyor. Yarışmaya ait tüm fotoğraflara www.gdtfoto.de adresinden ulaşabilirsiniz.

1914'te Birinci Dünya Savaşı başladığında, Avustralya Başbakanı "Son canımızı ve son şilinimizi verinceye kadar Britanya'yı savunacağız" der. Coşku içindedir. Pek çok vatandaşı gibi, genç ülkesinin büyük dünya güçleri arasında kendini ispatlama şansı bulacağına inanmaktadır. Yapmak zorunda kalacağı fedakarlığın henüz farkında değildir. Avustralya askerlerinin Anzak ordusu içinde Gelibolu harekatına katılmaları, -yerel ve İngiliz gazeteleri zafer başlıkları atsalar da- ülkeye anlamsız bir kan gölünden başka şey kazandırmaz. Buna rağmen Anzak kısaltması bir iftihar kaynağı ve ortak soyadı haline gelir. "Türklerin müthiş direnişi karşısında sahile yapışıp kaldıkları o gün..." diye anlatacaktır tarihçiler, "...Avustralyalıların kendilerini bir sömürge halkı olarak görmekten kurtulup milli karakter kazandıkları, hakiki bir ulus gibi hissetmeye başladıkları gündür."

YAZI **Jens-Rainer Berg**

25 Nisan 1915'te güney yarımküreden gelen 20 bin Avustralyalı asker Gelibolu Yarımadası'nın 2,5 mil açığında gemilerinden inerek filikalara biniyor ve karaya çıkarak süngüleri takılı halde Türk siperlerine doğru saldırıya geçiyor. Ne var ki Türklerin bu saldırıya verdikleri yanıt hiç de bekledikleri gibi olmayacak ve Avustralya çok ağır kayıplar verecektir. Türk ordusundan 8. bölük komutanı Yüzbaşı Faik Efendi o sabahı şöyle anlatır: "O gece yarısı saat 02.00 sıralarında yanımdaki ihtiyattan gözcüler Bigalı İdris ve Gelibolulu Cemil, ay ışığında düşman çıkarma gemilerinin görülmekte olduğunu haber verdiler."

"CANINIZ PAHASINA İLERİ!"

Nisan 1915, Gelibolu. Yenilgi, bir ulusu güçlendirir mi?

Bundan tam 98 yıl önce, bir bahar sabahı, saat sabaha karşı 04.15... Dünya sahnesi, bir süredir yosunlu taşlardan oluşan kaygan bir zemin gibidir. Karanlık ve ateş hattındadır. Ancak yerkürenin ta öteki ucundan gelen Avustralyalı ve Yeni Zelandalı delikanlılar -belki de hayatlarında ilk kez- bu sahneye çıkmak üzere İstanbul'un 250 kilometre güneybatısında, Gelibolu Yarımadası açıklarında filikalarından inerler. Bu bir dünya savaşıdır. Ve Avustralya da kendi isteğiyle İtilaf Devletleri'nin safhında savaşa girmiştir. Hem de tarihinde ilk kez. Tan ağarırken karaya çıkan 20 bin askerlik bu birlik yalnız değildir. Toplam sayıları 70 bini aşan askeriyle iki İngiliz, bir Fransız tugayından oluşan müttefik güçler, aynı yarımadanın yedi farklı bölgesinde Osmanlı İmparatorluğu'na saldırmaktadır.

25 Nisan 1915... Kanlı bir gün.

Çıkarma harekatından kısa bir süre öncesine kadar karaya çıkışlarının fark edilmeyeceğini düşünen ANZAK askerleri, Karşılarında Binbaşı Mahmut Sabri Bey yönetimindeki 26. alay 3. taburunun azmi ve kararlı direnişini bulurlar. Türk tüfeklerinin ateşi altında, sahile doğru tökezleye tökezleye geri çekilirler. Görüş mesafesi karanlıkta 30 metreyi ancak bulduğu için sürekli suya düşen askerler, güç bela doğrulup yollarına devam etmeye çalışmaktadır. Ve her saniye daha çok asker, -kimi botların içinde, kimi suda, kimi de sahilde-, olduğu yerde yığılıp kalır.

Sağ kalanlar bir yandan koşar adım uzaklaşırken, bir yandan da süngülerini takmaya çalışmaktadır. Bir grup askerin, bağırış çağırışlar arasında, birkaç metre genişliğindeki sahil şeridinin ardında yükselen tepeyi ele geçirdikleri görülür. Tepeye çıkan ana yol öyle diktir ki, tüm askerler her yanı saran dikenli çalıların arasından geçen ikinci yolu tercih etmek zorunda kalmışlardır.

Anzak askerleri karaya çıktıkları bu dar koyda lojistik merkezini kurmuşlar: Teçhizat takviyesi için ahşap kazıklar üzerinde inşa ettikleri iskeleler ve karada mühimmat depoları, komando ve sıhhiye çadırları bulunuyor.

25 NİSAN 1915'TE 36 FİLİKA DOLUSU ANZAK ASKERİ ALBAY MAC LAGAN KOMUTASINDA ARIBURNU BÖLGESİ'NDE SAHİLE ÇIKAR. İLK GÜN 2000 ASKER YAŞAMINI YİTİRİR.

Dağınık ve düzensiz bir hücum.

Ve tepenin ardı... Her biri karşısına çıkanı yaylım ateşine tutan Türk siperleriyle bezenmiş bir plato... Hücumun etkisiyle Türk askerlerinin çoğu geri çekilir; kalanlar da etkisiz hale getirilir. Aradan yarım saat geçmeden Anzaklar ilk tepeyi ele geçirmişlerdir. Ancak düzensiz ataklar onların arasında da çok sayıda can kaybına neden olur. Zira alelacele ve telaş içinde gerçekleşen karaya çıkış esnasında birlikler ayrı düşmüştür. 9'uncu, 10'uncu ve 11'inci taburun adamları düzensiz biçimde ortalıkta dolanmakta; az sayıda askerden oluşan küçük gruplar, eylemlerini diğerlerine bildirmeksizin, kendi başlarına mücadele vermektedir.

Ele geçirilen platoda, sürecin devamını organize edebilecek bir subay yok. Nihayet bir tugay komutanı mevzi alınan platoya ulaşır ama adamlarının büyük bir kısmının alandan uzaklaştığını fark eder. Kalan birliklerin bir kısmı da asıl hücum istikameti kuzey yönünde olduğu halde güneye doğru ilerlemektedir.

ÖLÜMCÜL BİR ARAZİDE, ÖLÜM EMRİ ALAN BİNLERCE DELİKANLI...

Hâlâ denizde, botlarda bulunan diğer askerlere ise, "Push on at all costs!" komutu veriliyordur; yani "Canınız pahasına ileri!"

Duruma ilişkin fikir elde etmek için siperlerinden uzaklaşan subaylar, keskin Türk nişancılar tarafından anında etkisiz hale getirilir. Muazzam bir gürültüyle patlayan el bombalarının ölümcül şarapnel parçaları, ilerlemekte olan genç askerleri yere sermektedir.

Aslında arazi de ölümcül sayılır. Arkalarında Türkleri barındırma olasılığı yüksek dik yamaçlar ve sırtlar, büyük kayalardan oluşuyor. Bu yetmezmiş gibi, Anzak ordusunun yanlarında taşıdıkları haritalar da ya eksik, ya yanlış... Yokuş yukarı savaşmak zorunda kalmak da işi iyice zorlaştırıyor. Dik kayalardan oluşan coğrafya, denize çok kısa bir mesafede birkaç yüz metre irtifa kazanıyor. Türkler birçok noktada onlara yukarıdan nişan alabiliyor.

Bu şartlar altında en iyi savaşçı bile motivasyonunu kaybeder; oysa bu askerlerin büyük çoğunluğu o güne kadar hayatlarında bir kez olsun cephe görmedikleri için farkında olmadan kendilerini tehlikeye atıyorlar. Kritik anlarda tüfeklerini doldurmayı unutanlar, sesli konuşarak hedef haline gelenler için şartlar acımasız.

Dahası, sahile yakın güvenli tepelerde mevzilenmiş Türk topçuları, karaya asker çıkarmaya devam eden gemi ve botlara aralıksız ateşe devam ederek geniş çephe taaruzuyla onları belirli bir hatta tutmaya çalışıyor. En kötüsü ise, saat 10.00'dan sonra gerçekleşecek. Zira birçok noktadan karşı saldırıya geçen Türk birliklerinin başında Bigalı civarından gelen 19. Tümen komutanı Mustafa Kemal var. Mustafa Kemal'in askerlerine verdiği görev çok açık, hiçbir yanlış anlaşılmaya meydan bırakmıyor: "Size taarruzu değil, ölmeyi emrediyorum!"

Anzak ordularının Avustralyalı -ve birkaç saattir de- Yeni Zelandalı askerleri ilave güçler olarak karaya çıktığı halde ilerleme kaydedemezler. Onbaşı Lawrence Riggs nişanlısına yazdığı mektupta durumu "Adamları sinek gibi avladılar. Bu kadar fazla kan dökülebileceği hiç aklıma gelmezdi" diye anlatacak, muharebe meydanında sürünerek ilerleyen yaralılardan söz edecekti.

Gelibolu'da en zorlu mücadeleler, Anzak ordusunun en önemli hedefi olan Kocaçimen Tepesi uğruna verildi. İşgal kuvvetleri başlangıçta kolayca ele geçirdikleri bu sırtı tam üç kez kaybetti ve sadece ikisinde geri alabildi. Sonunda bu stratejik noktadan feragat etmek zorunda olduklarını kabul ettiler.

Akşam yağan kuvvetli yağmur felaket sahnesini açıkça ortaya çıkarmıştır. Kan kaybından ölenler, sakat kalanlar ve parçalananlar yamaçlarda ve uçurum diplerinde yatmaktadır. Sahilde, güç bela sıhhiye bölüğüne ulaşmış olanlar ise inim inim inlemektedirler. En az 2000 kişi ölmüş ya da yaralarına yenik düşecek halde ölümü beklemektedir. İçlerinde bir o kadar da ağır yaralı vardır.

Hiç hesapta olmayan bir bozgun.

Hayatta kalanlar, karaya çıktıkları noktadan taş çatlasa 1000 metre kadar iç kesime ulaşan bir yarım daireyi işgal etmiş durumda. Bu askerlerin, kuş uçuşu 4500 metre mesafedeki Kocaçimen'e asla ulaşamayacakları daha şimdiden besbelli. Dahası, şok halindeki kumandanlar o gece, sayıları 20 bine inmiş askerleri geri çekmeyi bile planlamaya başlamışlar. Anlaşılan, arazinin bu kadar zorlayıcı olabileceğini, Türklerin bu denli kararlı bir direnç sergileyebileceğini ve bu derece büyük bir şaşkınlığı kimse hesaba katmamış.

Operasyonun hedefi olan Kocaçimen'i ele geçirmek ve onun sağladığı üstünlükle yarımadanın doğu yakası boyunca ilerleyerek Çanakkale'ye ulaşmak, gerçekleşle ilgisi olmayan uzak bir hayal artık. Hele bir de Türk tarafına destek kuvvet gelmesi halinde karşı saldırı yapmak gerekirse işler iyice sarpa saracaktır. Gelgelelim müttefiklerin Gelibolu'daki İngiliz başkomutanı, geri çekilme seçeneğini reddeder. Bitkin düşmüş askerler gece hazırlıklarını tamamlar. Hâlâ kuvveti olanlar kendilerine siper kazarlar. Bir görgü tanığı bu siperleri daha sonra "Mezar ile mağara arası bir şey" diye tanımlayacaktır.

Birkaç gün sonra dünyanın öbür ucunda yaşayan Avustralyalılar ise bambaşka haberler okumaktadırlar. Ulusal gazeteler, "İleri, Avustralya! Birliklerimiz Anadolu'da

İki Anzak askeri, bir mağara kovuğunu andıran bu siperde kendilerini emniyete almışlar... Plana göre, Türk bölgesinde hızlı bir ilerleme kaydedilecektir. Fakat Avustralyalılar, denizden birkaç yüz metre kadar iç kesimlere ulaştıklarında cepheler kilitlenir. Bundan yaklaşık bir ay önce 18 Mart bozgununu yaşadıktan sonra İskenderiye'ye dönmüş olan General Sir Ian Standish Monteith Hamilton, kendi deneyimini şöyle anlatır: Karşılıklı siperler arasındaki mesafemiz sekiz metre, yani ölüm muhakkak... Birinci siperdekilerin hepsi düşüyor; ikincidekiler onların yerine giriyor. Fakat ne kadar imrenilecek bir soğukkanlılık ve tevekkülle biliyor musunuz? Öleni görüyor, üç dakikaya kadar öleceğini biliyor, yine de en ufak bir duraksama bile göstermiyor..."

19. TÜMEN KOMUTANI MUSTAFA KEMAL'İN 57. PİYADE ALAYIN TAMAMINI MUHAREBE ALANINA SÜRMEYE KARAR VERMESİ, İŞGALİN KADERİNİ ÇİZER: "BEN SİZE TAARUZU DEĞİL, ÖLMEYİ EMREDİYORUM!"

1915 Mayıs'ında, aşırı sıcaklarda kokusu dayanılmaz hale gelen ölülerini gömmek amacıyla, Avustralyalılar ile Türkler arasında dokuz saat süren bir ateşkes ilan ediliyor. Gelibolu taarruzu sona erdiğinde bu cephede ölen Avustralyalıların sayısının 8000'den fazla olduğu tahmin edilmekte.

başarıyla karaya çıktı" gibi manşetler atar. Dönemin Başbakanı Andrew Fischer, İngiliz Hükümeti'nin Avustralya askerinin "üstün cesareti ve muhteşem performansına" övgüler düzdüğü telgrafını kamuoyuyla gururlanarak paylaşır.

Gerçekle ilgisi olmayan manşetler.

Önde gelen ulusal gazetelerden Sydney Morning Herald, 8 Mayıs'ta yayımlanan ayrıntılı raporunda 25 Nisan'da yaşananları büsbütün çarpıtır. "Birinci Dünya Savaşı'ndaki en büyük kahramanlık" diye manşet atar ve Türk mevzilerine yapılan hücumun kahramanlara yaraşır olduğunu yazar. Resmi kurban sayısı ise sadece 142'dir. Evening Standart adlı yerel bir Londra gazetesi işgali ise şöyle özetler: "Kader Avustralyalılara şans verdi ve onlar da bütün yetenek ve cesaretlerini gösterdiler."

Gazetecilerin (hatta Avustralyalı siyasilerin de) yaydığı bu haberleri sorumlu İngiliz makamları da süslü püslü resmi yazılarla desteklemektedir. Ülke kamuoyunu bilgilendirmek için savaş muhabirleri tarafından cephede kaleme alınan her satır, denetleyiciler tarafından didik didik incelenir. Avustralyalıların duymak istediği, tam da böyle bir kahramanlık destanıdır; birçoğu bu anı uzun zaman beklemiştir. Biraz korku, biraz da heyecanla, kendi ülkelerinin de büyük uluslarla beraber bu savaşta yer almasını hayal etmişlerdir. Kendilerini bir efsaneye kaptırmak için can atmaktadırlar ve şimdi o efsaneye kavuşmuşlardır.

Bütünleşik ve büyük ölçüde kendi ayakları üzerinde durma yeteneğine sahip bir devlet yapısı olan Avustralya, Avusturya Arşidükü Franz Ferdinand 28 Haziran 1914 tarihinde silahlı saldırıya uğradığında henüz 13 yıllık genç bir ülkedir. Bu olayın üstünden çok geçmeden Avrupa'nın büyük güçleri birbirlerine savaş ilan edecektir.

Savaşmaya gönüllü bir ulus.

İngiliz İmparatorluğu'nun parçası olarak Avustralya, Birleşik Krallığı desteklemekle yükümlüdür ama duruma bakılırsa böyle bir resmi bağlayıcılığa ihtiyaç yoktur. Avustralyalılar, krallığa bağlılıklarının savaşta da devam edeceğini kimse bir şey sormadan ve büyük bir coşkuyla beyan eder.

Askeri geçit törenleri düzenlenir, dayanışma dernekleri kurulur ve yaklaşmakta olan mücadele için para toplanır. Kendi kurdukları "Vatanseverler Dikiş Topluluğu"nda kadınlar cephedeki askerler için kıyafet diker. Ve her yandan erkek nidaları yükselir: "Avustralya meydana!" Henüz İngiltere savaşa girmiş de-

gilken parlamento seçimlerinde listenin ilk sıralarında yer alan partiler savaş konusunda vaat yarışına girmiştir bile. İlk başbakanlığını Avustralya İşçi Partisi çatısı altında yapan ve büyük başarılara imza atan Andrew Fischer, 1914 seçimlerinde üçüncü kez hükümeti kurmuş ve "Bütün kaynaklarımız Britanya Krallığı'nın emrine amadedir. Anavatanımızı son canımız ve son şilinimiz tükenene kadar savunacağız" diye söz vermiştir.

İlk başta savaşa 20 bin asker göndermek ister Avustralya. Birkaç hafta sonra, gönüllülerden oluşan baştan aşağı yeni bir ordu kurulmasına karar verilir. Avustralya İmparatorluk Kuvvetleri gönüllü olmak zorundadır, çünkü dönemin anayasasına göre tüm askeri kuvvetlerin yegane görevi, ülke topraklarını savunmakla sınırlıdır.

Askerlik bürolarına başvuranlar arasında çiftçilerin oğulları, genç vatansever doktorlar, öğretmenler; boylu poslu madenciler ve 1899-1902 yılları arasında Güney Afrika'da İngilizler adına İkinci Boer Savaşı'na katılmış gaziler vardır. Reşit olmayanlar bile, yanıltıcı bilgiler vererek gönüllüler listesine girmeye çalışmaktadır.

O neslin dünyadaki çoğu örneği gibi, Avustralyalı erkekler de askeri zafer umuduna kapılmış durumdadır. Sıkı bir denizaşırı macerası ve ellerine geçecek adamakıllı bir paranın hayalini kurmaktadırlar. Askerlere günde tamı tamına altı şilin ödenecektir. Bu, İngiliz meslektaşlarına ödenenin miktarın birkaç katına tekabül etmektedir.

Başvuruların sayısı, askere alınabileceklerin çok üstündedir. Askerlik bürolarının kriterleri basittir. Mümkün mertebe iri ve kuvvetlilerden seçilmelidir askerler. Ne de olsa Avustralyalılar dünya sahnesinde askeri geçit törenine katılacaktır! Eğitimler için fazla zaman kalmamıştır. Alelacele kurulmuş kamplarda hızlı bir askeri talim, atış alıştırmaları, süngü kullanımı ve tamam! Öte yandan, temel eğitim alan askerlerin aralarında askeri okullarda eğitim almış olanlar da vardır.

Nihayet, sonbahar geldiğinde birliklerin hepsi oluşturulmuştur. Askerler Yeni Zelandalı birlikleri de alarak beraberce Avrupa'ya doğru yola çıkarlar. 40 kadar gemi, kasım ayının ilk günü kıtanın güneybatısında bulunan Albany Limanı'nı konvoy halinde terk eder.

13 Mayıs 1787'de First Fleet adı verilen ve Avustralya ceza sömürgesine nakledilen 756 hükümlüyü götüren 11 gemi-

AVUSTRALYA HALKININ BİR KAHRAMANLIK DESTANINA ÇOK İHTİYACI VARDIR.

lik filodan bu yana hiç bu kadar çok sayıda insan dünyanın bir yerinden bir başka yerine ayrı anda gitmemiştir. O zamanlar İngiltere, bu suçlulardan kurtulmanın peşindeydi; şimdiyse bir zamanlar Avrupa'nın ceza sömürgesi olan bu toprakların sakinleri, eski vatana yardıma koşmaktaydı.

Bu aşamaya gelindiğinde Avustralya savaşa katkısını beyan edeli iki haftayı geçmişti. Avrupa'da savaş patlak verir vermez hükümet açıklama yapar ve savaş gemilerini İngiliz Donanması komutasına sunar.

Bir sonraki yılın eylül ayında bu filo Almanların Güney Pasifik'teki yerleşkelerine doğru yelken açacaktır. Avustralyalılara, düşman ülke Almanya'nın bölgedeki İngiliz gemi trafiğini sabote etmemelerini sağlama görevi verilmiştir.

Hızla, Yeni Gine'nin kuzeydoğusunda yer alan dönemin Alman Yeni Ginesi bölgesini ve çevre adalardan bazılarını işgal altına alarak iktidar alanlarını genişletirler. Yeni Gine'nin güneydoğusunun yönetimi, 1906'dan beri zaten Avustralya'nın elindedir.

Bu esnada, Avustralya'nın asıl ordusu, hakiki savaşın tam eşiğindedir. Albany Limanı'ndan ayrıldıktan sonraki ilk ayda ordu Mısır'a ulaşır ve piramitlerin dibinde ordugahını kurar. Fransa ya da Belçika'da batı cephesinde siperde konuşlandırılmak üzere askerler burada eğitimlerine devam edecektir. O gün gelene değin Kahire yakınlarında kalacak, genelevlerde ne kadar kaba insanlar olduklarını göstereceklerdir.

Ne var ki, birkaç ay geçtiğinde plan değişir. Çünkü kasım başında Osmanlı İmparatorluğu, Almanya'nın yanında savaşa girmiştir. İngiliz Yüksek Komutanlığı, emrine verilmiş Avustralyalı askerlerle yeni düşmanına kendi arazisinde saldırmaya karar vermiştir. Nedeni de, Kafkasya Cephesi'nde Türklerle mücadele eden Rus müttefiklerin işini hafifletmek, İngilizlerin Süveyş Kanalı'ndan geçen güzergahının güvenliğine katkı sağlamak ve Osmanlı İmparatorluğu topraklarında bulunan petrol rezervlerini ele geçirmektir.

Ne var ki Kraliyet Donanması'nın, gemileriyle Çanakkale Boğazı'nın dar geçidini kat ederek İstanbul'da beklenmedik bir hücum düzenlemeye yönelik aceleci denemesi, 18 Mart 1915'de ağır bir yenilgiyle sonuçlanır.

Generaller oturup yeni bir plan hazırlar. Ordunun bir bölümü Gelibolu'da, Çanakkale'nin güneyindeki bir burunda karaya çıkacaktır. Boğaz'ı geçecek olan İngiliz gemilerine ateş açılmasına olanak sağlayan bütün Türk tahkimatlarının ele geçirilmesi emredilecektir. Aynı ordu daha sonra İstanbul istikametinde ilerleyecektir. Karmaşık karaya çıkış operasyonlarından bir bölümünü, Avustralyalılar ve Yeni Zelandalılarla birlikte üstlenmiştir.

İngiliz komutasının, bilhassa -daha sonra başbakan olacak- Birinci Deniz Lordu'nun Gelibolu'ya yapılacak saldırıyı nasıl göze aldıkları konusunda mantıklı bir açıklama yapması mümkün değildir. Mevcut birliklerin gücünün yeter-

siz olduğu ayan beyan ortadadır. Bu gibi durumlarda kural, saldırıyı yapan tarafın gücünün savunmadakine oranı dörde birden aşağı olmamalıdır. Oysa Gelibolu'da her iki taraf da 70 biner askerle karşı karşıya gelmiştir.

Önemli bir dezavantaj: Kibir.

Görünüşe bakılırsa generaller ve siyasilere bu birliklerle Türkleri tek hamlede mat edebileceklerini düşündüren, karşı tarafı küçümseyen kibirleri olmuştur. Kendi askerlerinin yaşamını da hiçe sayan bir karardır bu. Birinci Dünya Savaşı'nda sık sık olduğu gibi burada da cephedeki askerlerin kaderi ikincil bir meseledir ve yüksek sayıda kurban verilmesi kolaylıkla göze alınır. Hazırlıkların bu derece baştan savma yapılmasının nedeni de budur belki de.

Komutanların Gelibolu Bölgesi ile ilgili bilgi kaynakları, 10 yıl öncesine ait bir el kitabından ibarettir. Lojistik nedenlerden dolayı zorunlu olarak çıkarma birkaç kez ertelenir; hatta bir defasında gerekçe, erzak ve kumanyaların gemi ambarlarına yanlış sırayla yüklenmesidir. Böyle olunca da, Alman General Otto Liman von Sanders komutasındaki Türk birliklerinin siperler kazmak ve tahkimatlar inşa etmek için bolca zamanı olur.

Nihayet, 24 Nisan akşamı 200 gemi Gelibolu'ya doğru yola çıktığında, askeri tarihin en riskli sefferlerinden birinin ilk perdesini aralamaktadır.

Gelgelelim, Türklerin yapacak olduğu ve korkuyla beklenen büyük saldırı gerçekleşmez. Yerine, zorlu bir yıpratma savaşı başlar. Avustralyalılar ve Türkler, düzensiz bir ritimde ilerleyen ve öbek öbek, dağınık yerlerde gerçekleşen amansız çatışmalara girer. Aradan 24 saat geçtikten sonra cepheler kilitlenmiştir. Generallerin emri üzerine Avustralyalı askerler bu kayalık, elverişsiz topraklarda kazma kürek, siperlerden oluşan bir ağ oluştururlar.

İnsana saçını başını yolduracak türden bir durum söz konusudur. İşgalci Anzak ordusu, savunmacılara karşı koymak amacıyla siper oluşturması için denize 1000 metre mesafede savunma amaçlı tahkimatlar kurar. Kum çuvallarıyla koruma altına alınan ahşap barikatlar, adamları keskin nişancıların ve topçuların ateşinden koruyacaktır. Ve başarırlar da; ilerleyen haftalarda Türklerin işgalcileri denize dökme çabaları boşa çıkar.

Askerlerin ilk karaya çıktığı koyda geçici bir liman ve yollar inşa ederler. Bu nokta, iç kesimlerde, sıradağların ardında konuşlanmış Türk askerleri için ulaşması zor bir yerdir. Bütün askeri teçhizatı deniz kenarında, hemen kumsalın üstünde tahta kasalarda sıra sıra dizmişlerdir. Hemen yakınında da, işe koşulmak üzere bekleyen katırları bağlamışlardır.

ÖYLE BİR MÜCADELE Kİ, SAVAŞIN İKİ TARAFI DA BİRBİRİNE SAYGI DUYMAKTA...

Seferin bu kısmıyla ilgili bir sıhhiye ve karargah da burada, sahildedir. Sahil şeridine yeni bir isim verilmiştir bile: Anzak Koyu. Bu isim, Australian and New Zealand Army Corps adlı taburun kısaltmasıdır ve İngilizlerin Avustralya ve Yeni Zelandalı askeri güçlerden oluşturduğu bir birliktir.

Daha yukarıda, siperlerde devam eden ve çok sayıda kurban veren mücadele birkaç ay daha sürecektir. Her iki taraf da dolu tüfekleriyle ateşe hazır ve birbirinin açığını kollar halde, düşmanın dayanıklılığı ve mücadeledeki per-

Grafik: Plana göre müttefikler önce Çanakkale'yi, ardından da Osmanlı İmparatorluğu'nun elinde bulunan İstanbul'u fethedecekti. Bu nedenle Gelibolu Yarımadası'nın farklı noktalarına eşzamanlı olarak saldırılar düzenlemişlerdir. "Anzak Koyu"nun Avustralyalılar tarafından istilasını Türkler bir dizi karşı saldırıyla durdurmuştur.

formansından ötürü birbirine "saygı" bile duyar durumdadır artık.

Aralarında çoğu kez birkaç metreden az mesafe olan düşmanlar birbirlerine içlerinde metal parçalar doldurulmuş el yapımı el bombaları savurmakta, hendekler arasındaki tarafsız bölgelerden haftalardır olduğu gibi duran çürümüş cesetler kokmaktadır. Avustralyalılar cephesinde çürüme kokuları insan dışkılarının kokusuyla birleşerek cehenneme özgü bir karışım ortaya çıkarmaktadır. Sayıları 20 bini aşkın insan burada bir buçuk kilometrekare bir alanda sıkış tıkış yaşamaktadır.

İçme suyu kaynakları kıt, tıbbi müdahale imkanları yetersizdir. Tifo salgını çıkar. Avustralyalıların su ve düşman mevzileriyle sarılı bu köprübaşı, gün be gün bakımsız bir cezaevine benzemektedir. Fakat tam bu sırada hareket emri gelir. Başkomutanlar, riski göze alarak ilerlemeye karar vermiştir. Ve bu kararlarıyla, o güne kadar olanları gölgede bırakacak başka bir dramın düğmesine basarlar.

Bir yanlış karar daha.

6 Ağustos'ta, sıcak bir yaz gününde yaklaşık 100 bin asker saldırı emri alır; bu defa aralarında yeni gelen İngiliz askerleri de bulunmaktadır. İngiliz askerleri de yine denizden, Anzak Sahili'nin birkaç kilometre kuzeyinde yer alan Suvla adındaki bir koydan karaya çıkmıştır. Plana göre, paralel gerçekleştirilecek birçok saldırıyla Türklerin bütün askeri gücü aşılacaktır.

1,5 KM²LİK SAVAŞ ALANINDA, KİMİ HAFTALARCA ÖNCE ÖLMÜŞ 20 BİNİ AŞKIN İNSAN!

Ancak çok geçmeden bu planın da başarıyla sonuçlanamayacağı kesinleşir. Bütün saldırı hamleleri ya başarısızlıkla sonuçlanır ya da işe yaramaz. Binlerce asker ölür.

Yalnız Çam (Lone Pine) platosunda bile neredeyse 2300 asker ölür veya yaralanır; halbuki buradaki hamlenin amacı aslında sadece bir yanıltma manevrasıdır. Biraz daha kuzeyde, Boyun adı verilen ve iki nokta arasında geçişi sağlayan dar bir kayalık alanda Türk birliklerinin düzenlediği dört saldırıda, her defasında 150'şer adam, makineli tüfek ateşinin adeta üstüne yürümüşlerdir.

Plana göre İngiliz gemilerinin denizden Türk siperlerine açacağı top ateşi, Avustralyalıların söz konusu saldırılarından önce düzenlenerek düşmanın savunması bastırılacaktır. Ne var ki, beklenen etkiden eser yoktur; çünkü İngilizlerin top ateşi, hâlâ açıklanamayan bazı nedenlerden dolayı planlanan zamanın yedi dakika öncesinde kesilmiştir.

İlk 150 asker hücum emrini aldığında Türk askerleri çoktan tüfeklerinin başına geçmiş, ateş açmaya hazır halde beklemektedir. Bu saldırı sırasında askerlerin neredeyse tamamı ölmüştür.

Bu olayın sonrasında, yapılması planlanan hamlenin anlamsızlığı ayan beyan ortaya çıkmıştır. Buna rağmen subaylar iki dakika içinde aynı noktaya ikinci bir bölük gönderir. Makineli tüfeklerden çıkan basınçlı alev darbeleri, bir önceki saldırıda ölen cesetler üzerinde ilerlemeye çalışan adamları geri savurur; kiminin kafasını uçurur, kiminin organlarını bağırsağına kadar dışarı çıkarır.

Üçüncü saldırı formasyonunu hazırlayacak olan alay komutanı Yarbay Noel Brazier, kalabalığı yararak hızlı adımlarla tugay karargahına gider. Fakat üstünü değil, sadece vekalet eden rütbeyi karşısında bulur. O da verilen emirlerin yerine getirilmesi konusunda ısrarcıdır.

Adamlarının yanına ulaştığında ölümün eşiğindeki askerlere durumu anlatır: "Onlara," diye aktarır sonraki bir konuşmasında, "'kusura bakmayın çocuklar, saldırı emri baki' dedim. Aradan 10 saniye geçmemişti ki yanımdaki adamların neredeyse tamamı ölü veya yaralı halde gerisin geri siperlere düştü." Ne var ki bu olay bile saldırının sonlandırılması için yeterli nedeni sağlayamayacaktı.

ANZAK ORDUSU İÇİN EN BAŞARILI KARAR, GERİ ÇEKİLME HAMLESİ OLUR.

Sonunda Brazier tugay komutanını bulmayı başarır ve ilk etapta saldırının ertelenmesi için onu ikna etmeye çalışır. Fakat bu sırada başka bir subay dördüncü saldırıyı da başlatmıştır; bunlar da öncekilerle aynı kaderi paylaşır. Tarafların siperleri arasındaki 30 metreyi geçmeyen alçak bir tepenin sırtında vuku bulan dram, bütün bu çabaların anlamsızlığını anlatan acı bir hikayedir.

Uzun süren ve büyük kayıpların verildiği bir dizi saldırıdan sonra müttefikler Suvla bölgesinde nispeten büyük bir alanı işgal altına almıştır. Fakat asıl hedefe, Çanakkale'de yapılan savunma nedeniyle bir adım olsun yaklaşamamışlardır. Tıpkı dört ay öncesinde Anzak Koyu'nda olduğu gibi burada da cephe kilitlenir.

Daha fazla insan yaşamının boşa gitmesine ve malzeme harcanmasına engel olmanın tek yolu geri çekilmektir. Fakat sorumlular hâlâ tereddüt etmektedir. İngiliz komuta merkezi ve siyasiler arasında, hem kayıplarla sonuçlanacak hem de bütün planın tamamen iflas ettiğini kabul etmek anlamına gelecek böyle bir hamleyi savunan ve karşı çıkanlar iki cephe olmuşlardır. Ne za-

1,5 kilometrekarelik bu kayalık alan, askeri jargonda köprübaşı olarak bilinen ve Anzak ordusunun ancak büyük kayıplar pahasına elde tutmayı başarabildiği bir yer. İşgalciler, kontrolleri altına aldıkları tepe sırtlarında, -tıpkı Gelibolu Yarımadası'nın güney ucundaki İngilizlerin yaptığı gibi- kendilerini el bombalarından ve mermilerden koruyacağını düşündükleri derme çatma barınaklar inşa ediyorlar.

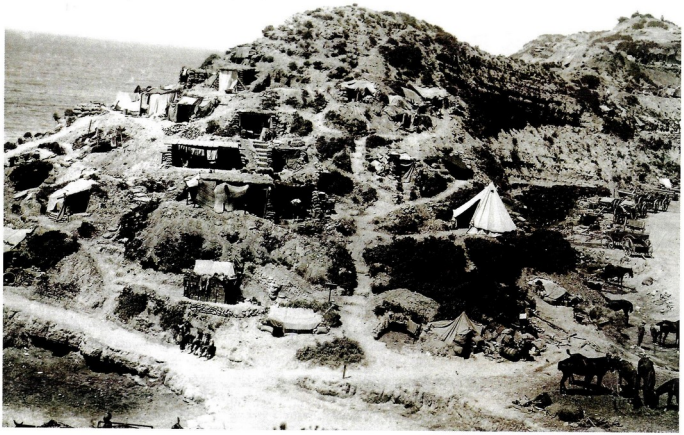

man ki Avustralyalı bir gazeteci yazdığı bir mektupla salt gerçeği anlatır, o zaman komuta merkezi de kararını verir.

Sonunda gerçeği yazan biri!

Ağustos sonunda posta hizmetini denetlemek üzere Gelibolu'da resmi olarak göreve başlayan Keith Murdoch, gördüğü manzara karşısında dehşete düşmüş; geçen aylar boyunca yaşanan bütün o felaketi öğrendiğinde şaşkına dönmüştür. Eylül ayında Londra'da yazdığı 17 sayfalık bir yazıyı doğrudan Başbakan Fischer'e gönderir.

Yazısında taarruzun başarısızlığını betimler ve İngiliz komuta merkezinin başarısızlığın sorumlusu tutarak Avustralyalı askerlere övgüler yağdırır. Geri çekilmenin destekçileri arasında bulunan nüfuz sahibi kuruluşlardan Londra The Times aracılığıyla İngiliz Devlet Başkanı'nın da konuyla ilgili bilgilendirilmesini sağlar. Yazı her geçen gün daha geniş çevrelere ulaşırken geri çekilmenin taraftarları üzerindeki baskı da artar. Sinirler iyice yıpranmış durumdadır. Öte yandan Gelibolu'da kış bastırmış, askerlerin durumunu iyice güçleştirmiştir. Nihayet aralık ayında Londra Hükümeti geri çekilme kararını verir. Çıkarmanın sekizinci ayında, 20 Aralık'ta son Avustralyalı askeri götürecek gemi Anzak Koyu'ndan demir alır.

Üç hafta içinde, kalan İngiliz birlikleri de Gelibolu'yu terk eder. Tahliye, büyük kayıplar verilmeksizin vakıf olunabilmiş tek aksiyondur. (Keith Murdoch Avustralya'ya döner ve savaş sonrasında büyük bir basın imparatorluğu kurar. Daha sonra işletmeyi oğlu Rupert Murdoch devralacaktır.)

8000'i aşkın Avustralyalı asker Gelibolu'da yaşamını yitirmiş ve neredeyse 20 bin asker yaralanmıştır. Taarruzda müttefiklerin cephesinde, 21 bini İngiliz ve 2700'ü Yeni Zelandalı olmak

20 ARALIK 1916'DA SON ANZAK GEMİSİ GELİBOLU'DAN AYRILIR.

üzere, yaklaşık 44 bin insan ölmüştür; Türk tarafında ise bu rakam en az 86 bin olarak kayda geçmiştir.

Londra'daki "Çanakkale Taarruzu ile ilgili Olağandışı Araştırma Komisyonu" 1916 yazından itibaren Gelibolu felaketi üzerine pek çok araştırma yapmıştır. Sonuç şudur: Siyasi ve askeri bütün sorumlular taarruzu kayıplara neden olacak derecede kötü planlamış ve uygulamışlardır. Savaştaki konum ve mevcut kaynaklar bakımından böyle bir taarruz asla başlamamalıdır.

Avustralya'da ilk ayların coşkulu ruh hali çoktan sönmüştür. Artık kimse yenilgiyi ya da içler ürpertici kurban sayısını inkar edecek durumda değildir. İnsanlar "her şeyin korkunç bir hata sonucu" olduğunu okur gazetelerde. Tren istasyonlarında Gelibolu'dan geri dönenler bandolar, kilise koroları ve madalyalarla karşılanır. Ne var ki askerler göze batacak derecede sessizdirler. Yerel atıcılık dernekleri silahlı ateşle selamlama yaptığında bazıları ürküp sinmektedir.

Yenilgiden çıkan zafer.

Fakat neredeyse mucizevi bir şey olur ve Gelibolu'da alınan bu acılı-yenilgi Avustralyalıların bilincinde ahlaki bir zafer olup çıkar. Doğru, taarruz başlı başına bir utanç kaynağıdır, İngiliz generaller de başarısız olabilir. Ama bu durum savaşa katılan Avustralyalıların birer kahraman olduğu gerçeğini değiştiremez. Aynı bakış açısı, savaşın gazete manşetlerine yansıdığı günden itibaren değişmeden devam eder; bilhassa da Charles Bean adındaki Avustralya resmi savaş muhabirinin raporlarında bu böyledir.

Devletlerin kendilerini öncelikle oğullarının kazandığı askeri zaferlerle tanımladıkları bir dönemde, 25 Nisan 1915 konusu bir meşaleye döner. Bir ülkenin kanını dökerek kendini dünyaya büyük kahramanlıkla ispatladığı kutsal bir andır bu. Daha 1916 yılında, çıkarmadan bir yıl sonra bile Avustralyalılar, ülkenin bütün şehirlerini kilise merasimleri ve açıklamalarla arşınlamaktadır. Savaş bölgelerinde de Avustralyalı askerler birliklerini anmaya devam eder. Anzak'ta çarpışan askerlerin birçoğu Mısır ve Fransa'da konuşlandırılmıştır şimdi. Ne de olsa "dünya yangını" devam etmektedir. Takip eden yıllarda Fransa'daki Somme Nehri boyunca, Aras Nehri civarında ve Belçika'nın Ypres Şehri yakınlarında yüz binlerce asker mücadele etmiş, 50 bin kişi yaşamını yitirmiştir.

Aradan neredeyse üç yıl geçtiğinde, 1919 Paris Barış Konferansı esnasında, başbakanlık görevine seçilmiş olan Billy Hughes kibirli bir ifadeyle, "Takdim ediyorum, 60 bin ölü" diyebilmiştir. Ancak ülkesinin uluslararası arenadaki ağırlığı artmıştır. Savaş sahnesine çıktıktan dört yıl sonra, Fransa'nın başkentinde Avustralyalılar da artık dünya siyasi sahnesinde kendilerini göstermektedirler.

Başbakan, savaşın galibi konumundaki ülkesi adına Versailles Barış Antlaşması'na imza atar. 1920'de Avustralya, devletlerin beraberliğinde organize edici, aktif bir rol üstleneceği Milletler Cemiyeti'ne üye olmuştur.

Yedinci başbakan Billy Hughes, neredeyse gökten zembille inercesine Paris'e gelir ve oradaki diplomatların aklını çelmeyi başararak önemli bir sonuç elde eder. Onun çabaları sonucunda anlaşmalara bir paragraf eklenir. Buna göre, Avustralya, Yeni Gine'nin daha önceleri Alman himayesinde bulunan doğu kesiminin tamamı üzerinde yönetim hakkını ele geçirir. Gelibolu Savaşı ile birlikte sömürge olma statüsünü aşmaya başlamış olan bu ülke, şimdi bizzat bir sömürge imparatorluğu olma yolundadır.

KOMİSYONUN RAPORU NET: HEM SİYASİ HEM ASKERİ OLARAK KÖTÜ PLANLAMA VE UYGULAMA.

1927'de Anzak Koyu çıkarmasının yapıldığı gün ülkenin tamamında resmi anma günü ilan edilir ve Gelibolu, Avustralya tarihinin ayrılmaz bir parçası haline gelir. Ülkenin, dünyanın önemli güçleriyle eşit düzeyde, kendine güveni tam bir ulus statüsüne yükseldiği gün, işte o 25 Nisan 1915 günüdür.

Gelibolu'da yaklaşık 40.000 Anzak askeri hayatını kaybetmiştir.

■ ***35 yaşındaki tarihçi-yazar Jens-Rainer Berg, Geo Epoche editörüdür.***

Kaynaklar: Harvey Broadbent, "Gallipoli: The Fatal Shore" (Gelibolu: Ölümcül Sahil), "Viking: Olguların Temellendirilmiş Rekonstrüksiyonu ve Analizi". Jonathan King ve Michael Bowers, "Gallipoli" (Gelibolu), Random House. Tarihsel betimleme; asker mektupları ve başka yazışmalardan alıntılar.

Amerikan rüyasının başkenti Los Angeles... Bu şehrin sakinleri arasına çok sayıda aktör karışmış durumda. Bunlardan bazıları gerçek, bazıları da sahte. Ama şehrin cadde ve plajlarını her an farklı bir oyun sunan gösterişli bir sahneye çevirmeye yetiyorlar!

YAZI **Christine Kruttschnitt** FOTOĞRAFLAR **Brown Cannon III**

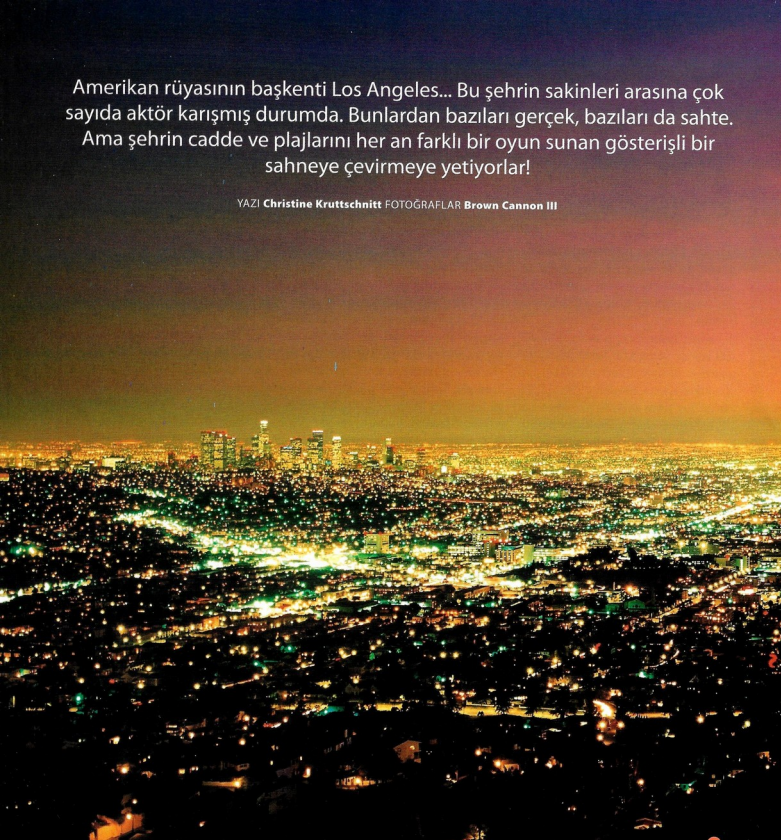

IŞILTILAR ŞEHRİ

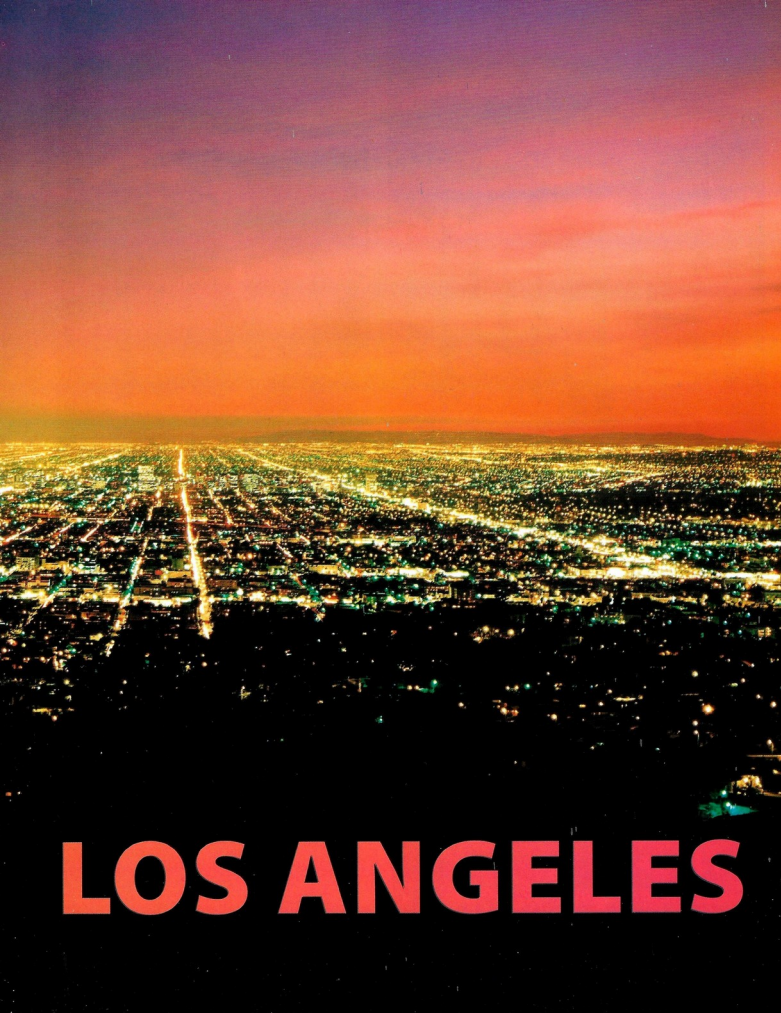
LOS ANGELES

↑ Venice Beach'deki 2,5 km'lik Boardwalks'ta herkes spor yapıyor.

↑ Santa Monica'da hava, yılın 310 günü güneşli.

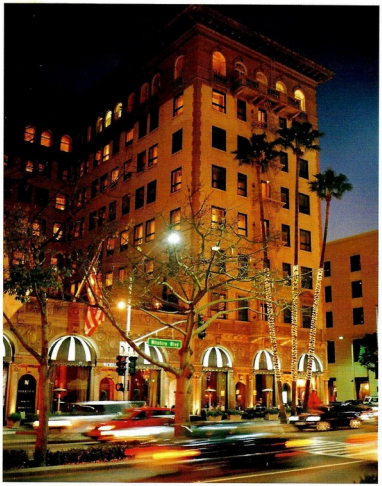

Spor,
Los Angeles
sakinlerinin
vazgeçilmezi.

← Pahalı oteller, komşu şehir
Beverly Hills'tekilerle yarışıyor.

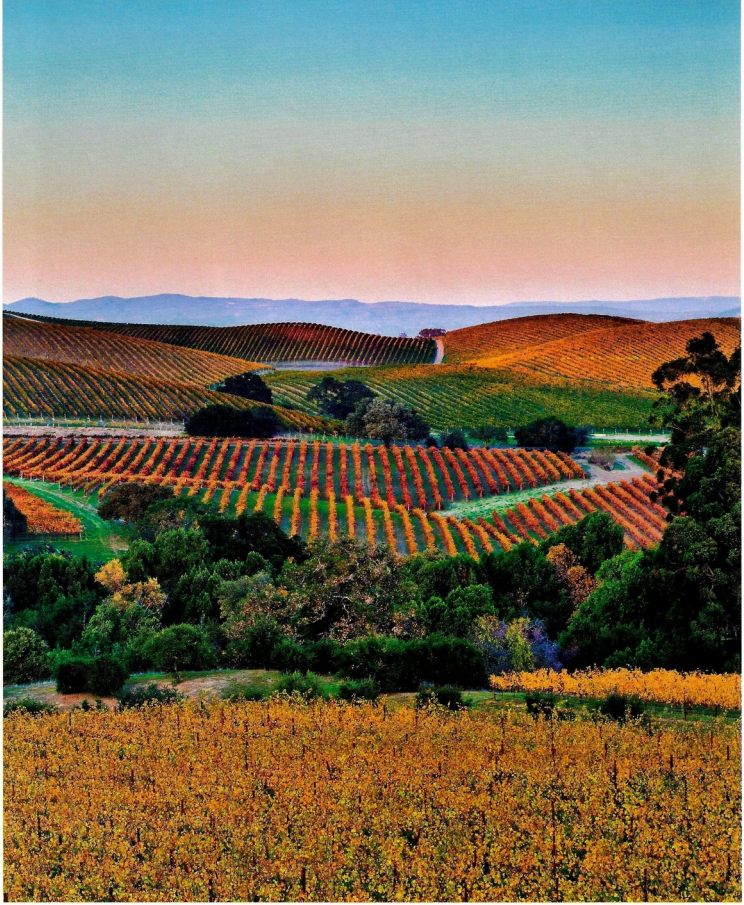

↑ Los Angeles'a altı saat uzaklıktaki Napa Vadisi, şehirde bir hafta kalan turistlerin mutlaka görmek istedikleri bir yer. Amerikalılar'ın Şarap Ülkesi diye adlandırdıkları bu bölgede ülkenin en zengin aileleri oturuyor. Domaine Chandon, Clos du Val, Sterling, Artesa, ve Ferrari Carano, şarap tadımı yapılan şaraphaneler arasında en ünlüleri.

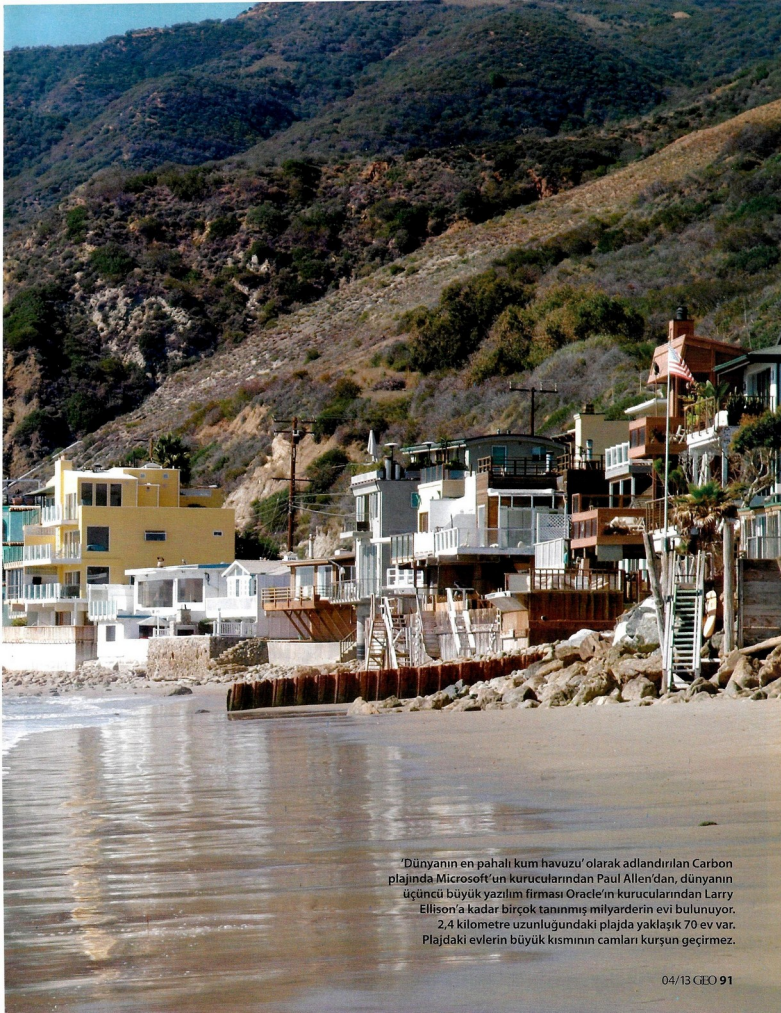

'Dünyanın en pahalı kum havuzu' olarak adlandırılan Carbon plajında Microsoft'un kurucularından Paul Allen'dan, dünyanın üçüncü büyük yazılım firması Oracle'ın kurucularından Larry Ellison'a kadar birçok tanınmış milyarderin evi bulunuyor. 2,4 kilometre uzunluğundaki plajda yaklaşık 70 ev var. Plajdaki evlerin büyük kısmının camları kurşun geçirmez.

↑ Santa Monica halk plajı Kaliforniya'nın en iyisi. Ancak burada özgürlüğün de sınırı var. Saat 22.00'den sonra yüksek sesli müzik yayını yok. Alkollü içkiler yasaklanmış.

Şehirdeki her iki **garsondan** biri **aktör!**

Bu benim karşılaştığım ilk çıngıraklı yılan değil. "Normalde yazın ortaya çıkarlar," diye söylendi dağ bisikletçisi, önümüzdeki yolun üzerine uzanmış olan esmer sürüngene bakarak.

Santa Monica dağlarının sırtlarındaydık. Bu dağların eteklerine San Fernando vadisi açılır, diğer tarafta ise yeşil tepelerin ardında Pasifik Okyanusu görünür. Güneşin Los Angeles'ta gökyüzünü parlattığı o çok sıcak günlerden biriydi.

Yine de çıngıraklı yılanlar için henüz erkendi. Hayvan, tarihi şaşırmış olmalıydı. "Eğer kuyruğundan hızlıca yukarı doğru çekerseniz kimseyi ısıramaz" diye bilgi verdi dağ bisikletçisi.

"Bunu bir filmde mi gördünüz?" diye sordum. Yılan, tozun içinde sakince duruyordu ve bana öyle geliyordu ki onu rahatsız etmeden geçip gidersek kimseyi ısırmayacaktı.

Ama bisikletçi, bisikletinin ön tekerleğini birkaç santim kadar yılana doğru itti ve gözünü ondan ayırmadan "Bunu bir filmde yapmıştım" dedi.

Adam, hafta sonlarında iş giysilerinden sıyrılıp 3.000 dolarlık bisiklet ine atlayan, son model eldivenleri ve fitness pantolonuyla Mulholland Drive boyunca pedal çevirip boş zamanını değerlendiren sporculara benziyordu. Ama gerçekte bir aktördü. Bu şehirdeki her iki garsondan biri aktördür. Bazısı ünlü olur ve daha önce çok kötü bir garson olduğunu söyler.

Çoğu garson ise ünlü olamaz ve düşük bütçeli bir yapımda bir ahmak rolü kapıp oynayabilirse eğer, kendini şanslı görür.

"Artık bırakın onu" dedim adama, bisikletinin tekerleklerini hafifçe ittiğini görünce. "Hâlâ yaşayıp yaşamadığını görmek lazım" dedi gülerek. O sırada yılan, aniden kendini hızla içeri çekerek kuyruğunu havaya fırlattı. Adam korkuyla bir anda yere düştü ama hemen toparlanıp tekrar bisiklete bindi ve pedala bastı. Geri dönüp bana, "Tabii filmdeki yılan gerçek değildi!" dedi mahçup bir şekilde.

İşte tam burada Los Angeles yaşamını küçümseyip hatta hor görenlerin (ki ben de onlardan biriydim) sözünü ettiği gerçekleri anımsıyoruz. Burada her şeyin sahte, gösteriş ve parıltıdan ibaret ve her gülümsemenin yalancı olduğu gibi…

Özellikle denizaşırı ülkelerden gelenlerin dillendirdiği

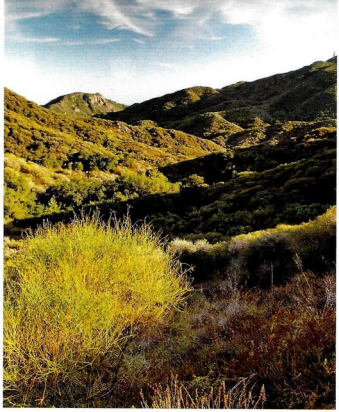

↑ Malibu'daki Charmlee Bölge Parkı çimenler ve otlaklarla dolu. Ama hiç insan yok!

eleştirilerin başında Los Angeles'taki trafik yoğunluğu gelir. Bu kişiler, Los Angeles'ın insanlara değil arabalara ait olmasından ve toplu taşıma bulunmamasından yakınırlar. Aynı kişilere göre, Micky Mouse dışında burada bir sanat gündeminden söz edilememesi -Walt Disney Konser Salonu'na rağmen- büyük eksikliktir.

Ama tabii Los Angeles deyince aklına ünlü yıldızlar, bikinili kadınlar, eğlence hayatı ve üstü açık Ford Mustang ile tur atma gibi klişeler gelenler için durum hiç de böyle değildir!

↑ Los Angeles şehri, 10 milyonluk nüfusuyla ABD'nin en kalabalık bölgesi.

↑ Los Angeles Halk Kütüphanesi'ndeki Annenberg Galerisi'nde bir sanat molası.

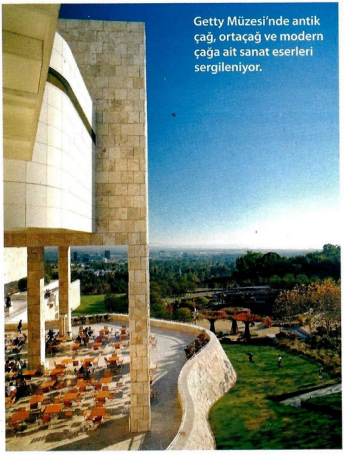

Getty Müzesi'nde antik çağ, ortaçağ ve modern çağa ait sanat eserleri sergileniyor.

Salon adamları ve **kır kurtları** aynı caddede!

Benim evim California Üniversitesi kampüsüne 10 dakika, Beverly Hills'e 15 dakika mesafede. Eğer şehrin bir merkezi varsa buraya merkez de denilebilir. Ancak insan bazen şehrin ve aynı adlı semtin sınırlarını belirlemekte zorlanıyor. Örneğin, şan, şöhret ve zenginlik simgesi Beverly Hills tamamıyla şehirle çevrilidir ama onun bir parçası değildir.

Beverly Hills'deki muhteşem malikaneler, palmiye ağaçları, lüks arabalar, tasarım harikası binalar ve sanat eseri gibi bahçeler kendinizi bir yıldız gibi hissetmenize neden olur; ancak çok kısa bir süre sonra chaparral adı verilen Los Angeles'a özgü bitki örtüsü etrafınızı sarar. Aniden kendinizi yine doğanın ortasında, yaprak dökmeyen küçük ağaçların ve fundaların yoğun olduğu çalılıkların arasında bulursunuz. Her zaman yemyeşil olan şehir, çevredeki ormanlarda sık sık çıkan orman yangınları nedeniyle gökyüzünü meşale gibi aydınlatır. Bu yangınların doğal felaket olarak değil, mevsimsel bir durum olarak kabul edilmesi de ilginçtir.

Bazılarının sonsuz binalar denizi; yayılmacı, kötü kokulu ve gri bir şehir medeniyeti olarak tanımladığı Los Angeles'a gerçek kişiliğini kazandıranlar, dağ geçitleri, kanyonlar ve depremlerle ara yolları kapanmış olan tepelerdir. Bu tepelerin eteklerindeki villa ve evler bazen yan yana ama çoğunlukla aralıklarla sıralanırlar. Sirenlere iştirak eden kır kurtları, gece uluyan baykuşlar ve ağustosböcekleri şehrin doğal simgeleridir. Tüm çiçeklerimi yemeselerdi, ağustos böceklerinin cırcır sesleri bana romantik bile gelebilirdi.

Yönetmen Michael Mann'ın Collateral adlı gangster filminde bir kır kurdunun şehrin ortasındaki geniş bulvarda dolaşmasına izleyicilerin çoğunluğu bir anlam verememiş ve bunu kıyamete dair bir görüntü olarak algılamıştı. Ama işin aslı öyle değil. Nasıl smokinli salon adamları bir Hollywood klasiği ise, büyük şehirlerin sokaklarında yalnız başlarına dolaşmaya alışkın kır kurtları da Los Angeles'ın karakteristiğidir. Benim evimin etrafında da dolanıp dururlar. Belki de garajıma yavrulayan tavşanların peşindeler, kimbilir!

Bazı entellektüel dostlarım bana Los Angeles'ta ne bulduğumu soruyorlar. Onlara Alman film yönetmeni Werner Herzog'un sözleriyle cevap vermek geliyor içimden. Birkaç yıldır burada yaşamakta olan ve burada çalışan yönetmen, "Los Angeles, Amerika'daki en yüksek kültürel potansiyele sahip şehir. Burası New York ile rekabet halinde. Ama New York kültürü sadece Avrupa'dan ödünç alıyor ve tüketiyor. Los Angeles'da ise gerçekten bir şeyler üretiliyor" diyor.

↑ John Lautner'in modernist tasarımı Chemosphere House, San Fernando Vadisi'ni seyreden panoramik bir yapı.

Gösteri sanatları, müzik, sinema... Bunlar tabii ki var. Hatta Los Angeles Times'a göre batı kıyısındaki moda haftası, New York'taki "Fashion Week"i çoktan geride bırakmış durumda. Aynı gün içinde hem Malibu'da denize girebilir, hem dağlarda kayak yapabilir, hem de Six Flags türü eğlence parklarında kurtlarınızı dökebilirsiniz. İsterseniz LACMA ve Getty Müzesi gibi iki olağanüstü binayı ziyaret edip tasarım dünyasında geçmişe doğru bir geziye çıkabilirsiniz. Şehirde ayrıca çok sayıda çılgın bulunduğunu da söyleyebilirim. Bunlar, materyalist keyiflerden uzak durur; spiritüel felsefelerden, yogadan ve enerjiden söz edip dururlar.

Bu şehirde diğer insanları seyretmek, bir spor halini almıştır. Çoğu kişinin tam zamanlı bir etkinlik haline getirdikleri bu iş için en iyi yerlerden biri, Venice'deki Abbot Kinley Bulvarı üzerindeki kafelerdir. Bu kafelerde gözlüklü bohem tipler bir yandan kahve içer, bir yandan etrafı seyrederler. Örneğin, Intelligentsia adlı kafedekiler, sanki bunu yapabilmek için 8 yıl üniversite okumuş gibi davranırlar. Buralarda ayrıca sörfçüleri ve eski hippileri, yani buranın yerlilerini görmek mümkündür. Yıldız adayları, tüm güzel restoran ve butiklerin önünde ellerinde cep telefonları, ajanstan gelecek bir çekim haberinin ümidiyle dolanıp dururlar.

Los Angeles için, "Dört milyonluk bir köydür" denilir ama aslında şehir bir düzine köyden oluşur. Bu köylerin her biri kendine göre çekici, heyecan verici ya da gariptir.

Zenginlerin köyü olan Beverly Hills'te kişi başına tahminen 1 litre botoks düşer. Benim de en sevdiğim yer olan Mulholland Caddesi, kıyıdaki dağ şeridi boyunca film yıldızlarının villalarının ve şehir parklarının arasından kıvrılır. Los Angeles aşığı ve uzmanı olan David Thompson, bir zamanlar bu cadde için "Marilyn Monroe gibi bol kıvrımlı" yorumunda bulunmuştu. Çoğu insan, burada cadde kenarındaki cesur mimari yapıları tanır. Mesela Amerikalı mimar John Lautner'in 1960'da tasarladığı, UFO'yu andıran Chemosphere evi gibi. Veya Century City'nin beton kulelerine ait muhteşem silüeti izlerler. Yolun bundan sonraki kısmı tehlikelidir ve hemen hemen hiç kimse oraya gitmeye cesaret edemez. Çukurlarla dolu bu yolun yukarısında gangsterler eskiden kurbanlarını bavullardan çıkarıp atarlarmış. Bugün de yapmadıklarını kim söyleyebilir? Zira Los Angeles tüm lüks görünümüne karşın hâlâ çok masum bir şehir değildir.

Yeni oluşmuş bir bohem köyü olan downtown'da ise herkese bir ızgara sosis. Geçenlerde Arts District denilen, galeri ve sanatçı gruplarıyla dikkat çeken bir mahalledeydim. Bölgede tabelaların çoğu Korece ve Japonca. Dükkanların üzerinde İngilizce fırın değil, panaderia yazar. Mc Donald's'ın reklam afişinde bile kocaman "Me Gusta" yazılıdır. Müşteri profili olarak gençler, hapçılar, çevredeki işyerlerinde çalışanlar ve Amerika'nın orta-batı kesiminden gelmiş olan şort ve sandaletli turistler dikkat çeker. Los Angeles, onlar için Abu Dabi kadar egzotik bir yerdir.

Şehir, yeme-içme tutkunları için de pek çok alternatife sahiptir. Dünyanın hiçbir restoranında El Salvador'dakiler kadar nefis tortilla bulamazsınız. Aynı şekilde tipik İran mutfağı konusunda Tehrangeles'in üzerine yoktur. Eğer biraz şansınız varsa ve çok önceden rezervasyon yapmayı başarırsanız ülkenin en iyi aşçılarından, deneysel mutfağıyla ünlenmiş Thomas Keller'de çıtır ve taze kızarmış tavuk yeme şansını yakalayabilirsiniz. Napa Vadisi'nden gelen bu Amerikalı aşçı, Beverly Hills'te açtığı restoranında son derece uygun fiyatlara sade bir mutfak sunmaktadır.

İngiliz film yapımcısı olan bir arkadaşım, şehirdeki herkesin ve her şeyin yapay bir güzelliğe sahip olduğundan yakınıp durur. Hollywood'un yüzeyselliği ile dalga geçen, alanında pek başarılı olamamış biridir; ama elindeki film senaryolarını Steven Spielberg veya Jerry Bruckheimer'a satmayı düşlemekten de vazgeçmez. Sunset Bulvarı üzerinde oturduğumuz kafede, onun dalga geçtiği insan profiline uymayan bir tek biz varız. Etrafımız ülkenin dört bir yanından gelmiş ünlü olmak isteyen güzellerle dolu.

İtiraf etmeliyim ki Los Angeles aslolarak sinema tutkunlarını, süper modelleri, kariyerinin başındaki yatırımcıları, mimarlık meraklılarını ve sporseverleri kendine çeken bir şehirdir. Her şeyi arkada bırakarak buraya gelip yeni bir hayat kurmak isteyenlere ikinci bir şans tanır. Şehrin bizzat kendisi, Hollywood'da seyredebileceğiniz filmlerin en iyisidir! Bu filme dahil olmak isteyen seyircilerinin tek yapması gereken, kulisten içeri süzülmektir... ■

■ ■ ■ *Muhabir CHRISTINE KRUTTSCHNITT (solda) ve foto muhabiri BROWN CANNON III arkadaşlarını Los Angeles'ın çekiciliği konusunda ikna edebilmek için oldukça başarılı bir iş ortaya çıkardılar.*

Göklerin duvarına zorlu yolculuk

Venezuela'da bulutların üzerinde adeta bir kale gibi uzanan dillere destan düz tepeler nesillerdir kaşifleri kendine çekiyor. Alman dağcılardan kurulu bir ekip, GEO eşliğinde Roraima-Tepui'nin kuzey yamacından zirveye maceralı bir rota izleyerek çıkıyorlar. Pemon Kızılderilileri'nin inanışına göre, buraya gelen herkes aradığı şeyi bulurmuş. Kimbilir belki de doğrudur!

YAZI **Lars Abromeit** FOTOĞRAFLAR **Klaus Fengler**

Roraima, denizden yaklaşık 3000 metre yükseklikte kendi saltanatını sürüyor. Burası, Amazon havzasının kenarında bulunan ve bir zamanların muazzam kumtaşı platosunun kalıntıları olan toplam 115 düz tepenin en büyüklerinden biri.

İlk deneme: Ekspedisyon ekibi Roraima-Tepui'ye Guyana'dan yola çıkarak ulaşmak istiyor. Nehirle savaşarak ilerliyor, çağlayanları ve sığlıkları aşıyor. Ta ki su, ekipmanı taşıyan kanolar için fazla sığ kalana kadar.

↑ Zirveye giden son kilometreleri Holger Heuber, Stefan Glowacz ve Kurt Albert yürüyerek kat etmek zorunda. Yanlarında 20 yerli hamalla birlikte yedi gün boyunca çıkışı olmayan ormanda ilerliyorlar. Bu ilerleyiş sırasında hedefleri olan Roraima'yı çok nadiren görme imkanı buluyorlar, çünkü tepelerinde yapraklardan oluşan ikinci bir gökyüzü var...

← Sık sık yağan şiddetli tropik yağmurlar, maceracıların üzerine düşüyor ve sinirlerini bozuyor. Yağmur altındayken, bataklık zeminde planlanandan çok daha yavaş ilerleyebiliyorlar.

↓ Ekip akşamları kampta biraz huzur buluyor. Kıyafetlerin kurutulduğu, kaybedilen enerjinin geri kazanıldığı çok kıymetli saatler bunlar... Yine de üzerlerindeki gerilim hafifleyerek de olsa sürmekte. Ancak zorlu yürüyüş bitip kaya duvara çıktıklarında anın tadını çıkarabilecekler.

↑ Guyana Ormanı'nda ne tarafa baksan sımsıkı bir bitki dokusu var. Glowacz, Heuber ve Albert balta girmemiş ormanlarda 10'u aşkın ekspedisyona katılmış olsalar da, yön tayininde hiç bu kadar zorlanmamışlar. Üstüne üstlük her taraf boyu üç metreden uzun zehirli bushmaster yılanı *(lachesis muta)* gibi tehlikelerle dolu...

→ Dönüm noktası: Üzerinde Roraima-Tepui'nin kuzey yamacı yükselen, dik, kaygan yosun ve sarmaşıklarla kaplı balkon, Akawayo'lara ters geliyor. Rahatsız olup geri dönüyorlar. İnsan neden kendi isteğiyle oraya tırmansın ki?

↑ Ana kampta: Yeni bir fırtına ve şiddetli yağış Glowacz ve arkadaşlarını duraklatıyor. Acaba erzak yetecek mi?

← Sabah saatlerinde gökyüzü kısa süreliğine açılıyor. Bu umut anlarını, yine saatlerce aralanmayan yoğun bulutlar yok ediyor.

→ Yerliler Roraima-Tepui'yi Suların Anası olarak nitelendiriyorlar. Her yağmurda yamaçlardan aşağı akan devasa şelaleleriyle Guyana Ormanı, Brezilya ve Venezuela nehirlerini besliyor.

↓ Bir ekspedisyon klasiği: Pörsümüş bir cilt, üst baş çamur içinde... Bu gibi görüntüleri birbirinden sakınmayı imkansız kılan dar bir alanda birlikte yaşamanın getirdiği zorluklardan biri...

Dağcılar, havanın açık olduğu her saati kayalıkta ilerlemek için fırsat biliyorlar. Aralarından biri bir bölümü aşmayı başarınca, diğerleri sabit emniyet ipiyle onu izliyor. Ama 250 metre yükseklikteyken güçleri de erzakları da tükeniyor, geri dönüyorlar.

BİR KASIM GÜNÜ... Bulutlara asılı gibi duran kayalık labirent, Venezuela'nın tropikal ova ve ormanlarından 600 metre yukarıdayız.

"Nasıl devam ediyoruz?"

Saatlerdir takip ettiğimiz ayak izleri yok oluyor. Artık önümüzde sadece siyah, diken kaplı taşlar var. Çıkışı olmayan, soğuk ve kasvetli buzul tabakası gibi oluklarla yarılmış bir ıssızlık...

Daha alçak çukurluklarda su birikintileri ve üzerlerinde eşsiz bitkiler bitmiş minik adacıklar bulunan balçık alanlar var. Diğer taraflarda kayalar hayali heykel biçimlerine bürünüyor. Saraylar, tapınak harabeleri, taş kesilmiş nöbetçiler, yarı hayalet yarı canavarlar...

Etobur bitkiler oluklara kurulmuş. Yapışkanlı kısakçaları ve çanaklarıyla, yağmur ormanının derinliklerinden bu yüksek ovaya tırmanıp duran sis kümelerine saldırıyorlar.

Hakkında pek çok efsane bulunan düz tepeli dağ Roraima'nın çatısı, İngiliz yazar Arthur Conan Doyle'a 1912'de efsanevi romanı Kayıp Dünya için ilham olmuş bir sahne dekoru.

Roraima; Guyana, Brezilya ve Venezuela'nın kesişme noktasında düşürülmesi imkânsız bir kale gibi yükseliyor. 2810 metre yüksekliğiyle, Güney Amerika'nın bu sapa bölgesi yaklaşık 70 milyon yıl önce dev bir kumtaşı platosundan kristalleşmiş, o zamandan bu yana da kendi yaşam döngüsünü geliştirmiş tepui olarak adlandırılan toplam 115 düz tepenin en heybetlilerinden biri.

Bu dağlar gizemli bir alem. Pemon Kızılderilileri tarafından tanrıların evleri olarak kutsal sayılıyor ve yüzyıllardan beri maceracıları eksenine çekiyor.

Biyologlar, gezegenin başka hiçbir yerinde rastlanmayan hayvan ve bitki türlerine ev sahipliği yapan bu düz tepeleri, eşsiz ve de büyük oranda keşfedilmemiş evrim arşivi olarak değerlendiriyorlar. Mağara araştırmacıları, yağmurun tepui'lerin içlerine doğru açtığı tünel sistemleri ve odalarla ilgileniyorlar. Stefan Glowacz ve Holger Heuber gibi tırmanışçılar içinse bu dağlar, her şeyden önce henüz kimsenin tırmanmadığı bir yalçın kayalıklar topluluğu.

Sırt çantalarını çıkarıyor ve labirentin bir çıkıntısında kayalıklara yaslanıyorlar. Birkaç kelime edip mataralarından su içiyor, boşluğa bakıyorlar. Gözler cansız, bacaklar kurşun gibi ağır. Dünyanın en zorlu yamaçlarına tırmanmış antrenmanlı iki sporcu yorgun görünüyor. Sanki Roraima'da her adım onlara zul geliyor.

Heuber ile Glowacz iki gündür yolda. İki genç Pemon Kızılderilisi rehberliğinde, Venezuelalı dağcı Carlos Sosa himayesinde ve fotoğrafçı Klaus Fengler ile benim eşliğimde ilerliyorlar. Şafakta tepui'nin basamaklı (ve bu bakımdan tırmanması kolay) güney yamacından zirve platosuna ulaşıyorlar. Ama taşlık çatı iki dağcı açısından sadece bir ara etap. Burayı geçerek Roraima'nın kuzey tarafına gitmek istiyorlar. Oradan iple iniş yapmayı ve kendilerinden önce kimsenin çıkmadığı dev bir dik yamaçtan tekrar platoya tırmanmayı planlıyorlar.

Epey cesurca bir plan, zira La Proa, yani Pruva adı verilen Roraima'nın kuzeyinde kayalar Guyana'ya doğru uzanıyor. Duvarda insanın tutunabileceği sadece küçücük çıkıntılar ve yarıklar var, kuzeydoğudan esen alize rüzgarı da sürekli gök gürültülü fırtınalar taşıyor. Heuber ile Glowacz bu denemeyi altı ay önce de yapmış, fakat sonunda pes etmek zorunda kalmıştı.

Yarım kalan yolculuğu bitirmek üzere işte yine buradalar. O zaman kurdukları ve şimdi iple kendilerini kayalıklardan aşağı bırakarak ulaşacakları bivak yerinin (planlı veya plansız yapılabilen, sınırlı malzeme ile gerçekleştirilen geceleme şekline verilen ad) bulunduğu sırtla aralarında yalnızca 10 kilometre kadar bir mesafe var.

Dağcıların bacaklarına ağırlık veren, insanı aşağı çeken, bu boşluğa yaklaşmış olmak değil. Yine başarısız olma korkusu da değil. Glowacz'la Heuber'i zorlayan şey, buraya geri dönmenin doğru karar olup olmadığı, buradaki hatıralarla baş edip edemeyecekleri sorusu.

Zira Roraima'dan ayrılırken üç kişilerdi.

BAVYERA'DA BİR SOFRA BAŞI, bundan yaklaşık iki yıl öncesi...

Üç arkadaş hep bu yamacın hayalini kuruyordu. Şimdi karşılarındaydı işte. GEO'nun Zamanın Adaları kitabındaki fotoğrafta, Roraima'nın kuzey duvarı bir bulut denizinde salınıyordu. 600 metre yüksekliktеki bu kıvrımlı hat üç kafadar için bir şaheserdi. Pek bilinmeyen, zor erişilir, zor tırmanılır ve mükemmel...

Üçlü, daha önce pek çok kez benzeri hedeflere doğru yola çıkmıştı. Stefan Glowacz (43), Meksika, Antarktika veya Kanada'da dikeylemesine bakir topraklar aramak uğruna profesyonel tırmanıcılığı bırakmıştı. Almanya'nın Bavyera Eyaleti şehirlerinden Nürnberg'de dağ ve kano turları düzenleyen Holger Heuber (46), daha ziyade kendisi için tırmanmak, rafting veya yamaç paraşütü yapmak için yollardaydı. Kurt Albert (56) ise onlarca yıldan beri Alman dağcılık camiasında bir efsaneydi.

Her şey Albert'in fikriyle başladı. 1970'lerin başlarında pek çok Alp duvarını

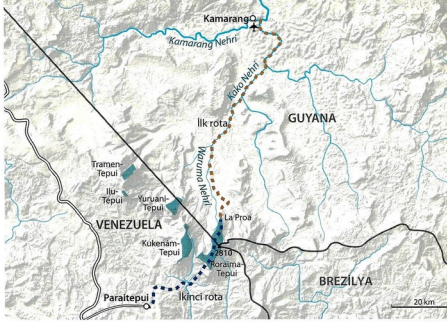

↑ Aynı hedefe ikinci deneme: Dağcılar basit güney yamacından Roraima platosuna tırmanarak, önceki denemede ulaşılan kuzeydeki noktaya kadar iple inerek, ondan sonrasını tekrar yukarı tırmanarak yeni bir deneme yapmaya karar veriyorlar.

← Duvarın en zor tırmanma bölümü olan son askı kayada Glowacz yerçekimini alt edene kadar onlarca deneme yapmak zorunda kalıyor.

↓ Duvardaki bivak kampına iple inişten sonra rota, 10 etapta (6-16 arası) tekrar yukarı doğru ilerliyor.

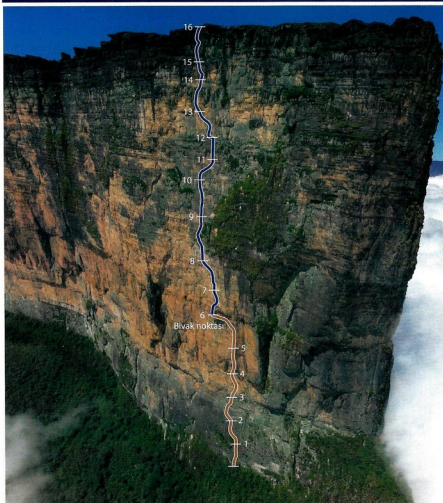

↑ En tepede, zirve platosunda 'Zaman Adaları'nın benzersiz evreniyle buluşuyorlar. Ovadan izole bu yerde, dünyanın başka hiçbir yerinde rastlanmayan bitki ve hayvan türleri gelişmiş. Oreophrynella quelchii kara kurbağası veya heliamphora türünden etobur bitkiler gibi.

← Hedefe varış. Bitkin halde düz tepenin kenarında kendilerini yere bırakıyorlar. Kurt Albert de rotayı tamamlamalarını isterdi, Glowacz ve Heuber kendilerinden emin.

→ Yolun yatay ilerleyen kısmı bile bir macera. Milyonlarca yıl boyunca mikroplar ve yağmurlar, platoyu paramparça bir labirente dönüştürmüş.

tırmanmış, fakat sonra -o zaman hakim olan- kazma ve seyyar merdivenle mümkün olduğunca direkt bir teknik rota izleyerek zirveye ulaşma ideolojisinden radikal biçimde sapmıştı.

Onun yerine Albert artık başka bir yaklaşıma, Elbsandstein Dağı etiğine sarılmıştı: Saf tırmanış. Ancak sikke (kaya tırmanışında kullanılan, halk dilinde çivi veya vida olarak geçen, kaya çatlaklarına çakılan güvenlik malzemesi) ve karabina güvenlik için kullanılmalıydı.

O günden sonra Kurt Albert kendi gücüyle, teknik destek olmaksızın geride bıraktığı her rotada kırmızı boyayla kayalara işaret koymaya başladı. Böylece, kısa zamanda diğer ülkelere de yayılan bir sembol yarattı. Red-point tırmanış bugün halen tüm dünyada en özel ve saf tarz kabul edilir.

Albert, saf tırmanış düşüncesini hiç taviz vermeden önce Batı Almanya'daki Mittelgebirge'ye, oradan Alpler'e ve sonunda Patagonya'nın dev kayaları ile Orta Asya'nın Karakurum'una taşıdı. Matematik ve fizik öğretmeni olarak mesleği kendisine yeterli zaman bırakmadığından memuriyetten istifa etti. Güney Almanya'daki Gasseldorf köyünde mütevazı ve genellikle karmakarışık kahve fincanlarıyla dolu bir dairede yaşamaya, hayatını tırmanış dersleri ve dia gösterileriyle kazanmaya başladı.

Albert, Heuber ve Glowacz'ı bir araya getiren, tamamen dağcının gücüne dayanan, kendi deyimleriyle hilesiz tırmanışlara olan ilgileriydi. Dolayısıyla Roraima-Tepui'ye çıkmaktan hiçbiri çekinmedi.

Fotoğrafçı Klaus Fengler ve bir çekim ekibinin eşlik ettiği eşsiz bir yolculuk olacaktı bu. Dünyanın bir ucunda çekilen muhteşem işkencenin belgeseli, dehşet bir macera.

MART 2010'DA üç arkadaş yola koyuldu. Roraima-Tepui'ye ilk çıkış denemelerinde Guyana yağmur ormanları içinden geçen kuzeydoğu tarafındaki direkt yolu kullanmayı planlamışlardı. Avcı uçakla ulaşılabilen son köy olan Kamarang'dan kütük kanolarla Kako nehri yukarısına doğru üç gün kürek çektiler. Sonraki yedi gün, yirmi Akawayo hamalıyla balta girmemiş ormanı aştılar.

Hiç durmadan yağan yağmur moral-lerini bozuyordu. Hedef Roraima, üstlerindeki yapraktan çatı yüzünden görünmüyordu. Anladılar ki Akawayo'lar olmasa dağlarına asla ulaşamayacaklardı. Yerliler gür çalılar içinde kılavuzluk ediyor, balık avlıyor, akşam kurulan kampın ateşi için yakacak buluyordu.

Her şeyden önemlisi Akawayo'lar, anlattıklarına göre zehriyle insanı bir ısırıkta birkaç dakika içinde öldüren bushmaster (lachesis) yılanlarını bu yoğun bitki örtüsünde fark edebiliyorlardı.

Fakat, ekspedisyon Roraima'nın or-

manlık ayağına varıp eğreltiotları, yıvış yosunlar ve incir ağaçlarıyla monoton bölge bir anda dikleşince, Akawayo'lar geri döndüler. Dağcılara 400 kiloluk malzemeyi Pruva'nın kıvrımlı duvarıyla üzerinde şaha kalktığı bu heybetli yapıdan yukarı tek başlarına aşırmaktan başka seçenek kalmamıştı. Glowacz, Heuber ve Albert kayalıkta ana kampı kurmak için dört gün boyunca uğraştı.

Zamanları gittikçe azalıyordu. Tırmanmaya başladılar ama Pruva tahmin ettiklerinden daha dik ve pürüzsüzdü. Çok sert olan kumtaşına sikkeleri takmak için açılan her birkaç delikten sonra matkabın ucu körleşiyordu. Gök gürültülü fırtınalar dağcıların üzerinden aşağı şelaleler akıtıyordu. Aralarındaki en güçlü sporcu olan Glowacz düşüp topuğunu incitti. Yanlarındaki erzak stoku da erimeye yüz tutunca, karar verdiler, dönme vakti gelmişti.

Duvarda son gece sessizdi. Heuber, Glowacz ve Albert ormanın yaklaşık 250 metre üstündeki dar bir kaya çıkmasına hamaklarını tutturmuş, bir bivak kampı kurmuştu. Heuber'le Albert kalan son tütünü tüttürdü. Daha büyük olan ve en kötü durumda bile ağzından espri çıkmasıyla nam salan Albert bir şarkı söylemeye koyuldu: "İyi geceler dostlar, benim gitme vaktim."

İSVİÇRE HIRSCHBACH VADİSİ'NİN Almanya'daki bir kayalığı, birkaç ay sonra, 26 Eylül 2010. Kıvrımlı bir kayanın kenarındaki ipin ucunda yalnız bir karabina sallanıyordu. 18 metre aşağıdaysa hareketsiz bir insan bedeni yatıyordu. Kurt Albert, efsane dağcı, düşmüştü.

Polis tutanaklarına ikinci bir şahıs rolü tespit edilemediği kaydedildi. Yani Albert, daha önce onlarca kez başlangıç gruplarına kılavuzluk ettiği bu basit rotada yanlışlıkla kendini hatalı bağlamıştı. Kaskı yoktu. Ağır yaralanmıştı ve iki gün sonra Erlang Hastanesi'nde hayatını kaybetti.

RORAIMA'NIN ÇATISINDA, kuzey zirvesinde, bu olaydan yaklaşık iki ay sonra...

Platonun Kayıp Dünya'sının aniden silindiği yamaca ulaşıyoruz. Aşağımızda uçurumda bir bulut denizi kaynıyor; uzakta, ışıltılı, beyaz dalgalar arasından daha alçak iki düz tepe başlarını uzatıyor.

"Neden?" diye soruyor, Albert'le Glowacz'tan daha yakın arkadaş olan Heuber. Şundan kesinlikle emin. Kurt kurallara pek aldırmaz, hatta bazen hayatı sakarca yaşardı, ama tırmanış söz konusu olduğunda en zor durumlarda bile sürekli tedbire önem verirdi. Nasıl olur da öyle basit bir rotada düşerdi?

Bir önceki akşam Hamburg'da bir konferansa katılıp ardından tek başına arabayla Frankfurt'a döndüğü için fazla mı yorulmuştu? Yoksa kendini düğümü

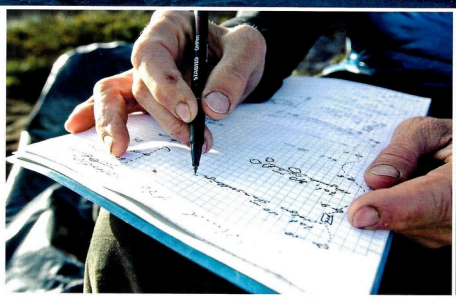

↑ Başarıyla tamamlanmış maceranın sonunda çok sık kullanılan bir mola yeri... Tepui'nin 1,7 milyar yıl öncesine ait tortulardan oluşan kaya levhaları üzerinde dağcılar iniş yolu için dinleniyorlar.

← Ekspedisyon karalamaları: Glowacz ile Heuber'in takipçileri için filme alınan ekspedisyon Behind the Rainbow adını taşıyor.

bir kez daha kontrol etmek için fazla tecrübeli mi bulmuştu?

Glowacz'la birlikte kuzey zirvesinden aşağıya, aslında Albert'le dönmeyi planladıkları derinliklere bakarken Heuber'in aklından bu tür sorular geçiyor.

İkili, iple aşağı kayıyor ve önceki denemede geri dönüş yoluna çaktıkları bivakı yeniden buluyor. Sabit ip fırtınalardan parçalanmış ama malzemeleri halen orada. Kurt Albert'inkiler de. Hamaklar, çekiç, sikkeler. Burası ana nokta. Buradan yeniden yola çıkacak ve rotayı tamamlayacaklar.

GECE BOYU Glowacz'ın da Heuber'in de gözüne uyku girmiyor. Yerlerinde olsa Kurt ne yapardı diye uzun uzun konuşuyorlar. "Tabii ki 'bitirin şu turu' derdi" diye düşünüyorlar. Saygısızlık mı ediyorlar? Hayır, çünkü işi tamamına erdirmek gerektiğine inanıyorlar. "Tamamlanmamış duvara geri dönmediğin sürece" demişti Albert ilk Roraima denemelerinde, "hep hayallerine tutsak kalırsın."

Ama hatıraları ve kederi tamamen baştan savmak mümkün olmuyor;

Glowacz'la Heuber'e uçurum üzerinde bile eşlik ediyorlar şu anda.

Halbuki onlar da ekspedisyonların risklerini ne kadar sık hasıraltı etmişlerdi. Kaya düşmesi, ip kopması, yılan sokması… Her şeyin ne kadar hızlı olup bitebileceğini biliyorlar. İkisi de dağlarda kazalar yaşamıştı, hatta ağır kazalar. Heuber sekiz yıl önce yamaç paraşütü yaparken kuyruksokumunu kırmasına neden olan düşüşünün sıkıntılarıyla bugün halen uğraşıyor.

Ama bir şekilde yollarına devam etmişler. Arkadaşlarının ölümü Roraima kuzey yamacının esintili yüksekliklerinde her şeyi tekrar sorgulamalarına neden oluyor: Bunca çaba ve risk neden?

Cevaba şafakla birlikte, ilk ışıklar kaya duvara düşüp de kumtaşını altın renginde yakınca ulaşıyorlar. Kayalardaki yuvalarından yüzlerce papağan çıkıp da aşağıdaki yağmur ormanını örten bulut denizi üzerinde dönmeye başlayınca...

İşte o zaman dağcılar tırmanmaya devam ediyorlar. Kayalarda el yordamıyla ilerliyor, yatay hareketlerin zarafetini yakalıyor; yarıklarla, minicik tutamak aralıklarıyla, çıkıntılarla oynamanın tadını çıkarıyorlar. Yanlarından tepui'nin muazzam şelaleleri akıyor, gökkuşakları beliriyor. Uzakta göküzü parlıyor. Daha sonra anlattıklarına göre, peşinde oldukları şey işte böylesi anlar. Doğanın gösterisi, risk ve yükseklik sarhoşluğu.

İlerledikleri her metrede ikili biraz daha kendinden emin oluyor, kayalıkta izlemesi gereken hatları daha net algılıyor. Bazen Kurt Albert şu veya bu kısmın üstesinden nasıl gelirdi diye soruyorlar kendilerine, veya o durumda aklına nasıl bir laf düşüverirdi acaba diye.

Özellikle de tırmanışa başladıktan iki gün sonra ulaştıkları ve kendilerini zorlayan asılı kaya için fikrini alabilmek iyi olurdu. Glowacz, red-point stiliyle aşmak için üç gün boyunca uygun tutma ve basma kombinasyonu üzerinde çalışıyor. Zaman yine gittikçe daralıyor. Glowacz sürekli ipe düşüyor. Neredeyse pes etmek üzere.

Ama sonunda oluyor ve doğru hareket kombinasyonu bulunuyor, Glowacz dengesini koruyor, sağ ayağının minicik ilerleyişiyle kendini sürekli biraz daha yukarı çekiyor ve tepeye ulaşıyor. Heuber de ipe bağlanarak onu takip ediyor. Hedefe varıyorlar, nihayet mutlular.

Her insan kederini kendine has yaşar, diyor Holger Heuber zirvede. Yaşananlarla hesaplaşmak, üzüntünün sonsuz döngüsünü kırmak konusunda bu tırmanışın kendisine iyi geldiğini söylüyor.

Duvardaki tırmanışları sırasında sürekli arkalarında duran gökkuşağı gibi renkli bir hayatı olduğunu söyledikleri dostlarının anısına, yeni rotaya Behind the Rainbow adını veriyorlar. Kulağa biraz yapmacık gelse de, ikinci tırmanışta da Kurt Albert'in yanlarında olduğuna inanıyorlar.

TEPUI'LERİN ETEKLERİNDE yaşayan Pemon Kızılderililerinin bir inanışı var. Düz tepelere gelen herkes aradığı şeyi bulurmuş! Buraları bu kadar çekici yapan işte buymuş.

Belki de doğrudur. Dinozorların peşinden buraya tırmanmış araştırmacılar, hikayesi gerçekten de dev kertenkelegillerin erken dönemine kadar uzanan bir kurbağa türü keşfetmişti. Bu kurbağanın en yakın akrabası, 140 milyon yıl önce Güney Amerika'dan ayrılan Afrika kıtasında yaşıyor.

Ayrıca dağın yakınlarına yerleşen ve doğaüstü bir işaret bulmayı bekleyen pek çok anlam arayışçısı ve gizemci bulunuyor. Enerji akışlarını aktardıkları haritaları var. Yüzlerce haberde, taşlık platolara inen uzaylıları gördüklerine yeminler ediyorlar. Yukarıda zaman kapıları ve telepatik üçgenler bulunduğu söyleniyor.

Ya dağcılar? Her ekspedisyonda her şeyden önce kendi iradi eylemlerinin kabulü peşindeler. Çaresizliklerini dindiren bir an... İstedikleri zaman harekete geçme özgürlüğünü yüceltiyorlar. Aynı zamanda savunuyorlar da, hatta bazen ölüme karşı.

Hangi dağ, sınırları zorlayan Glowacz ve Heuber gibi iki insanı tahrik edecek müthiş maceraları sunmaya daha uygun olabilirdi ki? Onlar için Roraima-Tepui'nin öte gücü, arkadaşlarının ölümünün hemen sonrasında, sunduğu kadim manzarayla kendi yaşam tutkularını yeniden kazanmalarını sağlamasında yatıyor olabilir.

Evet, Roraima'da ben de kendi küçük keşfimi yaptım. Kamp yakınlarında, önceki ekspedisyon liderlerinin yüzen kertenkelegiller gördüğünü sandıkları Gladys gölü kıyısında bir koati'yle (rakungillerden bir memeli) karşılaştım.

Yaklaşık yarım metre uzunluğunda, halka kuyruklu bir orman sakini. Peki, zirve platosuna kadar nasıl gelmişti? Güneydeki rampadan sürünerek çıktığını da, yarık dolu labirenti geçtiğini de hayal etmek zor.

Yoksa Roraima'nın dik kuzey yamacından kendi tırmanış rotasını mı tutturmuştu? Karşımda bambaşka türden bir maceracı duruyordu. Yağmur ormanından bir ekstrem dağcı, muhtemelen henüz tanımlanmamış bir tür.

Koati bana baktı ve göz açıp kapayıncaya kadar yeraltı labirentine açılan bir kapıya benzeyen yarıklardan birinde kayboldu. Tepui'lerin içlerinde keşfedilmeyi bekleyen başka bir Kayıp Dünya'ya açılan kapı bu belki de.

■ ■ ■ *Konstanz'da yaşayan, dağ çekimlerinde uzman fotoğrafçı KLAUS FENGLER (49), yıllardan beri dağcı Stefan Glowacz'ın yolculuklarına eşlik ediyor. GEO yazarı LARS ABROMEIT da (38) İsviçre'deki Titlis doğu duvarına ilk tırmanışı izlemişti. Ekspedisyonun filmi çeşitli ülkelerde sinemalarda da gösterilmişti.*

Galápagos'un Santa Cruz Adası'nda taze çimlerini otlayan 150 yaşındaki dev kaplumbağa. Uysal devlerin nesli tükenmemiş 10 alttürü ve 20 bin civarında temsilcisi bulunuyor.

Keşke doğru kadını bulabilseydi... Galápagos takımadalarından Pinta'daki son dev kaplumbağa Yalnız George (Lonesome George) peşinde kendi neslini temsil edecek tek bir birey dahi bırakamadan Haziran 2012'de öldü. Tam 40 yıl boyunca doğa korumacılar bu bireyin alt türlerinin dünyaya gelebilmesi için mücadele vermişti. Şimdi tüm çabalar, gelecekte yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olan başka kaplumbağa popülasyonlarının varlığını koruma altına alabilmeye yönelik...

YÜZYILLIK YALNIZLIK

Dayanıklı zırhları onları insanlar hariç her türlü tehlikeye karşı koruyor. Denizciler ve ada sakinleri lezzetli etleri için bu hayvanların yüz binlercesini öldürdü.

Galapagos takımadalarına dahil altı ada, kaplumbağaların kendine özgü bir alt türüne ev sahipliği yapıyor. Kurak Española adasındaki bu hayvanların uzun boyunları yüksek gövdeli bitkilere ulaşabilmeleri için gelişmiş.

Isabela adasındaki yanardağın kalderasına (kesik volkan konisi) bakış... Kaplumbağalar, kuraklık dönemlerinde dağın çevresindeki çayırlar kuruduğunda, kadim patikaları kat ederek tepeleri aşar ve daha soğuk, ama aynı zamanda daha yeşil yerlere ulaşırlar.

Bu zırhlı hayvanların mevsimsel hareketlerini ve yollarını incelemek amacıyla, Alman Max Plank Topluluğu'ndan bilim insanları bu kaplumbağaya bir GPS veri kaydedicisi takıyor.

AMERİKALI SALYANGOZ ARAŞTIRMACISI JOSEPH VAGVOLGYI 1 Aralık 1971'de Pinta Adası'nda daha sonraları dünyada en nadir görülen canlı ününe kavuşacak bir yaratığa rastlar. "Bu kaplumbağa ilk karşılaştığımızda kendi halinde sessiz sedasız geziniyordu. Bizi fark ettiğinde tıslama sesleri çıkararak hemen zırhının altına saklandı." Bunun üzerine salyangoz araştırmacısı, bu kaplumbağanın ilgisini çekecek küçük sürüngenler aramaya başlar. Henüz ne kadar muazzam bir keşif yaptığının farkında değildir. Adada en son 1906'da görülen üç dev kaplumbağa, bilim insanları tarafından müzeye götürülmek üzere toplanmıştı. 1930'larda ve 1950'lerde yapılan hiçbir keşif gezisinde bu kaplumbağa alt türüne rastlanamamış, bu yüzden de türün ortadan kalktığı düşünülmüştü. 1950'lerin sonunda adaya giden balıkçıların salıverdiği üç keçi, 15 yıl gibi kısa bir süre içinde üreyerek 20.000 bireylik bir sürü mevcuduna ulaşınca, otlakları sonuna kadar tükenen adada Chelonoidis nigra abingdoni adlı bu sürüngenin neslinin devam ediyor olabileceğini düşünmek için herhangi bir sebep de kalmamıştı.

Charles Darwin onuruna Galápagos Adaları'nda yapılmış bir araştırma enstitüsünün müdürü olan Peter Kramer, sözkonusu salyangoz araştırmacısının keşfini öğrendiğinde hayrete düşmüştü. Zira kendisi son olarak 1963'te gittiği Pinta Adaları'nda haftalarca kalmış ve bu alt türün neslinin tamamen tükendiğine bizzat ve kesinlikle kanaat getirmişti. Yakında keçileri avlamak üzere adaya avcılar gidecekti. Bu adamlar hazır adadayken pekala kaplumbağayı arama işini de üstlenebilirlerdi!.

20 Mart 1972'de Manuel Cruz ve Francisco Castañeda kayaların arasında kaplumbağayı gördüklerinde, az kalsın onu yabani bir keçi zannedeceklerdi. Ellerinde tüfeklerle yola koyulmuş giderken ağacın yapraklarıyla beslenen dev kaplumbağayı teşhis eden iki adamdan, Cruz, destek çağırmak üzere hızlı adımlarla kamp yerine gider. Ardından dev kaplumbağanın olaylı tahliyesi başlar. Baltalarla, sedye için kullanılacak kalın dallar kesilir, halatlarla bağlanır ve ağır sürüngen sedyeye yüklenerek bu volkanik coğrafyanın lav manzarasında tahliye edilir. Yolculuk esnasında, iplerle bağlı kaplumbağanın ağırlığına dayanamayan sedyenin dalları iki yerden kırılır. "Tam bir felaketti," diyor Cruz, o günleri anlatırken. Aradan birkaç gün geçmeden kaplumbağa, memleketini terk ederek Yalnız George adıyla dünyaya mal olacağı Santa Cruz'a yelken açar.

ISLAS ENCATADAS, lanetli adalar... Panama piskoposu Tomás de Berlanga'nın, 1525'te Peru rotasından saparak sürüklendiği ıssız adalara verdiği isim budur. Ne bir çalı ne de çimen; yeşilliğe dair en ufak bir belirti olmayan bu adalarda toprağın cüruftan ibaret olduğunu söylemiştir piskopos. Fakat aynı zamanda, Kayzer V. Karl'a yazdığı raporlarda cennet bahçesi gibi yerlerden, hay-

vanların insanlardan korkup kaçmadığı masalsı yerlerden de söz eder. Yine aynı raporlarda, tek başına bir adamı sırtında taşıyabilecek büyüklükte kocaman galápagos kaplumbağalarını da betimler. Berlanga, adaların anakaraya uzak olmadığı düşüncesindedir, ama görünüşe bakılırsa akıntının şiddetini yeterince hesaba katamamıştır. Gemisi, umduğundan da fazla sürüklenir. Böyle olunca da, Güney Amerika sahillerinin 1000 kilometre batısındaki bu takımadanın harita üzerindeki konumunu tam olarak saptamak da epeyce zaman alır. Hatta saptandıktan sonra bile volkanik ada, dönemin insanları üzerinde hayal gücünü tetikleyici işlevini sürdürür. Zira adaya yaklaşan gemiler görüş alanına girdikten sonra kahsislerin arasında kaybolmakta, kah denizin üstünde hareket ederek sağa sola yalpalamakta, kısacası, bir türlü yerlerinde durmamaktadırlar. 16. yüzyıla gelindiğinde 14 büyük ve yaklaşık 100 küçük adadan oluşan takımada, artık İngiliz korsanlarının barınağı haline gelmiştir.

350 kilo ağırlığa kadar ulaşabilen ve zor zamanlarda tatmin edici bir besin kaynağı olan dev kaplumbağalar, deniz eşkıyalarının aş sorununu bertaraf etmeleri için biçilmiş kaftandır. Hem seyir halinde de aylarca taze kalmaktadır bu hayvanlar. Korsan gemileriyle adaya sıçanlar, fareler gibi kaçak yolcular da iltica eder... Hatta bazı adalara korsanlar keçi de bırakırlar. Bu keçi yuvalarını dağıtmak üzere adalara Peru valisinin emriyle ilk olarak 1685'te köpekler salıverilir. Ancak zamanla yabanileşen köpekler daha ziyade genç kaplumbağalara saldırır hale gelir. Nihayet 19. yüzyılda takımadaların ziyaretçi listesine eklenen balina avcıları da kaplumbağa etinin lezzetine dayanamazlar, yüz binlercesini katlederler. Galápagos keşfedildiği sırada burada 250 bin civarında dev kaplumbağa yaşamaktadır. 1974'te yapılan sayıma göre soykırımın ve adaya getirilen hayvanlarla, yaşam alanlarının yok edilmesinin ardından hayatta kalmayı başarabilmiş hayvanların sayısı 3.000'e kadar düşmüştür.

Sadece keçiler değil, büyük baş hayvanlar ve eşekler de bazı adalardaki bütün bitkilerin tüketilmesine katkıda bulunur. Ayrıca, domuzlar ve fareler, kaplumbağaların kuluçka alanlarını tahrip etmiştir. Bu yüzden Chelonoidis nigra'nın dört alt türü yok olmuş kabul edilmektedir. Floreana'dakiler, Fernandina'dakiler, Santa Fe'dekiler ve Yalnız George'un memleketi olan Pinta'dakiler...

EYLÜL 1885'TE Charles Darwin takımadaları beş hafta boyunca tek tek gezer. Ada sahilleri kadim sürüngenlerle adeta dolup taşmaktadır. İngiliz doğa bilimcisi, beslenme ihtiyaçlarını karşılamak üzere yosun bulmak için kayalıklardan denize dalan benzersiz deniz iguanalarını, ya da sarı-kahverengi tonlarda çirkin kara iguanalarını betimler. İlk kaplumbağalara, San Cristóbal adasının çorak lav kayalıkları üzerinde rastlamıştır. "Tek bir ağaç yaprağının bulunmadığı ve kaktüslerle dolu kara lav tarlalarında onlarla karşı karşıya geldiğimde, bu hayvanlar bana tufan öncesinden kalma yaratıkları çağrıştırmıştı." Darwin sonraları onlarla epeyce eğlenmiştir. "Birkaç kez bunlardan birinin sırtına bindim. Zırhına vurduğumda ayağa kalkıp koşmaya başlıyordu. Ne var ki sırtlarındayken dengemi sağlamakta güçlük çekiyordum." Bu kurak adalarda çok az sayıda tatlı su kaynağı bulunur ve var olanlar da hatırı sayılır yükseklikte yer alan yanardağ kraterinin yakınlarındadır. Darwin, nesiller boyunca dev kaplumbağaların susuzluklarını gidermek için üzerinde gidip gelerek patika haline getirdiği yollardan bu kaynaklara gitmiştir. Kaynağa ulaşan bu sürüngenler kafalarını göz hizasının üzerine kadar suyun içine sokup kana kana, dakikada yaklaşık 10'a varan büyük yudumlarla su içerler. Geldikleri yolu geri dönmeden önce, birkaç günü su kaynaklarının yakınında geçirirler. Takımadaların valisi bir keresinde Darwin'e hangi kaplumbağanın hangi adadan olduğunu rahatlıkla söyleyebileceğini ifade etmiştir. Mesela ona göre, Floreana ve Española adasındakilerin zırhı, İspanyollar'ın atlarına vurdukları eğere benzemektedir. Zırhlarının boyun kısmına yakın yerleri sivri ve yukarıya doğru kavislidir. San Salvador Adası'nda yaşayanlar ise kavisiz ve diğerlerine kıyasla basık bir zırha sahiptir. Günümüz bilimsel sınıflandırmasına göre Galápagos dev kaplumbağaları türüne 14 alt tür dahil edilmektedir. Nispeten büyük bir alana sahip ve diğer-

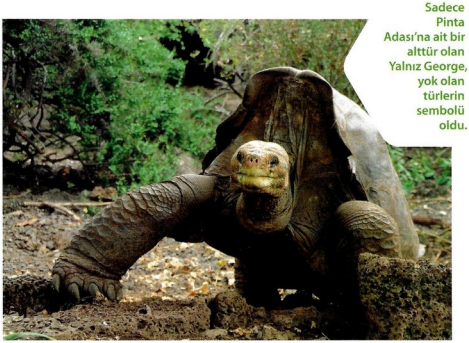

Sadece Pinta Adası'na ait bir alttür olan Yalnız George, yok olan türlerin sembolü oldu.

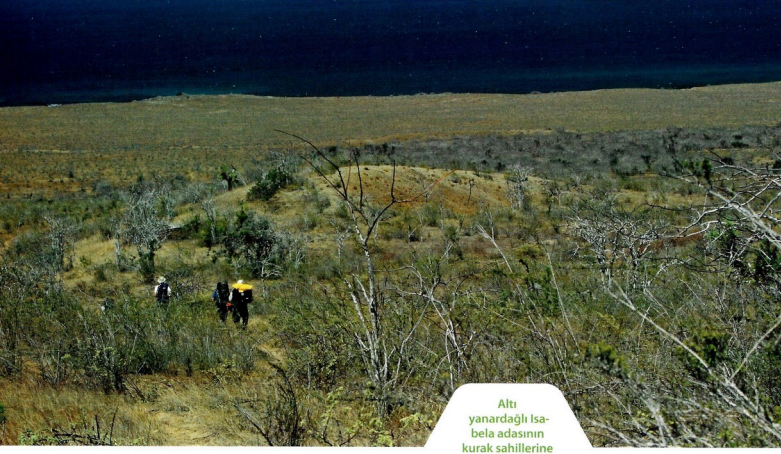

Altı yanardağlı Isabela adasının kurak sahillerine iniş... Bu yanardağların beşi, birbirinden farklı dev kaplumbağa alt türüne ev sahipliği yapıyor.

lerine oranla daha sulak, dolayısıyla daha coşkun bir bitki örtüsüne sahip adalarda kubbeli zırhla donanmış kaplumbağalar vardır. Başka adalarda ise, eğere benzeyen, boyunlarını iyice gererek neredeyse insan boyu kadar yukarıya doğru uzatmalarına olanak sağlayan zırh yapısına sahip kaplumbağa türleri bulunmaktadır. Bunlar, nispeten kurak ve bitki örtüsünden mahrum adalarda yaşar ve zırh-boyun yapıları sayesinde kaynanadili kaktüslerinin meyvelerine ulaşabilirler. "Birbirlerine görüş mesafesinde konumlanmış, aynı taş yapısına, benzer iklimlere sahip, aşağı yukarı aynı irtifalara yükselen adaların birbirinden farklı canlılara ev sahipliği yapabileceğine rüyamda görsem inanmazdım." Kaplumbağaların her bir adada gösterdiği ve daha sonraları adadaki başka türlerde de dikkatini çeken farklılıklarını Darwin, "Bu takımadaların doğa tarihi açısından en ayırıcı özeliği," olarak kayda geçmiştir.

"ÇİFTLEŞME DÖNEMİNDE, erkek ile dişi bir arada olduğu zaman, erkek, 100 metre mesafeden bile duyulabilecek kısık ve bas bir inleme sesi çıkarır," diye yazmıştır Darvin 1839'da.

Şansı olan, bu kadim ritüele bugünlerde Santa Cruz'daki Charles Darwin'in ismini taşıyan araştırma enstitüsünde bizzat şahit olabilir. Çünkü burada dev kaplumbağalar yetiştirilmektedir. Mesela Española neslinin devamını temsil eden alt tür burada yok olmaktan kurtarılmıştır. 1972'de yapılan sayımda Española Adası'ndaki kaplumbağaların sayısının 14'e düştüğü (12 dişi ve 2 erkek) anlaşılınca bunlar araştırma enstitüsüne getirilmiş ve bugüne değin yürütülen başarılı yetiştirme çalışmaları sayesinde 1500 'İspanyolcuk' kuluçkadan çıkmayı başarmıştır. 2000 yılında, kuluçkadan çıkan ve memleketine geri götürülen yavruların sayısı 1.000'i bulmuştur. Bu esnada başka dev kaplumbağaların sayısında da olumlu bir artış kaydedilmiştir.

Pinta'dan tahliye edildikten sonra Yalnız George'a da enstitüde kendine ait bir alan -ve dünyaca meşhur olacağı ismi- verilir. 1950'li yıllarda karısının egemenliği altında ezilen mutsuz bir kılıbığı canlandıran Amerikalı komedyen George Gobel, bu tipleme için Yalnız George lakabını seçer. Nihayet, Chelonoidis nigra abingdoni alt türünün son üyesinin ismi de bu olmuştur. Ama tek farkla! Bu hayvanın asıl sorunu, egemenliği altında var olabileceği bir kadının bile ortada olmayışıdır. Oysa enstitüye geldiğinde, ömrünün baharında bir kaplumbağadır. Boyuna posuna ve zırhının halkalarına bakılırsa henüz 80 yaşında gencecik bir delikanlıdır.

Doğrusu kaplumbağalar çok uzun yaşayabilen hayvanlardır. Mesela Hint Okyanusu'nda, Madagaskar'ın doğusunda bir takımada olan Mauritius Adası'ndaki Marion's Tortoise adlı kaplumbağa öldüğünde aşağı yukarı 200 yaşındadır. Galápagos'un Santa Cruz Adası'ndan getirilmiş olan Harriet 23 Temmuz 2006'da Avustralya'daki bir hayvanat bahçesinde öldüğünde yaklaşık

Alcedo Yanardağı'nda şafak sökmek üzere... Bu yüksek irtifada sürüngenler güne ağır ağır başlar.

170 yaşındadır. Kalküta hayvanat bahçesinde 23 Mart'ta ölen Adwaita ise, akıllara durgunluk verecek bir yaşta, yaklaşık olarak 250 yaşında göçmüştür bu dünyadan.

Enstitüye yerleştirilmesiyle başlayan birçok zorluğun üstesinden gelinebilseydi Yalnız George'un da önünde şüphesiz uzun bir ömür olabilirdi. Mesela yaşadığı ağılın konforlu denebilecek yapısı onu bir obeze çevirmiştir. Ayrıca, boynunda, hormon dengesindeki bir bozukluktan ileri geldiği düşünülen ödemler ortaya çıkmış, birkaç kez de, ağılın içine düşen kaktüsleri tıka basa yediği için kabızlık geçirmiştir. 1980'de bir uçurumdan aşağı yuvarlanmıştır. Öldüğü söylenir. Fakat Yalnız George her seferinde toparlayarak bir doğal hayatı koruma ikonuna, nesli tükenmiş hayvanların canlı bir sembolüne dönüşmüştür. Dünya kamuoyu, bu meşhur sürüngenin kaderini hatırı sayılır bir empatiyle yakından takip eder hale gelmiştir. Dergilerde ve bilimsel yayınlarda sık sık aynı soru gündeme gelir: Tek başına kalan bir erkek kaplumbağa için hâlâ umut var mı?

"MUERTE AL SOLITA RIO JORGE!" 3 Ocak 1995'te öfkeli balıkçılar Charles Darwin Araştırma Enstitüsü'nü işgal ettiklerinde ellerindeki palaları tehditkar bir şekilde havada sallarken bir yandan da "Yalnız George öldürülsün!" diye bağırıyorlardı. Deniz balıkçılığı konusunda mevcut düzenlemeleri değiştirerek bu konuda daha sıkı bir politika dayatma çabasındaki Ekvador hükümetiyle aralarındaki pazarlıkta George balıkçılar için potansiyel koz niteliği taşıyordu. Balıkçılar açısından bu konuda asıl tehdit oluşturan şey ise, Güneydoğu Asya'da afrodizyak etkisine sahip bir gurme lezzeti olarak revaçta olduğu için bu silindir biçimindeki, derisi dikenliler sınıfından yumuşakçayı gözlerine kestiren ve yasal yaptırımları uygulamada aktif rol alan deniz hıyarı mafyasının para babalarıydı. Bu nadir hayvanların ve larvalarının organik atıkları deniz tabanında birikerek Galápagos Adaları'nın besin zincirinde vazgeçilmez bir rol oynuyordu. Bu nedenle hükümet 1994'te deniz hıyarlarının yüksek gelir sağlayacak avlanma biçimlerine sınırlamalar getirmişti. Yeni uygulamalardaki avlanma yetkisi, yaklaşık 400 balıkçıyla, miktarı ise yıllık yarım milyon adetle sınırlanmıştı. Fakat yaklaşık iki ay gibi kısa bir süre içinde 1000 kadar balıkçı 10 milyona yakın deniz hıyarı avlayınca, hükümet avı tamamen yasakladı. Bunun üzerine, Ocak 1995'te balıkçıların enstitüyü işgal ederek araştırmacıları ve hayvanları rehin aldığı ve Yalnız George'u linç etmekle tehdit ettiği bir eko savaş başladı. Bu ilk defa olmuyordu. 1992'de de benzer tehditler vardı. Enstitünün o zamanlardaki müdürü Yalnız George'u bir dublör ile takas etmiş, balıkçılar da bu farkı anlayamamıştı elbette. Ocak 1995'teki rehin alma olayı, üç gün sürmüştü. Ekvador'un deniz piyadeleri adaya ulaşınca balıkçılar pes etmiş, Yalnız George da böylelikle kurtarılmıştı.

2003 YILINDA George'un memleketi olan Pinta Adası'nda kayalık alandaki bir yarığa düşüp uzun bir zaman önce orada

ölmüş olan 15 kaplumbağanın kalıntıları bulundu. 14 erkek ama tek dişi vardı burada. Dişi-erkek oranın bu nispeten küçük adadaki kaplumbağaların soyunun tükenmesiyle bir ilişkisi olabilir miydi?

Dişiler çoğu kez daha hafif oldukları için güverteye taşınanlar arasında ilk sırada yer almıştı. Balina avcıları da çoğu dişiyi alıp erkekleri bırakmış ve kalan erkekler üreyememiş olabilir miydi? Bazı sürüngenlerde cinsiyet genetik değil, ısı faktörlere bağlıydı. Yani yumurtalardan dişi yavru mu yoksa erkek yavru mu çıkacağını ortamın ısısı belirliyordu. Kaplumbağalarda, kuluçka ortamı belirli bir ısının üstünde olduğunda dişi, altında olduğunda ise erkek yavrular dünyaya geliyordu. Pinta'da toprak ısısı diğer adalara göre daha soğuk olabilir miydi? Bu yüzden mi burada daha fazla erkek dünyaya gelmişti? Her halükarda, iki durumda da George'un kendine uygun bir eş bulabilmesi olasılığı önemli ölçüde düşüyordu. Bu nedenle, Charles Darwin Enstitüsü'nün araştırmacıları bir tabuyu kırıp normalde tercih edilmeyen bir uygulamaya başvurdu. Olağan koşullarda ender rastlanan hayvanlar, hatta mümkünse alt türler bile, safkan yavrular verecek şekilde yetiştirilirdi. Fakat Pinta kaplumbağalarının geninin en azından bir bölümünü koruyabilmek adına George akraba alt türlerle çiftleştirilecekti. Bu amaçla 1992'de komşu ada Isabela'dan iki gelin kaplumbağa seçildi. Ne var ki, erkekliğinin doruğundaki George, karşısına çıkan bu fırsatı en iyi şekilde değerlendireceğine, dişilerin yoluna çıkmamayı tercih etti. Acaba iktidarsız veya eşcinsel olabilir miydi? Yoksa, yalnız başına büyüdüğü için mi ne yapacağını bilemiyordu?

Hal böyle olunca George'a 1993'de bir stajyer atandı: İsviçreli zoolog Sveva Gregioni. Kendisi cinsel konularda isteksiz olan bu hayvanla çalışmaya başladı. Her gün düzenli olarak Isabela'dan getirilen

Kaplumbağa patikaları. Dev otçullar adanın ekosisteminde peyzaj mimarı rolünü üstleniyor (yanda). Santa Cruz'daki kuzenler insanların yolundan yürümekte sakınca görmüyor.

dişi kaplumbağaların vajinal salgılarıyla ellerini sıvayıp George'u uyarmaya çalışıyordu. Bütün çabaların sonunda günün birinde George erekte olabildi. Dördüncü ayın sonunda Sveva'nın staj süresi dolmuştu ama görünüşe bakılırsa, George'un kendisinden ne beklendiğine ilişkin hâlâ en ufak bir fikri yok gibiydi.

Aradan 15 yıl geçtikten sonra, 21 Temmuz 2008'de, beklenmedik bir şey oldu ve George dişilerden biriyle çiftleşti. Dişinin 13 yumurtası, ne olur ne olmaz diye kuluçka makinesine koyuldu. Fakat ne yazık ki yumurtaların embriyo gelişimi belirli bir aşamada durdu. George, bir sonraki yılın aynı gününde, 21 Temmuz 2009'da bir kez daha çiftleşti. Dişi beş yumurta yaptı. Ancak bunlar da gelişmedi. Hemen ardından ikinci dişi de altı tane yumurtladı. Fakat yine başarı sağlanamadı. Sonradan yapılan araştırma sonucunda seçilen iki dişinin, sanıldığının aksine, George'un genetik yapısına gerektiği kadar uyumlu olmadığı ortaya çıkmıştı. Gelgelelim, sonradan yapılan araştırmada, Pinta Adası'ndan çok uzakta yer almasına rağmen, Española kaplumbağalarının George'un genetiğine en uygun genleri taşıdığı anlaşılmıştı. George'un ataları bir zamanlar Española'dan Pinta Adası'na sürüklenmiş olabilirler miydi? Ocak 2011'de George'un Española'lı iki yeni eşi enstitüye getirildi. Bu sırada, yapılan moleküler biyoloji araştırmaları sonucunda, Isabela Adası'ndaki Wolf yanardağı yamaçlarında yaşayan dev kaplumbağaların bazılarının Pinta'daki kaplumbağalarla akraba olduğu, hatta bazılarının doğrudan Pinta'lı ebeveynlerden türediği, yani "Pinta-melezi" olduğu ortaya çıktı. Bu sonuca göre "Pintalılar" ve "Isabelalılar"ın çiftleşmesi ve yavru üretmesi de mümkün olabilirdi. O halde, George ve eşleri niçin başarısız olmuşlardı? Kısır olabilirler miydi? Embriyolar belirli bir süre sonra ölüyor muydu? Isabela Adası'nda George'la çiftleşip safkan Pinta kaplumbağaları üretebilecek bir dişi olabilir miydi? Fakat böyle bir önermenin olumlu sonuç verip vermeyeceğini ortaya çıkarmak için Wolf yanardağı çevresinde yaşayan ve sayıları 1.000-2.000'i bulan bütün dişi kaplumbağaların genetik teste tabi tutulması gerekirdi. Öte yandan yarı yarıya Pinta genleri taşıyan melez kaplumbağalardan birini Yalnız George'un yanına koymak da mümkün görünüyordu. Bu durum George'u yalnızlığından kurtarılabilecek miydi?

Galápagos'un çorak ve verimsiz adalarından sadece beşinde yerleşim vardır. Adaların büyük bölümü milli park statüsündedir ve doğa korumacılar, kendine özgü niteliklerini koruma amacıyla bu yaşayan müzeyi restore etmeye çalışmaktadır. Pinta, tarihin hiçbir döneminde insan yerleşimi olmamış bir adadır ve gelinen noktada keçilerden de arındırılmıştır. O gün bugündür, ciddi şekilde tahrip olmuş bitki örtüsü de yavaş yavaş kendine gelmektedir. Gelgelelim bu rejenerasyon da kontrolsüz bir biçimde gerçekleşmektedir. Bir zamanlar yer yer çayırlı ve büyük ölçüde çöle benzeyen bitki örtüsünün yerine geçen ve yüksek oranda kapalılığa neden olan yoğun çalı bitkisi yayılımları, yerli hayvan türlerinin çoğu için elverişsiz bir yaşam alanı ortaya çıkarmaktadır. Pinta'da eksik olan şey, seyrek bir yaşam alanının devamını sağlayabilecek bu coğrafyaya özgü büyük otçullardır. Yani kaplumbağalar. Peki ama doğa korumacılar bu durumda ne yapabilirdi? Yalnız George'un günün birinde hep beraber anavatanlarına götürülmek üzere yeni nesiller üretebileceği Pinta'lı bir eşe kavuşmasını mı umut etmeliydiler? Yoksa, yarı yarıya, hatta üçte bir oranında Pinta genleri taşıyacak yavrularına mı güvenilmeliydi bu konuda? Her halükarda, yeterli sayıda kaplumbağaya ulaşana kadar, ada, bambaşka ve kaplumbağalar için elverişsiz bir bitki örtüsüne bürünmüş olacaktı. Bu yüzden belki de onu bir an önce en yakın akrabası olan Española'lı kaplumbağalarla çiftleştirmek gerekmez miydi? Öte yandan, tercihi bu yönde kullanmak, bu alttürü geri kazanmak ve Charles Darwin'in, farklılıkları nedeniyle hayranlık duyduğu Galápagos adalarını korumaya yönelik umutlarını ebediyen tarihe gömmek anlamına gelirdi.

Sonunda bir formül geliştirildi: Çeşitli araştırma enstitülerinde yetiştirilen alttürler -en iyi koşullarda geçici olarak- adada ihtiyaç duyulan bahçıvan faaliyetini yerine getirecekti. Üreyip çoğalmamaları için, Yalnız George adayı terk ettikten 40 yıl kadar sonra, kısırlaştırılan 39 kaplumbağa, 2010 yılının mayıs ayında Pinta Adası'na yerleştirildi. "Salıverildikleri andan itibaren iştahlı bir şekilde en lezzetli görünen bitkileri otlamaya başladılar. Kısa zaman içinde ilk patika yollarını yapmışlardı bile. Bu kadar kısa sürede bu derece etkili olabilmeleri hayret vericiydi," diyor doğa korumacı James Gibb. Bunaltıcı derecede sıcak, kurak bir takımadanın kenarında, ateşten ve külden Pasifik Denizi'ne doğan, dünyanın verimsiz ve karanlık olduğu o gençlik zamanlarını temsil eden Pinta Adası'nda sahne, Yalnız George'un dahil olduğu eşsiz mezhep için bir kez daha düzenleniyordu demek... Ancak, 24 Temmuz 2012'de enstitüsüde koruculuk yapan Fausto Llerena, kaplumbağanın cansız bedenini göletinin yanında buldu. Yalnız George kalp yetmezliği sonucu ölmüştü...

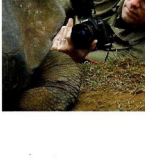

Bu metni Lothar Frenz'in 2012 yılında Rowohlt Berlin Yayınevi'nden çıkan "Yalnız George ya da Türlerin Yok Oluşu" adlı kitaptan derledik. GEO fotoğrafçısı Christian Ziegler, Max Planck Topluluğu'ndan kaplumbağa araştırmacılarıyla Galápagos Adaları'ni gezdi. Daha fazla bilgi için www.gianttortoise.org

GÖKYÜZÜ BAHÇELERİ

İnsanoğlunun doğayla vicdan hesaplaşması mı? Tüketimi kaçınılmaz bir yapı trendi, bir pazarlama klişesi mi? Binaların ekonomik sürdürülebilirliğine bir katkı mı? Yoksa kent dokusunda yok olmaya yüz tutmuş bio-çeşitliliği koruyan ekolojik bir habitat mı? Çatı bahçeleri, belki de bunların hepsi... En ideali olmasa da, metropol insanının doğayla kucaklaşmasının, beton bloklar arasında biraz nefes almasının bir yöntemi...

YAZI Yasemin Şener

Japonya'daki Acros Fukuoka binası bir cephesinden bakılınca sıradan cam cepheli bir ofis binasına benziyor ama diğer cephesi kentin büyük yeşil parklarından biri. Teraslarla zemin kotuna ulaşan yeşil bahçede toplam 35bin bitki türü bulunuyor.

İnsan doğada varlık bulan ve yaşamını sürdürebilmesi için de, zorunlu olarak doğayla ilişki içinde olan bir canlı. Bu ilişki, parçası olduğu doğa içinde kendi gereksinimlerini karşılamaya yönelik bir çabadan oluşuyor. Her şeyden önce, o, ekosistemin bir parçası ve diğer canlılarla birlikte aynı besin zincirinin bir halkasını oluşturuyor. Bu nedenle doğa onun için, o da doğa için vazgeçilmez.

Öte yandan insanın, doğanın yasalarına bağlı olan fizyolojisinin yanı sıra, özgür seçmelerinin kaynağı olan aklı da var ve o, aklıyla sürekli değişen bir kültür dünyası yarattı. Bu özelliğiyle, kendisini doğanın sınırlandırmalarından kurtardı ve onun bir parçası olmaktan sıyrıldı. Bir yandan fizyolojik, öte yandan tinsel gereksinimlerini karşılama arzusu, kendi estetik beğenisiyle bütünleşerek çevresini şekillendirmesinde önemli rol oynadı.

İşte günümüzde karşı karşıya kaldığımız çevre sorunlarını göz önünde tutarak sıklıkla sorduğumuz sorulardan biri tam da bu konuyla ilişkili: İnsanoğlu doğa ile olan ilişkisinde başarısızlığa mı uğradı? Bu soru her ne kadar insanı kendi uygarlık serüvenini izlemek bakımından ağır bir yükün altına soksa da, doğayla olan ilişkisini yeniden gözden geçirmesini, ona eklemlendirdiği her tasarımda doğal yapının korunmasının nasıl olanaklı olacağı ve insanın çevreye karşı sorumluluklarının neler olması gerektiğine ilişkin bir çevre etiği geliştirmesini zorunlu kılıyor.

Çağdaş kentler artık endüstri, teknoloji, çevre, yapı ve mimarlık sektörlerinin bu etiğe uygun stratejileriyle hayat buluyor. Kaliteli bir kent yaşamının yapılar, yollar ve yeşil alanlar arasındaki dengeli bir dağılımla mümkün olacağı kabul edilmiş bir gerçek. Kent içindeki yeşil alanların farklı kullanım türleri, işlevleri, büyüklükleri ve hizmet alanları kentsel yaşam içindeki etkisini fazlasıyla ortaya koyuyor.

BABİL'İN ASMA BAHÇELERİNDEN GÜNÜMÜZE

Bir yandan büyük şehirlerde hızla artan nüfusun konut ihtiyacının karşılanması, özellikle şehir merkezleri ve yakın çevrelerindeki yeşil alanların azalmasına yol açarken, öte yandan nüfusla aynı hızda artan yeşil alan ihtiyacı için farklı yöntemler geliştiriliyor. Bu yöntemler içinde fikir olarak yeni olmasa da, uygulanış biçimiyle hayli güncel ve popüler olan biri var ki, o da "çatı bahçeleri"...

İnsanoğlu yüzyıllardır gerek ekolojik, gerekse estetik amaçlarla çatı ve te-

ras bahçelerini kullanıyor. Bunun en eski ve en ünlü örneklerinden biri de Babil'in Asma Bahçeleri...

Babil'in asma bahçelerinin günümüze gelen kesin izleri yoktur. Bölgede araştırma yapan arkeologlar, Babil'deki sarayın kuzeydoğusunda görünüşü garip olan temel ve tonozlar buldular. Bunların Babil'in Asma Bahçeleri'ne ait olabileceği düşünülmektedir. Bu kentin günümüze kadar gelen kesin kalıntıları olmasa da klasik dönem yazarlarının ve tarihçilerinin ayrıntılı tasvirlerine bağlı olarak çizilen bazı resimler bulunuyor. Sanılanın aksine efsanevi bahçelerin bir yerlere asılı değil, sadece sütunlarla desteklenen taraçalar üzerinde kurulmuş olabileceği tahmin ediliyor.

Babil'in Asma Bahçeleri'nin MÖ 605 -648 yılları arasında hüküm süren Babil Kralı II. Nebukadnezar tarafından eşi Amyitis'in memleket özlemini gidermek için yapıldığı sanılıyor. Medes Kralı'nın kızı olan ve iki ülkenin müttefik olması için Kral II. Nebukadnezar ile evlendirilen Amyitis, gelin geldiği Mezopotamya çöllerinde memleketinin yeşil dağlarının özlemiyle bunalıma girmişti. Kral, eşinin hasretini gidermenin çaresini, o yeşil dağları Babil'de yeniden inşa etmekte buldu.

Yunan coğrafyacı Strabon'un tanımlamasına göre Babil'in Bahçeleri birbiri üzerinde yükselen kübik direklerden oluşuyordu. Bu direklerin içleri büyük bitkilerin ve ağaçların yetişebilmesi için

Çatı ve teras bahçelerinin bilinen en eski örneği Dünyanın Yedi Harikası'ndan biri olarak kabul edilen Babil'in Asma Bahçeleri...

Çatı bahçeleri kullanıcılarına sundukları konfor ve ayrıcalıkların yanı sıra çatı konstrüksiyonunun ömrünü uzatmak ve ısı dengesini sağlamak gibi yapısal misyonlar da üstleniyorlar.

toprakla doldurulmuştu. Kubbeler, sütunlar ve taraçalar pişmiş tuğla ve asfaltan yapılmıştı. Yüksekteki bahçeleri sulamak için Fırat Nehri'nden zincir pompalarla su yukarılara çıkarılıyordu. Bu şekilde üst kotlara çıkarılan su bahçeleri sulayarak teraslardan aşağı doğru akıyordu. Yunan tarihçi Diodorus'a göre ise bahçeler yaklaşık 120 metre genişlikte, 120 metre uzunluğunda ve 25 metre yüksekliğindeydi. Perslerin istilasından sonra sönmeye başlayan Babil, 5. ve 6. yüzyıllarda tamamen kumlara gömülür ve bir kum dağı haline gelir.

Babil'in Asma Bahçeleri'nin günümüze gelen kesin izleri bulunmuyor. Klasik dönem yazarları tarafından ayrıntılı bir şekilde tasvir edilen Babil'in Asma Bahçeleri'nin bu tasvirlere göre çizilen bazı resimleri bulunuyor. Bölgede araştırma yapan arkeologlar, Babil'deki sarayın kuzeydoğusunda görünüşü garip olan temel ve tonozlar buldular. Bunların Babil'in Asma Bahçeleri'ne ait olabileceği düşünülüyor. Tüm bunlar Babil'in Asma Bahçeleri için en azından doğaya duyulan özlemin tarihten bu yana insanoğlunun ortak belleğinde yer etmiş olduğunu kanıtlıyor.

ÇAĞDAŞ ÇATI BAHÇELERİ

Hızlı gelişen kentlerde artan nüfus yoğunluğu mimariyi dikeyde yükseltirken, insanların toprağa olan özlemi, doğayı çatılara, teraslara ve duvarlara taşıyor. Gökdelenlerin üst katlarında bile konumlanabilen bu tür bahçeler, kimi mimarlar tarafından uzun süre yapıya "sürdürülebilir" imajı vermekten ibaret birer süsleme unsuru olmakla suçlandılar. Neyse ki gelişen teknolojiyle birlikte yapıların çatı sisteminin ömrünü uzatmak ve ısı dengesini sağlamak gibi fonksiyonel roller üstlendikleri ve kent ölçeğinde oluşan aşırı sıcaklık etkisini azaltmak gibi iklimsel katkıları nedeniyle zamanla rüştlerini ispatladılar.

Müstakil bahçeli evlerin ve az katlı

Çatı bahçeleri, kuşlar, arılar, kelebekler ve böcekler gibi kent hayatını bizimle yaşamak zorunda kalan canlılar için de yaşam ortamı oluşturuyor, bio-çeşitliliği korumaya yardımcı oluyorlar.

yapıların yerini çok katlı binalara, gökdelenlere bıraktığı günümüzde çatı bahçelerinin önemi ve yaygınlığı gün geçtikçe artıyor. Bahçelerin ve açık alanların giderek azaldığı kent ortamında sağlıklı ve kaliteli bir kentsel çevre yaratma ihtiyacı planlanmış çatı ve teras bahçeleriyle karşılanmaya çalışılıyor. Çatı bahçeleri elbette ki kent içindeki aktif ve pasif yeşil alanların yerini alamıyor, ancak, kent içindeki binaların yaşanabilir olmasını sağlayarak aynı zamanda kuşlar, arılar, kelebekler ve böcekler gibi kent hayatını bizimle birlikte yaşamak zorunda kalan canlılar için de yaşam ortamı oluşturuyor, böylelikle bio-çeşitliliği korumaya yardımcı oluyorlar.

Çatı bahçelerini, 'yapılar içinde bitkilendirilmiş alanlar' olarak kabul etmek doğru olmaz. Tam tersine bu alanlar kent ortamında sosyal ihtiyaçların karşılandığı, toplumsal iletişimin gerçekleştiği kültürel odak noktaları sayılabilir. Yarattıkları rekreasyon imkanı ile doğayla dengeleyici, stres dolu kent yapısı içinde insan psikolojisi üzerinde olumlu rol oynayarak rahatlatıcı ve dinlendirici bir ortam sunarlar.

Boston'da yer alan 12 katlı apartman yapısı Macellan'ın çatı bahçesi tam da bu amaçla tasarlanmış. İnşaatı 2007 yılında tamamlanmış olan yapının çatı katı, binada yaşayanlara ayrılmış bir ortak mekan olan kademeli bir bahçeyle fonksiyonlandırılmış. Macellan Binası çatı bahçesi tasarımıyla Amerikan Peyzaj Mimarları Birliği 2009 yılı onur ödülü almış.

VE EKOLOJİ

Çatı bahçelerinin ekolojik işlevleri yalnız hayvanlar için habitat olmaktan ibaret değil. Bahçeleri oluşturan bitkiler sayesinde havadaki tozları, diğer kirletici ve zararlı maddeleri absorbe ediyor. Havanın içindeki tehlikeli karbondioksit gazını emerek dışarıya oksijen gazı veriyor ve kentin mikro klimasını olumlu yönde etkiliyor. Asfalt ve beton yüzeyler toprak ve yeşile göre çok daha fazla ısınıyor. Bu ısınma özellikle yaz aylarında kentleri yaşaması ve nefes alması zor hale dönüştürüyor. Kentin üstünde sürekli olarak biriken sıcak hava, bulutları uzaklaştırarak yağmur yağmasına engel oluyor. Bitkisel düzenleme için kullanılan toprak ve bitki materyallerinin kendileri ses yutucu özelliğe sahip olduğu için çatı bahçeleri hem bina içinde, hem de yakın çevrede meydana gelen gürültü kirliliğini de azaltıyor.

Japonya'nın Fukuoka kentinde yer alan Emilio Ambasz & Associates tasarımı ACROS Uluslararası Kültür ve Bilgi Merkezi, kentin ekolojisine önemli katkılarda bulunan teras ve çatı bahçeleriyle bunun en iyi örneklerinden biri. Kentin sembolü haline gelen yapı, bir yönünden bakıldığında cam cepheli bir ofis yapısı gibi görünürken arka cephesinde kentin en büyük parklarından birinde yer alan yeşil bir tepeyi andırıyor. Yerden 60 metre yükseklikten başlayarak teraslarla zemin kotuna ulaşan bu dikey bahçede toplam 35 bin çeşit bitki bulunuyor.

Ünlü mimar Renzo Piano tarafından tasarlanan Kaliforniya Bilim Akademisi Müzesi, çatı bahçelerinin ekolojik katkılarından yararlanılan yapıların bir diğer öncü örneklerinden biri. Sürdürülebilir nitelikleriyle öne çıkan ve Platin Leed Sertifikası alan yapı, adeta kentsel parkın altına yerleştirilmiş bir müze görünümünde. Tamamen yeşille kaplanan eğrisel çatı çok detaylı bir altyapı ve mühendislik çalışması gerektirmiş.

San Francisco'da iş merkezlerinin ortasında, Crocker Gallerie yanında halka açık bir çatı bahçesi… Adeta şehrin ortasında bir vaha gibi...

Çatı bahçeleri kent ortamında sosyal ihtiyaçların karşılandığı, toplumsal iletişimin gerçekleştiği yeni kültürel odak noktaları. Olduğu gibi havayı temizliyor ve yapıların yazın fazla ısınmasını, kışın da ısı kaybını engelliyor. İnsanların toprağa olan özlemi doğayı çatılara, teraslara ve duvarlara taşımasına neden oluyor. Bu bahçeler yeşil alanların yerini almasalar da binaları daha yaşanabilir hale getiriyorlar.

"Doğayla bütünleşme arzusu" BEGÜM ERYILMAZ, MİMAR , PEYZAJ MİMARI

"Günümüzdeki hızla gelişen yüksek bina kültüründe projenin ayrışmasını sağlayan en önemli faktörlerden birinin çatı ve teras bahçeleri olduğunu düşünüyorum. Çoğunluğu çok iyi mimarlar tarafından, güçlü tasarımlarla yaratılan bu yapılar insanın doğayla bütünleşme ihtiyacına karşılık veremiyor. Binalar artık dikeyde varlık gösterirken, insanlardaki doğaya yakın olma ihtiyacı artıyor. Bu bağlamda çatı bahçeleri bu konuyu çözen en önemli peyzaj unsuru olarak karşımıza çıkıyor. Son senelerde yaptığımız Akasya Acıbadem, Maçka Residence by Armani ve Nef Kemerburgaz gibi projelerde projeyi farklı kılan ya da projeye nefes aldıran özellik olarak hep çatı bahçelerini kullandık.

İnsanlar evlerini alırken hayaller kurarlar. İnsanın doğası gereği bahçe hayallerinin çoğunu süslüyor. Konut projelerinde yüksek katlarda manzarayla bütünleşen bahçe olanağını sunabilenler gerçekten tercih edilen projeler oluyor. Eskiden işverenler izolasyonu ciddi bir problem olarak düşündükleri için çatı bahçelerinden çekinirlerdi. Fakat günümüzde kaliteli malzemeler ve iyi firmalar sayesinde bu durum sorun olmaktan çıktı. Bize sadece çatı bahçelerindeki tecrübemizden dolayı ulaşan firmalar var. Sadelik ve mimarinin diline katkısıyla Singapur'daki Technological University'yi çatı bahçesi uygulaması konusunda çok olumlu buluyorum. Tasarımın temelini oluşturan öğe olarak karşımıza çıkıyor. Öte yandan Japonya'daki St lukes International Hospital'da peyzajın fonksiyonel olarak katkısını ciddi bağlamda görebiliyoruz. Özellikle bir hastane yapısı için yüksek katta böyle bir bahçe inanılmaz bir değer. Hiç adı anılmayan ama enfes, küçük çatı bahçeleri de var ki, ben de onlardan birine sahip bir evde yaşıyorum."

"Öncelikle belirtmek gerekir ki çatı bahçeleri doğal ortamındaki yeşil alanların, dokuların ve habitatın yerini alamaz. Dolayısıyla yapının ayak izine bağlı ortaya çıkan tabii deformasyonun ikamesi olarak algılanmamalıdır. Çoğu zaman bir vicdan hesabına da dahildir. Durum böyle olsa da iyi ve hesap edilerek uygulandığı takdirde çatı bahçeleri yapının ısı izolasyonuna katkı sağlar, güneş ışınlarına bağlı radyasyonu engellemesi nedeniyle su yalıtım sisteminin ömrünü uzatır. Toprağı tarafından emilen ve muhafaza edilen yağmur suyu buharlaşma ile tekrar geri döner. Bu drenaj yükü ve atığını da nispeten önler. Toz ve karbondioksiti emerek mikroklimatik katkı sağlar. Böcek, kuş gibi canlılar için bir habitat işlevi görür. Konu bir ön tasarım ve pazarlama unsurundan daha önemli bir konu ki en kritik nokta çatı bahçelerinin sürdürülebilmesi ve bina ile yaşamasını sağlamaktır. Ekstansif yöntem olarak tanımlanan daha az karmaşık ve sürdürülmesi nispeten daha pratik olan çatı bahçelerinin de bir yeşil çatı örtüsü olduğunu hatırlamakta fayda var."

YAPILARDA TASARRUF SAĞLIYOR

Yapının bakım, ısınma, drenaj ve onarım maliyetlerinde de önemli ölçüde azalma sağlayan çatı bahçeleri, çatıyı güneşin zararlı etkilerine karşı koruyarak su yalıtım sisteminin uzun ömürlü olmasını sağlıyor. Bahçenin temelini oluşturan toprak ısı yalıtımına olumlu yönde katkıda bulunduğu için çatı bahçesi uygulanan binalarda enerji maliyetleri düşüyor. Bahçe aynı zamanda binayı güneşe karşı yüksek sıcaklıktan koruyor ve çatı sistemlerinin de ömrünü uzatıyor. Çatı bahçelerinde yağış sularının önemli bir miktarı buharlaşma nedeniyle tekrar doğaya dönebiliyor. Böylece çatıda drenajı yapılacak su miktarında azalma olacağından kentin kanalizasyon sistemindeki yükte de azalma sağlıyor.

Örneğin, New York Modern Sanat Müzesi'nin yeni binasının üstünde yer alan çatı bahçesi yapının ekonomisine büyük katkılarda bulunuyor. Zen bahçesi havasındaki çatıda taşlar, beyaz çakıllar ve sığ havuzcuklardan oluşan bir kompozisyon mevcut. Bu bahçeye ziyaretçilerin erişimi bulunmuyor, ama yapının enerji maliyetini düşürmesinin yanı sıra New York'un gökdelenlerinden görülen manzarası da görülmeye değer. Modern Sanat Müzesi yeni binası birçok ödüle layık görülmüş. Çatı bahçesinin tasarımıyla aldığı AIA Onur Ödülü de bunlardan biri.

Jerde Partnership Architects tarafından Osaka'da tasarlanan "Kanyon Namba Park" dünyanın en büyük ve güzel çatı bahçelerinden birine sahip. İçine farklı işlevlerin serpiştirildiği bu çatılar büyük alışveriş merkezinin üst kotlarından başlayarak sokakla buluşuyor. Birçok tasarım ödülünün de sahibi olan Kanyon Namba kentin yeşil dokusunun en önemli parçalarından biri.

İSTANBUL'UN ÇATI BAHÇELERİ

Jerde Partnership Architects'in benzer bir konseptle İstanbul'da tasarladığı Kanyon Alışveriş Merkezi ise teras bahçeleriyle İstanbul'da az sayıda yer alan çatı bahçeli mimari örneklerinden biri. Teras şeklinde inen yeşil alanlarda her daim yeşil çalıların ve mevsimlik çiçeklerin kullanıldığı alışveriş merkezinin yeşil çatıları en alt kısımda bulunan bitkilendirme süs havuzu ile tamamlanıyor.

İstanbul'daki çatı bahçelerinin ilk örneklerinden biri ise Harbiye'deki Hilton Oteli'nin arka tarafında bulunan ek otel binasının üzerinde yer alıyor. Klasik çatı bitkilendirmesi sistemiyle oluşturulan bahçe ile ana otel binasının bahçesi arasında bir geçiş bulunuyor ve bu bahçenin üzerinde yürürken alanın çatı yeşillendirmesi olduğunu anlamak mümkün olmuyor.

Metrocity Alışveriş Merkezi de İstanbul'daki en büyük çatı bahçelerinden birine sahip. Alışveriş merkezinin Zincirlikuyu'ya bakan cephesinde yer alan çatı bahçesi aktif olarak kullanılan rekreatif bir alan. 6000 metrekare büyüklüğündeki çatı bahçesinin içinde spor salonuna bağlı olarak basketbol, mini futbol ve tenis sahası ile mini bar gibi fonksiyon alanları yer alıyor. Ayrıca bahçe içinde tartan koşu pisti, ahşap teraslar ve küçük bir de süs havuzu bulunuyor. ■

Mimar Bjarke Ingels'ın Kopenhag, Danimarka'da tasarladığı "Mountain Dwellings".

TATİL, HAYATIN TA KENDİSİDİR!

EVET / HAYIR

Denizde yüzmek yerine, oturmayı denediniz mi?

Bahamalar'da ateş dansı izlediniz mi?

Yunan tanrılarının pamuk helva tarlasında yürüdüğünü mü?

EN İYİYİ HAYAL EDENLERE, "BİR GÜN MUTLAKA" DİYENLERE, UFUK AÇICI BİR REHBER. BEDENİNİZİ DİNLENDİRİRKEN, RUHUNUZU ZENGİNLEŞTİRMEYİ UNUTMAYIN.

DB
DOĞAN BURDA DERGİ

TEMPO TRAVEL
İLKBAHAR SAYISI BAYİLERDE

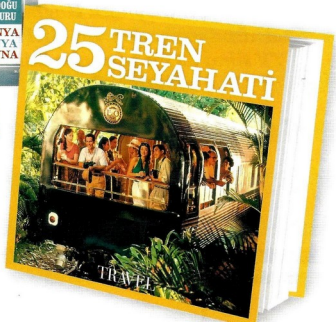

MUHTEŞEM HEDİYE

'25 TREN SEYAHATİ' KİTABI

‘Büyük Alfred’ yine gündemde

Alfred Hitchcock, adını taşıyan filmle bir kez daha gündemde. Filmde üstadı Sir Anthony Hopkins, karısı ve sağ kolu Alma’yı da Helen Mirren oynuyor. Gwyneth Hughes tarafından yazılan The Girl adlı TV filmi de bu ayrılmaz ikiliyi anlatıyordu.

YAZI **Sevin Okyay**

1919'da Henley telgraf şirketinde yazı hayatına başlayan Hitchcock'un ilk yönetmenlik denemesi 1922'ye rastlıyor.

Onu filmlerinin hemen hemen hepsinde görebilirsiniz. Hem geometrik bir denge sağlayıp, hem de birinci sınıf görsellik kattığı filmlerinde kısacık roller yazardı kendine: "The Lodger / Kiracı"da (1926) önce haber merkezindeki masada, sonra tutuklanma olayını seyreden kalabalığın arasında yer alır. "Blackmail / Şantaj"da (1929) metroda kitap okurken küçük bir oğlanın rahatsız ettiği adamdır. "39 Steps / 39 Basamak"ın (1935) yedinci dakikasında, Robert Dont ile Lucie Mannheim tiyatrodan kaçarlarken o çöp döker. "Kaybolan Kadın / The Lady Vanishes'in"(1938) sonlarına doğru, Victoria İstasyonu'nda siyah paltosuyla sigara içer. "Rebecca"nın finalinde, George Sanders telefon ettikten biraz sonra telefon kulübesinin yakınından geçer. "Suspicion / Şüphe"nin (1941) ortalarına doğru, köy postanesinde bir mektup atar. "Saboteur / Sabotör" (1942) başladıktan bir saat kadar sonra, sabotörün arabası durur, o da New York'ta Cut Rate Drugs'ın önünde durur. "Lifeboat / Yaşamak İstiyoruz"da (1944), içinde sayılı insan olan tekneye giremediği için, gazetedeki bir reklamda "önce" ve "sonra" olarak boy gösterir. "Spellbound / Öldüren Hatıralar"da (1945), elinde bir keman kutusuyla ve sigara içerek, Empire Oteli'ndeki bir asansörden çıkar. Şaheserlerinden "Notorious / Aşktan da Üstün"de, Claude Rains'in evindeki büyük partide şampanyasını içip kaçar. "Rope / Ölüm Kararı"nda apartman penceresinden görülen neon reklamda yanıp söner. Nüfus Dairesi kapısından siluetini gördüğümüz 1976 yapımı "Family Plot / Aile Oyunu" da dahil, filmlerine görünümüyle imza atar.

Sir Alfred Joseph Hitchcock 13 Ağustos, 1899'da manav ve tavuk kasabı William ile eşi Emma Jane'in üç çocuklarının en küçüğü olarak Lentonstone, Londra'da doğdu. Amcasının adı verilen Alfred, Katolik olarak yetiştirildi, annesi ile annesinin babası İrlanda kökenliydi. Obezliğinin daha da dayanılmaz kıldığı yalnız bir çocukluktan söz eder sık sık. Daha çok küçükken babası onu söz dinlemediği için ceza olarak birkaç dakika içeri kapatılmasını talep eden bir notla karakola yollardı. Kötü muamele gören, yok yere suçlanan karakterlerinin kaynağı budur belki.

Arka Pencere'nin setinde James Stewart ve Grace Kelly ile...

OBEZLİK SAVAŞTAN KURTARDI

Hitchcock 15 yaşındayken babası öldü. O da mühendislik ve navigasyon okumak için Londra'ya gitti. Teknik ressamlık ve reklam tasarımı yapmaya başladı. Birinci Dünya Savaşı'ndan obezliği sayesinde kurtuldu. Henley telgraf şirketinde çalışırken yazmaya başladı. 1919'da şirketin iç yayını Henley Telegraph kurulmuştu, çok geçmeden en üretken yazarlarından biri haline geldi. Sürprizli finalleri olan hikayelerinin ilki, yayının ilk sayısında çıkan "Gas'di (1919). Son hikayesi "Fedora" (1921) ise onun en kısa ve en esrarlı hikâyesi oldu. Burada, henüz tanışmadığı müstakbel eşi Alma'nın da şaşırtacak kadar doğru bir tasviri vardır.

O sıralarda fotoğrafçılıkla ve sinemayla ilgilenmeye başlamıştı. Filmler için yazı kartonları yapıyordu. Beş yıl içinde ise yönetmen olmuştu bile. Bir ara, film çalışması nedeniyle Almanya'ya gitti ve oradayken F. W. Murnau'nun filmi "The Last Laugh"ın (1924) da çevrilişini izledi. Murnau'nun işleri onu çok etkiledi. Sonradan onun set tasarımı yöntemlerinden epeyce yararlanmıştır. Truffaut ile yaptığı nehir söyleşide, Fritz Lang'ın "Destiny"sinden de etkilendiğini söylemişti.

İlk birkaç filminde talihsizdi diyelim. İlk yönetmenlik fırsatı 1922'de eline geçti ama "Number 13" adlı bu proje adını hak edecek kadar şanssızdı, mali sorunlar yüzünden rafa kaldırıldı. Çektiği birkaç sahne kayıptır. 1925'te eline bir başka şans geçti, Almanya'da "The Pleasure Garden"ı çekti. Film hiç iş yapmadı. Bir sonraki filmi "The Mountain Eagle" da kayboldu. 1926'da ilk gerilim filmiyle şansı döndü. "The Lodger: A Story of the London Fog" 1927'de gösterime girdi, hem çok iş yaptı, hem çok beğenildi. İlk işlerinin çoğunda olduğu gibi bu filmde de Alman ekspresyonizminin etkileri görülüyordu. Öte yandan, pek sevdiği yanlış adam temasını ilk kez bu filmde kullanmıştır.

KATOLİK OLARAK YETİŞTİRİLEN YÖNETMEN YALNIZ BİR ÇOCUKLUK GEÇİRDİ.

Hitchcock, 1955-1962 yılları arasında CBS TV'ye çektiği polisiye dizinin tanıtımı için 1955'te kameraya böyle poz verdi.

Hitchcock sağ kolu Alma Reville ile 1926'da evlendi.

MEÇHUL KAHRAMAN ALMA

1926 Aralık'ında reji asistanı Alma Reville ile evlenmişti. Tek çocukları Patricia 1928'de doğdu. Alma, Alfred Hitchcock'un sağ kolu, en büyük yardımcısı olacaktı. Ancak Hitchcock bu katkılardan başkalarının yanında söz etmeyi sevmezdi, Alma da kendisinden söz edilmesini sevmezdi. Meçhul bir kahraman olarak kaldı. Ta ki, bu yıl çekilen iki Hitchcock filminde iki usta oyuncu, Helen Mirren ve Imelda Staunton ona yeniden can verene kadar: bu ay gösterime giren "Hitchcock" ve "The Girl".

1929'da onuncu filmi "Blackmail / Şantaj"ı çekerken, stüdyo sese geçme kararı aldı. İlk sesli filmlerden biri olan "Blackmail" film eleştirmenlerince çığır açıcı sayılmıştır. Filmin doruk noktasının British Museum'ın kubbesinde geçmesiyle birlikte de, Hitchcock, tanınan yerleri gerilim sekanslarına mekan etme geleneğini başlattı. Buradaki figürasyonu ise, hepsinin en uzunudur. Metroda kitap okurken küçük bir oğlanın rahatsız ettiği beyefendiydi. Daha sonra, ilk ses kayıtlarını nasıl filmlerinin özel bir unsuru olarak kullandığından söz etmiştir. 1933'te Gaumont-British Picture Corporation için çektiği ilk filmi "The Man Who Knew Too Much / Çok Şey Bilen Adam" (1934) büyük başarı kazandı, ikincisi olan "The 39 Steps / 39 Basamak" (1935) bu dönemin en iyi filmlerinden biridir. Bu filmin "MacGuffin"i çalınmış tasarım planlarıdır. Yükselişini "The Lady Vanishes" (1928) ile sürdürdü.

Dilden dile dolaşan "Oyuncular sığırdır" cümlesini de bu filmin çekiminde kullandığı söylenir. Michael Redgrave buna tanıklık ediyor. Kendisi ise, bu sözleri ilk kez 1920'lerin sonunda, sinemayı küçük gören züppe tiyatro oyuncuları için kullandığını iddia etmişti. Sonunda da, "Ben oyuncular sığırdır demedim, sığır gibi güdülmelidir dedim" açıklamasıyla işin içinden çıktı.

FİLMLERİNDE KENDİNE DE KISACIK ROLLER YAZARDI.

AMERİKAN VATANDAŞI HITCHCOCK

Sonunda 'Büyük Alfred' diye anıldığı İngiltere'den ayrıldı, ABD'ye göçtü. Şöhreti okyanusu aşmıştı. 39 yaşındayken, MGM'ye geri dönen David O. Selznick'le 1938'de bir anlaşma imzalamıştı. 1955'te Amerikan vatandaşı oldu. İlk Amerikan filmi "Rebecca", En İyi Film Akademi ödülüyle onurlandırıldı. 50'den fazla film yapmıştır, neredeyse yarısı 'unutulmaz' filmlerdir. İlk akla gelenler "Rear Window / Arka Pencere", "39 Steps / 39 Basamak", "Psycho / Sapık" ve "The Birds / Kuşlar" olabilir ama bunun hemen ardından, belki "Vertigo" ile başlayan ve aynı derecede akıldan çıkmayan bir beş film daha sayabilirsiniz. "Sapık" ve "Kuşlar" hariç, hiç korku filmi yapmadı, bıçak sırtı gerilimlerle, işlemediği suçların faturasını ödemek

4 Mart 1939, Southampton Limanı. Hitchcock'lar kızları Pat ile ABD'ye hareket etmeden önce Queen Mary'de.

Alfred Hitchcock filmlerinde mutlaka bir sahnede görünürdü...

BEŞ KEZ YÖNETMEN OLARAK ADAY GÖSTERİLDİ, AMA HİÇ OSCAR ALMADI.

zorunda bırakılan erkeklerle; güzel soğuk ve mesafeli kadınlarla ilgilendi. Amacı korkutmak değil, darbe öncesi gerilimi yaratmaktı. Darbenin kendisi önemli değildi, bekleyiş önemliydi. Zekice olay örgüleri ve espirili diyaloglara iki ölçü de esrar ve cinayet katarak, herkesi gerçekten de koltuğun ucuna ilişmiş, nefesini tutmuş halde onun filmlerini izlemeye mahkum etti. Çok zekiydi, hatta bazen biraz fazlaca zeki. Seveni kadar nefret edeni de vardı. Sonradan kimileri onu basite indirgedi, kimileri de üstadı tahlil edeyim derken ipin ucunu kaçırdı. Yeni Dalga yönetmenlerinin gözdesiydi. Egzantrikti, karşısındakilerden çok şey talep ederdi, nefis buluşları vardı, bazen gizlediği güçlü duyguların sıkıntısını çekerdi.

Sonuna kadar sessiz filmde direndiği halde, "ses"e en iyi geçenlerden biri oldu. Renkli filmin de sıkıntısını çekmedi (gene de, çoğu hayranı onun harikulade kontrastlı siyah / beyaz filmlerini tercih eder). Sesi yaratıcı biçimde kullanmasıyla da dikkati çekti. Sesin ilk hevesiyle, "konuşan insanların fotoğrafları"nı çeken yönetmenlerin düştüğü tuzağa düşmemişti. Hitch böyle tuzaklara düşmezdi zaten. O ancak "kendi kazdığı kuyu"lara düşebilirdi: Dehanın da iyice gaz verdiği aşırı bir bireycilik, örneğin. Bir sahnenin hatta koca filmin ruhunu tehlikeye atarmış atmazmış diye düşünmeden son bir ayrıntı koyma, son bir rötuş yapma, filmi daha da ürkütücü hale getirme huyu vardı. Hele İngiltere döneminde, istediğini yapabilme gücünün de verdiği güvenle hiç aldırmazdı, temkinli davranmaktan kaçınırdı. Bu temkine, ister istemez, Amerika'da kavuştu.

Hitchcock ABD'de kendini içinde bulduğu stüdyo sisteminin vazettiği sınırlar içinde kaldı. Sahip olduğu sınırsız hayalgücünü biraz olsun dizginlemeyi öğrendi. Aslında fevkalade İngiliz olan ilk filmi "Rebecca" ile dikkati çektiği bu ülkede gene uslu çocuk olmadı, gene seyircisini eğlendiren, gişesi genellikle yüksek, iyi filmler yaptı. Ama biraz daha dikkatli davrandı. Ülkesi İngiltere'nin belki de en yetenekli, ama mutlaka en bireysel yönetmeniydi. Kendi alanında rakipsiz kalmanın ve filmlerini canı nasıl isterse öyle çekmenin sıkıntısını uzun süredir duyuyordu. ABD'de stüdyo sistemi içinde ise, daha geniş imkânlar, daha sağlam rekabet buldu (Buna rağmen kimi hayranı onun İngiltere filmlerini tercih eder).

SEYİRCİYİ RÖNTGENCİ YAPTI

Neredeyse altmış yılı kaplayan bir meslek hayatında Hitchcock onu başkalarından ayıran, hemen tanınabilen bir yönetmenlik

Ünlü oyuncu James Stewart ile
1955'de bir film setinde...

SÜRPRİZ FİNALLERİ ŞAŞIRTTI, ŞİDDET SAHNELERİ ÜRPERTTİ.

üslubu geliştirdi. İnsan bakışı gibi hareket eden kamera kullanımının öncülüğü onundur, hepimizi röntgenci yapıp çıkardı. Bizi diken üstünde tuttu, çekimleriyle korkumuzu, endişemizi pekiştirdi. Buz gibi güzel sarışınlar kullandı, onlara hayran kaldı, genelde kötü muamele etti. Uç örnekleri, Tippi Hedren'dir. Hiçbir kabahati yokken suçlu sanılan erkek karakterler yarattı, onlarla birlikte kanundan kaçtık. Tuzağa düşen insanları, onları tuzağa düşüren 'çığırtkan kuş'ları anlattı. Kahramanın peşinden koştuğu şeylerle bizi yanıltmayı sevdi. Onlara 'MacGuffin' derdi, ilk kez 1935 yapımı "The 39 Steps"te kullanmıştı. François Truffaut ile söyleşisinde bundan söz etmişti. Columbia Üniversitesi'nde 1939'deki bir konferansında da, "Onlara stüdyoda MacGuffin diyoruz" diye açıklamıştı. "Her hikâyede ortaya çıkan mekanik unsurdur. Suçlular varsa gerdanlık, casus hikâyelerinde gizli evrak." Sürpriz finalleriyle bizi şaşırttı. Şiddet ve ölüm sahneleriyle ürpertti.

Genellikle en büyük İngiliz yönetmen olarak tanınır. Sight and Sound dergisinin düzenlediği çok etkili eleştirmen anketinde, onlarca yıldır Orson Welles'in "Citizen Kane / Yurttaş Kane"inin doğal yeri ve en tabii hakkı sayılmış olan birinciliği, geçen yıl "Vertigo" ile kaparak, ankete katılanların bir kısmı dahil olmak üzere herkesi şaşırtmıştır. Modern sinemanın biçimlenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Çok iyi bir hikaye anlatıcısıydı, en önemli bilgileri hem bizden, hem karakterlerinden saklamanın üstadıydı. Hiç utanıp çekinmeden duygularımızla oynardı. Gerçekten de 'Gerilim Ustası'ydı.

Tuhaftır, "Rebecca" ile başlayarak beş kez aday gösterildiği halde (diğerleri Lifeboat, Spellbound, Rear Window, Psycho), yönetmen olarak Oscar almadı hiç. Ama Amerikan Film Enstitüsü, 1979'da ondan Yaşam Boyu Başarı Ödülü'nü esirgemedi. 1980'de kendisine şövalye unvanı layık görüldü. 1980'de ise Los Angeles'te hayata gözlerini kapadı. Sir Alfred Hitchcock İngiliz doğdu, Amerikalı olarak öldü. ■

Claudette Colbert ile ünlü Stork Club'da.

Kuşlar filminin Cannes Film Festivali'ndeki gösteriminde, başrol oyuncusu Tippi Hedren ile.

Hitchcock çok iyi bir hikaye anlatıcısıydı.

KEŞİF VE
MACERANIN
20
YILI
NUMARALANDIRILMIŞ
VE SERTİFİKALI
ÖZEL
KOLEKSİYON
SAYISI

İLBER ORTAYLI YAZDI

KIRIM

SAYANLAR, ALTAYLAR, MOĞOLLAR

ŞAMANIN YOLU

TRAKYA

SINIRDAKİ BATI

ORTA ANADOLU VOLKANLARI

UYUYAN DEVLER

+

20 YILIN ÖYKÜSÜ

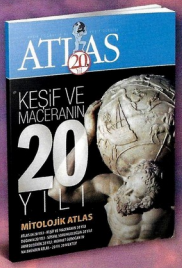

MİTOLOJİK ATLAS

+

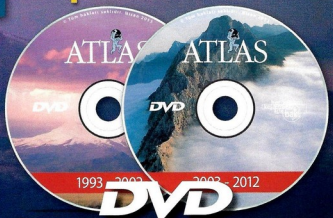

DVD

20 YILIN ARŞİVİ

Ellerinde dua çarklarıyla iki kadın, kendilerini kötü karmadan arındırmak için 4595 metre yükseklikteki Karzok Manastırı'na doğru hac yolculuğunda.

Ladakh: Dünyanın aradığı huzur burada!

Hindistan'ın kuzeyinde Batı Himalayalar ve Tibet Platosu ile çevrili olan Ladakh, dünyada nüfus yoğunluğunun en düşük olduğu yerlerden biri. Yüksek düzlüklerine bazen yıllarca yağmur düşmüyor; buzul nehirlerinin nemiyle beslenen kış mevsimi sekiz ay sürüyor ve hava -40 dereceye kadar düşebiliyor. Ancak bölgenin en ilginç yanı, 7000 metrelik dağların kötülüğe hiç geçit vermemiş olması. Tüm yoksulluğa rağmen Ladakh'ta hakim olan tek bir din, tek bir kültür var: Hoşgörü, sevgi ve huzur.

YAZI **Kai Friese** FOTOĞRAFLAR **George Steinmetz**

Yüksek sesle konuşmak, tartışmak ve kavga etmek, Ladakh'ta yapılabilecek en büyük saygısızlık!

Zanskar Vadisi'nde yaşayan bu aile, üç gün boyunca kızlarının düğününü kutluyor. Geleneksel tereyağlı Tibet çayı veya boya kovasında taze mayalanmış bira ikram ediliyor. Ladakh halkı, Tibet kökenli olduğundan, dış görünüşleri ve ritüelleriyle Hindistan halkına pek benzemiyor.

Uydu antenli televizyon mu? Hayır, solar mutfağın parabolik yansıtıcısı, güneş enerjisiyle pilav pişirmeye yarıyor. Pek çok Ladakh'lının evinde elektrik yok.

Köylerin neredeyse hiçbirinde elektrik yok!

Fatu La Pass'i geçince 4100 metre yüksekte bulunan caddenin 200 metre altında Ladakh'ın en ilginç kentlerinden birisi yer alıyor: Lamayuru. Lamayuru Manastırı'nın üst kısmında dua bayrakları salınıyor; üzerlerinde dünyayla paylaşmak istedikleri mantralar yazılı. Manastır, Indus Nehri'nin yukarı kısmındaki bir sırtta yer alıyor. Hem ruhani hem de stratejik açıdan mükemmel bir konum.

Ladakh, Hindistan'dan çok Tibet kültürüne yakın. Bu nedenle dini lider olarak Dalai Lama'nın ayrı bir yeri var. En sık kullanılan mantra mümkün olan hemen her yüzeye yazılmış: 'Om Mani Padme Hum'.

Ladakh'ın adını "dağların geçit verdiği topraklar" anlamına gelen Tibetçe "La dags" kelimesinden aldığı sanılıyor.

Leh şehri tam bir kartal yuvasına benzer biçimde dağlarla çevrili. Şehirden görünen en yüksek zirve 6140 metre yüksekliğinde. Stock Kangri Dağı'nın zirvesi.Nehirden ayrılan kanallar boyunca ot ve kavaklar gruplaşıyor ve dağların soğuk grilliğine sarı darbeler vuruyor. Buzulların suları olmasa, Ladakh cansız bir çöl olurdu.

Otobüsümüz çalkantılı denizdeki bir gemi gibi bir o yana bir bu yana sallanıyor ve ardında devasa bir toz bulutu bırakarak ilerliyor. Tibet platosunun batısında uzanan yol boyunca çatırdayarak, gıcırdayarak, zıplayarak, yalpalayarak gidiyoruz. Dışarı baktığımda, buzlu dorukların üzerinde yükselen mavi gökyüzü gibi dingin, geniş bir dağlık bozkır görüyorum. Otobüsün gürültülü, mekanik hareketlerini önemsiz kılan harika bir manzara.

Önümüzde yol üstünde minicik bir şekil beliriyor. Sonra ikinci, daha da küçük bir şekil. Yaklaşınca bir çocuk ile köpeğini seçebiliyorum. Çocuk gergin görünüyor, şoför güçlükle otobüsü durdurup kapıyı açıyor: "Ne var oğlum?" Çocuk elini yün pelerininin altına sokup bir sigara çıkarıp güneşten yanmış dudaklarının arasına yerleştiriyor. "Ateşiniz var mı?" Şoför küfür ediyor, kapıyı küt diye kapatıp motoru çalıştırıyor. Dönünce, çocuğun şaşkın şaşkın arkamızdan baktığını görüyorum. Kibritimi camdan ona atmayı başarıyorum.

Yukarılarda kibrite ihtiyacım olmayacak. Hiç dinmeyen baş ağrım bana, vücudumun deniz seviyesinin 4000 metre üstündeki Ladakh'ın seyrek havasına alışmadığını anlatıyor. Bize eşlik eden ince toz, nefes almamı daha da zorlaştırıyor. Bir süre sigarasız idare edeceğim.

Yansımalar ve toz hortumları, bomboş bir gökyüzü ve sonsuz bir genişlik. Develer ve kumullar. Ladakh bir çeşit çöl, ama özel bir çöl. Ovaları denizden 3000 metre, zirveleri 7500 metre yükseklikte yer alıyor. Kışın ısı eksi 40 dereceye kadar düşebiliyor. Vadilerinin üzerindeki tehditkar buzullar gürül gürül akarsularını besliyor. Biri de Hindistan'a adını veren Indus nehri.

Ladakh'a gelen kimse varış anını unutmaz. Benimki çoban çocukla kartışılaşmaydı. Külüstür otobüste 12 saat

Karzok, Moriri Gölü'nü dolaşmaya giden turistlerin çıkış noktası. Ancak iklim şartlarından dolayı köy sakinlerinin pek azı kışı Karzok köyünde geçiriyor.

geçirdikten sonra bana başardık, ulaştık hissi vermişti. Nihayet bir insan! Fakat gerçek varış noktamız olan ana yerleşim Leh'le aramızda halen dört saat mesafe vardı.

Ayrıca çocuk serap da olabilirdi. Bunun Ladakh dilinde bir ismi var. 5300 metredeki Depsang platosuna yürüyüşünü anlatan yaşlı bir asker öğretmişti bana. "Gideceğin yerin ufukta belirdiğini zannedip sevinirsin ama aslında hayaldir bu, sen hala çok çok uzaktasındır. Ladakh'ta buna biz saskun diyoruz."

BEŞ YÜZ YILDAN BERİ yazın Leh'in önündeki Indus kavisinde tarlalar yeşil bir halıya dönüşüyor ve Ladakh'ın tozunu bir arpa tabakasıyla örtüyor. Güzel bir manzara. Changthang bozkırının okyanusvari sonsuzluğundan sonra yol bizi nihayet Leh'e ulaştırıyor. Zamanın ve mekânın yeniden uygarlığa bağlanmasıyla sakinleştirici etkisi olan bir yer. Leh, aynı anda hem şehir hem de vaha. Tarlaların yeşil kuşağında alçak toprak binalardan oluşan yerleşimler, söğüt ve kavakların gölgelendirdiği pazar yerleri, kırlarda şırıldayan dereler. Şehrin içi daha ziyade karmaşık tarihinin yere kazıdığı bir labirenti andırıyor.

Erkekler tarlada çalışırken, kadınları çalışmakta olan erkeklerine şarkı söylüyor.

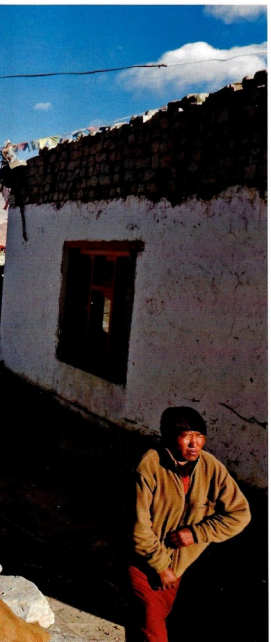

Tüm krallıklar gibi Ladakh da genişleme ve yıkılma dönemleri yaşamış. Saltanat, derebeylik ve başkaldırma zamanları. Fakat bu dönemler Ladakh'ta hep iki aşırı ucun etkisi altında yaşandı: Yaz ve kış. Temas ve izolasyon. Buradaki iklim metronomu, hiçbir zaferin ya da yenilginin uzun soluklu olmasına izin vermeyen bir ritim veriyor.

Namgyal hanedanının son üyeleri bugün Ladakh'ta, şehrin dışında mütevazı bir evde yaşıyorlar ama atalarının 17. yüzyıldan kalma dokuz katlı sarayı şehir merkezinde hâlâ dimdik duruyor. Onun güneyindeyse, 1834'te Namgyal'ları tahttan indiren, Cemmu-Keşmir mihracesi atılgan general Zorawar Singh tarafından yaptırılan kerpiçten kale duruyor. Singh, Hindistan'ı Ladakh'a, Ladakh'ı da Hindistan'a taşıdı.

Bugün kale Hint askerlerin kamp yeri. Leh'te buluşan üç büyük caddede ordunun kışlaları yer alıyor. Yeni asfaltlanmışlar ama aslında çok eski bir ticari yolunun üzerindeler. Kuzeyden Nubra vadisine, oradan da İpek Yolu'nun efsanevi şehirlerine, doğudan Tibet'e, güneybatıdan ise Zanskar üzerinden Keşmir'e uzanıyorlar.

Bu yollardan Leh'e işgalciler de gelebiliyordu, ağır yüklü yak, deve, at kervanları da. Leh'te tüccarlar gümüş ve değerli taşları tahıl ve paşmina yünüyle, kuru üzümü kayısıyla değiş tokuş ediyorlardı. Şehir bu ticaret üzerine kurulmuştu. Yollar sadece son 65 yılda Hindistan'la Himalaya sınırında yaşanan 5 savaş sırasında hemen hemen tümden geçilmez oldu. Böylece Leh'in kozmopolit geleneği, o zamandan bugüne kadar havayoluyla gelen turistlere özel kaldı.

Ziyaretçiler de ezeli ritmi bozmuyor, yazın gelip sonbaharda Leh'i terk ediyorlar. Yanlarında mal getirmiyor ama etkileyici İpek Yolu safarileri için para ödüyorlar. Leh sakinleri ziyaretçilerinin romantik ruh halinden iyi para kazanıyorlar.

Ben de yanımda birkaç tutkumu getirdim. Yüksek çöllük bölgenin aşırı uçlarında, az oksijenli havasında, yassı çakıllar üzerinde hayatı keşfetmek istiyorum. Böylece bugünkü Ladakh'ın diğer yüzlerini bulmak için keşfe koyuluyorum. Dünyanın en yüksek köyü ve araçla çıkılabilir en yüksek dağ geçidi burası. Belki de bulunduğu yerin tek avantajı olan hava kirliliği ve ışık denizlerinden uzaklığından faydalanan teleskopla uzaya bakmak istiyorum. Yeryüzünde de develeri görmek istiyorum, çöldeki develeri.

ABDÜL REZAK SANA YARDIM EDER. Develer hakkında her şeyi bilir o. Zor bir günün sonunda iyi haber. Leh'ten kuzeye doğru 125 kilometre gittim, 5360 metre yükseklikteki Kardung geçidini geçtim. Yüksek gerçekten, ama sonradan öğrendiğime göre dünyanın en yüksek araçla geçilebilen geçidi değil. Beni buraya çeken şey, Hunder köyünden önceki ku-

mullarda, halen çift hörgüçlü develerin bulunduğu bilgisi.

Fakat anlaşılan eylül ortasında develer için geç kalmışız. Köy sakinleri bizden birkaç gün önce kışın başlarının çaresine baksınlar diye hayvanları serbest bırakmışlardı.

Acımasız ama pragmatik bir yöntem. Belli ki turistlere de uyguluyorlar. Gerçi Hunder turistik konaklama yeri dolu ama üzerlerinde bir hayalet sessizliği asılı. Ne zaman bir otel sahibini uyandırmayı başarsam cevap hep aynı oluyor: Kapalıyız, sezon bitti. "Diğerlerine bir bakın." 20 kilometre geriye, Diskit'e gidiyoruz ama orada da aynı şeyi yaşıyoruz. Ta ki ben biraz teatral bir umutsuzluk feveranıyla bir otel sahibesine kendimi en azından bir oda açacak kadar acındırana dek.

"Isınma ve yiyecek yok" diye uyarıyor beni, "Tuvaletini de kuma yapmalısın." Kadın kötü kalpli değil fakat uygarlığın tüm konforuna çoktan son verilmiş, çalışanlar işten çıkarılmış. Şansıma en azından yorgan verebildi. Bir de Abdül Rezak tüyosunu.

Tapınaktaki koruyucu aziz, bir elinde kurukafayla dans ediyor.

Bacaklarımı açmak için vadiden Gompa'ya tırmandım. Manastırda Moğol istilacılarından birinin kafatasının saklandığı söylenmişti. Gerçekten de keşişlerden biri beni 14. yüzyıldan kalma manastırın ayin salonlarından birine götürdü. Bir sıra tanrı heykeli donmuş bir dans halindeydi. İçlerinden biri, Ladakh'ın koruyucu azizi Gonkar, 6 elinden birinde bir kafatası tutuyordu. Keşişin açıklamasına göre, Moğol istilacıların önderi bu öfkeli koruyucuyu görünce korkudan ölmüştü.

Yanımdaki 4 ordu subayı da bu ölüm dansını seyrediyordu. Dost canlısı ve şişman olan ikisi benimle hoşbeş etti. Daha koyu tenli ve düşük gözlü olan diğer ikisi hiç söze katılmadı. Sonradan öğrendim ki, tombul askerler Hindistan ve Pakistan birliklerinin halen buzları üzerine atıştığı dünyanın en yüksek cephesi olan 6400 metredeki Siachen buzuluna doğru yoldaydılar. Konuşmayan ikisi ise bu görevden dönüyordu. Gonkar'la dans etmişlerdi.

ERTESİ GÜN ERKENDEN Abdül Rezak'ı bulmak için yeniden Hunder'e doğru yola çıktım ve bir bebek deve karşılaşmasıyla ödüllendirildim. Sabah sabah çayırda koşturuyordu. Bu karşılaşmadan hangimizin daha çok heyecan-

Dağların
renklerindeki ve
dokularındaki
beklenmedik
kontrastlar, akıllara
durgunluk verici...

landığını söylemek zor. Üzerime koştu, yüzünü bana doğru uzattı. Dev bir pilice benziyordu. Sonra tiz bir ses çıkardı.

Yaşlı, zayıf, keçi sakallı bir adam olan Abdül Rezak, beklediğimden daha heybetliydi. Beni yanına, sobanın başına davet etti ve develerden, kendi hayatından bahsetti. O arada, kavrulmuş arpayla yoğunlaştırılmış çay içtik, kuru kayısı yedik.

Yaşlı adam eskiden öğretmenlik yapmıştı ve halen yerel deve safarisi birliğinin başkanıydı. Çocukluğunda yazları, babasının bakkal işlettiği ve Çin Yarkand'dan Leh'e kadar halı, tütün, kuru üzüm taşıyan kervanlara hizmet verdiği Nubra vadisindeki Panamik köyünde geçirmişti.

1948'de Leh'te arazi düzlenerek iniş pisti yapıldıktan sonra, insanlar develere ancak uçakla getirilen malları şehre taşımak için başvurur olmuştu. 1958'den sonraysa merkez Hindistan'a giden ilk dağ geçitlerinin inşasıyla kervanların sonu gelmişti. Yerli halk kamyonetlere geçiş yapmıştı. Leh'te kalan son 20 deve Nubra vadisi sakinlerine satılmıştı. Bugün Hunder'de halen 150 deve var, bunların 15 tanesi Abdül Rezak'a ait.

Yaşlı adam, elle yazılmış bir kitapçıktan bana develerin doğasını okudu. Deve,

Kısa yaz mevsiminin sonunda Yichar sakinleri sürülerini asma köprüden geçirerek köye geri getirirler.

Hindistan'da okullar her sabah beden eğitimi dersiyle açılıyor. 4200 metre yüksekliktekı Photogsar'da bile. Eğitime devam etmek isteyenin vadiye taşınması gerekiyor. Pek azı geri dönüyor.

Budistler, Müslümanlar ve Hindular birbirlerine saygı duyarak yaşıyor; güç savaşı yapan ise politikacılar!

Keşmir'de üç dinin yolları kesişiyor. Onları kışkırtan, inanç değil, politika.

Ladakh'ın yüksek düzlükleri, eski ABD Başkanı Bill Clinton'ın dünyanın en tehlikeli yeri olarak nitelediği Hint eyaleti Cemmu-Keşmir'e bağlı.

1947'de bağımsızlık ilan ettiklerinden bu yana Pakistan ve Hindistan, Himalaya bölgesinde dört kez savaştı. Bugün bölgenin üçte ikisi Hindistan'ın kontrolü altında. Fakat iki ülke de eski Keşmir Emirliği'nin tümü üzerinde hak iddia ediyor. Hindistan hükümeti hak iddia ediyor, çünkü Hindistan yarımadasının bölüşülmesi sırasında Mihrace, Keşmir'in Hindistan'a bağlanmasını istemişti. Pakistanlılar hak iddia ediyor, çünkü Keşmir'de çoğunlukla Müslümanlar yaşıyor ve Hindistan, Birleşmiş Milletler kararına rağmen halk oylamasına gitmiyor.

Çin de bu eski emirliği kendine katmak istiyor. 1962'de Kızıl Ordu yüksek plato Aksai Çin'i istila etti. Günümüzde Delhi ve Pekin hükümetleri ilişkileri iyileştirmeye çabalıyor. Yeni geçitler açılıyor, ticaret anlaşmaları yapılıyor. İslamabat hükümeti de Ladakh'ta diplomasiye yöneliyor. Fakat Siachen buzulu üzerinde halen Pakistanlı ve Hint askerler silahlarıyla karşı karşıya duruyor.

Barış için düzenli ordudan çok yurtdışından gelen mücahitler risk oluşturuyor. Hint kısmında terör eylemleri yapmaları için Pakistan gizli servisi tarafından 1999'dan beri Keşmir'e sokulan, genellikle eski Afganistan veya Çeçenistan savaşı askerleri. Pakistan hükümeti, Hint parlamentosuna düzenlenen saldırıdan ve Mumbai Taj Mahal Oteli'ndeki rehine olayından sorumlu tutulan bu gruplar üzerinde kontrolü yitirmiş görünüyor. Yaşanabilecek her saldırı iki nükleer güç arasındaki gerilimi artırabilir.

Ladakh'ta bu dini husumet kesinlikle hissedilmiyor. 150 bin Budist, neredeyse bir o kadar Müslüman'la birlikte barış içinde yaşıyor. Evlilikler yapılıyor ve İslam aleminde eşi benzeri görülmeyen biçimde Budist gelinlere kendi inançlarını sürdürme hakkı tanınıyor. Bu yönüyle Ladakh size bilgelik ve alçakgönüllük öğretiyor.

hiçbir şey yemeden günlerce karda yürüyebilirdi. Yılda üç buçuk kilo sıcacık yün verirdi. Anne develer kaybettikleri yavrularının ardından haftalarca yas tutarlardı. Genç develer ebedi dostluklar kurarlardı. Ve deve haksızlıkları unutmazdı, ama sadece 6 yıl boyunca.

Yaşlı adamı dinlemek çok etkileyiciydi. Aslında kervan ticareti sona erdiğinden beri Ladakh'ta develerin günleri sayılı. Artık sadece turistleri kumullarda taşımak için kullanılıyorlar. Yoksa onlar da mı birer yanılsama, bir çeşit saskun? Diğer yandan, Hindistan'da Leh ve Çin'de Yarkand ticaret noktaları halen var! Eski yollar da korunmuş. Bu iki yerleşimi birbirinden ayıran şey, savaş çılgınlığı ve ülke sınırlarından başka bir şey değil. Develer birer hayal değil, bu gerçeğin andaçları.

İKİ SAATLİK YOLCULUKTAN sonra Hunder'den Turtuk'a ulaştık. İçinden Pakistan'a doğru akan Shyok nehrinin geçtiği bir vadinin güney kıyısında birkaç düzine ev.

Burada, köyünden hiç çıkmadığı halde üç dile değiştirmiş olan Abdül Raşit'le buluşuyorum. Abdül Raşit doğduğunda köyü Britanya egemenliğindeki Keşmir Emirliği'ne dahilmiş. Bağımsızlıktan ve Hint Yarımadası'nın bölüşülmesinden sonra, 1948'de Pakistan birlikleri tarafından istila edilmiş. 1971'deyse son olarak Hindistan Cumhuriyeti adına bir Ladakh taburu tarafından ele geçirilmiş.

"Hint askerler geldiğinde korkmadınız mı?" diye Abdül Raşit'e doğru kükrüyorum. Zira yaşlı adam, yakınlarının bana çıtlattığına göre neredeyse sağır. "Hah, iyi soru" diye cevap veriyor. Hintliler hakkında korkunç hikayeler duymuş, "Ama geldiklerinde baktık bizim kadar küçükler. Gelenler Ladakh'lılardı. Dilimizi konuşuyorlardı. Pakistanlılar zaten çoktan kaçmışlardı. Onların başı Bengalli'ydi, savaşçı değildi."

Abdül Raşit, Pakistan değil de Hindistan kriket takımını tuttuğunu söylüyor. "Anavatan sevgisinin gerçek sına-

Karsha manastırındaki keşişler için nirvanaya giden yol oldukça uzun. Yılın altı ayı kar dış dünyayla ilişkilerini kesiyor. Onlar da cep telefonunda oyun oynayarak zaman geçiriyorlar!

Başkent Leh, yüzyıllar boyunca Tibet-Budist kültürünün merkezi olmuş.

Bazı köylüler yoğun marmot dışkısı içeren 'brokyun' suyu ya da kayısı satarak köşeyi dönüyor!

vı bu." Ama en sevdiği spor polo olarak kalmış. Baltistan (Keşmir bölgesinin şu an Pakistan yönetiminde olan bölümü) köylerliyle yapılan at üstü müsabakalarını özlüyor. "O zamanlar polo bizim savaşımızdı, hemen hemen hiç kural yoktu." Hindistan'la Pakistan arasında yaşanan 1971'deki üçüncü sınır savaşından önce son maçı Turtuk kazanmış. O zamandan beri Turtuklu polocular mecburen kendi aralarında maç yapıyorlar. Neyse ki ikiye bölünmüş, iki camili köyü bir köprü birleştiriyor, yani rekabeti canlı tutmak için bir neden var.

Abdül Raşit biraz kafamı karıştırıyor çünkü aynı anda üç adamla konuşuyormuş hissine kapılıyorum. Vatansever Abdül'ü dinliyorum. Sonra, nostaljik Abdül var. Bir de Büyük Abdül. "Boğaz kavgasından alınımın akıyla çıktım ben" diye böbürleniyor. Oğlu, Ladakh'ın buz gibi yüksekliğinden 2500 kilometre uzakta, Güney Hindistan'ın ileri teknoloji metropolü Bangalore'de üniversite okuyor.

Abdül Raşit hayattaki başarısını iki şeye bağlıyor. Birincisi kayısı, ikincisi ise brokyun. Bu yüksek vadinin kayısıları özel bir lezzet kabul edilip pahalıya alıcı buluyor. Abdül Raşit altı farklı türünü tanıyor: Taze yenilmesi gereken beyaz çekirdekli yakker, sulu muglam, etli hangol, taze tahu, hem sulu hem tatlı ba-mahsuf. Bir de en iyisi kuru yenen kalman.

Peki ya brokyun ne? Tam çevirisi, dağların suyu oluyor. Yaşlı adam bana ne olduğunu anlattığında, hafızayı güçlendirdiğine inanılan ve Delhi'de şilayit adıyla satılan geleneksel bir uyarıcı olduğunu anlıyorum. Abdül, civardaki en iyi brokyun toplayıcısının kendisi olduğunu söylüyor. "Dağları tararım ve nerede aramam gerektiğini iyi bilirim." Hatta not defterime yazmayacağıma söz verince bana sırrını açıklıyor.

Sırrı hatırlayamıyorum. Kendime de biraz brokyun mu almalıydım acaba? Leh'e geri dönünce bu şifalı maddeyi araştırmaya girişiyorum ama bir arkadaş beni kenara çekip "Lütfen yapma" diyor: "Onun büyük kısmı marmot dışkısından oluşuyor."

NE GÜN AMA! Ciple geniş, anızlar yüzünden sönük yeşile boğulmuş bir vadide hızla ilerliyoruz. Ufukta, 20 kilometre uzunluğunda olan ve iki sıradağ arasında yatan Moriri gölünün deniz mavisi suları parıldıyor. Kuzey kıyısında, 4600 metre yükseklikte hedefimizi görüyoruz: Sürekli sakinleri olan en yüksek köy Karzok. Öyle deniyor.

Karzok'a varmamıza kısa bir mesafe kalmışken, üstelik böyle bir yerde trafikte sıkışıp kalıyoruz. Yaklardan oluşan bir trafik. Yüzlerce yak. Ayrıca koyunlar da var, çıkık çeneli mastifler de, bol bezemeli koşum takımları ve eyerlerle süslenmiş poniler de. Ama yine de üzerlerinde oturan insanların yanında süsleri hiç kalıyor. Özellikle kadınların. Turkuaz işli yüksek şapkalar ile siyah ve yeşil keçeden yapılıp kürkle süslenmiş paltolar giymişler. Çocuklar bile ayrı at biniyor. Ordu yükünü yavaşça ilerleyen bir kamyonet takip ediyor, üzerinde "Rupşu Kralı" ibaresi parlıyor.

Göçmen bir halk olan Rupşu'nun Rebo'su kış bastırmadan önce yola çıkmış. Muhteşem bir görüntü. Konuşmaya hiç vakitleri yok. Hızla bir kadının adını ve yaşını not ediyorum ki yaklardan birini yakalamak için beni bırakıp yoluna devam ediyor.

"Nereye gidiyorsunuz?" diye sesleniyorum arkasından. "Aşağı, sonbahar otlaklarına" diye bağırarak cevap veriyor. Yanımdan bir bebek geçiyor, yüzü aşağı gelecek şekilde bir poniye bağlanmış. Eyerin diğer tarafından bir güneş paneli sarkıyor. Biz vardığımızda Karzok hayalet kasaba izlenimi uyandırıyor. Çok az aile bütün yılı burada geçiriyor.

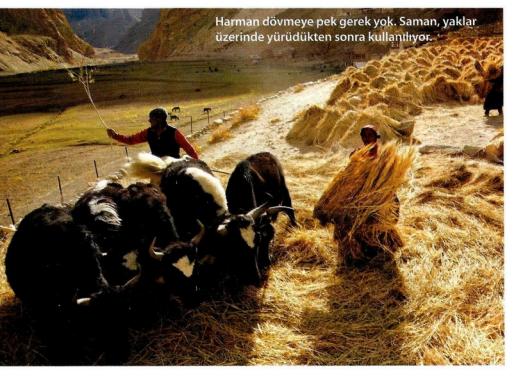

Harman dövmeye pek gerek yok. Saman, yaklar üzerinde yürüdükten sonra kullanılıyor.

Ladakh'ın dar vadilerinde şafak erkenden söküyor. Evi ısıtma görevi çatıdaki odunlara düşüyor.

LEH'TEN 200 KİLOMETRE YUKARIDA, Indus'un suları yer yer donmuş. Kaynağına doğru her kıvrımda biraz daha ağır, biraz daha zor akar gibi görünüyor. Sonbahardan kışa doğru yol alıyoruz. Hedefimiz, 4500 metre yüksekliktеki Indian Astronomical Observatory, yani gözlemevi. Üzerinde durup etrafa baktığımda tuz düzlükleri, çayırlar ve bozkırlardan oluşan yamalı bir yorgan görüdüğüm dorukta yer alıyor gözlemevi. Bir de, Leh Kralı Sengge Namgyal'ın 1642'de bir savaşta hayatını kaybettiği Hanle kale manastırının beyaz kalıntıları görülüyor.

Dönüyorum ve pırıl pırıl alüminyum kubbeye doğru yol alıyorum. Platoda incin top oynuyor, şiddetli rüzgar merhabamı alıp beraberinde uzaklara götürüyor. Ta ki bir ara kulübelerden birinden bir adam çıkıp ne aradığımı sorana kadar. Sonra beni, bilim insanlarıyla konuşma fırsatım olsun diye teleskopa davet ediyor. Devreler cızırdıyor, iki kutuplu lambalar yanıp sönüyor, bilgisayar ekranları pırpır ediyor. Adam ahizeyi alıyor, kısa bir şeyler konuşuyor, sonra özür diliyor benden. Araştırmacılar sofradaymış zira öğle tatili. Sorun olmadığını, bekleyebileceğimi söylüyorum. Adı Tsewang Doryi, yaşı 39, mesleği mühendislik olan adamla sohbet ediyorum biraz.

Beni biraz dolaştırıp, Hindistan Uzay Ajansı'na bağlı Vikram Sarabhai Space Center'ın buradan atmosferi nasıl incelediğini anlatıyor. Bir de, Princeton Üniversitesi'nden bir ekibin, güneş sistemi dışındaki gezegenleri incelemek için Ladakh'ın karanlık gecesine yeni bir teleskop kurmak istediğini.

Astronomi eğitimi almamış olmasına rağmen Tsewang bu projelere coşkuyla yaklaşıyor. Burada, dünyadan ve ışık kirliliğinden uzak 1999'daki Tuttle tapınağı meteor yağmurunu ve 2004'teki Venüs transitini izlemiş. Fakat ışık kirliliği Ladakh'a doğru ilerliyor. Hanle sakinleri elektrikli lamba kullanmaya başlamışlar bile. Tsewang henüz sorun yaratmadığını söylüyor, "Her yıl 250 fotometrik berraklıkta gecemiz oluyor." Yine de, daha ücra bir bölgede yeni bir gözlemevi planları var. Ladakh ışıklarının astronomları orada da takip edeceğine eminim. Ama ister teleskopla olsun ister teleskopsuz, yıldızlar Delhi'de bana göründüklerinden daha yakın görünecekler.

"Araştırmacılar yemekten dönmüşler midir dersiniz?" diye soruyorum Tsewang'a. "Onlarla bir araya gelmeyi çok isterim." Anlamazmış gibi bakıyor bana. "Bir araya gelmek?" Sonra gülümsüyor. "Siz beni yanlış anladınız. Telefonun direkt hattı var. Araştırmacılar Bangalore'deler." ■

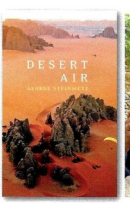

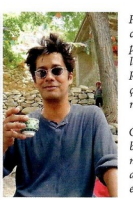

Fotoğrafçı George Steinmetz yıllar boyunca, çoğunlukla da GEO adına, bir motor paraşütüyle dünyanın en kurak bölgelerinde uçuşlar yaptı. Sonuç: Gobi, Sahra, Rubülhali çölleri ve Antarktika buz çölünün üzerinden görülmemiş manzaralar fotoğrafladı. Hepsi oldukça sürreal!

GEO yazarı Kai Friese, Alman gazeteci bir babanın ve Hintli profesör bir annenin oğlu olarak Delhi'de yaşıyor. Friese, aynı zamanda GEO Hindistan edisyonunun yazı işleri müdürü.

SAHTE İLAÇ SALGINI

İlaç sahteciliği dünyanın pek çok ülkesinde çok yaygın. Hiçbir ülke, bu konuda tam anlamıyla güvende değil. Yüksek kazanç söz konusu olduğu için bu organize bir suç. Türkiye ise son yıllarda devreye giren İlaç Takip Sistemi (İTS) sayesinde diğer ülkelere göre daha iyi durumda. Yine de zayıflama ve cinsel gücü artıran ilaçlarda tehlike henüz geçmiş değil.

YAZI **Klaus Bachmann - Aynur Erdem**

VEBADAN FARKSIZ BİR İLLET: 2006 yılının sonbaharında Panama'da aralarında çok sayıda çocuğun da olduğu 115 kişi öksürük şurubu aldıktan sonra öldü. Öksürük şurubu normalde antifriz içinde kullanılan, tadı olan ama aslında zehirli bir madde (dietilen glikol) içermekteydi. 2007 yılında Büyük Britanya'da üç farklı ilacın 72 bin adet sahtesi piyasaya sürüldü. Bunlar prostat kanseri, kalp krizi ve psikoz ilaçlarıydı. İçlerindeki etken madde oranı çok azdı. Aşağı yukarı kutunun üzerinde belirtilen miktardan yüzde 50 ila yüzde 80 oranında daha düşüktü. 2011 yılında 11 Afrika ülkesinde kullanılan sıtma ilaçları üzerinde rastlantısal örnekleme yoluyla yapılan bir araştırma, ilaçların içinde hayat kurtaran farmakolojik maddeler yerine ağrı kesici parasetamollerin ve cinsel gücü artıran ilaçların etken maddesi sildenafil olduğunu gösterdi.

Sahte ilaç üretmekten daha büyük bir rezalet var mı? İnsanların şifa bulmayı umduğu ilaçlar yerine, hiçbir etkisi olmayan, hatta zehirli etkileri de görülebilen sahte ilaçlar üretmek kadar haince bir şey olabilir mi? Dünyaca ünlü marka bir çantanın ya da saatin kötü bir kopyası orijinal markaya zarar verir. Ama içinde sadece kireçtaşı bulunan bir antibiyotik veya şüpheli bileşenlerle sulandırılmış bir kanser ilacı, zaten hastalıktan mustarip olan bir insanın hayatına kast etmek anlamına gelir.

İlaç üretiminin küreselleşmesi bu fena salgının yaygınlaşmasını kolaylaştırdı. Doğrusu, "Bana bir şey olmaz" diyebilecek tek bir ülke bile yok. İlaç sahteciliğinin boyutları tam olarak bilinmiyor ama tek tek yapılan çalışmalar durumun ürkütücü yüzünü günışığına çıkarıyor. Dünya Sağlık Örgütü'nün tahminine göre Güney Afrika'da, Latin Amerika'da ve Güneydoğu Asya'da piyasadaki ilaçların yüzde 30'u orijinal değil, nedeni ise ya üretim standartlarına uyulmadığı için kalitenin düşük olması ya da ilaç sahteciliği. Avrupa'da internet mağazalarında satılan preparatlarda ise durum çok daha kötü.

Bu organize suç, piyasayı çoktan ele geçirmiş durumda. Dolandırıcılar bu şüpheli preparatları sözgelimi Çin ya da Hindistan'dan temin ediyorlar, Birleşik Arap Emirlikleri ve Panama'daki serbest ticaret bölgeleri üzerinden istedikleri ülkelere sokuyor, bunu yaparken de kaçakçılığın izi sürülemesin diye malları çeşitli aracılar kullanarak karaborsada el altından satıyorlar. "Çetelerin deşifre olma riski çok düşük. Cezalar çok az, ama işin getirisi çok yüksek," diyor Aline Plançon.

Kendisi Interpol'de ilaç suçlarından sorumlu ve Uluslararası Tıbbi Ürün Sahteciliğine Karşı Görev Gücü (IMPACT) ile birlikte çalışıyor. Bu kuruluş Dünya Sağlık Örgütü'nün, 2006'da aralarında ilaç üreticileri, tıp uzmanları ve eczaların da olduğu diğer organizasyonların da katkılarıyla hayata geçirdiği bir teşebbüs.

Plançon, "Bu dolandırıcı çetelerinin bazıları eskiden zaten uyuşturucu piyasasının başını çekiyordu" diyor ve ekliyor: "İlaç piyasası çok kârlı olduğu için şimdi de bu yeni sektörde kendilerini deniyorlar."

Bir suçlunun gözünden bakıldığında, 2012'de yaklaşık 755 milyar Euro'luk bir pazar olduğu tahmin edilen, tüm dünyaya yayılmış ilaç piyasasını göz ardı etmek olacak şey değil. Üstelik bu, talebin asla azalmayacağı bir pazar. Dolandırıcıların ceplerine indirdiği paralar akıl almaz boyutlara varıyor. 1000 Euro gibi bir maliyetle 500 bin Euro kazanmak mümkün. Bu miktar kopya yazılım, sahte para ya da her zamanki uyuşturuculardan elde edilen kazançtan kat kat daha fazla.

Plançon hiç durmadan tüm dünyayı dolaşıyor, hükümetleri ve tüketicileri bu tehlikeye karşı duyarlı olmaya davet ediyor. Polis teşkilatı ile gümrük görevlilerini ilaç sahteciliğiyle mücadele etme ko-

Geçen yıllarda Alman gümrüğünde her seferinde milyonlarca hapa el konuldu. Asya'dan getirilen zayıflama hapları da bunlardan. Tamamen bitkisel içerikli olduğu iddia edilse de aslında tehlikeli olacak kadar yüksek dozda kimyasal ve sentetik bir etken madde içeriyor.

nusunda eğitiyor, baskın hazırlıklarında onlara destek veriyor. Bu desteğe en çok Asya ve Afrika'da ihtiyaç duyuluyor çünkü bu bölgelerde denetimlerin eksik olması ve yolsuzluklar, dolandırıcıların bu ölümcül piyasada iş yapmasını kolaylaştırıyor. Birçok yerde sahte ilaç üreticilerinin işlerinin ne kadar kolay olduğunu rakamlardan da anlıyoruz. Dünya Sağlık Örgütü'ne üye 193 ülkeden yüzde 30'unda ilaçlar konusunda etkili denetimleri uygulayabilecek makamlar mevcut değil. İlaçların üretimi, ithalatı ve kalite kontrolü konusunda denetimler ya hiç ya da yeterince yapılamıyor.

Kriminologlar ve sağlık bakanlıkları ithal sorununun yanı sıra, ilaçların internetteki eczaneler üzerinden satışından ve sel gibi tüm Avrupa'ya yayılmasından da büyük endişe duyuyorlar.

Frankfurt Havaalanı'ndaki Uluslararası Posta Merkezi, pistin hemen yanında. Havayoluyla ülkeye giren neredeyse her paket buradan - tabii bir de gümrük kontrolünden geçmek zorunda... Günde 10 bin ila 15 bin postadan söz ediyoruz.

Binanın üst katındaki 190 numaralı geniş salonda taşıyıcı bantlar durmaksızın dönüyor. Her yerde içi sarı plastik kutularla dolu tekerlekli konteynırlar var. Gümrük ofisi ve posta merkezi burada birlikte çalışıyor. Bir gümrük memuru sınıflandırmayı yapıyor. Dikkatini çeken bir şey olursa yürüyen banda koyuyor. O gün öğleden sonra bandın diğer ucunda oturan gümrük memuru Markus Redanz, bir posta memuru ile birlikte çalışıyor.

Önlerinde portakal renkli buruşuk bir kağıda sarmalanmış küçük bir paket var. Teslim belgesine göre paketin içinde tıbbi malzeme var. Hindistan'dan geliyor, gönderenin ismi okunmuyor. "Ne olduğu belli bunun" diyor Redanz. Nitekim Hindistan çok sayıda sahte ilacın geldiği ülkelerden biri.

Posta memuru elindeki bıçakla kartonu kesip kapak kısmını açıyor. Tam isabet! Paket ağzına kadar ilaç dolu. 580 adet sahte cinsel gücü artıran ilaç, hapların rengi görüntüsü, hepsi de orijinali gibi eşkenar dörtgen şeklinde; etken maddesi güya orijinal ilaçla aynı. 200 adet de sarı renkli "Vidalista 20" adlı haptan var. Bunların da içinde cinsel gücü arttırıcı bir madde olduğu iddia ediliyor. Ama ne kutuları var ne de prospektüsleri.

"Cinsel gücü arttırıcı ilaçlar başı çekiyor" diyor gümrük memuru, "Ortaya çıkarabildiğimiz sahte ilaçların dörtte üçünü bunlar oluşturuyor." Birkaç saat önce el konulan bir zarftan ambalajı olmayan, kırmızı renkli cinsel gücü arttırıcı ilaçlar çıkmış. "Birçok insan ilaçların posta yoluyla gönderilmesinin yasak olduğunu bile bilmiyor. Şüpheli bulunduğu için el konulan ilaçlarla her hafta koca bir tekerlekli konteynır doluyor."

Kamu sağlığından sorumlu çeşitli makamlar internet üzerinden ilaç satışı yapan ciddiyetsiz eczanelere karşı ısrarla uyarılarda bulunuyorlar. Ne var ki araştırmaların sonuçları insanı dehşete düşürmeye yeterli. Avrupa Güvenli İlaca Erişim İttifakı (EAASM) ereksiyon haplarından kalp ve dolaşım sistemine hatta Alzheimer ilaçlarına kadar reçetelendirilmesi gereken 18 ilaca el koyarak analiz etmiş. Sonuçta yüzde 62'sinin sahte olduğu anlaşılmış.

İsviçre Şifalı Ürünler Birliği'nin, el konulan haplara ilişkin bulguları da tüyler ürpertici. Cinsel gücü arttırıcı ürünlerin çoğunda çok az etken madde bulunuyor. Bazılarında ise etken madde hayati tehlike yaratacak kadar yüksek miktarlarda. Zayıflama ilaçlarının büyük bir kısmında da kalp ve dolaşım sisteminde komplikasyonlara neden olduğu için tüm dünyada piyasadan toplatılmış olan bir etken madde bulunuyor.

Ne var ki tüm uyarılara rağmen internet eczanelerini tıklayanların sayısı giderek artıyor. Bu eczanelerin bir kısmı ciddi bir hizmet veriyormuş gibi görünseler de hepsi yurtdışı menşeli. Bırakın başlarında bir eczacının bulunmasını, aslında sabit bir adresleri bile yok. Müşteriler daha ekonomik olduğu, reçeteli ilaçları reçetesiz alabildikleri, meraklı bakışlara maruz kalmadan cinsel gücü arttırıcı ilaçlar sipariş edebildikleri için bu eczaneleri tercih ediyor, dolayısıyla piyasa genişliyor. Bu salgın Avrupa'da da gittikçe yayılıyor. Hatta posta yoluyla ilaç ticaretinin yasak olduğu Avusturya'da bile durum farklı değil.

İNTERNETTEKİ ŞÜPHELİ ECZANE SİTELERİNDEN SİPARİŞ VERENLER HAYATLARIYLA OYNUYORLAR.

El konulan posta sayıları da sahte ilaç ticaretindeki bu ani yükselişin göstergesi. 2005 yılında Avrupa Birliği'nde 560 bin ilaca gümrük tarafından el konulmuş, 2007 yılında ise bu sayı 27 milyonun üzerine çıkmış. ABD'de de durum farklı değil. 2011 yılında gümrük yetkilileri 16,8 milyon dolar değerinde ilaca el koymuş, bu rakam 2010 yılındakinin üç katı.

Berlin, Potsdam başsavcısının takip ettiği 430 Js 30907/09 Wi dosya numaralı dava dosyası, ilaç mafyasının yöntemlerini açıkça ortaya koyuyor. Almanya'da ve diğer Avrupa ülkelerinde 2008 yılından itibaren memurlar görevlendirilmeye başlanmış. 2011 yılının nisan ayında harekete geçmişler. 300 gümrük görevlisi ile sadece Almanya'da 40 tane ev ve dükkanda arama yapılmış ve şüpheli görülen 10 kişi tutuklanmış.

Büyük bir kısmı bugüne kadar paçayı

Çin'de (üstte) ya da Kolombiya'da (yanda) sahte ilaçların üretildiği bunun gibi tezgâhlardan çıkan hapları yutma düşüncesi bile insanı dehşete düşürüyor. İlaçların üretilmesi ve ambalajlanmasında kullanılan makinelere ulaşmak zor değil. İnternette ikinci ellerini uygun fiyatlara bulmak mümkün. Bu çeteler sadece hapları değil, ambalajlarını kopyalama konusunda da giderek profesyonelleşiyorlar. Ürünün orijinal olduğunu gösteren hologramları bile kopyalıyorlar. Örneğin sahte hologramlı kutudan çıkan Halfan hapları, sıtmaya karşı etkili bir madde yerine sadece ağrı kesici parasetamol içeriyor.

kurtarmayı başarmış olan bu dolandırıcı çeteleri, cinsel gücü arttırıcı sahte ilaçlar ile sahte zayıflama ilaçlarını Asya'dan getiriyorlar. İlaçların içerdikleri maddeler, dozajları ve saflıkları bakımından piyasadaki ilaçlardan farklılık gösteriyor tabii. Dolandırıcılar saatli bombadan farksız olan bu sahte ilaçları çeşitli internet sayfaları üzerinden piyasaya sunuyorlar. Çok sayıda internet editörü çalıştırıyorlar, bu kişilerin görevi kendi internet sayfaları üzerinden potansiyel müşterileri internetteki dolandırıcı mağazalara yönlendirmek, tabii bunun karşılığında da kârdan pay alıyorlar.

Sipariş verilen ilaçlar daha çok Çek Cumhuriyeti'ndeki depolarda ambalajlanıyor. Üzerlerine adresler yazılıyor, kutulara yerleştiriliyor, sonra da nakliye veya kurye şirketleri aracılığıyla sınırdan geçiliyor. Orada da çeşitli yardımcı kişiler aracılığıyla paketler tek tek postaya veriliyor.

Dolandırıcılar WePay adında kendilerine ait bir online ödeme sistemi bile geliştirmiş, bu sistem sayesinde ödemeleri tahsil edip paraları Güney Kıbrıs'ın Limasol şehrindeki veya Prag'daki bankalara transfer ediyorlar. İlaç mafyasının dolandırıcılık yoluyla 25 ila 30 milyon Euro kazanç elde ettiği düşünülüyor.

Avrupa, Kuzey Amerika, ayrıca Afrika ve Yakındoğu'da da en çok üretilen sahte ilaçlar hep aynı; ereksiyon ilaçları. 2011 yılında eşkenar dörtgen şeklindeki mavi renkli 9,7 milyon adet sahte cinsel gücü artıran ilaca el konulmuş. Kontrollerde gözden kaçmayı başarıp çoktan erkeklerin midesine inmiş olanlarının sayısının daha fazla olduğu kuşkusuz. Bu da üretici firmanın karşı saldırıya geçmesine, bu konuda halka açılmasına neden olmuş, zira normalde şirketler ilaç sahteciliği konusunda son derece kapalıdırlar. Sahtecilik olaylarının mümkün olduğunca saklı kalması istenir çünkü şirketler müşterilerin ürünlere olan güvenini yitirmesinden ve rakiplerinin onların zafiyetlerinden faydalanmasından korkarlar.

Üretici firmanın kendi bünyesinde dev bir araştırmacı ordusu var. Bunların çoğu da eski dedektif ya da gümrük memuru. Tüm dünyada dolandırıcıların peşine düşüp resmi kurumları bilgilendiriyorlar. Şirket ağına bağlı üç tane de adli laboratuar var. Buralarda şu soruların yanıtları araştırılıyor: İlaç orijinal mi, sahte mi? İçinde ne kadar etken madde var? Bu olması gereken etken madde mi?

Wendy Greenall İngiltere'nin Sandwich kentinde analiz ekibini yönetiyor. Tüm Avrupa, Yakın Doğu ve Afrika'dan sorumlu. Şefleri olan kadın araştırmacının da dahil olduğu beş uzmandan oluşan ekip her yıl en az 2000 adet ilacı masaya yatırıyor. Bu ilaçlar sadece kendi araştırmacılarından değil, polis teşkilatından, eczanelerden ve hastalardan da

Küreselleşmenin bedeli

Günümüzde ilaçların büyük bir kısmı Asya'da üretiliyor. Fabrikalardaki kontroller ise tam anlamıyla yapılamıyor

TİCARİ AÇIDAN BAKILDIĞINDA, ilaçlar tıpkı tıraş makineleri ya da cep telefonları gibi sadece birer ticari mal. Ama bu ürünler gibi ilaçlar da aynı küreselleşme dalgasının etkisi altında. Hastalar farkında olmasa da bu tür etkiler, ilaç dünyasının altını üstüne getiriyor. Oysa Avrupa'daki üretici firmalar 1980'lerin sonlarına kadar etken maddelerin yüzde 80'ini kendi ülkelerinde üretiyorlardı.

Bugünse şifalı maddelerin büyük bir kısmının dünyaya yayıldığı asıl merkez Asya. Burası adeta kaynayan bir kazan gibi. Amerikalılar gibi Avrupalılar da ilaçlar için etken maddelerin yüzde 80'inden fazlasını özellikle Hindistan ve Çin'den satın alıyorlar. Bunun asıl nedeni ise ucuz olmaları.

Örneğin bir ağrı kesici olan parasetamol, Avrupa kıtasında artık hiç üretilmiyor; orada yaşayanlar antibiyotikler konusunda büyük oranda Asya'ya bağımlılar.

Küreselleşmeyle birlikte sahtecilik ve ilaçlarda kalitesizlik gibi riskler çoğaldı. Buna paralel olarak hastaların sağlığını garanti atında alma gerekliliği de arttı. Bundan en çok etkilenenler ise kendi isimleriyle preparatların piyasaya sürüldüğü dünyaca ünlü ilaç firmaları.

Bu firmalar büyük bütçeler harcayarak yaptıkları analizlerle tüplerin içinde, kutuların üzerinde yazan maddelerin bulunduğunu ve kullandıkları hammaddenin saflığını garantilemeye çalışıyorlar. Bu testten geçemeyip geri gönderilen maddeler çıkıyor tabii sürekli. İlaç hukukuna göre AB dışındaki işletmelerin de düzenli olarak denetlenmesi, denetçilerin makineleri, depoları, laboratuarları ve üretim süreçlerine ilişkin dokümantasyonları kontrol etmesi gerekiyor. Böylece "İyi Üretim Uygulamaları" güvence altına alınmaya çalışılıyor.

Gerçekleştirilmesi neredeyse imkansız bir görev bu. Avrupa İlaç Kalite ve Sağlık Hizmetleri Direktörlüğü 50 ülkeden çeşitli firmalara tıbbi ilaç üretimi için toplam 3500 sertifika düzenlemiş. Bu sertifikalar belli kalite standartlarına uyulduğunu belgeliyor. Avrupa İlaç Kalite ve Sağlık Hizmetleri Direktörlüğü'ne bağlı müfettişler, her yıl topu topu 30 işletmeyi mercek altına alabiliyorlar.

Bu denetimler sırasında üreticilerin kalite standartlarına tam olarak uymadığının anlaşılması da çok kolay anlaşılan bir durum değil. Hatta bazı firmaların müfettişleri kandırmaya çalıştıkları bile oluyor. Bu nedenle Avrupa İlaç Kalite ve Sağlık Hizmetleri Direktörlüğü 2011 yılında üretim standartlarına ilişkin verilerde eksiklikler saptadığı, ayrıca taammüden sahtecilik yapıldığı için 18 sertifikayı geçici olarak durdurup 14 tanesini de tamamen iptal etmiş.

Klaus Bachmann

gelebiliyor. Sonrasında dolandırıcılar gerçekten mahkeme karşısına çıktığında, analiz uzmanları Sandwich'ten gelip bilirkişi olarak mahkemeye katılıyorlar.

O sabah sırada cinsel gücü artıran bir ilaç deneyi var. Haplar İsrail polisi tarafından gönderilmiş. Laboratuar asistanlarından biri hapların bütün yönlerden fotoğrafını çekmiş, en ve boy ölçülerini almış, ağırlıklarını ölçmüş. Wendy Greenall, "İlacın sahte olup olmadığını anlamak için çoğunlukla bu bilgiler yeterli oluyor" diyor ve ekliyor: "Cinsel gücü artıran ilaçların sahtelerinin yüzde 95'i orijinalinden daha büyük oluyor."

Ama ilacın sahte olduğu asıl kimyasal analizlerle kesinleşiyor. Daha doğrusu bu işi lazer yazıcı büyüklüğündeki bir kızılötesi spektroskopi analiz ünitesi yapıyor. Bu cihazın adı karışık olsa da, kullanması çok kolay: Asistan bir bıçağın ucuyla hafifçe kazıyarak hapın üzerinden örnek alıyor ve bu örneği küçük bir elmas pencerenin üzerine koyup yayıyor. Kızılötesi ışınlarla örnek taranıyor ve moleküller harekete geçiyor. Hemen ardında da ekranda dağlar ve ovaları andıran bir manzara, bir peaks, yani kimyasal parmak izi oluşuyor. Araştırmacı orijinal örnekle bir karşılaştırma yapıyor. Tuşa basar basmaz, saniyeler içinde cihaz ilacın orijinal firmanın ürettiği ile örtüşme derecesini hesaplıyor: Yüzde 64. "Bu preparat gerçekten de etken maddeyi içeriyor" diye açıklıyor Greenall ve ekliyor: "Ama oranı çok fazla değil." Bir sahte ilaç daha. Zaten İsrailli yetkililere de bu kadarı yetiyor, daha fazlasını bilmek istemiyorlar.

Dolandırıcıların sahtecilik işi uzun zamandır sadece ereksiyon ilaçlarıyla sınırlı değil. Kolesterol, parkinson, sıtma ilaçları ve ağrı kesicilerin de sahtelerini yapıyorlar. Wendy Greenall'ın anlatabileceği bir sürü ürkütücü hikaye var. Üzerindeki sarı kaplamanın normalde yol çizgilerinde kullanılan ve kurşun içeren bir boyayla yapıldığı ağrı kesiciler, antibiyotik içeren kolesterol ilaçları gibi…

Laboratuar şefi özellikle "sahte ilaç-

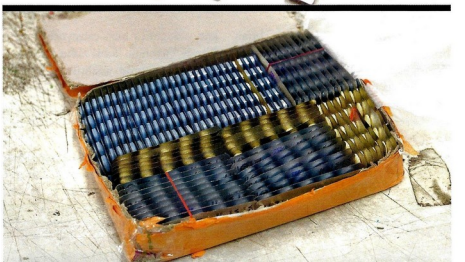

Gümrük görevlileri zamanla hangi postanın içinde yasadışı ilaç olduğunu hisseder hale gelmiş. Üstteki fotoğrafta olduğu gibi, Hindistan'dan gelen cinsel gücü artıran sahte ilaçlar çoğunlukla prospektüsleri olmadan zarfların içine konuluyor. Postadaki görevliler de bu duruma alışık olduklarından durumu fark ediyorlar. El konulan bu ilaçların yolculuğu çöp imha tesisinde son buluyor.

ların ambalajlarının gittikte mükemmelleştiğini" gözlemlediğini belirtiyor. Hatırladığı en iyi örneklerden biri Tanzanya'da ortaya çıkan bir sahte sıtma ilacı. "Kutularda her şey kusursuzdu. Parti numaraları doğruydu, son kullanma tarihleri örtüşüyordu. Görüntüde her şey mükemmeldi. Tek eksik hapların etken maddesinin çok az olmasıydı." İnsan bedenine ve hayatına yönelik haince bir saldırı. Zira burada sahtesi üretilen ilaç, yan etkisi az olduğu için özellikle hamilelerin kullandığı bir preparat.

"Hapların sahte olup olmadığını ortaya çıkarmak bizim için zor değil" diyor kimyager kadın. "Asıl zor olan, içinde ne olduğunu anlamak." İşte analiz uzmanlarını hevesle harekete geçiren de bu gö-

rev zaten. Ellerinde olsa sanatlarının tüm hünerlerini göstermek ve hapları en küçük parçalarına kadar ayırmak istiyorlar, ama bu haftalar sürer. Genelde buna vakitleri kalmıyor, işin içinde dolandırıcılık olduğunu gösteren bir kanıtın bulunması firmalar için yeterli oluyor çoğunlukla.

"İlke olarak örnekler üzerinde mümkün olduğunca hızlı çalışıyoruz" diyor Wendy Greenall. Tabii bunu söylerken ellerindeki bütün analitik malzemeleri ortaya dökememenin üzüntüsü sesinden açıkça hissediliyor.

Doktorlar ve araştırmacılardan oluşan uluslararası bir ekibin Güney Asya'daki sıtma ilaçları üzerine yaptığı bir araştırma, ulaşılan sonuçları gözler önüne seriyor. Bu eşsiz ve masraflı çalışma, Oxford Üniversitesi'nden Paul Newton'un koordinatörlüğünde gerçekleştirilmiş. Tropikal tıp uzmanı olan Newton, Laos'un başkenti olan Vientiane'de bir hastanede çalışıyor. Vietnam, Kamboçya ve Burma'daki meslektaşları gibi o da giderek artan miktarda ilaç sahteciliğiyle karşı karşıya kalmış. Anti-sıtma etken maddesi olan "artemisinin" içeren etkili sıtma ilaçlarının sahteleri, onun şu sıralar en sık karşılaştığı örnekler arasında. Bu durum Newton'ı oldukça endişelendiriyor: "Sıtma mikrobu bu ilaca karşı direnç geliştirirse, mesela doz çok düşük olursa, tamamen yok olmayabilir. Bunun tropikal bölgelerde kamu sağlığı üzerindeki etkisi tam bir felaket olur."

ARAŞTIRMACILARI SAHTE İLAÇLARA GÖTÜREN İZLER: BİTKİ POLENLERİ VE KİREÇ TOZU

Newton'un karşı saldırısı: 1999-2006 yılları arasında dört ülkeden doktorlar yaklaşık 400 örnek toplamışlar. ABD, Yeni Zelanda ve Kanada'daki bilim insanları bunlardan bazılarını titizlikle analiz etmiş. Hapları eritip karışımı incecik tüplerin içinden geçirmiş, bileşenlerini ayırmış ve her birinin miktarını belirlemişler. Bileşenlerdeki maddelerin elektronlarını çıkarıp bu işlem sonucunda oluşan iyonları bir elektriksel alandan geçirerek büyüklüklerine göre sınıflandırmışlar. Böylece ilacın bileşenleri hakkında başka sonuçlar çıkarmak da mümkün olmuş. Toz haline gelmiş hapları röntgen ışınlarına tutup hangi minerallerin bu örneklerde katkı maddesi olarak kullanıldığını bulmuşlar.

Adli tıp uzmanları sahte ilaçların izini sürebilmek için oldukça sıradışı bir yöntem kullanmış. Hapların içine karışmış bitki polenlerini saptamışlar. Sonuçlar, alaçam, çam, kızılağaç ve söğüt ağaçlarının polenleri, Güneydoğu Asya'nın en kuzeyinde hakim olan ılıman bir iklime işaret ediyor; kanatlı ceviz ve hikori cevizi ağaçlarının polenleri dolandırıcıların atölyelerinin bulunabileceği bölgenin sınırlarını daha da daraltıyor: Güney Çin, Laos ve Vietnam sınırları.

Daha sonra hapların içindeki mineralleri analiz ettiklerinde, Vietnam'da el konulan hapların ince öğütülmüş bir tür

İngiltere'nin Sandwich kentinde ilaç firmasının sahte ilaçların izini sürebilmek için kullandığı bir laboratuarı var. Şüpheli görülen haplar burada -sözgelimi bir havan yardımıyla- önce toz haline getiriliyor. Daha sonra elde edilen toz başka bir madde içinde eritiliyor. Son olarak da sıvı kromatografisinde içerdiği maddeler araştırılıyor.

kireç içerdiği araştırmacıların dikkatini çekmiş. Bu kirecin sadece Çin'in batısındaki Nanning şehrinde, Vietnam sınırı yakınlarındaki taş ocaklarında çıkarılan bir tür olduğu anlaşılmış.

Interpol Genel Sekreteri Ronald Noble, sahte ilaçların içeriklerine ilişkin bu bilgilerle birlikte 2006'da Pekin'e gidip bu vakaya ilişkin bilgileri aktarmış. Sağlık Bakanlığı hemen kendi soruşturmalarını başlatmış ve insan sağlığını hiçe sayan bu suça ortak olan üç adam yakalanmış. Ancak araştırmacılar fabrikanın yerini saptayamamışlar.

Jüpiter Operasyonu olarak bilinen bu çalışma, her şeyin mümkün olduğunu gösteriyor. Ancak dolandırıcılığa engel olabilecek bir model olarak görülmüyor. Hem çok masraflı hem de çok yavaş. Öyleyse ne olacak? Uzmanlar polis baskınlarını arttırmanın, sıkı gümrük kontrolleri uygulamanın, özel araştırma ekipleri kurmanın yeterli olmadığı konusunda hemfikir.

Paul Newton, "eşzamanlı daha çok müdahale gerektiğini" söylüyor. Etkili çalışan tıbbi ilaç kontrol organlarının olması onun için kilit noktalardan biri. Yetkileri yasalarca belirlenmiş, siyasetçiler tarafından desteklenen, yeterli sayıda elemana sahip, aynı zamanda hapların ve damlaların kalitesini test edebilecek birimler olmalı zira özellikle işin bu son kısmında eksiklikler söz konusu: Sıtmadan etkilenen 47 Afrika ülkesinden sadece üçünde ilaçlar için kimyasal analiz yapılabilecek laboratuarlar var.

Tropikal tıp uzmanlarının bir diğer önemli talebi de hayati önem taşıyan ilaçların insanlara uygun fiyatlarla, hatta ücretsiz olarak sunulması. Asıl bu, "dolandırıcıların oağına incir ağacı dikecek ve bu işin maddi cazibesini azaltacaktır."

Newton ve dava arkadaşlarının üzerinde durduğu bir nokta daha var: Cezai takibatın sınırların ötesinde de geçerli olabilmesini ve faillerin Lahey Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne çıkarılabilmesini sağlamak için, bu tür dolandırıcılık suçlarının nihayetinde neyse öyle, yani "insanlık suçu" olarak damgalanması gerekiyor.

TÜRKİYE'DE DURUM NE? Tüm dünyada önlenemez bir yükseliş içindeki sahte ilaç piyasasının ülkemizde neyse ki çok farklı bir seyri bulunuyor. Toplumu, en sağlıklı şekilde doğru ilaca yönlendirmekle sorumlu Farmakovijilans Derneği Başkanı Dr. Seyfullah Dağıstanlı, ülkemizde resmi kurum ve derneklerin ortak çalışmalarının imrenen bir tablo yarattığından bahsediyor. Dağıstanlı, ülkemizin sahte ilaç konusunda son yıllarda devreye girmiş özgün bir program olan İlaç Takip Sistemi (İTS) sayesinde diğer ülkelerden çok farklı ve daha iyi bir yerde olduğuna vurgu yapıyor. Reçete ile satılan ve eczanelerden alınan ilaçlar kendine has bir numara ile tanımlı olduğu için, sahte ilaç bu sistem tarafından hemen tanınıyor. Dağıstanlı, "İlaçların yüzde 90'ı sosyal güvenlik şemsiyesi altında devlet tarafından karşılandığı için, bu

Dolandırıcıların cirit attığı yerler

Geçmişteki örnekler şunu gösteriyor: Her türlü ilacın sahtesi yapılabilir. Yeter ki işin kârlılığı yüksek olsun!

1995 NİJERYA

Menenjit salgını sırasında ülkeye bağışlanmış 88 bin doz aşı bulunmaktaydı. Suçlular ampulleri, içinde etken madde olmayan sahteleriyle değiştirdi. Bu etkisiz preparatlar yüzünden 2500 kişi öldü.

1999 KAMBOÇYA

Etken maddesinin kullanma tarihi geçmiş ve etkisi azalmış olduğu için sıtma ilacını aldıktan sonra en az 30 kişi hayatını kaybetti.

2002 ALMANYA

Bazı dikkatli hastalar, bağışıklık sistemini baskılayıcı, yani vücudun nakledilmiş bir organı reddetmesini önlemeye yarayan bir ilacın kapağının her zamanki gibi açılmadığını fark etti. Dolandırıcıların bilinmeyen bir kaynaktan ucuza temin ettikleri bir preparatı sahte bir ambalajla ilaç piyasasına sürdüğü anlaşıldı.

2003 ABD

Amerikan Gıda ve İlaç Dairesi, Lipitor adlı 18 milyondan fazla sahte kolesterol ilacını piyasadan toplattı.

2004

KONGO DEMOKRATİK CUMHURİYETİ

Doktorların HIV ilaçları konusunda dikkatli olması istendi. İlaçlarda antiviral etki göstermesi gereken bir madde yerine, depresyon ilaçlarında ve kas gevşeticilerde olan maddeler bulunduğuna işaret ediliyor.

2006 ÇİN

Şanghay'da polisler Tamiflu adlı grip ilacının sahtesinin üretildiği bir atölyeye baskın yaptı. 400 kilodan fazla hazır "ilaca" ve 46 ton ilaç hammaddesine el konuldu.

2008 BELÇİKA

Brüksel Havaalanı'nda gümrük memurları 2 milyondan daha fazla sahte Tramal adlı ağrıkesiciye ve Fansidar adlı sıtma ilacına el koydular. Büyük çantalara yerleştirilmiş olan bu ilaçlar Hindistan'dan gelip Afrika'ya gidiyordu.

2009 FİLİPİNLER

San Pedro kentinde 70 bin Euro değerinde grip aşısına el konuldu. İğnelerin içinde sadece damıtılmış su bulunmaktaydı.

2010 TANZANYA

Resmi makamlar Gentamycin adlı antibiyotik içeren 1,2 milyon ampule el koydu. Etiketlerin üzerindeki yazının kolayca silinmesinden ilaçların sahte olduğu anlaşılıyordu.

2012 ABD

Amerikan Gıda ve İlaç Dairesi Avastin adlı kanser ilacının sahtelerine karşı uyarıda bulundu. Bu ilaç Mısır, İsviçre, Danimarka ve Büyük Britanya'ya kadar uzanan çapraşık yollar üzerinden ABD'ye kadar ulaşmıştı.

TÜRKİYE'DE TEHLİKE, ZAYIFLAMA HAPLARI İLE CİNSEL GÜCÜ ARTIRICI İLAÇLARDA.

sistemin kurulu olduğu hastane, doktor, eczane, depo ve SGK koordinasyon halinde sahte ilacı elimine eder" diyor ve ekliyor: "Bu sistem gerçekten ülkemizin bir başarısıdır. ABD, Almanya gibi ülkelerden sistemin öğrenilmesi için Sağlık Bakanlığı yetkilileri sürekli davetler alıyorlar ve işleyişi tanıtıyorlar."

Buna rağmen ülkemizde az da olsa sahte ilaç, alıcı ile buluşuyor. Bu suç örgütleri dünyada diğer örneklerde olduğu gibi daha çok internet üzerinden pazar bulmaya çalışıyor. Sağlık Bakanlığı, ihbar sonucunda tespit edilen internet sitelerini operasyonel girişimlerle kapatmasına rağmen, bu suç örgütleri, tanımsız ada ülkelerinde yeni isimlerle internet üzerinden faaliyetine kaldıkları yerden devam edebiliyor.

Farmakovijilans Derneği Başkanı Dağıstanlı halkı bu konuda da uyarıyor. Hastaların eczane dışında hiçbir kaynaktan ilaç satın almamaları, internet üzerinden veya sokakta satılan ilaçlara itibar etmemeleri gerektiğinin de özellikle altını çiziyor.

DÜNYADA PARMAKLA GÖSTERİLİYOR

Peki nedir bu İlaç Takip Sistemi, yani kısa adıyla İTS? Gelişmiş ekonomiye sahip ülke bakanlıklarının konuya imrenerek baktığı, sahte ilaç simsarlarına nefes aldırmayan ve T.C Sağlık Bakanlığı'nın geliştirip uyguladığı bu kontrol sistemi, karekod olarak da adlandırılıyor. Sağlık Bakanlığı, Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu, Fiyat, Mevzuat ve Araştırmalar Daire Başkanı Dr. Akif Akbulut'un sisteme dair anlattıkları ve sahte ilaç operasyonları ile ilgili katılımları gerçekten gurur veriyor, göğüs kabartıyor. Akbulut'un anlatımı sonucu, karekod sistemi sayesinde bir ilaç kutusunun bizim midemize kadar takip edilebildiğini de öğreniyoruz. Sistem, her ilaç kutusunun üretim aşamasında tıpkı her vatandaşa verilen özel ve tek bir TC kimlik numarası gibi kendine has bir numara ile kodlanması sayesinde işliyor. Böylece bu ilaç kutusunun üretildiği fabrikadan sonra hangi ecza deposuna ve oradan da hangi eczaneye gittiği kolaylıkla takip ediliyor. Hatta hangi hastanın bu ilacı tükettiği de sistem tarafından tespit edilebiliyor. Böylece sahte ilaçlar Türkiye'de resmi ağa dahil olamıyorlar.

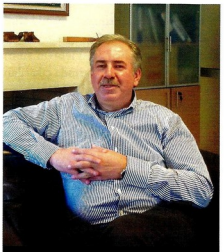

Farmakovijilans Derneği Başkanı Dr. Seyfullah Dağıstanlı, ilaç sahteciliğinden kapatılan internet sitelerinin, faaliyetlerine tanımsız ada ülkelerde yeni bir hesap üzerinden devam ettiklerini belirtiyor.

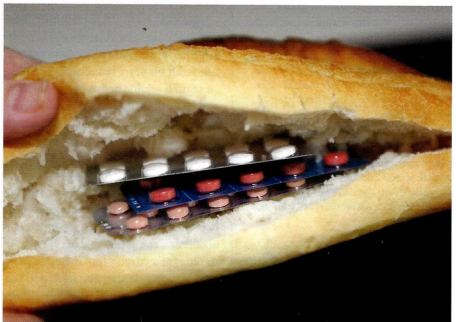

İlaç simsarları sahte ilaçları gümrükten geçirmek için en akıl almaz yöntemleri denemekten çekinmiyorlar. Genellikle ilaçların kutuları olmuyor.

ZAAFİYETLER KULLANILIYOR

Çok başarılı olan bu sisteme rağmen ülkemizde sahte ilaç piyasasının olmadığını söyleyemeyiz. Buradaki piyasada talep gören ilaçlar, insanların zafiyetlerini kullanarak pazarlanan zayıflama hapları ya da cinsel gücü artıran ilaçlar. Eczaneye gitmeden ya da herhangi bir insanla yüz yüze gelmeden internetten alınan bu ilaçlar gerçeklerinden daha ucuz olmaları ile de tercih ediliyor.

Bir başka problem kaynağı da, ucuz olduğu için Türkiye'de yasal üretimi ya

İlaç sahteciliği suçunun tanımı da değişti. Bu tür suçları işleyenler daha önce sahtecilik ile suçlanırken artık çıkar amaçlı suç örgütü kurmaktan ceza alıyor.

Geçen günlerde sonuçlanan ve Interpol aracılığıyla 100 ülkede gerçekleşen Pangea operasyonuna Sağlık Bakanlığı çalışanları da büyük destek verdi. Bu sayede Türkiye'de de 300'e yakın site kapatıldı ve 80 kişi gözaltına alındı.

da ithalatı durmuş olan bazı kanser ilaçları. Hastalar piyasada bulamadıkları bu tip ilaçları temin edebilmek için haklı olarak karşılarına çıkan her yolu deniyorlar. Bu da hastaları istismarcıların kucağına itebiliyor. Ancak Türkiye'deki başarılı ilaç takip sistemi sayesinde zarar görmüş ciddi bir toplu vaka kayıtlara geçmemiş.

SAHTECİLİKTEN ÇIKAR AMAÇLI SUÇ ÖRGÜTÜNE

Bu ilaçların yurtdışı menşeli olanlarının geneli Uzakdoğu bağlantılı. Yurtiçindeki üretimhanelere ise geçtiğimiz günlerde baskınlar düzenlenmiş ve çok sayıda sahte ilaç ele geçirilerek imha edilmişti. Sağlık Bakanlığı'nda ilgili birim daire başkanı Dr. Akif Akbulut, yakın zamanda 100 ülkede Interpol aracılığıyla yürütülen geniş çaplı bir sahte ilaç operasyonunun Türkiye ayağında görev aldıklarından bahsediyor. Sağlık Bakanlığı ve emniyet birimlerinin de destek verdiği operasyonlarda 80 kişi yakalandı ve 10,5 milyon dolar değerinde sahte ilaç elde geçirildi. Bir amacı da tüketiciyi bilinçlendirmek ve kaçak ekonomilere karşı durmak olan bu uluslararası operasyonlar sonucunda ülkemizde tespit edilen sitelerin, ki yaklaşık 279 ayrı siteden söz ediliyor, hepsinin tek elden yönetildiği saptanmış. Sağlık Bakanlığı'nın yürüttüğü bu çalışmaların stratejik hedefi bu ilaçların üretimini ve satışını sıfıra indirmek.

Bu yüzden suçun tanımı da son yıllarda yapılan çalışmalarla değişmeye başlamış. Dr. Akif Akbulut, yakın bir zamana kadar sahte ilaç üreten veya ithal edip satanların sahtecilik ve kaçakçılık ile yargılandıklarını anlatıyor ve ekliyor: "Hem bakanlığımız hem emniyet yetkilileri hem de hukuk adamları bunun basit bir sahtecilik ya da kaçakçılık olmadığı görüşünde birleşti çünkü insan ve toplum sağlığı üzerinde oynanan bir oyun söz konusuydu." Bu sebeple 2012 yılından itibaren sahte ilaç operasyonlarında ele geçenler "çıkar amaçlı suç örgütü kurmak" suçu ile yargılanıyorlar. Dolayısıyla devreye özel yetkili savcılar giriyor.

KAYITSIZ 32 MİLYAR DOLAR

Gelelim olayın ekonomik boyutuna... Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre 32 milyar doların üzerinde bir sahte ilaç piyasası mevcut, ki Türkiye'deki resmi ilaç piyasasının hacmi 15 milyar TL. Yani bizim resmi ilaç pazarımızın bile kat be kat üzerinde bu rakamlar. Bunlar sadece tespit edilebilenler. Bir de tespit edilemeyenler var ki varın bu sahtecilik ve kaçakçılık piyasasının gerçek hacmini siz düşünün! ■

Sağlık Bakanlığının uyguladığı karekod sistemi sayesinde bir ilaç kutusu üretiminden tüketildiği eve kadar takip edilebiliyor. Böylece Türkiye'de sahte ilaçlar resmi ağa dahil olamıyor.

şans mı şansızlık mı?

HAZIR PARAYA KONMAK!

Dünya çapında eşsiz bir deneme, başka ülkelerde de yapılması düşünülen bir girişim… Afrika'nın güneyinde, Namibya'daki bir köyde yaşayan bütün insanlara kayıtsız şartsız aylık asgari ücret ödeniyor. Bu ödemenin yoksul insanların içlerinde saklı kalmış gücü ortaya çıkarması, her birini mikro-girişimcilere dönüştürmesi umut ediliyor. Peki, insanların hayatları nasıl değişiyor? İşte sonuçlar…

YAZI **Markus Wolff**
FOTOĞRAFLAR **Jonathan Torgovnik**

693
50
OLLARS
20
TO:
2147815445
100.10
90.00-
3.60-
0.54-
AMOUNT
WITHDRAW FEE
VAT ON FEE
NEW BAL

Vatandaşlık geliri her derde deva mıdır?

Köy sakinleri, ağacın altında önemli konuları konuşuyorlar. 2007'de burada bir piskopos herkese verilecek vatandaşlık geliri uygulamasını açıkamıştı.

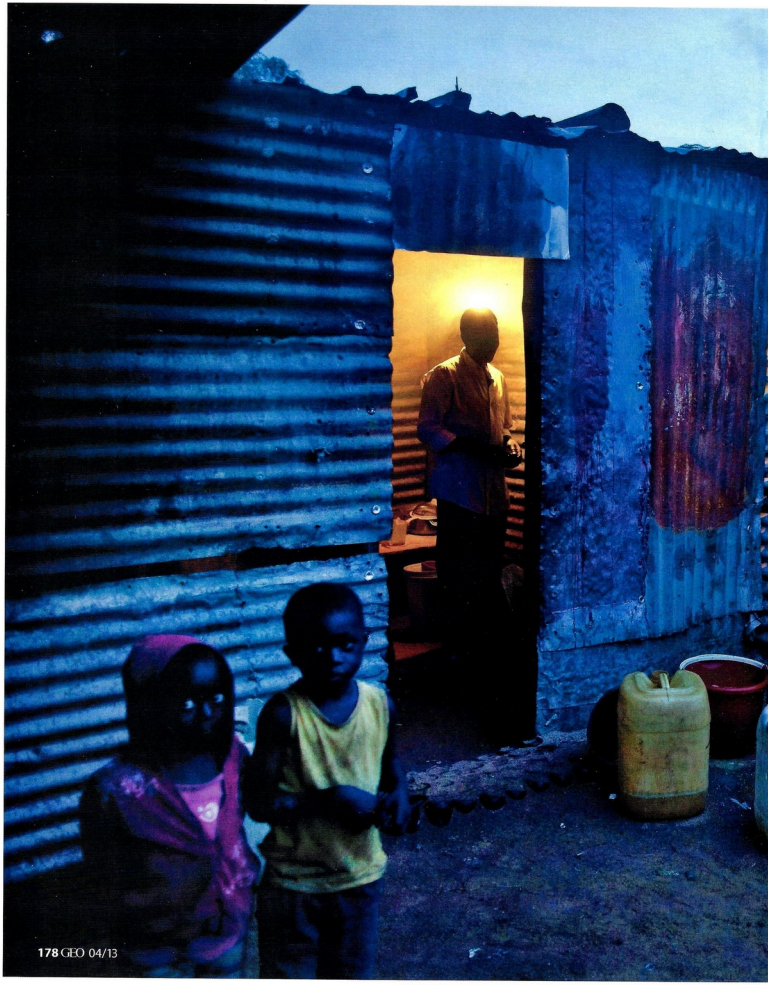

Etki arayışı

Otjivero'nun barakaları. Bir kadın bilimci burada 700 röportaj yaparak herkese dağıtılan vatandaşlık gelirinin ölçülebilir sonuçlar doğurup doğurmadığını araştırdı.

Paranın dışında umut da gerekli...

Vatandaşlık geliriyle kurulan küçük bir dükkan, öğrencilere bol bol yemeğin dağıtıldığı ilkokula yapılan düzenli ziyaretler... Bunların hepsi birer umut ışığı. Ama birçok kişinin yoksul hayatında çok fazla değişiklik olmadı.

Kiliseler, sendikalar ve yardım kuruluşları Otjivero'da kalkınma yardımına alternatifler sunmak istiyor. Frida Nembwaya bir umut örneği: Fırın, un ve maya satın alarak ürettiği ekmeklerle kendi parasını kazanıyor.

Dört yıldan sonra Otjivero köyündeki para akışının kesilmesi söz konusu olduğunda herkes kendini haklı görüyor. Devlet başkanı, karşılıksız hizmetin tembelliğe yol açtığını söylüyor. Beyaz tüccar ise kuponların daha mantıklı olduğu fikrinde. Protestan papazlara göre ortaya çıkan sonuçlar büyük bir başarı. Ekonomistler ise bu sonuçların ciddiye alınmaması gerektiğini vurguluyorlar.

Köy sakini, emekli okul müdürü Stephen Eigowab önce bir molaya ihtiyacı olduğunu söyleyerek sallanan plastik sandalyeye oturuyor. Beresini çıkarıp elini terli ve kel başına sürüyor. Öğleden önce, greyfurt ağacı kadar iyi gelişemeyen bir limon ağacını başka bir yere dikti. Önümüzdeki günlerde, kökleri toprağın içinde dokunaç gibi uzanan karabiber ağacını da sökmesi gerekecek. Ağacın uğursuzluk getirdiğini düşünüyor.

Windhoek'e 100 kilometre uzaklıktaki Otjivero'da bir sürü karabiber ağacı bulunuyor muhtemelen. Buranın kuru toprağı meşin gibi ve "ev" sözcüğü burada muşambalı oluklu sacla eşanlamlı. Otjivero, yaklaşık 20 yıl önce kurulmuş. Burada ağırlıklı olarak, artık beyazların çiftliklerinde ihtiyaç duyulmayan çiftlik işçileri yaşıyor. Otjivero hiçbir zaman bolluk bereket içinde bir yer olmadı doğrusu. Hatta olan şeyler de kötüydü: Açlık, AIDS, işsizlik, cinayet... Kabus gibi bir köy... Fakat Eigowab, bunun tam tersini de yaşadı. Emekli okul müdürü Eigowab, her ay hiçbir şey yapmadan para alıyor. Bunu 2008'in başından 2009'un sonuna kadar süren bir deneye borçlu. Ve Eigowab, hala deneyden faydalanıyor.

HİKAYENİN BAŞLANGICI 2007'nin sonbaharına dayanıyor. Megafondan yapılan anons, köy sakinlerini bütün önemli meselelerin konuşulduğu akasya ağacının altına çağırır. Ağacın gölgesinde bekleyen piskopos Zephania Kameeta saygın bir isim. Eskiden, Almanlardan sonra ülkeyi 1990'daki bağımsızlığına kadar yöneten Güney Afrikalıların ırkçı politika-

Amaç çarçur etmek değil, yatırım yapmak!

sına karşı savaşıyordu. Şimdi her şeyden önce fakirliğe karşı savaşıyor. İstatistikler kişi başına düşen ortalama gelirin yüksek olmasından dolayı Namibya'nın üst orta gelirli ülkeler grubunda olduğunu gösteriyor. Buna rağmen nüfusun neredeyse yarısı fakirlik sınırının altında yaşıyor. Yaklaşık 2 milyonluk nüfusun üçte birinden fazlası günde bir Euro bile harcayamıyor. Ülkede daima 0 ile 1 arasında seyreden Gini katsayısı, oldukça moral bozucu bir değer ve bir ülkedeki gelir dağılımındaki eşitsizliği adeta sihirli mürekkep gibi görünür hale getiriyor. Katsayı 0 herkesin aynı gelire sahip olduğuna; katsayı 1 ise gelirin tek bir kişide toplandığına işaret eder. Piskopos 2007'de köy sakinlerine konuşma yaptığında Namibya'nın katsayısı 0,67 idi. Dünyanın neredeyse hiçbir ülkesinde gelir dağılımı buradaki kadar adaletsiz değil.

Kameeta, akasya ağacının altında yaptığı toplantıda yakında herkese ayda 100 Namibya Doları (yaklaşık 9 Euro) ödeneceğini açıklar. Buna inanmak istemeyenlere ise, "Otjivero'ya o kadar uzaklardan yalan söylemek için gelmedim. Yalan söylemek için fazla yaşlıyım" şeklinde cevap verir.

Parayı alanlar bunu bir mucize olarak adlandırıyorlar. Parayı ödeyen kilise, sendikalar ve yardım organizasyonlarından oluşan birlik ise bunu sosyoekonomik bir kaldıraç olarak görüyor. Birlik, kayıtsız şartsız vatandaşlık gelirinin kalkınma yardımından veya devletin yaptığı ödemelerden daha etkili olabileceğini ispatlamak istiyor. Devletin yaptığı sosyal yardımların aksine, iş sahibi insanlara da ödenen karşılıksız bir para bu.

Bu denli büyük bir deney daha önce hiç yapılmamış. Piskopos Kameeta, projenin Otjivero'yu sadece Namibya için değil, Afrika'nın diğer ülkeleri için de örnek haline getirebileceğini vurgular. Aynı zamanda kanunla belirlenmiş bir ücretin her insana saygın bir yaşam sağlayıp sağlamadığını tartışan dünyadaki diğer yerler için de iyi bir örnek olacaktır kuşkusuz.

Piskoposun ziyaretinden sonra tüm sakinler kaydedilir, toplam 961 kişidir. Sadece 60 yaşın üstünde olanlar ve emeklilik maaşı alanlar, ağırlıklı olarak Almanya'dan gelen paradan faydalanamazlar. Toplanan para, Brot für die Welt (Dünya için ekmek) adlı kuruluşun Rheinland ve Vestfalya'daki Protestan kilisesinin ve Friedrich Ebert Vakfı'nın bağışlarından oluşmaktadır.

STEPHEN EIGOWAB, birkaç ay sonra ilk vatandaşlık maaşını alır; nakit 100 Namibya Doları. Bir köy komitesi, sakinlerin aldıkları parayı hemen çarçur etmemeleri için dikkat eder. Komitenin göre-

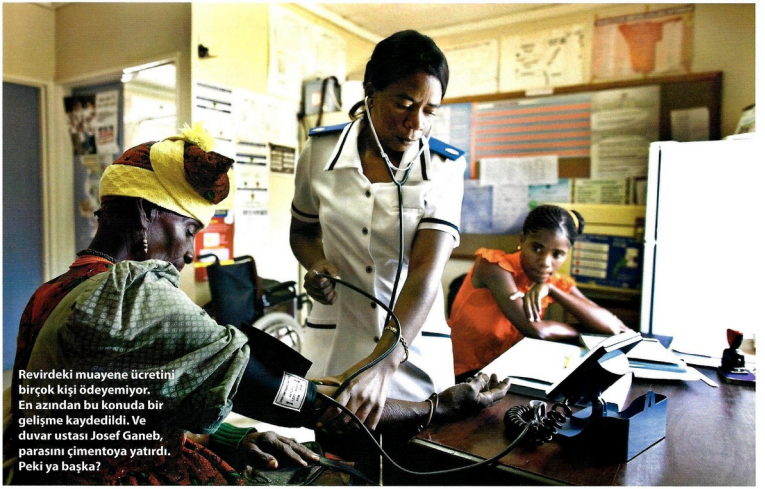

Revirdeki muayene ücretini birçok kişi ödeyemiyor. En azından bu konuda bir gelişme kaydedildi. Ve duvar ustası Josef Ganeb, parasını çimentoya yatırdı. Peki ya başka?

İnsan, doğası gereği mantıklı mıdır?

DENEYİN SONU
Yetişkinlere her ay postaneden nakit para ödeniyordu. Ancak deney sona erdi ve tekrar başlaması pek olası değil.

vi, insanları bilgilendirmektir, ne de olsa bol çocuklu aileler artık 700 ya da 800 Namibya Doları almaktadır. Bu, ülkedeki birçok işçinin kazandığı paradan daha fazladır.

Stephen Eigowab, 18 kişilik komitenin başkanlığına seçilir. Köy sakinleri için irtibat kişisidir Eigowab. Aynı zamanda yurtiçi ve yurtdışından -artık ödemeler kadar düzenli bir şekilde- gelen; insanların dolarlarla, dolarların da insanlarla ne yaptığını merak eden gazeteci ve siyasetçilere bilgi vermekle de görevlidir. Hekimler gibi köyü gezip vatandaşlık gelirinin gerçekten kadere boyun eğme ve ilgisizliğe karşı etkili olup olmadığına, hayatta kalma mücadelesinden duyulan korkuyu azaltıp azaltmadığına bakılmaktadır. Görülen odur ki verilen destek öncelikle karın doyurmakta, insanların özgüvenini güçlendirmekte ve onları aktif hale getirmektedir. Sorulması gereken soru şudur: Vatandaşlık geliri her derde deva mıdır? Daha adil bir dünya için gerekli bir ilaç mıdır?

Otjivero'yla ilgili çıkan haberler bir hayli umut verici. Örneğin Emilia Garises, aldığı parayla kumaş satın alıp giysiler dikiyor. Josef Ganep adlı duvarcı, vatandaşlık geliriyle çimento satın alıp günde 250 adet tuğla üretiyormuş. Bütün haberlerde sekiz çocuk annesi Frida Nembwaya'nın adı geçiyor. Nembwaya, bir fırın satın almış, parasını süte, tereyağına, kuru mayaya yatırıyor ve günde 100 adet sandviç ekmeği pişiriyor. Tanesini de bir dolara satıyor. Komite başkanı Eigowab ve projenin kurucuları başarı hikayeleri sayesinde vatandaşlık geliri konusunda hükümeti ikna edeceklerinden emin.

Bunlar yaşanalı epey zaman oldu ve şimdi Eigowab, düşünceli bir şekilde sandalyesinde sallanıp duruyor. Sabah saatlerinde proje kurucularından yakında ödemelerin kesilebileceğine dair kötü haberler almış. Projenin sona ermesiyle birlikte 2009'un aralık ayından beri, vatandaşlık gelirinin ülke çapında uygulanacağı umuduyla geçici olarak ödenen 80 dolar (yaklaşık 7 Euro) bile ödenmeyebilirmiş.

Bu durumdan hayal kırıklığına uğrayanlar arasında Windhoek'ta yaşayan Protestan papaz Dirk Haarmann ve eşi Claudia da var. Haarmann çifti, Batı Almanya'nın Mettmann kentinden geliyor. İkisi de sosyal bilimci ve teolog.

Namibya Protestan Luteryan kilisesinin emriyle Otjivero'daki projeyi birlikte yönetmişler. Dünya Bankası bile projeye dahil olmak istemiş. Hatta bir gün arayan bir kişinin "Washington'da sürekli Otjivero'yu duyuyoruz. Orada neler oluyor?" diye merakla sorduğunu anlatıyorlar.

Haarmann çifti, Birleşmiş Milletler'in ve elbette Namibya'nın devlet başkanı gibi isimlerin de Otjivero'dan haberdar ol-

Aç olmayan çocuklar... Bu da bir başarıdır!

Vatandaşlık gelirinin iyi bir etkisi: Çocukların karınları tok, daha aktifler ve okulda derslere odaklanabiliyorlar.

malarına zekice vesile olmuş. Devlet başkanına diyagramlar, görseller ve istatistiklerden oluşan belgeler sunmuşlar. Açıklanan ilk büyük rapora göre altı aylık bir sürede normalden az ağırlığı olan kişilerin sayısı yüzde 42'den yüzde 17'ye düşmüş. Ebeveynler okul ücretlerini ödemişler ve yasadışı avlanma da önemli ölçüde gerilemiş. En önemlisi ise yeni küçük işletmelerin köyün ekonomisini harekete geçirmeleri olmuş. "Vatandaşlık gelirinin bu kadar teşvik edici olacağını beklemiyorduk" diyor Claudia Haarmann.

Ama çözüm bu kadar kolay olabilir mi? Otjivero'daki projenin başarılı olmasındaki etken, kilisenin paranın dışında başka olgulara da önem vermesi mi? Cevaplanması gereken sorular var. Mesela fakirlik içinde yaşayan bir insan nasıl tarif edilir? Genel olarak insanı betimleyen özellikler neler? İnsan gerçekten doğası gereği mantıklı, istekli ve sorumluk sahibi mi? Yoksa ülkedeki çiftlik evlerinde ve başka yerlerde insana yüklenen imaj doğru mu? Hediye edilen para insanı tembelleştirir mi?

Vatandaşlık geliri, her şeyden önce bir inanç meselesidir. Açıklanan raporun sonuçlarına göre kilise, ne vatandaşlık geliri fikrini ne de insan imgesini tekrar gözden geçirmek zorunda. Fakat değişen ne oldu diye sorarsak cevabımız "hiçbir şey" olacak. Projeye karşı olanların sayısı destekleyenlerin sayısından daha yüksek hale geldi. Bunun nedeni belki de birçok kişinin Hardy Köhler gibi düşünmesi. Köhler, Otjivero'dan birkaç kilometre uzaklıktaki Omitara'da bölgenin doğru dürüst tek dükkanını işletiyor. Tezgahının arkasında geniş bir ürün yelpazesi yer alıyor. Ekmek, süt, bira, yumurta, baltalar, testere bıçakları...

Köhler'in neredeyse her zaman acelesi var. Yürürken, konuşurken. Özellikle de, bugün olduğu gibi, Windhoek'e gitmek istediğinde ve telefon sürekli çaldığında. Telefonu kapattıktan sonra, "Burada insanlar sadede gelemiyorlar. Sürekli hal-hatır soruyorlar" diyor kızgın

bir şekilde. Kendisi çok farklı. Ne istediğini ve ne düşünduğünü hemen söylüyor. İnsanın nasıl olduğunu veya parasıyla ne yaptığını anlamak için Köhler'in diyagram ve grafiklere ihtiyacı yok. Köhler bilgisini, kasa defterinden ve bugün folyonun içine vakumlanmış, kullanılmış cam şişelerden alıyor. "Madem içki içilmiyor, o halde çocuklar ödeme gününden hemen sonra neden boş şişelerle gelip depozitoyla ekmek alıyorlar?" diye soruyor.

Köhler'e göre vatandaşlık gelirini tutumlu kullanan aileler de var. Fakat televizyon ve gazetelere verdiği demeçlerde şimdiye kadar hep 'diğer' ailelerden bahsetti. Sürekli başarılı kadın fırıncı ve duvarcıdan bahsedilmesini eleştiriyor. "Bu örneklerden sadece iki tane değil, 200 tane olmalı!" şeklinde düşünüyor. Böylece Köhler, projenin başarısızlıkla sonuçlanacağını bekleyen insanların temsilcisi haline geldi. Köhler ismi eşittir vatandaşlık geliri karşıtı oldu.

Hardy Köhler, kendisine yapıştırılan "alaycı aşağılık herif" imajına da "eleştiriyor ama ayyaşlığa yol açan kendisi" sözlerine de alıştı. Daha çok gıda satmak istediğini söylüyor Köhler. Bunu ispatlamak istercesine dükkanında vatandaşlık geliriyle alınabilecek ürünlerin listesini çıkarıyor: Beş kilo mısır unu, bir kilo pirinç, 750 mililitre ayçiçek yağı, bir kilo şeker, 200 gram sabun. Köhler, bu ürünlerle bir ay idare edilebileceğini söylüyor. Hatta para yerine kupon dağıtılmasını önermiş. Böylece herkes kuponları dükkanında gıdalarla değiştirebilir diye düşünüyor. Ama komisyon bunu istememiş. Kilise yetkilileri, herkesin parasını bağımsız bir şekilde idare etmesini talep etmiş. "O zaman alkol satın alıp almamak da herkesin kendi kararı" diyor Köhler.

"AH AH, O İÇKİ" DİYOR köy sözcüsü Stephen Eigowab ve ekliyor: "Ne yapabiliriz ki?" Köyün seçtiği denetçiler, vatandaşlık gelirinin hemen shebeen adı batakhanemsi barlarda harcanmaması için insanlara uyarılarda bulunuyorlar. Ama bir taraftan da projenin başlangıcından beri shebeen'lerin sayısı iki kattan fazla artmış ve 18'e çıkmış. Aynı zamanda Otjivero'nun nüfusunda da artış var. Eigowab, insanların vatandaşlık gelirinden faydalanma umuduyla Windhoek'ten bile buraya geldiğini belirtiyor. Köyde aileler de genişlemiş. Paranın daha çok insana yetmesi gerekiyor ama kişi başına düşen para miktarı azalmış. Para alma hakkına sahip olanlar gelirlerini yeni gelenlerle gönüllü olarak paylaşıyorlar. Eigowab, daha önce 1000 kişi civarında olan nüfusun artık 1400 kişi olduğunu tahmin ediyor. Tam sayıyı ise hiç kimse bilmiyor. "Sonuçta her gün nüfusa yeni bebekler de ekleniyor" diyor Eigowab.

Böylece vatandaşlık gelirinin etkisi her yeni bebekle, her yeni gelen kişiyle azalıyor. Projenin etkisini kanıtlayan unsurlar, kendi kendine yok oluyor. Namibya'nın devlet başkanı, ulusa seslenis konuşmasında projeye karşı yeni argümanlar aramaya bile zahmet etmeden vatandaşlık gelirinin tembelliğe yol açtığını açıklıyor.

FAKAT BİLİM ADAMLARI ŞÜPHECİ tavırlarını sürdürüyor. Örneğin Alman Ringmar Osterkamp... Namibya Ekonomi Politikası Araştırma Ünitesi'nde (NEPRU) ve Windhoek Üniversitesi'nde çalıştı. Ekonomist olan Osterkamp, destekçilerin aksine vatandaşlık gelirinin özgüveni arttırıp arttırmadığını, saygın bir yaşam sağlayıp sağlamadığını pek sorgulamıyor. Osterkamp, sayılarla cevaplandırabileceği sorularla ilgileniyor. Bu yardımın yerel ekonomideki uyarıcı etkileri hangileri? Göçlerle birlikte küçük işletmeler ortaya çıktı mı? Gelir durumu hangi açıdan değişti?

Osterkamp, proje kurucularının sonuçları herkesle paylaşmak istemelerini ama verileri kimseyle paylaşmak isteme-

Vatandaşlık geliri dağıtmak - bir ütopya mı?

Vatandaşlık geliri uygulaması, gelişmiş ülkelerde de fikir ayrılıklarına yol açıyor.

Bir ülkenin tüm vatandaşlarına karşılıksız bir geçim parası ödeme fikrinden ilk kez İngiliz hümanist Thomas More, 1516'da yayımlanan Ütopya adlı romanında bahsetmişti. O tarihten bu yana, geçinmeyi garantileyen vatandaşlık geliri hep tartışılıyor. Ancak fikir, hiçbir yerde büyük çapta hayata geçirilmedi. Son yıllarda kayıtsız şartsız vatandaşlık gelirinin hayata geçirilmesi için birçok girişimde bulunuldu. Sadece gelişmekte olan ülkelerdeki fakirlikle savaşmak için değil, öncelikle endüstri ülkelerindeki işsizliğe bir çözüm sunmak için.

Almanya'daki tanınmış destekçilerin arasında Wolfgang Engler ve Ulrich Beck adlı sosyologlar bulunuyor. Engler ve Beck, yüksek işsizliğe karşı yapılan başarısız mücadeleden sonra, tam gün çalışma fikrinden vazgeçmek gerektiğini, bunun yerine vatandaşlara 600 ile 1500 Euro arasında bir asgari ücret ödenmesinin daha doğru olacağını savunuyor. Engler, vatandaşın iş hakkına değil, gelir hakkına ihtiyacı olduğunu düşünüyor. Vatandaş, böylece gönüllü vatandaşlık çalışması yaparak sosyal hayata dahil olma özgürlüğüne sahip olabilir. Ancak Engler, spesifik eğitimin şart olduğunu vurguluyor. Çünkü insanlar bir işe sahip olsunlar ya da olmasınlar her iki farklı yaşam modeli için yeterince hazırlanmalı.

Bir reçetesiz ilaç ve kozmetik dükkanı zincirinin kurucusu olan Götz Werner, konuya birtakım öneriler sundu. Werner, "Geleceği Yakala" adlı kampanyasıyla vatandaşlık gelir fikrini destekliyor. İş dünyasının bu şekilde iyileşeceğini umut ediyor. Werner'e göre hiç kimse düşük ücretli işlere muhtaç kalmazsa, işverenler can sıkıcı işler için daha cazip teklifler yapmak zorunda kalır.

melerini eleştiriyor. Kendisi birçok kez verilere göz atmak istemiş, ancak ricası her seferinde verilerin gizli kalması gerektiği gerekçesiyle reddedilmiş. "Bu şekilde projenin bilimsel ispat değeri yok" diyor, proje kurucularını açıkça eleştiren Osterkamp. Bir toplantıda fakirleri çiğnemekle suçlandığını da anlatıyor.

Projenin ispatladığı bir şey varsa, o da vatandaşlık gelirinin duyguları kışkırttığı. Bir zamanlar umut dolu bir yer olan Otjivero, artık bu özelliğinden çok uzaklaştı. Otjivero, buraya üç ay önce gelen iki Alman stajyer öğretmen için de hayal kırıklığı olmuş. Stajyerler, çok az ebeveynin okul ücretini ödediğini belirtiyorlar. Polis karakolu şefi, yasadışı avlanmanın gerçekten durup durmadığı sorusuna cevap olarak, kısa süre önce el konulan çelik zıpkınları çıkarıp gösteriyor.

Sorulması gereken soru şu: Vatandaşlık geliri, her soruna karşı faydalı olmak zorunda mı? Okul müdiresinin doğruladığı gibi, karın doyurması yeterli değil mi? Ya da öğrencilerin açlık içinde teneffüsteki mısır lapasını düşünmek yerine derslere odaklanabilmeleri harika bir şey değil mi? Köy sakinlerinin pek çoğu artık hekim ziyaretlerini ödeyebilirken, hemşirenin "ödenmemiş" notunu aramak zorunda olması şart mı?

Anlaşılan, ödenen paralar alkolden daha önemli şeylere, gıdaya ve sağlığa da yatırılıyor. Belki de vatandaşlık geliri, herkes tarafından bilinenden daha büyük bir etkiye sahip.

OTJİVERO, 2011'İN SONBAHARI... Tübingen Üniversitesi'nden bir kadın bilimci, barakadan barakaya dolaşıyor. Etnolog Sabine Klocke-Daffa'nın uzmanlık alanı karşılıklı ilişkiler ve armağanlar. Klocke-Daffa da köydeki insanların hediye edilen paralarıyla neler yaptıklarını merak ediyor. İşin ilginç yanı köyde ağırlıklı olarak, kendine has bir değerler sistemi ve karmaşık bir değiş-tokuş kültürü olan Damaralar yaşıyor. Damaralar için önemli olan verilendir, sahip olunan değil. Önemli olan, verilen nesneler ve yapılan iyiliklerdir. Bunlar her zaman geri istenebilir. Para, işgücü, birisini arabayla götürmek, bir fincan mısır unu... Sabine Klocke-Daffa, bir Damara'nın gönüllü olarak bir nesneyi hediye edebileceğini ve ertesi gün aynı nesneyi geri isteyebileceğini anlatıyor. Otjivero sakinleri, çöl bitkileri gibi yaşanması zor bir çevrede hayatta kalmak için kendilerine özgü bir strateji geliştirmiş.

Dükkan sahibi Hardy Köhler, vatandaşlık gelirine karşı olanların temsilcisi. Köhler, paranın gıda yerine içkiye harcandığını belirtiyor.

700 röportaj yapan 5000 veri toplayan Alman etnoloğun ortaya çıkardığı sonuç, proje kurucularını ve ekonomistleri hayal kırıklığına uğratacak. Vatandaşlık geliri, yerel ekonomiye ölçülebilir bir fayda sağlamadı.

Öte yandan, iyilikler ve hediyelerden oluşan geleneksel döngüyü ciddi anlamda harekete geçirdi. Vatandaşlık geliri, kötü zamanlar için bir sosyal güvence gibi. "Halkın sürdürülebilirlik anlayışı budur. Onlara göre hayat bu şekilde daha yaşanabilir hale geliyorsa, epey bir yol kat etmiş oluruz" diyor Sabine Klocke-Daffa.

Stephen Eigowab, yanında yatan ve kuyruğuyla yerden küçük toz bulutları çıkaran köpeği okşuyor. Eigowab'ın eşi, duvarcının bir oda ekleyeceği evin önünde kocasının yanına oturuyor. Eigowab çifti, küçük bir dükkan açmak istiyor. Belki bir cep telefonu dükkanı. Duvarların birkaç katı hazır, ama Eigowab çifti, dükkan bittiğinde insanlarda cep telefonu almak için yeterince para olup olmayacağını merak ediyor. Dükkanın bitmesi zaman alabilir; duvarcının çimentosu haftalardan beri bitmiş durumda. Ve böylece yeni yapı, Otjivero'nun mutlu olduğu zamanı hatırlatan bir harabe gibi ortalıkta duruyor. ■

Fotoğrafçı JONATHAN TORGOVNIK, yıllardan beri Afrika kıtasındaki sosyal konularla yakından ilgileniyor. Güney Afrika'ya taşınan Amerikalı Torgovnik için Otjiverodaki araştırma, bir nevi komşu ziyareti gibi oldu. Editör MARKUS WOLFF, GEO için daha önce birçok kez Namibya'da araştırmalar yapmıştı.

GÜLLER VADİSİ

Orta Atlas Dağları'nda 'Güller Vadisi' adıyla anılan bölgede yer alan 'Gülsuyu Başkenti' Kelaa ait M'Gouna'da nisan ayında bütün güller çiçek açıyor. Elde edilen gülsuyu ve esans, parfüm ve kozmetik yapımında kullanıldığı gibi geleneksel Fas yemeklerinin içine de katılıyor. Gül hasadının kutlandığı mayıs ayında yapılan festivalde tüm şehir gül kokuyor. Folklorik danslar yapan sıcakkanlı yerli kadınların eşliğinde...

Bir avuç kurutulmuş veya bir tutam taze (takriben 5-10 gr.) taç yaprak demliğe konur; üzerine 300-500 ml. kaynar su ilave edilir ve 5-10 dk. demlenmeye bırakıldıktan sonra süzülerek içilir. Ayrıca gülün taç yaprakları şekerle birlikte bir miktar su ile hafif ateşte 2-3saat pişirilir ve soğuduktan sonra bir limon sıkılarak suyu ilave edilerek reçel yapılır.

Atlas Dağları arasındaki Valley of Roses (Güller Vadisi), El-Kelaâ M'Gouna bölgesinin Tirhrrmatin köyünde yer alıyor.

Fas'ın Marakeş kentine arabayla altı saat mesafedeki 'Güller Vadisi', adından da anlaşıldığı gibi gür bir bitki örtüsüne ve mis kokulu bir coğrafyaya sahip. Marakeş'in, Fas ve Kazablanka'nın labirente benzeyen kargacık burgacık eski şehir sokaklarını dünya alem tanısa da Fas'a kadar gelen ziyaretçilerden ancak birkaçı buralarda, Ouarzazate bölgesinde gezinmeye girişir. Gül Festivali, her sene mayıs ayının ilk zamanlarında bu bölge yakınlarında, Gül Vadisi El KelaaM'Goun'un 'başkenti'nde gerçekleştirilir ve caddeler bodur gül fidelerinden oluşan çalı çitlerle donatılırken bölge sakinlerinin çocukları kalp şeklinde tasarlanmış süslü gül demetleri satarlar...

ŞAM GÜLÜ 1938'DE GELDİ

Dades Vadisi vahaları arasında gizlenmiş olan, göğün akşam alası rengindeki El-KelaaM'Gouna şehri ya da daha romantik bir tabirle Güller Vadisi olarak bilinen yer, Fas'ın adeta pırlantasıdır.

Şehir, pembe bir denizi andıran uçsuz bucaksız İran Gülü tarlaları manzarasıyla ünlüdür. El Kelaa Des Mgouna'da, memleketin mutfak alışkanlıklarında ve parfüm endüstrisinde son derece yaygın olarak kullanılan litrelerce gül suyunu üreten Capp et Florale adında devasa bir distilasyon fabrikası bulunmaktadır. Bu gül başkentinde aynı zamanda Faslılar ve turistler arasında popüler olan el ve vücut sabunları, yağlar, kokulu kremler, kurutulmuş çiçekler gibi gül suyundan ve gül çiçeğinden yapılan bin bir çeşit ürün üretilir.

Şam gülü, El Kelaa Des Mgouna'ya 1938 yılında Fransızlar tarafından getirilmiştir. El Kelaa Des Mgouna'nın ilk gül suyu distilasyon fabrikası da tam o sıralar açılmıştır. Açılıştan kısa bir süre sonra da ilk Gül Festivali yapılmış; o gün bugündür de bu festival geleneksel olarak kutlanmaya devam etmektedir.

Gül Vadisi'nde, arazileri birbirinden ayıran çalı çitleri olarak yetiştirilen ve tarlalar arasında kilometrelerce uzanan bodur İran Gülleri'ni görmek mümkündür. Bahar aylarında yol boyu size eşlik eden Berberi çocukların birinden hoş kokulu bir gül demeti satın alabilirsiniz.

AŞK VE EMEK İŞİ

Gül Vadisi'nde her yıl mayıs ayı boyunca üç gün süren bir Gül Festivali yapılmaktadır. Fas'taki Gül Festivali, El Kelaa Des Mgouna'nın, gül şenliklerinin bilinen kentin çarşı bölgesinde gerçekleşir. Bu esnada dünyanın dört bir yanından gelen ziyaretçiler, o yılki kokulu hasada hükmetmek üzere bir Gül Kraliçesi'nin de seçildiği bu şenliklere katılırlar. El Kelaa Des Mgouna'daki fabrikalar yılda 3000-4000 taç yaprak üretirler. Bu değerli yağın sadece birkaç litresini üretmek için 10 ton taç yaprağa ihtiyaç olduğu düşünülürse hasadın gerçekten de nasıl bir aşk ve emek işi olduğu, yılda bir düzenlenen ve hasat sürecinin doruk noktasını temsil eden Gül Festivali'nin de benzer sebeplerden nice büyük bir coşkuyla karşılandığı çok daha iyi anlaşılabilir.

İLGİNÇTİR AMA GÜL SUYU, Faslılar için oldukça pahalı bir şey. Bu yüksek fiyat etiketlerinin sebebi ise 4200 kilometre boyunca uzanan gül çalılarının, ancak 1400 litre gül suyu üretebilmesidir. Damıtma işleminde, bir litre gül yağı üretilebilmesi için aşağı yukarı 3000 kilogram gül yaprağı kullanılmaktadır. İşte bu yüz-

Dünyadan Gül festivalleri

- Çhandigarh Gül Festivali: Şubat sonu/ HİNDİSTAN
- Taif Gül Festivali: 19-30 Mart/ CİDDE
- Kazanlık Gül Festivali: Haziran'ın ilk haftası/ BULGARİSTAN
- Isparta Gül Festivali: Haziran ayı içerisinde/ TÜRKİYE
- Tübingen Gül Festivali: 29-30 Haziran, Bebenhausen Manastırı/ ALMANYA
- Varşova Gül Festivali: Temmuz ayı içerisinde/ POLONYA
- Wasco Gül Festivali: 6-9 Eylül, California/ USA
- Teksas Gül Festivali: Ekimin üçüncü haftası/ USA
- Renmark Gül Festivali: 18-27 Ekim 2013/ USA
- Timaru Gül Festivali: Kasımın son haftası/ YENİ ZELANDA

dendir ki Gül Festivali'ne katılan ziyaretçiler, bu paha biçilmez bitkinin yüzlerce, binlercesine, yağları çıkarılmak üzere, fabrikalara taşınırken arkalarında şehrin sokaklarını saran tatlı gül kokusunu bırakarak, götürülmesine şahit olabilirler.

Fas'ta gerçekleşen diğer tüm festivallerde olduğu gibi Gül Festivali'nde de orada bulunan Berberi kabilelerin geleneksel şarkıları, dansları, kılıç kalkan gösterileri, geleneksel çalgı ustalarının performansları eşliğinde lezzetli yemekler de bulunmakta; ayrıca Gül Kraliçesi yarışmasına katılacak olan gül yetiştiricilerinin bitkilerini sergilediği bir de geçit töreni yapılmaktadır.

Gül kokulu sokaklar, parlak renkli kadifemsi çiçek desenleriyle bezenmiş geleneksel başörtüleri takan Faslı kadınlar, gül demetleri taşıyan kız ve erkek çocukları da bu festivale özgüdür. Çiçeklerle süslenmiş gül sefaları, deve gezintileri, Ouarzazate'den Gül Vadisi'ne yapılan ve festival koordinatörlerinin organize ettiği otobüs yolculuğu festivalde herkesin katılabileceği aktivitelerden birkaçıdır.

FESTİVALİN KALABALIĞI aniden bastıran yağmur bulutları kadar yoğun olsa da, turistlerin şansı açık. Festivali en iyi gören noktalar turistler ve ileri gelenlere ayrılan yerler olduğundan buraları bulmaya çalışmanız tavsiye edilir. Pembe organze ve tüller kuşanmış iyi giyimli kadınlara ve beyaz başlıklı, cübbeler giymiş adamlara iyice bir bakmayı unutmayın sakın.

Festivalin asıl amacı çiftçilerin o yılki hasadını ve doğanın güzelliğini kutlamak. Gül Festivali, Fas'taki en güzel ve en popüler kutlamalardan biri. Ziyaretçiler buraya, hem etraflarını çevreleyen Dråa Vadisi'nin ve engin Atlas Dağları'nın doğal güzelliklerinin hem de gül yapraklarının tatlı kokularını içlerine çekmenin keyfini çıkarmak için geliyorlar.

Fas'ın Dades Vadisi'ndeki gülleri toplayanlar günde yaklaşık 15 dolar kazanıyor. Ama güllerin esansı parfüm pazarına oldukça yüksek fiyata satılıyor. Bölgede yetişen "La Rosa Damascena", soğuğa ve kuraklığa dayanıklı bir tür. Ülkemizde Isparta ve Burdur'da yetiştirilenin aynısı. Anadolu'ya 1870'li yılların başında Bulgaristan göçmenleri tarafından getirildiği, sonradan Fas'ta da yetiştirilmeye başlandığı söylenmekte.

Doğan Burda Dergi Yayıncılık ve Pazarlama A.Ş.
İCRA KURULU BAŞKANI:
Mehmet Y. Yılmaz

YAYIN
YAYIN DİREKTÖRÜ (SORUMLU):
M. Melda Narmanlı Çimen
(mcimen@doganburda.com)
YAYIN YÖNETMENİ:
Yeşim Nur Mantaş
(ynur@doganburda.com)
GÖRSEL YÖNETMEN:
Bahar Alpogan
(balpogan@doganburda.com)
KURUMSAL İLETİŞİM DİREKTÖRÜ:
Neslihan Sadıkoğlu
(nsadikoglu@doganburda.com)
EDİTÖR:
Ömürnaz Kurt
(okurt@doganburda.com)
KATKIDA BULUNANLAR:
Aynur Erdem, Aysın Önen, Ayşe Karaman, Ertuğrul Balıkçıoğlu, Evrim Tevfik Güney, Halime Sürek Kahveci, Nilüfer Artunç, Nuran Anette Batu, Sevin Okyay, Simay Yılmaz, Yaman Dikerdem, Yasemin Şener, Yeşim Tükel Kılıç.
ANKARA TEMSİLCİSİ: Erdal İpekeşen
Tel: (0312) 207 00 71 - 207 00 95
geo@doganburda.com

YÖNETİM
GENEL YAYIN KOORDİNATÖRÜ: Yeşim Denizel
PROJELER DİREKTÖRÜ (TÜZEL KİŞİ TEMSİLCİSİ): Ferit Özkaşıkçı
SATIŞ DİREKTÖRÜ: Orhan Taşkın
FİNANS DİREKTÖRÜ: Didem Kurucu
ÜRETİM DİREKTÖRÜ: Servet Kavasoğlu

REKLAM
REKLAM GRUP BAŞKANI: Viki Habif
GRUP BAŞKAN YARDIMCISI: Nil Ertan
(nertan@doganburda.com)
SATIŞ MÜDÜRÜ:
Ebru Elçi, *(eelci@doganburda.com)*
Filiz Kavak, *(fkavak@doganburda.com)*
Hatice Tarhan, *(htarhan@doganburda.com)*
Seda Uğur Kesici, *(skesici@doganburda.com)*
ANKARA REKLAM BÖLGE TEMSİLCİSİ:
Sezinur Balıkçıoğlu, Tel: (0312) 207 00 72-73
TEKNİK MÜDÜR: Nusret Kırımlıoğlu,
Tel: (0212) 336 53 60-3 Hat / Faks: (0212) 336 53 90
REZERVASYON-TEL: (0212) 336 53 00-57-59 /
Faks: (0212) 336 53 92-93
HEDEF SAYFALAR: Tel: (0212) 336 53 70
Faks: (0212) 336 53 91

YÖNETİM YERİ
Trump Towers, Kule 2, Kat: 21-24, 34387, Şişli, İstanbul.
Tel: (0212) 410 33 93-95 Faks: (0212) 410 33 51
BASKI: Bilnet Matbaacılık Bilbir Basım Yayın ve Hizmet A.Ş.
Yukarı Dudullu Organize Sanayi Bölgesi 1. Cadde
No:16 Ümraniye, İstanbul.
Tel: 444 44 03 Faks: 0216 365 99 07-08
DAĞITIM: Yaysat A.Ş., Tel: (0212) 622 22 22
YAYIN TÜRÜ: Yerel, süreli, aylık
GEO ve GEO Saison, Doğan Burda Dergi Yayıncılık ve Pazarlama A.Ş. tarafından Gruner + Jahr AG & Co KG, Druck- und Verlagshaus Ilsunsyla T.C. yasalarına uygun olarak yayımlanmaktadır.
Dergide yayımlanan yazı, fotoğraf, harita, illüstrasyon ve konuların her hakkı saklıdır. Örnek, kaynak gösterilerek dahi alıntı yapılamaz.
Gruner + Jahr AG & Co KG, Druck- und Verlagshaus
Am Baumwall 11, 20459 Hamburg
Tel: 040-37 03 37 12, Faks: 040-37 03 56 80

DB Okur Hizmetleri Hattı: (0212) 478 0 300
okurhizmetleri@doganburda.com.tr
DB Abone Hizmetleri Hattı: Tel: (0212) 478 0 300
Faks: (0212) 410 35 12 - 13 abone@doganburda.com.tr
Pazar hariç her gün saat 09.00-18.00 arasında hizmet verilmektedir.

Abonelik için:
www.doganburda.com Tel: (0212) 478 0 300

GEO
BAKIŞ AÇINI DEĞİŞTİRİRSEN DÜNYAN DEĞİŞİR

Alerji alarmı

Zararsız maddelere karşı alerji geliştirenlerin sayısı gittikçe artıyor. Bilimadamları bunu önlemenin yollarını arıyor, yeni terapiler üzerinde çalışıyor

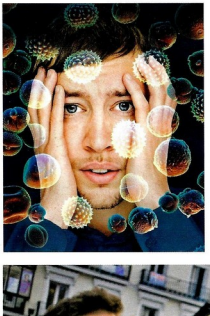

Hamburg

Limanıyla sadece denizcileri değil turistleri de cezbediyor. Bu zarif Avrupa kenti ziyaretçi patlaması yaşıyor

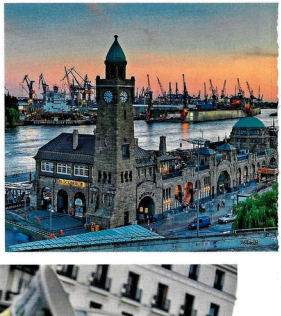

Avrupa Gençliği

Avrupalı gençler krizi kendi ülkelerinde nasıl yaşıyor? Umudunu kaybetmeyen ve kendi bildiği yolda ilerleyen bir jenerasyonun portresi

Keşfetmenin Gücü
Kompakt ve hafif EOS 6D ile full-frame dünyayı keşfedin.
Entegre Wi-Fi ve GPS özelliği ile EOS 6D, çarpıcı panoramik fotoğraflar ve keskin portreler elde edebileceğiniz seyahat fotoğrafçılığı için ideal bir fotoğraf makinesi.

Enlem: 63 57 443 K
Boylam: 19 22 8429 B
Lens: EF 70-300mm f/4-5.6 IS USM
Çekim Modu: Diyafram Öncelikli AE
Diyafram: f/11.0
Deklanşör hızı: 1/1600
ISO 400
you can

©Richard Walch, Canon Elçisi
www.canon.com.tr
www.facebook.com/CanonTurkiye

Kazancın birebir yansıması

Gürbüz Doğan Ekşioğlu

Birebir Bankacılık müşterilerinin, onları çok iyi tanıyan, finansal kararları için uzman fikirleri sunan kişisel bankacıları var.

Akbank Birebir Bankacılık müşterilerine özel, uzman ve deneyimli bankacınız sizi bire bir tanır, beklentilerinizi anlar ve her türlü finansal ihtiyacınız için size özel çözümler sunar. İletişime geçin, size özel çözümleri yüz yüze, birlikte tasarlayalım.

Ayrıntılı bilgi www.akbank.com/birebir adresinde.

www.akbank.com

AKBANK

sizin için